

Основна музичка школа

„Стеван Мокрањац“

Сента

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

2022-2026

www.muzicka-senta.edu.rs

Основна музичка школа
„Стеван Мокрањац“ Сента
24400 Сента, Главна 36
ПИБ: 101104424
www.muzicka-senta.edu.rs
administracija@muzicka-senta.edu.rs
тел 024/812-812
Директор: Моника Леваи
Дел бр:
Дана :

Стручни актив за развој школског програма

1. Мелинда Мајор –координатор
2. Денис Палош-члан
3. Ана Мариа Главашки- члан

Председник Школског одбора:

Мелинда Мајор

Директор:

Моника Леваи

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ШКОЛИ

Пун назив школе	Основна Музичка Школа „Стеван Мокрањац“ Сента
Адреса	Главна 36, 24000 Сента
Телефон	024/812-812
Веб-сите	www.muzicka-senta.edu.rs
Е-маил	administracija@muzicka-senta.edu.rs
Дан школе	26.10.
Лого школе	
Унутрашња површина школе (м²)	
Број ученика	
Језици на којима се изводи настава у школи	Српски језик Мађарски језик
Број смена у школи	Две

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

- Закон о основама система образовања и васпитања, „Службени гласник РС“, бр. 88/2017, 27/2018 – др. закон, 10/2019, 27/2018 - др. закон, 6/2020 и 129/2021;
- Закон о основном образовању и васпитању, „Службени гласник РС“, бр. 55/2013, 101/2017, 10/2019, 27/2018 - др. закон и 129/2021;
- Правилник о општим основама школског програма, "Службени гласник РС", бр. 62/2003 и 64/2003
- Закон о уџбеницима и другим наставним средствима, „Службени гласник РС“, бр. 27/2018;
- Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, „Службени гласник РС“, бр. 34/2019, 59/2020 и 81/2020;
- Правилник о наставном плану и програму за основну музичку школу “Сл. Гласник РС” - Просветни гласник бр. 5/2010.
- Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичкообразовање и васпитање, „Сл. Гласник РС“, бр. 88/17, 27/18 - др. закони и 10/19
- Извештај о спољашњем вредновању из 2018. године;
- Развојни план школе.

О НАМА

ИСТОРИЈАТ ШКОЛЕ

Упролеће 1946. године захваљујући упорношћу професорице соло певања, Даринке Вујић, добија се сагласност од ондашњих власти за отварање "Градске Музичке Школе" , те званично 1. септембра исте године почиње организована настава у згради где се и дан данас налази музичка школа.

Од 1949. године школа ради под именом "Основна музичка школа" са 200 ђака и 12 професора. Она се шири и развија до данашњег дана.

У школи ђаци могу да се одреде за следеће инструменте: виолина, виолончело, клавир, хармоника, кларинет, саксофон, хорна, тромбон, флаута, труба, гитара, ударалке, соло певање. Обавезни предмети су солфеђо, камерна музика, хор или оркестар у другом циклусу школовања, као и теорија музике у завршном разреду.

Капацитет зграде и просторија су предвиђене за примање оптималног броја од око 300 деце. Током протеклих деценија, пуно ученика се одлучивало за даљи наставак музичког образовања, након чега су се враћали у нашу школу као наставници, и овим потврђујући још једном колико је наша школа угледна како у музичким круговима тако и изван њих (Марјановић Валерија, МорваиЛивиа, Касаш Ева, Тарапчик Јожеф, Шоти Ленке, Барат Силвиа, Бодо Каталин, Балинт С. Мелинда, Јелена Стојнић, Јелена Николић, Тот Бојник Тимеа,Имре Калман).

Ни после више од пола века од оснивања, ова образовно-васпитна стручна установа није изневерила идеје свог оснивача.

За квалитет су заслужни пре свега врхунски педагози које је и некада и данас школа окупљала међу својим кадровима, а који су и своја извођачка искуства и сазнања из стручне области несебично преносили на своје ученике. Стога су ученици Основне музичке школе „Стеван Мокрањац“ присутни не само у такмичарским дисциплинама разноврсних смотри, сусрета, такмичења и фестивала, већ су и саставни део музичког живота сенћанске општине а и шире.

Сваке недеље током читаве године, музичка достигнућа ученика могу да чују посетиоци концерата и културних манифестација, али и оних који прате концертну делатност како у Градској концертној дворани, тако и у другим концертним просторима школе и саме општине Сента.

Можемо рећи, да је за сво време постојања школа оправдала своју мисију у смислу образовања музичког кадра, подстицања на даље школовање и образовање љубитеља музике у најширем грађанском слоју, а све са циљем да се он укључи у музички живот града Сенте и јача духовност своје средине и приврженост музичкој култури.

СНАГА И ЦИЉ НАШЕ ШКОЛЕ

Снага наше школе је квалитетан професорски кадар и високо професионални однос према раду.

Снага наше Школе је подмладак у музичком забавишту које је основаноса циљем да се најмлађи чланови друштва упознају са музиком и светом звука који их окружује, да оплемењују своју дечју машту и креативно се развијају кроз музику, игру и дружење. Циљ је да најмлађи упознају основне музичке појмове и вештине кроз песму, игру, бројалице и музичке приче. Овде учимо децу да воле музику и помажемо им да стекну основну музичку културу, а уједно их и припремамо за упису основну музичку школу.

Снага наше Школе је развијање способности свирања на музичком инструменту у основној музичкој школи, те на тај начин деца стичу прва знања и усвајају основне вештине свирања на жичаним, дувачким или инструментима садиркама, односно певања.

Рад наше Школе одвија се на 8 одсека:

- ГУДАЧКИ ОДСЕК (виолина и виолончело)
- ДУВАЧКИ ОДСЕК (флаута, кларинет, саксофон, хорна, труба и тромбон)
- КЛАВИРСКИ ОДСЕК
- ОДСЕК ЗА ГИТАРУ
- ОДСЕК СОЛО ПЕВАЊА
- ОДСЕК ХАРМОНИКЕ
- ОДСЕК УДАРАЉКИ
- ТЕОРЕТСКИ ОДСЕК

Снага наше Школе је у стварању будућих професионалних музичара – солиста, камерних или оркестарских музичара.

Разноврсност инструмената који могу бити изучавани на нивоу основне музичке школе, даје нам нову снагу – снагу развијања осећаја уметничке припадности кроз различите облике заједничког музицирања.

Снага наше Школе је и у неговању пријатељских односа са свим музичким школама у Србији и земљама из окружења:

- Уметничка школа „Кодаљ Золтан“, Терексентмиклош, Мађарска
 - Музичка школа из Суботице
 - ШОМОВ“ Барток Бела“ Ада
 - Музичка школа из Новог Кнежевца
 - Музичка школа Кањижа
 - ШОМОВ“ Петар Коњовић “ Бечеј
- и многе друге.

МИСИЈА

Ни после 72 година постојања, ова образовно-васпитна стручна установа није изневерила идеје свог оснивача. Ученици Основне музичке школе „Стеван Мокрањац“ присутни суне само у такмичарским дисциплинама разноврсних смотри, сусрета, такмичења и фестивала, већ су и саставни део музичког живота општине Сента.

За квалитет су заслужни пре свега врсни педагози које је школа окупила међусвојим кадровима, а који своја сазнања из стручних области несебично преносе наученике.

Ми смо Школа која код ученика негује, подстиче, развија и обликује способност процене естетских и културних вредности.

ВИЗИЈА

Желимо ОТВОРЕНУ ШКОЛУ са атрактивним образовним услугама за ученике и све остале учеснике у наставном процесу.

Желимо Школу која тежи активној улози у друштвеном окружењу, ослушкивању његових потреба кроз остварење и задовољење својих потреба, а у складу са интересима окружења.

Желимо Школу која ће ићи у сусрет друштвеним променама, у којој ће унутрашња реформа стално трајати.

Желимо школу која учи, и да будемо школа која негује толеранцију и демократичност, одговорност, објективност и способност да се мењамо.

ОПШТЕ ОСНОВЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Опште основе школског програма јесу основа за:

- утврђивање основа програма по циклусима у основном образовању и васпитању;
- доношење програма завршних и матурских испита;
- доношење школског програма и утврђивање критеријума вредновања квалитета образовања и васпитања.

Основно образовање и васпитање остварује се на основу Школског програма који школа доноси у складу са законом.

Школским програмом подразумевају се сви садржаји, процеси и активности усмерени на остваривање циљева и исхода образовања и васпитања, прописани на републичком и школском нивоу. Школски програм школе састоји се од општег и посебног дела.

Заступљеност наставе општег и посебног дела школског програма одређена је Законом и посебним основама школског програма за сваки разред.

СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Сврха програма образовања

Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености неопходне за живот у савременом и сложенем друштву.

Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва.

Општи принципи образовања и васпитања су:

- поштовање неповредивости људског живота и индивидуалне вредности, идентитета и интегритета сваког људског бића;
- једнака вредност сваког и једнакоправност свих;
- уважавање и поштовање свих учесника у образовном процесу;
- поштовање и неговање основних људских права и слобода и права детета;
- уважавање и поштовање личности и личних својстава, узрасних и развојних карактеристика ученика и индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања;
- праведност, правичност и солидарност;
- децентрализација, демократизација и професионализација;
- доступност и квалитет;
- одговорност учесника у образовном процесу и носилаца интереса у образовању;
- поштовање, неговање и одговорност за одржање и унапређивање природне и социјалне средине;
- образовање је доживотни процес.

Принципи на којима се заснива образовни процес:

- образовање припрема за информационо, технолошко напредно, глобално друштво;
- образовање се остварује комбиновањем дисциплинарног и интегрисаног приступа;

- образовање се остварује активним, кооперативним и партиципативним методама наставе и учења;
- квалитет и ефикасност образовања и успех у образовању одређују се степеном остварености исхода;
- образовање се остварује у развојно и образовно подстицајном окружењу.

Општи циљеви образовања и васпитања

Образовање и васпитање развија знања, вештине, ставове и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, уз поштовање других особа, њиховог идентитета, потреба и интереса и активно и одговорноучествује у економском, друштвеном и културном животу и доприноси демократском, економским културном развоју друштва.

Образовање и васпитање се остварује са циљем да сваком ученику омогући:

- развој свих аспеката личности, у складу са развојним потребама, потенцијалима и интересовањима;
- да упозна себе и да самостално, промишљено и одговорно доноси одлуке које се тичу сопственог развоја и будућег живота, и промишљено и одговорно учествује у доношењу одлука друштвених група и заједници којој припада;
- познавање и разумевање природног и друштвеног окружења, њихове међусобне повезаности и сопственог места у њима;
- развој осећања припадности социјалним групама и друштву као целини, као и осећањеприпадности ширем европском простору.

Образовање и васпитање се остварује са циљем да ученика оспособи за:

- континуирано образовање, у складу са властитим потребама, интересима, потенцијалима и интересовањима;
- успешно суочавање са изазовима савременог света и живота и изазовима будућности;
- избор и стицање професије, у складу са способностима, интересовањима и економскимокружењем, осигурање запослења и остваривање сопствених прихода;
- изградњу и усвајање вредносних ставова;
- активно учешће у очувању и неговању сопствене традиције и културе, као и традиције икултуре других;
- заштиту сопствених потреба и интереса, развој и очување сопствене аутономије и интегритета, уз поштовање аутономије и интегритета других особа;
- уважавање, сарадњу и солидарност са припадницима различитих социјалних, етничких икултурних група и активно учешће у развоју и очувању друштвене кохезије;
- физички активан и здрав начин живота и креативно коришћење слободног времена;
- будуће партнерске односе, брачни и породични живот и одговорно родитељство;
- активно учешће у заштити и очувању природе и природних ресурса.

Општи циљеви музичког образовања и васпитања

Музичко образовање и васпитање остварује се са циљем да сваком ученику омогући:

- развој репродуктивно-креативних и естетских аспеката личности у складу са развојним потребама, уметничким потенцијалима и интересовањима;
- да упозна себе и да самостално, промишљено и одговорно доноси одлуке које се тичу првенствено уметничког развоја и будућег живота;
- да се определи и оспособи за одређену уметничку професију, да осигура уметничко ангажовање (запослење) и остварује сопствене приходе;
- познавање и разумевање друштвеног и културног окружења, њихове међусобне повезаности и сопственог места у њима;
- развој осећања припадности друштву и култури као целини и осећања припадности ширемевропском друштвеном и културном простору.

Музичко образовање и васпитање остварују се са циљем да сваког ученика оспособи за:

- континуирано уметничко образовање у складу са сопственим потребама, интересима, потенцијалима и интересовањима;
- изградњу и очување личне уметничке аутономије и интегритета;
- успешно суочавање са изазовима будућег уметничког живота;
- креативно коришћење слободног времена и аматерско бављење уметношћу;
- усвајање и изградњу општекултурних и цивилизацијских вредносних ставова који произилазе из националне, европске и светске културне баштине;
- очување и преношење властитог културног наслеђа;
- активан допринос развоју, очувању и неговању властите традиције и културе;
- уважавање, сарадњу и солидарност са припадницима различитих етничких и културних група;
- допринос интеграцији у укупне европске културне и уметничке токове.

Општи исходи образовања и васпитања

Након завршетка основног и средњег образовања и васпитања ученик ће:

- бити способан да ефикасно комуницира на српском језику, матерњем језику и бар једномстраном језику;
- бити способан да уочава, анализира и решава проблеме;
- бити способан да поставља реалне и остварљиве циљеве и плански и одговорно ради на њиховој реализацији;
- бити способан да учествује у тимском раду;
- бити информатички писмен и способан да информационе технологије користи на сврсисходан, ефикасан и одговоран начин;
- поседовати систем основних знања о природном и друштвеном окружењу и свом месту у њима;
- познавати своје способности и особине, поштовати себе и бити способан да управља сопственим развојем и животом;
- поседовати личну аутономију и интегритет;

- поседовати осећање социјалне припадности и привржености сопственој породици, нацији и култури, познавати традицију и учествовати у њеном очувању;
- познавати и поштовати идентитет, културу и традицију других социјалних група и заједница и бити способан и заинтересован да комуницира и сарађује са њиховим припадницима;
- бити способан да језиком уметности изрази сопствена осећања, вредности и поглед на свет;
- бити способан да разуме различите форме и медије уметничког изражавања и комуникације;
- бити одговоран према сопственом здрављу и његовом унапређивању и способан за самостално и организовано бављење физичком активношћу;
- бити одговоран према очувању и унапређивању квалитета животне средине;
- уважавати и поштовати друге особе;
- познавати и уважавати основна људска права и права детета.

Општи исходи и стандарди образовања

Општи исходи образовања и васпитања резултат су целокупног процеса образовања и васпитања којим се обезбеђује да деца, ученици и одрасли стекну знања, вештине и вредносне ставове који ће допринети њиховом развоју и успеху, развоју и успеху њихових породица и друштва у целини.

Систем образовања и васпитања мора да обезбеди све услове да деца, ученици и одрасли постижу опште услове, односно буду оспособљени да:

- Усвајају и изграђују знања, примењују и размењују стечено знање;
- Науче како да уче и да користе свој ум;
- Идентификују и решавају проблеме и доносе одлуке користећи критичко и креативно мишљење;
- Раде ефикасно са другима као чланови тима, групе, организације и заједнице;
- Прикупљају, анализирају, организују и критички процењују информације;
- Ефикасно и критички користе науку и технологију, уз показивање одговорности према свом животу, животу других и животnoj средини.

Остваривање општих исхода образовања и васпитања обезбеђује се укупним образовно-васпитним процесом на свим нивоима образовања, кроз све облике начине и садржаје рада.

Остваривање принципа циљева и стандарда постигнућа

На крају првог квартала у првом полугодишту и трећег квартала у другом полугодишту, школа је у обавези да у року од 8 дана завршетка квартала писмено обавести родитеља или старатеља ученика о постигнутом успеху у учењу и владању, броју изостанака са наставе и изреченим васпитним мерама односно васпитно-дисциплинским мерама. Обавештење се доставља лично, на родитељском састанку или препоручено поштом. За време зимског распуста школа може да планира реализовање додатног и допунског рада са ученицима.

Језик на коме се остварује образовно васпитни програм

План и програм наставе и учења се остварује на српском језику и мађарском наставном језику.

ПЛАН И ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА МУЗИЧКОГ ОБРАЗОВАЊА

НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ СВИХ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОМШ „Стеван Мокрањац“ Сента пружа могућност школовања на два нивоа: предшколско и основно музичко образовање.

Предшколско музичко образовање у трајању од годину дана:

- Припремни разред.

Основно музичко образовање које се реализује у два образовна циклуса обухвата:

- Основно музичко образовање у шестогодишњем трајању- стари програм
- Основно музичко образовање у четворогодишњем трајању- нови програм
- Основно музичко образовање у шестогодишњем трајању- нови програм

ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ- стари програм

Основна Музичка Школа „Стеван Мокрањац“ Сента пружа могућност школовања на нивоу основно музичког образовања према старом програму за ученике који похађају пети и шести разред шестогодишњег, као и четврти разред четворогодишњег музичког образовања.

У Основној Музичкој Школи „Стеван Мокрањац“ у Сентиосновно музичко образовање и васпитање изучава се у оквируследећих одсека:

1.Обавезни одсек

1.1.Одсек за класичну музику

ОБАВЕЗНИ ОДСЕЦИ

Одсек за класичну музику

Планнаставе на Одсеку за класичну музику –шестогодишње образовање

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Фонд часова											
	Први циклус						Други циклус					
	I разред		II разред		III разред		IVразред		V разред		VIразред	
	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год
Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	35
Оркестар, хор, камерна музика	-	-	-	-	-	-	2	70	2	70	2	70
Свега	4	140	4	140	4	140	6	210	6	210	7	245

ОРГАНИЗАЦИЈА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА

1. Обавезни одсеци

1.1.Одсек за класичну музику

Шестогодишње школовање садржи програм образовања за ученике следећих инструмената: виолина, гитара, клавир, хармоника и флаута.Четворогодишње школовање садржи програм образовања за ученике кларинета.

ОСНОВНИ ОБЛИЦИ ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Настава у основној музичкој школи изводи се индивидуално (настава инструмента) и групно (настава солфеђа, теорије музике, хора, оркестра и камерне музике).

Разред у групној настави солфеђа и теорије музике може да има највише десет ученика,оркестар тридесет, хор педесет, а камерни ансамбл три ученика.

Настава инструмента у првом циклусу траје 30 минута, односно у другом траје 45 минута. Настава солфеђа и теорије музике одвија се у групама од највише 10 ученика. Часови солфеђа и теорије музике трају по 45 минута.

Настава оркестра, хора и камерног музицирања се организује за све ученике другог циклуса.

Настава оркестра се организује за ученике гудачких и дувачких инструмената и хармонике.

Настава камерне музике се организује формирањем камерних ансамбала према бројном стању ученика.

Ученици инструменталисти који не свирају у оркестру обавезни су да похађају наставу хора или камерне музике.

Часови оркестра, хора и камерне музике трају по 45 минута. За потребе јавне и културне делатности могуће је повећати фонд часова из ових предмета.

Клавирска сарадња – корепетиција

Часове корепетиције имају ученици гудачких инструмената и дувачких инструмената.

За ученике другог циклуса гудачких и дувачких инструмената настава корепетиције је 30 минута недељно по ученику.

Клавирски сарадник-корепетитор држи ученику наставу у присуству његовог наставника главног предмета.

ДОДАТНА НАСТАВА

За ученике који се истичу својим талентом, знањем и напредовањем, организује се додатна настава. Организовање додатне наставе у свим разредима предлажу стручна већа предмета.

ДОПУНСКА НАСТАВА

Организовање допунске наставе предлажу стручна већа предмета. Допунска настава организује се за ученике који у учењу имају тешкоће због којих не постижу задовољавајући успех.

КУЛТУРНА И ЈАВНА ДЕЛАТНОСТ

Културна и јавна делатност је јединствена активност која се организује и одвија на нивоу целе школе према програму Културне и јавне делатности Школе.

СМОТРЕ И ИСПИТИ

У основној музичкој школи План и програм се остварује кроз:

1. Смотре
2. Испите: пријемни; годишњи; разредни; поправни.

Смотре

Смотре се организују у циљу провере знања и напредовања ученика у току и на крају првог полугодишта или школске године према наставном плану и програму одговарајућег одсека и предмета и остварују се на основу школског програма. Смотре и обавезни јавни

наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

Испити

Пријемни испит полаже се пре уписа у први разред, у јунском или августовском року. На пријемном испиту проверава се слух, ритам, музичка меморија. Ученици који су похађали програм припремног разреда, полажу пријемни испит.

Годишњи испит из главног предмета полагају ученици четвртог, петог и шестог разреда шестогодишње школе, другог, четвртог разреда четворогодишње школе. Годишњи испит из солфеђа полагају ученици шестог разреда шестогодишње школе, четвртог разреда четворогодишње школе. Годишњи испит из теорије музике полагају ученици шестог разреда шестогодишње школе, четвртог разреда четворогодишње школе. Ученици који убрзано напредују полагају годишњи испит у два испитна рока. У јануарском испитном року полагају испите разреда у који су уписани, а у јунском испитном року испите из наредног разреда.

Ученици који на годишњем испиту у четвртом и петом разреду шестогодишњег образовања, добију негативну оцену из главног предмета понављају разред. Ученици који на годишњем испиту добију негативну оцену из неког од осталих предмета полагају поправни испит, у августовском року. Ученици разреда у којима нема годишњег испита оцењују се годишњом оценом. Ванредни ученици полагају годишњи испит из свих предмета, у свим разредима.

Разредни испит полагају ученици који у току школске године нису похађали више од трећине укупног броја часова, а утврди се да нису савладали садржај наставног програма за ту годину. Ученици такође полагају разредни испит из предмета из којег није одржано више од трећине часова утврђених наставним планом. Ученици који добију негативну оцену на разредном испиту полагају поправни испит, у августовском року, а ученици завршног разреда у јунском и августовском року. Ученици који не положи разредни испит понављају разред.

Поправни испит полагају ученици са недовољном оценом из предмета из којег се не полаже годишњи испит и ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из теорије, солфеђа и упоредног клавира. Ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из главног предмета не могу да полагају поправни испит. Ученик који има до две недовољне закључене оцене полагаје поправни испит у августовском року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року.

Испит за ниво првог циклуса основног музичког образовања — контролни испит полагају ученици који нису завршили први циклус основног музичког образовања, а желе да се упишу у други циклус музичког образовања.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

ЦИЉ НАСТАВЕ : Оспособљавање ученика за наставак школовања у средњој музичкој школи, а истовремено и за самостално, аматерско бављење музиком, на нивоу основношколског знања и искуства.

ЗАДАЦИ НАСТАВЕ :

- Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећаја за ритам, музичке меморије и музичке фантазије.
- Упознавање ученика са грађом, акустичким својствима и изражајним могућностима одабраног инструмента (ученика који су одабрали певање – са својствима људског гласовног апарата).
- Овладавање основном техником свирања на одабраном инструменту (заученике певања – вокалном техником).
- Постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава.
- Основно музичко описмењавање
- Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје.
- Оспособљавање за самостално учење и вежбање.
- Стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу.
- Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике.
- Развијање и профилирање естетских музичких критеријума.
- Развијање афирмативних етичких ставова у односу на општељудске вредности, националну и светску културну баштину, значај музичке уметности у светској култури, професију музичара и важност његове улоге у друштву.

ГУДАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ (виолина)

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Формирање психомоторних извођачких релација у којима водећу улогу треба да има асоцијативни доживљај звучне материје (унутрашњи слух). Развој појединца зависи од професионалног школовања музичког слуха који мора да води и организује извођачке покрете по принципу "од представе ка њеној реализацији", односно "од доживљаја звука према покрету".
- Овладавање основном техником свирања у складу са индивидуалним, анатомским, психофизичким и уметничким могућностима ученика.
- Развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења и извођење композиција квалитетним тоном интонативно тачно, ритмички тачно.

- Постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава(темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације, акцентуације и инструментације) изградња способности њихове адекватне стилске употребе у процесу извођења музичког дела.
- Музичко описмењавање - постизање вештине течног читања и писања нота, и разумевање значења најчесталијих (нумеричких, графичких и вербалних темповских, карактерних, метричких, динамичких, агогичких, акцентних и артикулационих ознака у нотном тексту.
- Развијање стваралачко-извођачких способности. Развијање креативности у складу са музичким, емоционалним и интелектуалним способностима појединца.
- Усмеравање ученика за самостално бављење инструментом (формирање радних навика).
- Извођење програма у целини, напамет.
- Самостално увежбавање задате композиције.
- Самостално читање непознатог нотног текста.
- Учествовање ученика у раду оркестра, камерних састава и осталих облика групног музицирања.
- Активно учешће у музичком животу средине у којој живи.

ВИОЛИНА

II циклус (V и VI разред)

V разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Континуирани рад на развоју музичке фантазије.
- Интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика).
- Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.
- Стално усвајање нових знања из области музичке теорије (повезано са композицијама које ученик изучава у току године).
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.

ШКОЛЕ

- Гарлицки, Родионов и Фортунатов: Избор етида, III свеска
- Волфарт: 60 етида оп. 45
- Кајзер: 36 етида оп. 20, II свеска
- Мазас: Етиде оп. 36, I свеска
- Донт: Етиде оп. 37 - избор
- Грегоријан: Скале

КОМАДИ

- Фортунатов: Млади виолиниста, II свеска
- Гарлицки, Родионов и Фортунатов: Хрестоматија II
- Хрестоматија IV и V разред

ВЕЛИКЕ ФОРМЕ

- А. Вивалди: Концерт Де-дур, I став
- А. Вивалди: Концерт Ге-дур, I став
- А. Вивалди: Концерт а-мол, I став
- О. Ридинг: Концерт Де-дур, оп. 25
- О. Ридинг: Концерт Ге-дур, оп. 24
- Комаровски: Концерт А-дур
- Данкла: Варијације
- Бакланова: Варијације
- А. Комаровски: Варијације

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- две двооктавне дурске и молске лествице са разлагањима са променом позиција по Грегоријану;
- осам етида различите проблематике;
- два комада различитог карактера;
- једна велика форма: став из концерта или варијације.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица кроз две октаве са променом позиција и разлагањима по Грегоријану;
2. Две етиде са различитом проблематиком;
3. Један став концерта.

VI разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на техници свесног меморисања.
- Оспособљавање ученика за самостално развијање музичке фантазије.
- Интензиван рад на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата.
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.
- Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознакана које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.

ШКОЛА

- Кајзер: 36 етида за виолину оп. 20, III свеска
- Мазас: Етиде оп. 36, I свеска

- Гарлицки, Родионов и Фортунатов: Избор етида, III свеска
- Кројцер и Јамполски: Етиде (почетне етиде)

КОМАДИ

- Г. Ф. Телеман: Сарабанда и Гавота
- Л. Бокерини: Менует
- Ј. Х. Фиоко: *Аллегро*
- А. Корели: *Аллегро* Де-дур
- Н. Рубинштајн: Преслица
- Хрестоматија за V и VI разред
- Млади виолиниста III свеска
- Данкла: Варијације

ВЕЛИКЕ ФОРМЕ

- Г. Ф. Телеман: Сонатине Ге-дур, Е-дур, Еф-дур
- А. Корели: Сонате А-дур, е-мол
- З. Фибих: Сонатина де-мол
- А. Вивалди: Концерт а-мол, II и III став
- Ј. С: Бах: Концерт а-мол, I став
- Ј. Б. Аколај: Концерт а-мол
- Г. Б. Виоти: Концерт оп. 23, Ге-дур, I став

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- две треоктавне дурске и молске лествице са разлагањима по Грегоријану;
- шест етида различите проблематике;
- два комада различитог карактера;
- две велике форме: став из концерта и два става из барокне сонате.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица кроз три октаве са разлагањима по Грегоријану;
2. Две етиде са различитом проблематиком;
3. Један комад;
4. Један став концерта.

ПРЕПОРУЧЕНА ЛИТЕРАТУРА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС

Препоручена литература није обавезујућа нити је исцрпна и предлаже се као подсетник у којем се могу пронаћи упоришта за самосталну креацију у свакодневној школској пракси и као подстицај за даљи развој професионалних идеја и поступака.

- Н. Бакланова: Први часови, Москва, 1977.
- Денеш, Регер и Немет: Виолина А Бе Це, Будимпешта, 1997.
- Д. Марковић: Нека увек буде песма, почетна школа за виолину, Београд 1975.
- Д. Марковић: Нека увек буде песма, 2. део Београд, 1975.
- Д. Марковић: Коло око света, 3. део, Београд, 1982.

- К. Родионов: Почетна школа за виолину, Москва, 1972.
- Лањи и Денеш: Школа за виолину, I и II део, Будимпешта, 1997.
- Фортунатов: Млади виолиниста, I и II део, Ростов, 1997.
- С. М. Шаљман: Постаћу виолиниста, Лењинград, 1984.
- М. Гарлицкиј: Корак по корак, Москва, 1985.
- В. Јакубовскаја: На врх поступно, Сент-Петербург, 1974.
- Станко, Старјук: Први кораци младог виолинисте, Кијев, 1984.
- Љ. Степановић: Виолинска почетница
- Стеценка и Тугович: Виолина, I разред, Кијев, 1980.
- В. Стеценка: Прве мелодије, Кијев, 1960.
- К. И. Тахтациев: Виолина I, Кијев, 1991.
- Пархоменко и Зељдис: Виолина, Кијев, 1974.
- А. Григоријан: Почетна школа свирања на виолини, Москва, 1991.
- Гарлицкиј, Родионов, Уткин и Фортунатов: Хрестоматија, I и II део, Москва, 1963.
- Д. Марковић: Мали комади за виолину и клавир, I и II део, Београд, 1977.
- М. Ивановић: Од класике до модерне, I и II део, Београд, 1972.
- Гарлицкиј, Родионов, Уткин и Фортунатов: Избор етида за виолину за ученике I-III разреда
- Волфарт: 60 етида за виолину, оп. 45, Београд, 1975.
- Кајзер: Етиде за виолину оп. 20, Београд, 1975.
- Сузуки: Школа за виолину, Токио, 1978.
- П. Николић: Кончертино бр. 1, Ге-дур
- С. Мах: Лаки кончертино
- О. Ридинг: Кончертино ха-мол, Ге-дур
- А. Комаровски: Кончертино Ге-дур
- Г. Ф. Хендл: Варијације А-дур
- А. Вивалди: Концерт Ге-дур, I став
- Ф. Кихлер: Концерт Ге-дур, I став
- Н. Бакланова: Кончертино, де-мол

ПРЕПОРУЧЕНА ЛИТЕРАТУРА ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС

Препоручена литература није обавезујућа нити је исцрпна и предлаже се као подсетник у којем се могу пронаћи упоришта за самосталну креацију у свакодневној школској пракси и као подстицај за даљи развој професионалних идеја и поступака.

- Гарлицкиј, Родионов, Уткин и Фортунатов: Избор етида за виолину за ученике III - V разреда
- Грегоријан Скале, Москва 1973.
- Донт: Етиде оп. 37
- Кројцер: 42 етиде Москва, 1973.
- Мазас Етиде оп. 36 св. 1,2
- Шрадек: Вежбе св. 1
- Гарлицкиј, Родионов, Уткин и Фортунатов: Хрестоматија, за 3, 4, 5, 6 разред, Москва, 1963.
- Сузуки: Школа за виолину 4-8 св., Токио, 1978.
- Фортунатов: Млади виолиниста, II, III део, Ростов, 1997.
- Бакланова: Варијације Г дур

- Ш. Данкла: Варијације 1 (на тему Пачинија)
 Варијације 3 (на тему Белинија)
 Варијације 5 (на тему Вејгља)
 Варијације 6 (на тему Меркадантеа)
 Концертни соло
 А. Корели: Соната е мол
 Соната де мол
 Соната А дур
 Мартину: Сонатина
 Ж. Аколај: Концерт а мол
 А. Вивалди: Концерт а мол
 Концерт е мол
 Концерт Ге дур
 Концерт ге мол
 Ф. Зајц: Концерт 1
 А. Комаровски: Варијације на руску тему
 Концерт 2
 Концерт 1
 Ј. С. Бах: Концерт а мол
 Ш. Берио: Балетске сцене
 Концерт а мол
 В. Стојанов: Кончертино
 П. Христосков: Кончертино
 В. Марковић: Збирка најзаступљенијих виолинских концерата

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ГУДАЧКИХ ИНСТРУМЕНАТА (виолина)

Образовање и васпитање ученика музике је изразито захтеван и одговоран посао. Подразумева се да онај који се њиме бави, поред одговарајућег професионалног знања и

искуства треба да, свакако, поседује још и доста широк увид у основне принципе и законитости развојне психологије.

Будући да је, нарочито у оквирима индивидуалне наставе, наставни процес снажно обележен феноменом трансфера, наставник, у функцији "трећег родитеља", представљава важну идентификациону фигуру, у пресудној мери одговорну за музичку, а знатним делом и личну судбину свог ученика. Оваква одговорност обавезује наставника на основно упознавање учениковог породичног окружења (пре свега, интензитета и карактера родитељске подршке учениковом музичком школовању и нивоа њихових очекивања), једнако као и услова у којима ученик живи (нарочито квалитета инструмента на којем вежба или могућности набавке инструмента, уколико га ученик не поседује). Опскрбљен подацима ове врсте, наставник ће бити у стању да прецизније процени ученикову личност, посебно његову музичку мотивацију и његове развојне капацитете те да, на основу такве процене, креира наставно-васпитни третман, којим ће ученика довести до оптималног остварења његовог индивидуалног потенцијала.

Није потребно наглашавати у којој мери наставников став према ученику ваља да буде обележен наклоношћу, топлином, саосећањем, разумевањем, подршком, охрабрењем и поштовањем. Пошто је примарна наставникова улога да негује учеников таленат, то неизбежно ограничава његов критицизам на веома уско подручје крајње неопходности - једино у којем се он може сматрати конструктивним.

Од наставника се очекује да се редовно, савесно припрема за часове и пажљиво прати и планира развој сваког свог појединог ученика. Ова припрема обухвата читав спектар активности - од детаљног проучавања композиција са учениковог репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму),

преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку.

Претпоставка је да ће добар наставник увек имати на уму комплексност и свеобухватност процеса музичке наставе и да ове њене важне стране никад неће запостављати ради пуког усавршавања искључиво занатске компоненте учениковог свирања. То значи да ће се он, током читавог периода учениковог рада на одабраном делу, трудити да му пренесе, не само своје знање о прстореду, техничким поступцима и извођачким изражајним средствима неопходним за примерено извођење дела, него и одређен број суштински важних информација о аутору дела, историјској епохи којој припада и специфичним особинама самог дела (облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности).

Квалитет првог и неколицине наредних часова (педагошка пракса ово потврђује) најчешће пресудно утиче на даљи развој учениковог интересовања за музику. Наставник се, из тог разлога, препоручује да посвети повишену пажњу овој проблематици, изналажењем и практичном применом најподстицајнијих и најинспиративнијих могућих наставних метода. Препоручују се велика умереност и опрез у организовању ученикових такмичарских активности. Обазрив наставник неће допустити да ученикова мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, једнако као што неће упасти у опасну

замку вредновања резултата сопственог рада бројем награда и признања које његови ученици освајају.

Равноправан третман свих ученика у класи наставник не сме, ни на какав начин и ни под каквим условима, да доведе у питање. Било какав дискриминаторски став у односу на степен музичке обдарености или неко друго учениково индивидуално својство сматра се педагошки и морално недопустивим.

Савестан наставник ће, разуме се, обазривим, интроспективно-аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција.

Једна од најважнијих потврда његове исправне педагошке позиције биће упоран рад на сопственом усавршавању - повременим учењем нових дела, стицањем додатних увида у област гудачке литературе, честим одласцима на концерте, праћењем актуелних збивања у светској дискографији, јавним наступањем, периодичним обнављањем теоријског знања, читањем методолошке, педагошке и психолошке литературе, сталним допуњавањем личног образовања и проширивањем свог културног и духовног хоризонта.

ЖИЧАНИ ИНСТРУМЕНТИ

КЛАСИЧНА ГИТАРА

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Успостављање међусобног поверења између наставника и ученика.
- Формирање унутрашњих слуховних музичких представа и усвајање основних елемената музичке писмености.
- Овладавање основном техником свирања у складу са индивидуалним, анатомским, психо-физичким и уметничким могућностима ученика.
- Развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења.
- Усмеравање ученика за самостално бављење инструментом (формирање радних навика).
- Оспособљавање ученика за наставак школовања.
- Развијање музичке писмености.
- Овладавање основним акордима и њихова примена кроз позиције на инструменту.
- Овладавање специфичним ознакама везаним за инструмент.
- Свирање лествица закључно са деветом позицијом користећи основне технике, као и основне прстореде (и м, а м и, п и).
- Извођење комбинација арпеђа (п и м а, п а м и...).
- Коришћење великог и малог бареа.
- Коришћење једноструког и вишеструког легато.
- Извођење свих украса (од предудар до трилера).
- Развијање способности уочавања хармонских промена у току свирања.
- Препознавање: мотива, фразе, реченице, дводелне и троделне песме, варијација, сонатног облика.

II циклус (V и VI разред)

V разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даљи рад на употпуњавању стеченог знања.
- Рад на легатима за леву руку.
- Рад на промени позиције и скоковима за леву руку.
- Даљи рад на украсима - двоструки предудар, мордент, пратрилер.
- Рад на артикулацији и детаљна контрола трајања тонова.
- Вежбе за баре и вежбе за истезање.
- Даљи рад на читању с листа у једноставнијим примерима.
- Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање карактеристика стила.

ЛИТЕРАТУРА

- Ј. Јовичић: Школа за гитару, II и III део.
- В. Андре: Збирка композиција за гитару.
- Х. Сагрерас: Лекције за гитару.
- Шира литература по избору наставника.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- две лествице кроз три октаве;
- четири етиде;
- три комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Лествица са каденцом и интервалима - само једна врста;
2. Етида;
3. Два комада - један полифони.

VI разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даљи рад на комплетном музичком усавршавању који подразумева захтеве у темпу, квалитету тона, динамици, боји, агогици, односно у целокупном музичком изразу.
- Рад на тремоло техници.
- Усавршавање украса - трилер.
- Рад на октавним флажолетима и на разним врстама ефеката (тамбора, пициката, ефекат добоша и др.).
- Рад на штимовању инструмента.

ЛИТЕРАТУРА

- Ј. Јовичић: Школа за гитару, III, IV и V део - само делови предвиђени програмом и прилагођени способностима ученика
- Ј. Јовичић: Композиције на фолклорне теме Балкана и Шпаније
- В. Андре: Збирка композиција за гитару
- Ф. Карули: Сонате
- М. Ђулијани: Сонатине
- Ф. Сор и Сеговија: 20 етида
- Шира литература по избору наставника

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- две лествице кроз три октаве;
- две етиде;
- два комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна трооктавна лествица;
2. Једна етида;
3. Један став сонатине или сонате, свите или варијације;
4. Један комад.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Примарни задатак коме професори, примењујући овај програм, треба да стреме је развој љубави ка музици и стварање потребе за музицирањем. Овако стечено музичко образовање мора постати важан део опште културе сваког ученика.

Следећи задатак је да се талентованим и амбициознијим ученицима постави здрава и чврста основа за наставак школовања и то не само техничка (рад прстију), већ правамузичка, која подразумева музички израз.

Темељ програма чини Школа за гитару Јована Јовичића, чија прва три дела обрађују комплетну проблематику школе за основно музичко образовање. Музички материјал који

се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празнежице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати разговетности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини.

Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слушне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент.

До доброг звучања композиција мора се доћи не само конкретним изражајним захтевима (динамиком боја, артикулација), већ и непрекидном анимацијом која мора прво оживети, а потом одржати ученикову жељу за музицирањем. Програм дозвољава велику слободу избора за све врсте композиција. Идеја је да се програм природније представи сваком ученику, а у зависности од његових способности и жеља. Слобода избора мора обезбедити квалитет свирања (ритмичност, тонска јасноћа, правилан избор темпа), а не бројили тежину пређених композиција.

Будући да је, нарочито у оквирима индивидуалне наставе, наставни процес снажно обележен феноменом трансфера, наставник, у функцији "трећег родитеља", представља

важну идентификациону фигуру, у пресудној мери одговорну за музичку, а знатним делом и личну судбину свог ученика. Оваква одговорност обавезује наставника на основно упознавање учениковог породичног окружења (пре свега, интензитета и карактера родитељске подршке учениковом музичком школовању и нивоа њихових очекивања), једнако као и услова у којима ученик живи (нарочито квалитета инструмента на којем вежба или могућности набавке инструмента, уколико га ученик не поседује). Опскрбљен подацима ове врсте, наставник ће бити у стању да прецизније процени ученикову личност, посебно његову музичку мотивацију и његове развојне капацитете те да, на основу такве процене, креира наставно-васпитни третман, којим ће ученика довести до оптималног остварења његовог индивидуалног потенцијала.

Није потребно наглашавати у којој мери наставников став према ученику ваља да буде обележен наклоношћу, топлином, саосећањем, разумевањем, подршком, охрабрењем и поштовањем.

Пошто је примарна наставникова улога да негује учеников таленат, то неизбежно ограничава његов критицизам на веома уско подручје крајње неопходности - једино у којем се он може сматрати конструктивним.

Од наставника се очекује да се редовно, савесно припрема за часове и пажљиво прати и планира развој сваког свог појединог ученика. Ова припрема обухвата читав спектар активности - од детаљног проучавања композиција са учениковог репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку.

Претпоставка је да ће добар наставник увек имати на уму комплексност и свеобухватност процеса музичке наставе и да ове њене важне стране никад неће запостављати ради пуког усавршавања искључиво занатске компоненте учениковог свирања. То значи да ће се он, током читавог периода учениковог рада на одабраном делу, трудити да му пренесе не само своје знање о прстореду, техничким поступцима и извођачким изражајним средствима неопходним за примерено извођење дела, него и одређен број суштински важних информација о аутору дела, историјској епохи којој припада и специфичним особинама самог дела (облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности).

Квалитет првог и неколицине наредних часова (педагошка пракса ово потврђује) најчешће пресудно утиче на даљи развој учениковог интересовања за музику. Наставнику се, из тог разлога, препоручује да посвети повишену пажњу овој проблематици, изналагањем и практичном применом најподстицајнијих и најинспиративнијих могућих наставних метода.

Препоручују се велика умереност и опрез у организовању ученикових такмичарских активности. Обазрив наставник неће допустити да ученикова мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, једнако као што неће упасти у опасну замку вредновања резултата сопственог рада бројем награда и признања које његови ученици освајају.

Равноправан третман свих ученика у класи наставник не сме, ни на какав начин и ни под каквим условима, да доведе у питање. Било какав дискриминаторски став у односу на степен музичке обдарености или неко друго учениково индивидуално својство сматра се

педагошки и морално недопустивим.

Савестан наставник ће, разуме се, обазривим, интроспективно-аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција.

Једна од најважнијих потврда његове исправне педагошке позиције биће упоран рад на сопственом усавршавању - повременим учењем нових дела, стицањем додатних увида у област гитарске литературе, честим одласцима на концерте, праћењем актуелних збивања у светској дискографији, јавним наступањем, периодичним обнављањем теоријског знања, читањем методолошке, педагошке и психолошке литературе, сталним допуњавањем личног образовања и проширивањем свог културног и духовног хоризонта.

ИНСТРУМЕНТИ СА ДИРКАМА

(КЛАВИР, ХАРМОНИКА)

КЛАВИР

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и занаставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Интензиван и континуиран рад на развоју физиолошких и психолошких слуховних способности - спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, навике размишљања у тонским представама (тонске контемплације) и потребе за изражавањем звуком (духовног слуха).
- Упознавање ученика са грађом клавира (резонантном кутијом, поклопцем, клавијатуром, системом полуга са чекићима, чивијама, жицама, пригушивачима, педалима, механиком производње звука...), његовим акустичким својствима (специфичношћу амплитуде клавирског звука, регистарском неуједначеношћу и феноменом аликвотне резонанце) и изражајним могућностима (тонским опсегом, динамичким дијапазоном и колористичким својствима).
- Овладавање основном техником свирања на клавиру - савлађивањем, на основном нивоу, свих врста техничких проблема: репетиција, трилера, тремола, лествица, позиционих и ванпозиционих арпеђа и фигурација, дуплих нота, акорада, скокова и полифоније.
- Постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације, акцентуације и инструментације) изградња способности њихове адекватне стилске употребе у процесу извођења музичког дела.
- Музичко описмењавање - постизање вештине течног читања и писања нота у виолинскоми бас кључу, разумевање значења најучесталијих (нумеричких, графичких и вербалних) темповских, карактерних, метричких, динамичких, агогичких, акцентних и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју способности спретног свирања *Примависта*.
- Усвајање основних знања из области музичке теорије, хармоније, контрапункта и музичких облика, као и основних знања из области музичке историје - ради изградње способности поузданог препознавања стилских епоха, њихових кључних карактеристика и уметничке вредности најуспелијих дела њихових истакнутих представника.
- Упознавање најзначајнијих дела из области клавирске литературе, њихове уметничке вредности и основних чињеница из биографија њихових аутора.
- Оспособљавање за самостално учење и вежбање.
- Стицање искуства редовног јавног наступања (самосталног и у ансамблу) изградња одговорног става у односу на висок стандард захтева савремене концертне и такмичарске праксе.
- Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике (у виду тонског записа или концертног извођења).

- Развијање и профилирање естетских музичких критеријума (способности препознавања и адекватне процене уметничке вредности музичког дела или његове интерпретације).
- Развијање афирмативних етичких ставова према националној и светској пијанистичкој баштини, њеној важности у домаћој и светској музичкој култури, професији пијанисте (извођача и педагога) и значају његове улоге у друштву.

II циклус (V и VI разред)
V разред
(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Усавршавање способности свирања по слуху употребом нешто сложенијих примера дијатонских мелодијских образаца (хармонизованих одговарајућим каденцирајућим обртима) и стицање почетног искуства у импровизовању елементарне пратње заједноставну певачку, гудачку или дувачку деоницу.
- Наставак рада на техници свесног меморисања (учењем само из нота без употребе инструмента, крајње једноставних, фактурално елементарних композиција, по извођачким тешкоћама доступних ученику првог и другог разреда основне школе), у циљу даљег развијања способности слуховне контемплације.
- Стални развој музичке фантазије и даље профилирање ученикових критеријума у области уметничког садржаја и естетске вредности музичког дела.
- Даље усавршавање вештине употребе педала изучавањем композиција специфичних извођачких тешкоћа на овом плану.
- Посвећивање нарочите пажње изучавању композиција полифоне структуре (са ученицима просечних способности - не тежих од двогласних) и композиција са романтичарском кантиленом, ради даљег развоја извођачке вештине "певања" на клавиру.
- Проширивање знања из области орнаментације упознавањем (теоријским и кроз извођачку праксу) нових варијанти већ познатих украса и начина њиховог извођења у оквиру барокног, класичног и романтичног стила.
- Интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика) са посебним нагласком на даљем савлађивању "Брзо-дуго-гласно-јасно" начина свирања, у сврху постизања вишег ступња виртуозитета.
- Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.
- Стално усвајање нових знања из области музичке теорије и историје (повезано са композицијама које ученик изучава у току године).
- Обогаћивање искуства у савладавању полиритмичких тешкоћа свирањем лествица у сложенијим полиритмичким комбинацијама, четвороручно или на два клавира, снаставником (триоле са квинтолама и квинтоле са триолама) и самостално (дуоле сатриолама и триоле са дуолама).
- Даље усавршавање вештине читања *Прима виста*, вежбањем примера са сложенијим и разноврснијим тешкоћама (самосталним или у сарадњи с наставником - четвороручно или на два клавира). Упознавање са најпопуларнијим делима оркестарске и друге неклавирске

литературе свирањем њихових поједностављених транскрипција.

- Проширивање знања о музичким облицима додатним информацијама о варијацијама, ронду, сонати и сонатном циклусу. Посебно посвећивање пажње детаљној анализи облика композиција извођених у оквиру текућег годишњег репертоара.

- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања задавањем разноврсних, мотивишућих, домаћих задатака и подстицањем ученика на самостално припремање (за

концертно извођење) нешто захтевнијих композиција, уз незнатну помоћ наставника.

- Одржавање навике редовног слушања уметнички вредне музике даљим стимулисањем интересовања за упознавање нових тонских снимака и повременим заједничким одласцима на концерте.

- Даље обогаћивање такмичарског искуства узимањем учешћа у такмичењима са доступним програмским захтевима, у сврху дубљег упознавања личне мотивације за овакву врсту извођачке активности и степена извођачке успешности и ефикасности у њеним оквирима (односи се, пре свега, на ученике израженијих извођачких способности).

ЛИТЕРАТУРА

ЕТИДЕ И ВИРТУОЗНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Черни: Етиде оп. 299

- Крамер и Биров: Етиде

- Беренс: Етиде оп. 61

- Лешхорн: Етиде оп. 38

- Друге етиде сличне тежине.

ПОЛИФОНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Бах: Двогласне инвенције, фугете и поједини ставови из Француских свита

- Хендл: Поједини ставови из свита

- Јаковски: У старом стилу, оп. 43

- Друге полифоне композиције барокних, романтичних или савремених композитора доступне извођачком узрасту ученика.

КОМПОЗИЦИЈЕ МАЛЕ ФОРМЕ

- Григ: Лирски комади

- Менделсон: Песме без речи

- Шуберт: Два скерца

- Прокофјев: Музика за децу

- Кабалевски: Оп. 37

- Мартину: Лутке

- Барток: Микрокосмос, III и IV свеска

- Друге композиције сличне тежине.

СОНАТЕ, СОНАТИНЕ И ВАРИЈАЦИЈЕ

- Хајдн: Сонате, по избору

- Моцарт: Соната Це-дур, КВ 545, Соната Ес-дур, КВ 282

- Бетовен: Соната оп. 49, бр. 1, ге-мол, Сонате Woо 47 (Ес-дур, еф-мол и Де-дур)

- Шуман: Соната оп. 118, бр. 2, Де-дур

- Вебер: Анданте са варијацијама, оп. 3

- Лукомски: Варијације у еф-молу

- Друге сонате или варијације сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ДОМАЋИХ АУТОРА

- С. Рајичић: Мала клавирска свита

- М. Логар: Два менуета

- В. Мокрањац: Мала свита

- Ј. Славенски: Игре и песме са Балкана

- Друге композиције домаћих аутора сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ПИСАНЕ ЗА ЧЕТВОРОРУЧНО ИЗВОЂЕЊЕ

- Моцарт: Сонате у Де-дуру и Бе-дуру

- Дворжак: Багателе, оп. 47

- Шуберт: Соната у це-молу

- Шуман: Дванаест комада оп. 85

- Друге композиције сличне тежине писане за четвороручно извођење

ЛЕСТВИЦЕ

Фис-мол, цис-мол, гис-мол, ес-мол и бе-мол.

Препоручене варијанте:

- дурске и молске лествице, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве;

- у супротним смеровима, у шеснаестинама, с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз две октаве;

- паралелно, у осминама, у интервалима терце, сексте и дециме, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве;

- хроматске лествице, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве.

Артикулација: легато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: четвртина = 80 (код извођења у супротним смеровима: четвртина = 60).

ТРОЗВУЦИ

Фис-мол, цис-мол, гис-мол, ес-мол и бе-мол.

Препоручене варијанте:

- велики положај (мали положај са удвојеним основним тоном - такозвано "великоразлагање"), квинтакорд, сектакорд, и квартсектакорд, разложено, паралелно, ушеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве;

- велики положај, квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд, симултано (у акордима), паралелно, у четвртинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве;

- арпеђа (разлагање с променом позиције), паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве.

Артикулација: разложено (велики положај и арпеђа) - легато; у акордима - портато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: четвртина = 80.

ЧЕТВОРОЗВУЦИ

Доминантни и умањени септакорди за дурске и молске тоналитете.

А, Е, Ха, Ас, Дес и Гес.

Препоручене варијанте:

- велики положај (мали положај са удвојеним основним тоном - такозвано "велико разлагање"), септакорд, квинтсектакорд, терцквартакорд и секундакорд, разложено, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз двеоктаве;

- велики положај, симултано (у акордима), паралелно, у четвртинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве;

- арпеђа, у интервалу октаве, паралелно, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве.

Артикулација: разложено (велики положај и арпеђа) - легато; у акордима - портато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: осмина = 80.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири етиде (или виртуозне композиције);

- четири композиције, по слободном избору;

- три полифоне композиције;

- једна соната или став из сонате и циклус варијација;

- једна композиција домаћег аутора.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- једна лествица и једна виртуозна етида.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна полифона композиција;

2. Једна етида (или виртуозна композиција);

3. Један став из сонате;

4. Једна композиција по слободном избору;

5. Једна композиција домаћег аутор

VI разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Интензивирање рада на развоју активности унутрашњег и спољашњег слуха употребом примера дијатонских и једноставних хроматских хармонско-мелодијских образаца, савлађивањем вештине њиховог репродуковања на инструменту и стицањем сложенијег искуства у импровизовању пратње за певачку, гудачку или дувачку деоницу - функционалног у оквирима аматерске делатности, а истовремено, довољног за евентуалан наставак школовања у средњој музичкој школи.

- Наставак рада на техници свесног меморисања (учењем, само из нота, без употребе инструмента, нешто компликованијих, фактурално сложенијих композиција – по извођачким тешкоћама лако доступних ученику трећег разреда основне школе), у циљу довођења способности слуховне контемплације на солидан аматерски ниво, саперспективом даљег развоја током евентуалног наставка школовања у средњој музичкој школи.

- Оспособљавање ученика за самостално развијање музичке фантазије и континуирано индивидуално профилирање основних критеријума у области музичке естетике настављањем са праксом повременог вођења дискусија и задавањем домаћих задатака

различитог типа везаних за ову тематику.

- Даље посвећивање пажње изучавању композиција полифоне структуре (трогласних и, изузетно, са ученицима натпросечних способности, лаких четворогласних) и композиција са романтичарском кантиленом, ради дефинитивног, сталног усвајања извођачке вештине "певања" на клавиру.
- Интензиван рад на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата, с нагласком на савлађивању проблематике разложеног и симултаног свирања октава (само код ученика чијем је извођачком апарату овај технички проблем доступан) и на даљем унапређивању "Брзо-дуго-гласно-јасно" начина свирања - у сврху развијања навике дуготрајног, свакодневног рада на овој проблематици, с крајњим циљем достизања веома солидног степена извођачког виртуозитета (превасходно код ученика натпросечних извођачких способности).
- Заокруживање степена стечених знања из области музичке теорије и историје у целину која задовољава потребе аматерског бављења музиком, а уједно представља и солидну основу за даљу надградњу у оквирима средњег музичког школовања.
- Усавршавање вештине извођења полиритмичких тешкоћа свирањем лествица у још сложенијим полиритмичким комбинацијама, четвороручно или на два клавира, с наставником (квартоле са квинтолама и квинтоле са квартолама) и самостално (триоле са квартолама и квартоле са триолама, и квартоле са квинтолама и квинтоле са квартолама), с крајњим циљем постизања веома функционалне слуховно-моторне координације.
- Довођење вештине читања *Прима vista* на ниво који задовољава потребе у оквирима аматерског бављења музиком, једнако као и на ниво отворене перспективе даљег развоја ове способности током евентуалног наставка школовања у средњој музичкој школи.
- Проширивање знања о музичким облицима још сложенијим информацијама о варијацијама, ронду, сонати, сонатном циклусу и свити, кроз континуиран процес повезивања стеченог теоретског разумевања са личном извођачком праксом.
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања задавањем сложенијих домаћих задатака и подстицањем ученика на припремање тежих композиција за концертно извођење (без помоћи наставника, у потпуности самостално).
- Дефинитивно стварање сталне потребе за слушањем уметнички вредне музике и навике редовног одласка на концерте.
- Даље стицање такмичарског искуства узимањем учешћа у домаћим и интернационалним такмичењима са тежим програмским захтевима (за ученике који испољавају натпросечну извођачку способност).
- Интензивна, пажљива, свеобухватна анализа (наставника, у сарадњи са учеником и његовим родитељима) степена знања и искуства које је ученик усвојио током шестогодишњег школовања, стања његове мотивације везане за даља улагања у сопствени музички развој и постојања услова за евентуалан успешан наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЛИТЕРАТУРА

ЕТИДЕ И ВИРТУОЗНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Черни: Етиде, оп. 299 и оп. 740
- Лешхорн: Етиде, оп. 66
- Крамер и Биров: Етиде
- Мошковски: Етиде, оп. 18

- Друге етиде сличне тежине.

ПОЛИФОНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Шопен: Композиције из Оп. постх, ноктурна, валцери, полонезе
- Бах: Двогласне и Трогласне инвенције и Француске свите (поједини ставови)
- Хендл: Свите (поједини ставови)
- Друге полифоне композиције барокних, романтичних или савремених композитора доступне извођачком узрасту ученика.

КОМПОЗИЦИЈЕ МАЛЕ ФОРМЕ

- Моцарт: Рондо Де-дур, Фантазија де-мол
- Бетовен: Багателе, оп. 33
- Шуман: Оп. 99 и оп. 120
- Григ: Лирски комади
- Менделсон: Песме без речи
- Чајковски: Годишња доба
- Бородин: Мала свита
- Регер: 10 малих комада, оп. 44
- Барток: Микрокосмос, В и ВИ свеска
- Друге композиције сличне тежине.

СОНАТЕ И ВАРИЈАЦИЈЕ

- Хајдн: Сонате, по избору
- Моцарт: Сонате у Це-дуру (КВ 309 и КВ 330), у Еф-дуру (КВ 280 и КВ 332)
- Бетовен: Соната у ге-молу, оп. 49, бр. 1, Соната у Ге-дуру, оп. 79
- Кабалевски: Варијације у Бе-дуру, оп. 40
- Беркович: Варијације на Паганинијеву тему
- Друге сонате или варијације сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ДОМАЋИХ АУТОРА

- В. Мокрањац: Игре
- Ј. Славенски: Игре и песме са Балкана
- М. Тајчевић: Српске игре
- Д. Деспих: Сонатина ин Ф
- Друге композиције домаћих аутора, сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ПИСАНЕ ЗА ЧЕТВОРОРУЧНО ИЗВОЂЕЊЕ

- Шуман: Слике са истока, оп. 66
- Казела: Пупацетио
- Респики: Шест малих комада
- Стравински: Три лака комада
- Равел: Моја мајка гуска
- Друге композиције сличне тежине писане за четвороручно извођење.

ЛЕСТВИЦЕ

По слободном избору.

Препоручене варијанте:

- дурске и молске лествице, паралелно, у шеснаестинама, у интервалима октаве, терце, сексте и дециме, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве;
- у супротним смеровима, с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз две октаве;
- хроматске лествице, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже,

континуирано, кроз четири октаве.

Артикулација: легато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручен минимални темпо: четвртина = 100.

ТРОЗВУЦИ

По слободном избору.

Препоручене варијанте:

- велики положај (мали положај са удвојеним основним тоном - такозвано "велико разлагање"), разложено и симултано, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве;
- арпеђа, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве.

Артикулација: разложено (велики положај и арпеђа) - легато; у акордима - портато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: осмина = 80.

ЧЕТВОРОЗВУЦИ

Доминантни и умањени септакорди, по слободном избору.

Препоручене варијанте:

- велики положај (мали положај са удвојеним основним тоном - такозвано "велико разлагање"), разложено и симултано, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве;
- арпеђа, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве.

Артикулација: разложено (велики положај и арпеђа) - легато; у акордима - портато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: четвртина = 80.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири етиде (или виртуозне композиције);
- четири композиције, по слободном избору;
- три полифоне композиције;
- једна соната или став из сонате и циклус варијација;
- једна композиција домаћег аутора.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- једна лествица и једна виртуозна етида.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна полифна композиција;
2. Једна етида (или виртуозна композиција);
3. Један став сонате;
4. Једна композиција, по слободном избору;
5. Једна композиција домаћег аутора.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Образовање и васпитање ученика музике је изразито захтеван и одговоран посао.

Подразумева се да онај који се њиме бави, поред одговарајућег професионалног знања и искуства треба, свакако, да поседује још и доста широк увид у основне принципе и законитости развојне психологије.

Будући да је, нарочито у оквирима индивидуалне наставе, наставни процес снажно обележен феноменом трансфера, наставник, у функцији "трећег родитеља", представља важну идентификациону фигуру, у пресудној мери одговорну за музичку, а знатним делом и личну судбину свог ученика. Оваква одговорност обавезује наставника на основно упознавање учениковог породичног окружења (пре свега, интензитета и карактера родитељске подршке учениковом музичком школовању и нивоа њихових очекивања), једнако као и услова у којима ученик живи (нарочито квалитета инструмента на којем вежба или могућности набавке инструмента, уколико га ученик не поседује). Опскрбљен подацима ове врсте, наставник ће бити у стању да прецизније процени ученикову личност, посебно његову музичку мотивацију и његове развојне капацитете те да, на основу такве процене, креира наставно-васпитни третман, којим ће ученика довести до оптималног остварења његовог индивидуалног потенцијала.

Није потребно наглашавати у којој мери наставников став према ученику ваља да буде обележен наклоношћу, топлином, саосећањем, разумевањем, подршком, охрабрењем и поштовањем.

Пошто је примарна наставникова улога да негује учеников таленат, то неизбежно ограничава његов критицизам на веома уско подручје крајње неопходности - једино у којем се он може сматрати конструктивним.

Од наставника се очекује да се редовно, савесно припрема за часове и пажљиво прати и планира развој сваког свог појединог ученика. Ова припрема обухвата читав спектар активности - од детаљног проучавања композиција са учениковог репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку.

Претпоставка је да ће добар наставник увек имати на уму комплексност и свеобухватност процеса музичке наставе и да ове њене важне стране никад неће запостављати ради пуког усавршавања искључиво занатске компоненте учениковог свирања. То значи да ће се он, током читавог периода учениковог рада на одабраном делу, трудити да му пренесе не само своје знање о прстореду, педализацији, техничким поступцима и извођачким изражајним средствима неопходним за примерено извођење дела, него и одређен број суштински важних информација о аутору дела, историјској епохи којој припада и специфичним особинама самог дела (облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности).

Квалитет првог и неколицине наредних часова (педагошка пракса ово потврђује) најчешће пресудно утиче на даљи развој учениковог интересовања за музику. Наставнику се, из тог разлога, препоручује да посвети већу пажњу овој проблематици, проналажењем и практичном применом најподстицајнијих и најинспиративнијих могућих наставних метода.

Препоручују се велика умереност и опрез у организовању ученикових такмичарских активности. Обазрив наставник неће допустити да ученикова мотивација

временом постане искључиво такмичарски обојена, једнако као што неће упасти у опасну замку вредновања резултата сопственог рада бројем награда и признања које његови ученици освајају.

Равноправан третман свих ученика у класи наставник не сме, ни на какав начин и ни под каквим условима, да доведе у питање. Било какав дискриминаторски став у односу на степен музичке обдарености или неко друго учениково индивидуално својство сматра се педагошки и морално недопустивим.

Савестан наставник ће, разуме се, обазривим, интроспективно-аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција.

Једна од најважнијих потврда његове исправне педагошке позиције биће упоран рад на сопственом усавршавању - повременим учењем нових дела, стицањем додатних увида у област клавирске литературе, честим одласцима на концерте, праћењем актуелних збивања у светској дискографији, јавним наступањем, периодичним обнављањем теоријског знања, читањем методолошке, педагошке и психолошке литературе, сталним допуњавањем личног образовања и проширивањем својег културног и духовног хоризонта.

ХАРМОНИКА

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Упознавање са инструментом и деловима инструмента.
- Овладавање поставком инструмента.
- Овладавање техником интерпретације и основним врстама артикулације.
- Оспособљавање за самосталност у раду.
- Стицање основних елемената музичке писмености.
- Развијање осећаја за фразу, музички облик, карактер и стил композиције.
- Развијање музичког укуса.
- Извођење дурских и молских лествица, трозвука и четворозвука са одговарајућим захтевима.
- Упознавање метрике и ритма.
- Упознавање и анализа различитости интерпретације.
- Развијање интересовања за нове задатке и садржаје у области интерпретације на хармоници.

II циклус (V и VI разред)

V разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Детаљније упознавање елемената полифоније (глас, тема, имитација, одговор итд.) и техничких средстава којима се она остварује, уз евентуалну употребу баритон-баса.
- Рад на анализи облика: тема са варијацијама, свита, сонатни облик, сонатина.
- Упознавање и детаљнија примена већег броја ознака за динамику и темпо.
- Рад на сложенијим захтевима вођења меха (тремоло, тремоландо, рикошет мехом).

- Примена и промене регистра у односу на стил и карактер композиције (подела на три групе у односу на могућности транспонованја).
- Упућивање ученика на самостално решавање лакших проблема у примени прстореда, разних начина извођења појединих врста артикулације, вођењу меха и примени регистара.
- Читање с листа одговарајућих вежби, етида и комада.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске и молске лествице до пет предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању, трозвучи у великом разлагању и симултано.
- Доминантни септакорд у малом разлагању и симултано, октаве симултано и разложено.

ЛИТЕРАТУРА

- В. В. Терзић: Избор етида и композиција, II и III св.
- З. Ракић: Хармоника за 5. разред основне музичке школе (учбеник).
- З. Ракић: Хрестоматија за хармонику.
- З. Ракић: Композиције за хармонику.
- З. Вукосавић: Избор композиција за хармонику за 5. и 6. разред - 1. и 2. свеска.
- З. Ракић: Хармоника - албум за младе.
- А. Факин: Марљиви хармоникаш.
- М. Барачков: Избор композиција за хармонику, III св.
- Л. Међери: Избор композиција за хармонику, III св.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- лествице по програму;
- осам етида;
- четири композиције различитих епоха и садржаја;
- једна циклична композиција.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- етида и композиција по слободном избору.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица (четвртина = 84);
2. Једна етида;
3. Једна полифона композиција;
4. Једна циклична композиција.

Испитни програм се изводи напамет

VI разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Стицање основних појмова о стилевима преко литературе која се обрађује.
- Обрада сложенијих двогласних и једноставнијих трогласних полифоних композиција, уз евентуалну употребу баритон-баса.
- Рад на даљем усавршавању техничких и музичких елемената као нераздвојне целине.
- Постизање ритмичке стабилности у вези са техничком сигурношћу у одређеном темпу.

- Укључивање регистра на краћим нотним вредностима без претходне припреме и сложенија примена регистра у циљу бољег музичког изражавања. Транспоновање регистрима.

- Проверавање стеченог знања и самосталности ученика у раду. Примена разних начина извођења појединих врста артикулације, динамике и регистара у зависности од стила и карактера композиције.

- Читање с листа етида и комада евентуално, импровизација пратње.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске и молске лествице до шест предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању.

- Дурски и молски трозвуци (мало, велико разлагање и симултано), доминантни и умањени септакорди у малом великом разлагању и симултано кроз две октаве у паралелном кретању.

- Свирање октава симултано и разложено.

- Хроматска лествица у паралелном кретању.

ЛИТЕРАТУРА

- В. В. Терзић: Избор етида и композиција, II и III св.

- З. Ракић: Хармоника за 6. разред основне музичке школе (учбеник).

- З. Ракић: Хрестоматија за хармонику.

- З. Ракић: Композиције за хармонику.

- З. Вукосављев: Избор композиција за хармонику за 5. и 6. разред - 1. и 2. свеска.

- З. Ракић: Хармоника - албум за младе.

- А. Факин: Марљиви хармоникаш.

- М. Барачков: Избор композиција за хармонику, III св.

- Л. Међери: Избор композиција за хармонику, III св.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- лествице по програму;

- шест етида;

- четири композиције различитих епоха и садржаја;

- једна циклична композиција.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- етида и композиција по слободном избору.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица;

2. Једна етида;

3. Једна полифона композиција;

4. Једна циклична композиција;

5. Једна композиција виртуозног карактера.

Испитни програм се изводи напамет.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Индивидуалну наставу треба максимално користити у раду са ученицима, без обзира на њихове способности. То је неопходно код овог инструмента, а у складу са физичким могућностима почетника.

Приликом постављања односа између програмских захтева и планираног градива треба имати у виду све основне особине ученика. Прилагођавање наведених програмских захтева способностима ученика и његовом интересовању уједно усмерава ка квалитетнијој литератури и слушању одговарајућих композиција на нивоу узраста. Све захтеве треба остварити кроз мањи или већи број једноставнијих, односно сложенијих примера, зависно од могућности ученика.

Техничке елементе лествица и акорада, разних вежби и етида треба користити за одговарајуће поступно напредовање и овладавање основним облицима техничке поставке. Треба постићи одређени темпо кроз уједначени рад прстију у техничким вежбама и етидама, као и рад на техници меха. Рад на техници меха се прилагођава одређеној артикулацији, стилу и комплетном музичком изражавању, адекватно узрасту ученика.

Транскрибоване композиције старих мајстора користе се путем упознавања стила, као припрема за полифонију и каснији развој сложеније слушне контроле, уз независност прстију и руку.

Разни комади и једноставне цикличне форме су потребне за почетни развој музичке маште, смисла за облик и тонске боје, као и концентрације код ученика.

Употреба регистара треба да буде правилно постављена у односу на поједине музичке и техничке захтеве. Неговање квалитета тона, ритмичко-метричке стабилности, меморије, динамике, агогике и осталих елемената чак и код најједноставнијих примера школске литературе је важно за формирање комплетне музичке личности ученика на нивоу његовог узраста и могућности.

ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

ФЛАУТА

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање љубави према музици и унапређење музичке културе.
- Упознавање историјског развоја флауте, техничких могућности и примене.
- Стварање потребе код ученика за сталним стицањем нових сазнања у области флаутске музике и литературе.
- Развијање жеље за слушањем флаутске музике, као и потребе за сталним праћењем флаутских токова, како у нашој земљи тако и у свету.
- Развој креативности и индивидуалности.
- Стицање техничког и тонског нивоа у складу са учениковим способностима за успешан завршетак основне музичке школе.
- Стварање потребе код ученика да кроз свирање флауте искажу свој свет, способности и знање кроз разне видове јавних наступа.
- Постављање темеља за развој музичке и естетске личности.

- Изградња навике посеђивања концерата класичне музике.
- Слободно изражавање свог унутарњег света језиком музике.
- Развијање потребе слушања музике.
- Упознавање са вишеструком применом флауте у оркестру, камерним саставима, као и солистички.
- Овладавање правилном техником дисања.
- Контрола тона и владање елементима тона: контрола интонације, динамика *ф-п п-ф*, вибрато.
- Свирање у шеснаестинама у различитим артикулацијама и ритмизацијама.
- Владање дневним тонским и техничким вежбама и свим лествицама.
- Упознавање са различитим стиливима, композицијама различитог карактера и значајем њиховог правилног интерпретирања.
- Развој способности да се примени стечено знање на новом музичком материјалу.
- Оспособљеност за самостални рад (вежбање).

II циклус (V и VI разред)

V разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Рад на квалитету тона и чистој интонацији.
- Рад на артикулацијама.
- Остваривање техничког напредовања ученика.
- Савлађивање дела из литературе.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске лествице до пет предзнака, са тоничним квинтакордом, у обртајима, у различитим артикулацијама, у осминама и лаганим шеснаестинама.
- Хроматика - поставка (напамет).
- Упознати ученика са начином свирања двоструког језика. Динамика. Вибрато.

ЛИТЕРАТУРА

- М. Мојс: Тонске вежбе
- М. Мојс: 25 мелодијских етида
- Г. Гариболди: 20 малих етида, оп. 132
- Љ. Димитријевић: Школа за флауту - избор
- В. Поп: Шпанска серенада
- К. Дебиси: Мали црнац
- А. Томази: Мали корзикански пастир
- М. Јеличанин: Ноктурно и Скерцо
- Ј. Андерсен: Скерцино
- Моњушко: Преслица
- М. Пот: Сичилијана
- Ј. Донжон: Пан
- Л. Вајнер: Игра лисице
- Р. Валентајн: 12 соната - избор

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

Техничке вежбе, етиде, комади и сонате сличног садржаја и тежине.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордима у осминама и лаганим шеснаестинама, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Једно дело уз клавирску пратњу, напамет.

VI разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознати ученика са начином свирања двоструког и троструког језика.
- Обновити све научене тоналитете са новим техничким захтевима.
- Обрадити етиде у свим тоналитетима, које по својим захтевима омогућавају даљи развој тонских и техничких могућности ученика.
- Наставити рад на тонским и техничким вежбама.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске и молске лествице (сви тоналитети) са тоничним трозвучима, доминантним и умањеним септакордима, у обртајима, у различитим артикулацијама, у обиму од две октавеу шеснаестинама.
- Лествице свирати развијено.
- Хроматика - развијање у различитим ритмичким покретима.
- Напамет.

ЛИТЕРАТУРА

- М. Мојс: Тонске вежбе
- Тафанел и Гобер: Техничке вежбе
- Г. Гариболди: 20 распеваних етида, оп. 88
- Љ. Димитријевић: Школа за флауту за IV разред - избор
- К. В. Глук: Арија из опере "Орфеј"
- Ф. Госек: Тамбурен
- Е. Песар: Андалузија
- Е. Келер: Романса
- Г. Форе: Сичилијана, оп. 78
- Б. Годар: Алегрето, оп. 116
- Ж. Демерсман: Венецијански карневал
- М. Логар: Пасторала
- Г. Ф. Хендл: Соната Еф-дур или ге-мол
- Б. Марчело: Соната Бе-дур, или де-мол
- Г. Ф. Телеман: Соната: Еф-дур
- А. Вивалди: Концерт број 5 у Еф-дуру, оп. 10

ОБАВЕЗАН МИНИМУМ ПРОГРАМА

Техничке вежбе, етиде, комади и сонате сличног садржаја и тежине.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордима, доминантним и умањенима септакордима у шеснаестинама, хроматика, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Једно дело за извођење уз пратњу клавира, напамет.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

У настави флауте посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона и његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дисања и правилну импостацију.

Од самог почетка применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз одговарајуће обликовање усана. Посебну пажњу обратити на тонске вежбе у дужим нотним вредностима преко којих ученик треба током школовања у основној музичкој школи да овлада тоновима флауте подједнако звучно и квалитетно. Упоредо са тонским радити и на техничким вежбама које почев од једноставнијих ка сложенијим, доприносе развоју свих техничких елемената владања инструментом. Посебну пажњу усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама. У току школовања обрадити све тоналитете како дурске тако и молске.

У раду на етидама, без обзира на годину учења, увек и до краја инсистирати на потпуном овладавању сваким техничким и тонским захтевом који је садржан у нотном тексту. Упутити ученика на аналитичан приступ рада који се односи на тоналитет и евентуалне предзнаке у току саме вежбе, сложеније ритмичке, техничке и тонске елементе као и рад на појединим пасажима који захтевају посебну пажњу. Код ученика преко етида разноврсног садржаја и захтева развијати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке у нотном тексту које се односе на темпо, динамичко и агогичко нијансирање.

У раду са комадима уз пратњу клавира, од самог почетка код ученика развијати осећање за интерпретацију која у себи садржи основне стилске карактеристике композиције и кроз правилно усмеравање омогућити ученику развијање његове способности да у потпуности изрази своју музикалност.

Неопходно је пажњу ученика усмерити на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмента и правилна примена технике дисања.

Кларинет IV разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Вежбање дугих тонова и интервала од е мало до ге³.
- Даљи рад на развоју технике.

ЛЕСТВИЦЕ

- Све дурске и молске лествице са тоничним трозвуком, доминантним и умањеним септакордом.

- Е-дур, Еф-дур, Ге-дур и Фис-дур свирати кроз три октаве.

- Хорматска лествица од е мало до ге³.

ЕТИДЕ

- Бруно Брун: Школа за кларинет (Просвета, Београд), III свеска и/или нека друга школа адекватне тежине.

КОМАДИ ИЗ ЗБИРКИ

- Бруно Брун: Избор малих комада (Просвета, Београд),

- Ј. Ланселот и А. Класенс: Класични кларинет (М. Комбре, Париз, свеске Це и Де) и/или други комади адекватне тежине.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- шест дурских и шест молских лествица;

- тридесет етида;

- пет композиција по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним трозвуком, доминантним и умањеним септакордом, напамет;

2. Две етиде различитог карактера;

3. Комад уз пратњу клавира, напамет.

ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ

(солфеђо, теорија музике)

СОЛФЕЂО

ЦИЉ

Развијање музикалности и музичке писмености кроз прожимање васпитног и образовног процеса.

ЗАДАЦИ

- Развијање музичких способности (музичке меморије, способности праћења мелодијског, хармонског и полифоног тока).
- Развој читања, писања и схватања музике и музичког писма са развојем музичког мишљења.
- Усађивање звучних представа и њихово везивање са сликом, односно слике са звуком кроз стицање знања и вештина (мелодика, ритам, диктати).
- Упознавање музичке литературе, интерпретације и основних елемената музичких стилова.
- Осамостаљивање ученика и развој њихових креативних способности.

II циклус (V и VI разред)

V разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Обнављање: утврђивање тоналитета од два до четири предзнака, мелодијске вежбе и примери из литературе.
- Вишегласно певање и композиције са клавирском пратњом.
- Информативно: модулације у доминантне дурске тоналитете и паралелни мол, почетни тоналитет са једним предзнаком: Це-Ге-Це-дур, Еф-Це-Еф-дур, а-це-а-мол.
- Нове лествице: Ха-дур, Дес-дур и бе-мол.
- Певање мелодијских примера у дуру и истоименом молу (мутација).
- Певање народних песама са текстом у основним мерама и народним ритмовима.
- Транспоновање мотива.
- Рад са табулатором приликом поставке нових тоналитета.

РИТАМ

- Метричке врсте и ритмичке фигуре: сложенија подела тродела у тактовима 6/8 и 9/8 са луковима и паузама.
- Пунктиране фигуре троделних ритмова (сићилијана и тирана). Упоредивање 6/4 са 3/2.
- Утврђивање триоле, узмаха и предтакта.
- Поставка триоле на половини ритмичке јединице.
- Народни ритам 5/8, 7/8 и 9/8 са једним троделом.
- Равномерно и ритмичко читање.
- Мануелна репродукција приликом обраде нових ритмичких врста и фигура.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање појединачних тонова мотива и штимова у свим тоналитетима.
- Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналитет.

- Опажање и интонирање прекомерне и умањене квинте са разрешењем.
- Интонирање доминантног септакорда и умањеног септакорда.
- Ритмички и мелодијски диктати из градива ритма и мелодике.
- Опажање и записивање апсолутних висина у различитим регистрима.
- Све лествице и лествични квинтакорди.
- Каденце дура и све врсте мола.
- Поставка мол-дура.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Утврђивање и проширивање знања обртаја консонантних квинтакорада, а поставка умањеног и прекомерног квинтакорда.
- Доминантни септакорд и обртаји.
- Термини и орнаментика.

VI разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Обнављање и утврђивање обрађених тоналитета.
- Обрада: Фис-дур, Гес-дур и ес-мол.
- Певање лествичних квинтакорда, штимова и каденци свих тоналитета до седам предзнака.
- Хроматске скретнице и пролазнице, мутације у мелодијским примерима (дијатонска модулација и даље информативно).
- Вишегласни примери и канони, композиције са клавирском пратњом.
- Импровизација.
- Певање српских народних песама.

РИТАМ

- Ритмичко читање етида инструменталног типа из градива VI разреда.
- Примена промене кључа или два система.
- Мануелно извођење ритма поставка дуоле.
- Ново градиво: народни ритмови $8/8$ уз обнављање $5/8$, $7/8$ и $9/8$ (упознавање са народним ритмовима $10/8$, $11/8$, $12/8$).
- Ритмичка јединица шеснаестина, $6/16$.
- Супротстављање $5/4$ са $6/4$ и $2/2$ у умереном лаганом темпу.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање и интонирање комплетног обрађеног градива од првог разреда.
- Опажање и интонирање умањеног квинтакорда са обртајима.
- Опажање и интонирање малог дурског септакорда са обртајима и умањеног септакорда са разрешењем.
- Опажање и интонирање повезати за тоналитет.
- Опажање и бележење апсолутних висина уз повезивање низова.
- Ритмички и мелодијски диктат.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Писмени део: - диктат до четири предзнака.

2. Усмени део:- мелодијска вежба - тоналитети до четири предзнака (скретнице, пролазнице и мутација);- парлато - промена кључа, виолински и бас, са свим ритмичким фигурама.

ПРЕДЛОГ ЛИТЕРАТУРЕ:

- В. Цветковић и Ј. Михаљица: Солфеђо за први разред шестогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- В. Цветковић и Ј. Михаљица: Солфеђо за други разред шестогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- А. Јовић-Милетић и З. Николић: Солфеђо за трећи разред шестогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- А. Јовић-Милетић, Г. Стојановић и З. Николић: Солфеђо за четврти разред шестогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- А. Јовић-Милетић, Г. Стојановић, З. Николић: Солфеђо за пети разред шестогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- В. Цветковић и Ј. Михаљица: Солфеђо за шести разред шестогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- З. М. Васиљевић: Солфеђо-ритам, I - VI, Нота, Књажевац.
- Б. Поповић: Солфеђо I - VI, Удружење музичких и балетских педагога Србије
- В. Јовановић: Солфеђо I - VI

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Основни дидактичко-методички поступци обухватају развијање звучних представа с нотом сликом, како за област мелодике тако и за област ритма. Овим се наставним смером усклађује рад на диктатима с певањем и ритмичким читањем. Звучне представе су, по правилу, мелодијски примери (песме са текстом и примери из литературе), мелодијски мотиви (за транспоновање, ради учвршћивања скокова у поједине ступњеве; за певање увек у оригиналном тоналитету ради постављања боје тоналитета и за постављање метричких врста и ритмичких фигура) и, тек на трећем месту, лествични низови (распевавање ученика, ширење обима гласа, упознавање лествица).

Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, а и певањем солмизационим слоговима уз тактирање. Свака нова наставна област праћена је наведеним поступцима, који се потом преносе на опажање појединачних и више тонова, ритмичких фигура, метричких врста и усмених мелодијско-ритмичких диктата.

Остале дисциплине, теорија, опажање, интонирање са диктатом, уско се повезују са наставним градивом из мелодике и ритма, нарочито у прва два разреда. За све годишње испите, шестогодишњег, четворогодишњег и двогодишњег образовања испитне вежбе и задатке не пише предметни наставник већ су истоветне за све ученике и задаје их актив наставника солфеђа.

РАСПОРЕД ГОДИШЊЕГ ГРАДИВА

Приликом планирања наставе за целу годину, полугодиште и тромесечје, треба предвидети време за обнављање већ постављених методских јединица, као и њихово даљеразрађивање. После одређења када ће се припремати и поставити један тоналитет

треба имати у виду то да се у последња два месеца школске године не постављају нове лествице.

То исто важи и за ритмичке поставке јер је и за мелодику и за ритам потребно одређено време како би се звучне представе усвојиле и надоградиле новим захтевима (више скокова, тежи захтеви за ритмичко читање, примена вокалне и инструменталне литературе изградива тог разреда, писмени диктати, певање примера са листа) - а ради припремања ученика за што самосталније извођење и опажање музичког тока.

Када се у оквиру методске јединице планира ново градиво из ритма треба користити певање у већ познатом тоналитету, а када је поставка нове лествице у питању, треба користити познате ритмичке фигуре и метричке врсте. Ново градиво увек прати - после поставке - рад на препознавању, као најелементарнијем виду учења. Писмени диктати и певање са листа (без претходне припреме) следе касније, на другим часовима, као и приликом обнављања претходних поставки, али са већим захтевима. Тиме се гарантује постојање концентричних кругова, познатих у свим педагошким дисциплинама у школама општег образовања.

ОПАЖАЊЕ - ИНТОНИРАЊЕ - ДИКТАТИ

Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици.

Опажање појединачних тонова треба почети са неколико тонова (најбоље три) и то у једној до две октаве (мала и прва октава). Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим (до три октаве), с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим.

Овome треба додати препознавање интервала, односно препознавање два симулативно одсвирана тона, која ученици најпре препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда).

Усмене диктате (мелодијске и ритмичке) ученици изводе групно и појединачно, нарочито непосредно после учињене грешке у певању или писању диктата. Певањем диктираног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада насамодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера са табле и његовог записивања после брисања).

Интонирање тонова према усменом диктату наставника треба да се избегава (осим када се припрема неки детаљ). Треба користити нотну слику - табулатор јер се тако више везује звук са нотном сликом. Интонирање интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима. Као допуна ових поступака интонирају се акорди и од слободних датих тонова, али увек са именовањем тонова.

Диктати као резултат постављених звучних представа су обавезни на сваком часу.

Писмене диктате не могу успешно да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивање вежби из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо читање и, нарочито, правилну ортографију.

Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата.

Опажање апсолутних висина, област која је, као нова, уведена приликом конципирања претходних Наставних планова и програма, планирана је да се ради од Празреда. Дакле, ради се на опажању свих хроматских тонова од V до I ступња а-мола и де-мола, с тим да

се опажени тонови не певају већ се изговарају абecedом или записују. Даљи развој се преноси у средњу школу с тенденцијом убрзавања диктирања, али са обавезном паузом између сваке тонске висине. Овиме се убрзава рад на мелодици и диктатима.

МЕЛОДИКА

Новину представља савлађивање лествица у неколико етапа. Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем диктираних тонова сличних кретању мелодије у песми (по узору на многе стране школе), приказивањем и теоријским тумачењем лествице.

Поставка подразумева обнављање научене песме, утврђивање лествице абecedним изговором у секундама и терцама, изговором тоничног трозвука и каденце, препознавањем мотива, певањем инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савлађивањем једног канона. Опажање тонова и касније интервала и акорада из каденци, певање тежих примера из литературе и двогласних примера одвија се у облику обнављања тоналитета обично следеће године. Тада се утврђују тежи скокови. Ова фаза обраде тоналитета праћена је писаним диктатима, док је претходна базирана на усменим диктатима, од писмених је тражено записивање само појединачних тонова и више тонова.

У старијим разредима, када ученици имају довољно усвојене функционалне односе, односно стабилне ступњеве, припрема и поставка следе непосредно једна иза друге. Онелествице које имају велики број предзнака савлађују се теоријски или упоређивањем и изводе се певањем лествица и каденце и илуструју примером из литературе (Цис-дур на пример).

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере напамет и користе их за даљу поставку ритма. Она се одвија на следећи начин: препознавање мотива, извођење кратких ритмичких мотива са новим градивом, мануелно извођење, учење ритмичких примера без тонских висина, савлађивање ритмичких етида - парлато уз помоћ наставника ради правилног акцентовања, испитивање научног градива, самостално извођење нових задатака са сличним садржајем, писмени диктати и читање примера из вокалне и инструменталне литературе.

Опажање врста такта стално прати рад на ритму и преноси се на записивање ритмичких окосница наших народних песама и игара.

Пре рада на парлату, али и касније (вежбе са променом кључа), користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте. Равномерним читањем ученици савлађују континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом аTIME и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке).

Домаћи задатак треба да садржи: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро научених примера за поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ- нови програм

ПРЕДШКОЛСКО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

Предшколско образовање у музичкој школи остварује се уписом деце од 6 година.

План наставе и учења за предшколско музичко образовање

Припремни разред

Узрасне групе	Трајање часа	Недељни фонд	Годишњи фонд
Припремни разред	45	2	70

У I разред основне музичке школе за инструменте: виолина, виолончело, гитара, клавир, хармоника, флаута, може да се упише ученик од 9 година и млађи.

У I разред основне музичке школе за инструмент кларинет, саксофон, хорна, труба, тромбон, удараљке може да се упише ученик од 11 година и млађи.

У I разред основне музичке школе за соло певање, може да се упише: за женске гласове – ученик од 13 година и старији, а за мушке гласове – ученик од 16 година и старији.

У I разред основне музичке школе може да се упише и ученик старији него што је прописано ст. 1–4. овог члана, уколико на пријемном испиту испољи изузетне музичке способности.

Група у програму наставе и учења за припремни разред може да има од 12–16 ученика.

Програм наставе и учења у основној музичкој школи прилагођава се ученицима са сметњама и инвалидитетом, путем спровођењем мера индивидуализације (прилагођавањем простора и услова, метода рада, дидактичког материјала, начина давања инструкције и др., као и изменама садржаја активности, садржаја учења и исхода образовања и васпитања), односно припремом индивидуалног образовног плана, у складу са правилником којим се прописују ближа упутства за остваривање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД

Назив предмета **СОЛФЕЂО – ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД**

Циљ учења предмета Солфеђо у припремном разреду је да код ученика развије љубав према музици, слободу и способност да се изразе кроз музику, чиме се ствара квалитетна основа за даљи наставак бављења музиком.

Разред **Припремни**

Годишњи фонд часова **70 часова (2 часа недељно)**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
--------	-------------	----------

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
– изводи покрете док слуша дечије и народне песме и примере из литературе; – изрази доживљај музике коју слуша цртањем; – препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; – препозна различите инструменте и извођачке саставе, и разлику између вокалне и инструменталне музике; – наведе композиторе чију је музику имао прилике да слуша изаволи; – изведе бројалице, пева песме по слуху и песме различитих жанрова; – пева по слуху песмице моделе; – опише својим речима доживљај музике у дуру и молу; – опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; – пише ноте различитог трајања и кључеве уз помоћ наставника; – препозна и изводи песмице различитом динамиком (јако и тихо); – препозна и изводи песмице различитог темпа (споро и брзо); – изводи ритам уз покрет; – уочи разлику између дводела и тродела; – прати своје певање уз помоћ ритмичког инструмента; – пева и препозна задате тонове и мотиве неутралним слогом; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; – смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; – прави музичке инструменте од различитих материјала; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице.	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање музике уз покрет. Слушање музике уз цртање. Елементи музичке писмености (препознавање кроз слушање). Музички Орфофв инструменти, хор, оркестар и ансамбли. Вокална и инструментална музика. Дела различитих музичких жанрова примерени узрасту
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ МЕЛОДИКА, РИТАМ И МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ	Певање дечијих и народних песмица примереног садржаја и карактера, различитог тонског рода и песмица модела. Препознавање дурског и молског тонског рода. Развој музикалности. Музичка графомоторика: писање нотних вредности у линијском систему, писање виолинског и бас кључа. Основне ознаке за динамику (forte, piano). Основне ознаке за темпо (спор и брз). Препознавање нотних трајања у примеру. Покрет у функцији ритма. Извођење ритмичке пратње-Орфов инструментаријум (бубњићи, звечке, ...) и

		ручно израђени инструменти. Опажање и интонирање тонова и мотива неутралним слогом. Записивање нотних трајања: четвртине и осмине. Транспоновање песмица по слуху.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице. Ритмичка пратња дечијим музичким инструментима: звечке, фрулице, даире,...
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача
Јавни наступи: Јавни час – извођење научених песмица		

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ.

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и преношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу и стицању знања и вештина.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Садржаји наставе припремног разреда су усмерени ка развоју интересовања и љубави према музици. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу преношења и размене искустава и знања. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Најважнији покретач наставе треба

да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља

Рана музичка едукација стимулише напреднији рад мождане функције и унапређује когнитивне способности детета. Музика има задатак да подстиче и унапређује различите видове музичког развоја детета: опажајног, појмовног, психомоторног и вокалног.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. С обзиром на дужину трајања часа (45 минута за групу), рад треба ефикасно организовати.

Код најмлађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области-теме и садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Настава у припремном разреду се састоји из неколико области-тема: слушање музике, мелодика, опажање-интонирање, музичко стваралаштво, ритам и музички бонтон.

Наведене области су међусобно повезане и иако се посебно савладавају, оне чине нераскидиву свеобухватну целину.

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Активним слушањем музике ученици опажају елементе и облике уметничког дела, разликују инструменте и извођачке саставе. Сусрет с уметничким делом на тај начин буди јединствен доживљај који проширује емотивну спознају. Упознајући музику различитих врста, стилова и жанрова, ученик развија слушне вештине потребне за разумевање музичке уметности и уметности уопште.

Слушањем ученик препознаје музички облик –сличност и различитост делова у композицији. Оно знатно утиче на емоционални, интелектуални и естетски развој ученика. Цртањем и покретом током слушања музике, ученици преносе мисли и осећања развијајући креативне особине и музичке способности. Слушањем музике подстиче се развој музичког укуса и потребе за музиком и на тај начин негује се квалитетна музичка публика.

МЕЛОДИКА

Изражајно и разговетно певање води ка развоју музикалности и ширењу опсега гласа, као и раду на чистој интонацији. Певају се музички модели, песме са текстом, мелодије различитих жанрова, српске народне песме, као и песме различитих националности.

Посебну пажњу потребно је обратити на развој музикалности. Примери се обрађују по слуху, наравно, уз помоћ наставника, и инструменталну пратњу.

У припремном разреду ученици на задатим мотивима препознају смер кретања мелодије (навише-наниже), скокове или поступан покрет, динамичке контрасте (тихо-јако), темпо (брзо-споро), метричке разлике (дводелни и троделни метар).

Осим опажањем, ове елементе ученици савладавају и интонирањем развијајући при том и музичку меморију.

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО

Музичким стваралаштвом, ученици се у припремној настави могу бавити мењањем мелодијских мотива, као и преобликовањем мелодије и ритма познатих песама као и креирањем бројалица на задати текст. Тиме се стварају нове, једноставне, јединствене креативне мелодијско ритмичке целине.

Осим тога, ученици могу импровизовати и на различитим мелодијским инструментима или на удараљкама (Орфов инструментариј или ручно израђени инструменти).

Активности музичког стваралаштва могу се спроводити индивидуално или групно. Музичким стваралаштвом се подстиче слобода изражавања и обликовања идеја и осећања, развија креативност и инвентивност ученика, али и наставника.

Дидактичко-музичка игра

Музичке игре су идеално средство спонтаног усвајања знања и вештина. Игра је детету најдража активност. Оно кроз њу осећа задовољство и стиче прва сазнања. Кроз игру се подстиче али и развија природна радозналост детета, развијају се способности запажања и изражавања-памћење, говор, мишљење. Ј. А. Коменску наглашава важност игре у предшколском одгоју те истиче да ће и школа деци бити привлачнија ако се буде учило кроз игру.

Развој савремених технологија

Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике (коришћењем асоцијативних слика, квизова, видео клипова, укрштених речи,...).

РИТАМ

Ритам се развија кроз покрет и певање. На тај начин се подстиче активна настава која доприноси већој мотивацији и бољим резултатима.

Ученик изражава свој доживљај музике, прати покретом песме и композиције: плескањем, лупкањем, пуцкетањем прстима, корачањем,... те при том опажа и усваја елементе ритма.

МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ

Савладавањем основних музичких елемената писањем, цртањем и бојењем код ученика се подстиче развој музичке графомоторике (писање нота на линијама и у празнинама, писање виолинског и бас кључа,...)

МУЗИЧКИ БОНТОН

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Ученике треба подстицати да пажљиво слушају и коментаришу извођење друга-другарице, као и музичког дела, али и да се адекватно понашају на концертима и јавним наступима.

Поред културе понашања, ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени, тако и у публици.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У припремном разреду ученици се не оцењују, али је наставник у обавези да води педагошку документацију и запажања о ученицима.

Посебан изазов и уживање за ученике представља јавни наступ при чему се приказује пређени програм.

Програм наставе и учења у основној музичкој школи изводи се индивидуално (настава инструмента и певања) и групно (настава солфеђа, теорије музике, групног певања, групног свирања оркестра, хора и камерне музике).

Група у програму наставе и учења предмета Солфеђо и Теорије музике може да има од 7-12 ученика, Оркестар од 12 – 30 ученика, Хор до 50 ученика. Када школа није у могућности да формира хор/оркестар онда формира камерни ансамбл у групи до 12 ученика.

Час индивидуалне наставе у I циклусу шестогодишњег и четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања траје 30 минута. Час упоредног клавира за ученике соло певања траје 45 минута.

У другом циклусу часови групне наставе и сви остали часови индивидуалне наставе трају 45 минута.

Програм наставе и учења у основној музичкој школи прилагођава се ученицима са сметњама и инвалидитетом, путем спровођењем мера индивидуализације (прилагођавањем простора и услова, метода рада, дидактичког материјала, начина давања инструкције и др, као и изменама садржаја активности, садржаја учења и исхода образовања и васпитања) односно припремом индивидуалног образовног плана, у складу са правилником о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање.

Након савладаног програма основног музичког образовања и васпитања, ученику се издаје сведочанство о завршеном основном музичком образовању и васпитању.

НАСТАВНИ ОДСЕЦИ

1. Одсек за класичну музику

ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ – ШЕСТОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус						Други циклус					
	I разред		II разред		III разред		IV разред		V разред		VI разред	
	Фонд часова											
	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год	Нед	год	нед	год
Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	33
Оркестар, хор, камерна музика	-	-	-	-	-	-	2	70	2	70	2	66
СВЕГА	4	140	4	140	4	140	6	120	6	120	7	231

ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ – ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Фонд часова							
	нед	год	нед	год	нед	Год	нед	год
Соло певање	2	70	2	70	2	70	2	66
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	33
Упоредни клавир	1	35	1	35	1	35	1	33
СВЕГА	5	175	5	175	5	175	6	198

ОРГАНИЗАЦИЈА НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У ОМШ “Стеван Мокрањац” Сента основно музичко образовање и васпитање изучава се у оквиру следећег одсека:

1. Обавезни одсек

1. Одсек за класичну музику

У оквиру шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања изучавају се следећи инструменти: виолина, виолончело, гитара, клавир, хармоника, флаута, кларинет, саксофон, удараљке, труба, тромбон, хорна.

У оквиру четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања изучава се соло певање.

Поред наставе инструмента, односно певања, на Одсеку за класичну музику изучавају се: солфеђо, теорија музике, оркестар, хор, камерна музика и упоредни клавир.

ОСНОВНИ ОБЛИЦИ ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

ИСПИТИ

У основној музичкој школи полажу се следећи испити:

- пријемни;
- годишњи;
- разредни;
- поправни;
- завршни;
- испит за ниво знања првог циклуса и
- испит за ниво знања основне музичке школе.

Пријемни испит полаже се пре уписа у I разред, по правилу у јунском или августовском року. На пријемном испиту проверава се слух, ритам и музичка меморија. Ученици који су похађали програм припремног разреда, полажу пријемни испит.

Годишњи испит, односно **завршни испит** (за ученике завршних разреда) из главног предмета полажу ученици III, IV, V и VI разреда шестогодишњег – II, III и IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит, односно завршни испит (за ученике завршних разреда) из солфеђа полажу ученици III и VI разреда шестогодишњег и II и IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Завршни испит из теорије музике полажу ученици VI разреда шестогодишњег и IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит, односно завршни испит (за ученике завршних разреда) из упоредног клавира, полажу ученици II и IV разреда Соло певања.

Ученици који на годишњем испиту основног музичког образовања и васпитања добију негативну оцену из главног предмета понављају разред. Ученици који на годишњем испиту добију негативну оцену из неког од осталих предмета полажу поправни испит у августовском року.

Ученици разреда у којима нема годишњег испита оцењују се годишњом оценом. Ванредни ученици полажу годишњи испит из свих предмета, у свим разредима.

Ученици који убрзано напредују полажу годишњи испит у три испитна рока, у јануарском, јунском и септембарском испитном року.

Разредни испит полажу ученици који, у току школске године, нису похађали више од трећине укупног броја часова, а утврди се да нису савладали садржај наставног програма за тај разред. Ученици такође полажу разредни испит из предмета из којег није одржано више од трећине часова утврђених наставним планом. Ученици који добију

негативну оцену на разредном испиту полажу поправни испит у августовском року, а ученици завршног разреда у јунском и августовском року.

Поправни испит полажу ученици са недовољном оценом из предмета из којег се не полаже годишњи испит и ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из солфеђа, теорије музике и упоредног клавира.

Ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из главног предмета не могу да полажу поправни испит. Ученик који има до две недовољне закључене оцене полаже поправни испит у августовском року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року.

СМОТРЕ

Смотре се организују у циљу провере знања и напредовања ученика у току и на крају школске године према наставном плану и програму одговарајућег одсека и предмета и остварују се на основу школског програма.

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за ученичко рано стицање извођачког искуства.

Школамаса оставља могућност да у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

ОРГАНИЗАЦИЈА НАСТАВЕ

1) Настава главног предмета – инструмента, односно певања

- Током шестогодишњег (у I, II и III разреду) и четворогодишњег (у I и II разреду) основног музичког образовања и васпитања, час траје 30 минута, а у свим осталим разредима 45 минута. Настава главног предмета и упоредног клавира је индивидуална у свим разредима.
- Час упоредног клавира за соло певање и српско традиционално певање траје 45 минута.

2) Настава солфеђа и теорије музике

- Часови солфеђа и теорије музике трају по 45 минута.

3) Настава оркестра, хора и камерне музике

- Настава оркестра је обавезна за ученике IV, V и VI разреда виолине, виоле, виолончела, тамбуре, мандолине, хармонике, флауте, обое, кларинета, саксофона, фагота, хорне, трубе, тромбона, ударалки, као и за ученике III и IV разреда контрабаса и тубе. Поред стандардних оркестарских састава Школа може да формира и оркестре нестандарних састава у зависности од заступљености инструмената по врсти и годинама учења.
- Ученици инструмента који не свирају у оркестру обавезни су да похађају наставу хора.
- Настава камерне музике организује се за ученике IV, V и VI разреда шестогодишњег, као и за ученике III и IV разреда четворогодишњег основног

музичког образовања и васпитања у случају када школа није у могућности да формира велике ансамбле – хор и оркестар и у оквиру додатне наставе.

- Часови оркестра, хора и камерне музике трају по 45 минута. За потребе јавне и културне делатности могуће је повећати фонд часова из ових предмета.

КЛАВИРСКА САРАДЊА – КОРЕПЕТИЦИЈА

Часови корепетиције у првом циклусу за гудачке, дувачке и ударачке инструменте трају 15 минута недељно по ученику.

Часови корепетиције за гудачке, дувачке и ударачке инструменте у другом циклусу трају 30 минута недељно по ученику.

Ученици првог циклуса соло певања наставу корепетиције имају 30 минута недељно по ученику, а другог циклуса 45 минута недељно по ученику.

Наставник корепетитор држи ученику наставу у присуству његовог наставника главног предмета и самостално као припрему за јавни наступ.

КУЛТУРНА И ЈАВНА ДЕЛАТНОСТ

Културна и јавна делатност основне музичке школе најуже је повезана са њеном образовно-васпитном улогом и чине је:

- организовање школских и ваншколских ученичких јавних наступа и концерата (солисти, ансамбли, оркестри и хорови);
- организовање концерата гостујућих музичких уметника;
- активности везане за организовање учешћа ученика на домаћим и међународним музичким такмичењима (за солисте, камерне ансамбле, оркестре и хорове);
- смотре, фестивалима и сличним манифестацијама, као и за самостално организовање оваквих манифестација;
- организовање разних врста прослава, меморијала, размена, гостовања и сличних манифестација;
- организовање мајсторских курсева истакнутих музичких педагога и извођача;
- организовање студијских путовања;
- организовање медијских промоција разне врсте;
- успостављање разних облика сарадње са домаћим и иностраним образовним и културним институцијама.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

ЦИЉЕВИ ОСНОВНОГ МУЗИЧКОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА:

1. Развијање музичких способности – слуха, осећаја за ритам, музичке меморије и музичке фантазије;
2. Упознавање ученика са грађом, акустичким својствима и изражајним

- могућностима одабраног инструмента/гласа;
3. Овладавање основном техником свирања, односно вокалном техником на одабраном инструменту/гласу;
 4. Развијање вештине коришћења различитих елемената музичке изражајности (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације) у стилском и емоционалном обликовању композиција;
 5. Стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу.
 6. Развијање стваралачких способности, критичког мишљења, мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења;
 7. Развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства;
 8. Развијање личног и националног идентитета кроз очување музичке традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине;
 9. Оспособљавање за самостално учење и вежбање.
 10. Усвајање правила понашања при слушању и извођењу музике.

ПРОГРАМИ ОРИЈЕНТИСАНИ НА ИСХОДЕ И ПРОЦЕС УЧЕЊА

Структура програма свих наставних предмета је конципирана на исти начин. На почетку се налази циљ наставе и учења предмета за ниво основног образовања и васпитања. У табели која следи, у првој колони, дефинисани су предметни исходи за крај разреда, у другој колони дате су области и/или теме, а у трећој се налазе предметни садржаји. Иза табеле налазе се препоруке за остваривања наставе и учења конкретног предмета под насловом *Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма*.

На путу остваривања циља и исхода кључна је улога наставника који добија значајан простор за слободу избора и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика. Оријентација на процес учења и исходе брига је не само о резултатима, већ и начину на који се учи, односно како се гради и повезује знање у смислене целине, како се развија мрежа појмова и повезује знање са практичном применом.

Наставни програми су наставницима полазна основа и педагошко полазиште за развијање образовно-васпитне праксе: за планирање годишњих и оперативних планова, непосредну припрему за рад као и оквир за преиспитивање праксе развијања планова, остваривања и вредновања наставе и учења кроз сопствена промишљања и разговор са колегама.

Препоруке за планирање образовно-васпитне праксе и праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика

Образовно-васпитна пракса је сложена, променљива и не може се до краја и детаљно унапред предвидети. Она се одвија кроз динамичну спрегу међусобних односа и различитих активности у социјалном и физичком окружењу. Зато, уместо израза

реализовати програм, боље је рећи да се на основу датог програма планира и остварује настава и учење које одговара конкретним потребама ученика.

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*. Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

1.ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ

1.1.ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

ГУДАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

(виолина,виолончело)

Назив предмета **ВИОЛИНА**

Циљ Циључења предмета Виолинаје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Први**

Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике виолине и начин добијања тона; – правилно стоји и држи инструмент и гудало; – изводи пицicato и основне потезе гудалом; – самостално поставља прсте леве руке на хватник у	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике инструмента. Начин добијања тона. Поставка леве и десне руке. Техника десне руке: – квалитет звука на празним жицама;

првој позицији на свим жицама; – изражајно пева а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; – интонативно и ритмички правилно контролише и чита нотни текст; – примени основне елементе нотне писмености у свирању нотног текста у виолинском кључу; – примени што богатију музичку фантазију коју је развио путем приче и игре са наставником у свирању; – користи различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – активно слуша часове и јавне наступе других ђака; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		– држање и вођење гудала по једној жици; – прелазак са жице на жицу; – основне динамичке различитости по једној жици; – расподела гудала. <u>Основни потези:</u> деташе, легато, маркато (2 и 4 нота на једно гудало). Техника леве руке: – поставка прве позиције; – разлика степена и полустепена; – прва позиција, распореди прстију (полустепен 2-3 и 1-2 прст); – поставка прстију и упоређивање полустепена у односу на суседне жице. Једноставне вежбе за развој моторике прстију леве руке. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале сатрозвуком у једној октави. ЛИТЕРАТУРА – А. С. Шаљман: <i>Бићу виолиниста</i> (I свеска А) – К. Тахтачиев: <i>Виолина I</i> – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (I свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: <i>Хрестоматија I–II разред</i> – Б. Ферара: <i>Школа за виолину</i>
--	--	---

		– Ј. Јорданова: <i>Буквар за мале виолинисте</i> – З. Мемедовић: <i>Учим да свирам виолину</i> – Д. Марковић: <i>Почетна школа за виолину, I свеска</i>
Обавезни минимум програма – три дурске, односно молске скале са трозвучима; – двадесет вежбица, етида; – десет малих комада песмица		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године.		
Програм смотри – Једна једнооктавна скала са трозвучима (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд); – Једна етида или комад – Један комад или први став кончертина		

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицicato, свирање, музички бонтон.

Назив предмета **ВИОЛИНА**

Циљ **Циљ** учења предмета Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Други**

Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
– изражајно пева и свира песмице на виолини; – интонативно и ритмички правилно контролише и чита нотни текст; – примени основне елементе нотне писмености у свирању задатог нотног текста у виолинском кључу; – примени ознаке за динамику и темпо; – пренесе музичку фантазију коју је развио у раду са наставником кроз свирање; – самостално свира композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – покаже самопоуздање у току јавног наступа; – активно слуша часове и јавне наступе других	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Усавршавање технике свирања на виолини. Темпо (andante, moderato, allegro, presto...). Динамика (piano, mezzopiano, mezzoforte, forte, diminuendo, crescendo...). Техника десне руке: – квалитет звука кроз динамичке промене; – динамичко нијансирање; – јасна расподела гудала уз различите ритмичке јединице; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо...; – повезивање свих жица кроз потезе легата. Потези: деташе, легато (4 и 8

ђака; – уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		нота на једно гудало), стакато, маркато и мартеле. Техника леве руке: – прва позиција, сви распореди прстију; – поставка првог прста уз пражих; – лака хроматика у првој позицији; – глисанда до III позиције на свим жицама; – поставка прстију у односу на суседне жице кроз легато потез (припрема за једноставне акорде). Вежбе за развој моторике прстију леве руке. Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске и молске скалеса дурским или молским трозвуком крозједну или две октаве у првој позицији. ЛИТЕРАТУРА – Грегоријан: <i>Скале</i> – Х. Шрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска) – „<i>Изабране етиде</i>“ различитих аутора I- III разреда (издање Москва, „Музика“) – А. С. Шаљман: <i>Бићу виолиниста</i> (I свеска А) – К. Тахтациев: <i>Виолина 2</i> – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (I свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: – <i>Хрестоматија I–</i>
---	--	---

		<i>II</i> разред и <i>II–III</i> разред – Б. Ферара: <i>Школа за виолину</i> – Ј. Јорданова: <i>Буквар за мале виолинисте</i> – Д. Марковић: <i>Почетна школа за виолину, I и II свеска</i>
Обавезни минимум програма – четири дурске, односно молске једнооктавне или двооктавне скале са трозвучима – шест етида са различитом проблематиком – четири комада различитог карактера		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године.		
Програм смотри – Једна једнооктавна или двооктавна скала са трозвучима; – Једна етида – Два комада различитог карактера или варијације или први став концерта (кончертина)		

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицicato, свирање, музички бонтон.

Назив предмета **ВИОЛИНА**

Циљ **Циљ** наставе и учења Виолине је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Трећи**

Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– свесно меморише нотни текст; – контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција са и без глисанда; – прати интонацију и коригује се; – примењује ознаке темпа, карактера, динамике и агогике; – користи вибрато на дужим нотама; – изводи правилно техничке вежбе за промену позиције и покретљивост уз помоћ наставника; – самостално и свакодневно вежба; – активно слуша часове и јавне наступе других ђака – уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Музичка меморија - неговање и развијање. Самостално вежбање – планирање и процедуре. Држање инструмента и гудала (контрола). Квалитет тона – уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима. Слушање и интонација. Усавршавање технике свирања на виолини. Темпо (ларго, виваће, sforzando, глисандо, ritenuto, ађелерандо...). Техника десне руке: – вођење гудала на две жице истовремено, деташе; – увод у акорде наниже на три жице; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо...

– учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – прати музичку фразу у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Потези: деташе, легато (3, 4, 6, 8 нота на једно гудало), стакато, маркато, мартеле, спикато. Техника леве руке: – коришћење бар две различите позиције без прелаза; – почетне вежбе вибрата; – хроматика; – природни флажолети; – једноставни двозвуци са коришћењем једног прста и празних жица; – једноставни акорди на три жице; Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске и молске скале са трозвучима (дурски или молски квинтакорд и квартсектакорд) у једној позицији, кроз једну или две октаве. ЛИТЕРАТУРА – Х. Шрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска) – Грегоријан: <i>Скале</i> – А. С. Шаљман: <i>Бићу виолиниста</i> (I свеска Б) – К. Тахтачиев: <i>Виолина 2</i> – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (I свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: – <i>Хрестоматија II –III</i> разред – Б. Ферара: <i>Школа за</i>
---	--	--

		<i>виолину</i> – Т. Балашова-М. Кесељман: <i>Изабране етиде</i> (I свеска) – <i>Изабране етиде</i> различитих аутора I- III разреда (издање Москва, „Музика“) – З. Багиров: <i>Романса</i> – Д. Кабалевски: <i>Кловнови</i> – <i>Варијације</i> (Н. Бакланова, Комаровски, Хендл) – А. Комаровски: <i>Кончертино Ге-дур</i> (I став) – О. Ридинг: <i>Кончертина ха-мол, Ге-дур</i> (I став) – П. Николић: <i>Кончертино Ге-дур</i> (I став)
Обавезни минимум програма – Четири скале кроз две октаве и разлагања; – шест етида са различитом проблематиком; – четири комада различитог карактера.		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм – Једна двооктавна дурска или молска скала са трозвучима (квинтакорд и кватсектакорд) са или без промене позиције; – Једна етида – Два комада различитог карактера; или варијације; или први став концерта (кончертина)		

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицicato, свирање, музички бонтон.

Назив предмета **ВИОЛИНА**

Циљ **Циљ учења предмета** Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– самостално чита сложенији музички материјал; – брже меморише дужи нотни текст; – користи метроном приликом вежбања; – штимује се уз мању помоћ наставника; – примењује вибрато у свирању; – контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); – критички вреднује изведене композиције у	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Метричко и ритмичко свирање уз метроном. Слушање и интонација Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу. Музичка меморија - неговање и развијање. Заједничко свирање (наставник – ученик, ученик – ученик). Развој извођачког апарата. Техника десне руке: – уједначеност звука кроз различите потезе; – свирање истовремено на две жице деташе и легато; – свирање акорада на три и четири жице (навише и наниже). Потези: деташе, легато (3, 4,

односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – активно слуша часове и јавне наступе других ђака у школи и ван ње; – у заједничком свирању примени принцип узајамног слушања; – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; – самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		6, 8, 9, 16 нота на једно гудало), стакато, мартеле, спикато. Техника леве руке: – коришћење прве, друге треће и четврте позиције са прелазима; – вибрато; – хроматске скале у првој позицији; – разложене терце; – природни и вештачки флажолети; – једноставни двозвучи у првој позицији (сексте, терце, кварте); – једноставни акорди на три и четири жице у првој позицији. Скале и трозвучи Дурске и молске скале (4, 8, 16 на једно гудало) са различитим потезима, кроз две октаве са прелазима; Дурски и молски трозвучи (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд - деташе и три легато) кроз две октаве са прелазима; ЛИТЕРАТУРА – Х. Шрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска) – Скале по избору наставника – А. С. Шаљман: <i>Бићу виолиниста</i> (II свеска) – К. Тахтачиев: <i>Виолина 3</i> – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (II свеска)
---	--	--

		– М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: – <i>Хрестоматија III-IV разред</i> – Т. Балашова-М. Кесељман: <i>Изабране етиде</i> (II свеска) – <i>Изабране етиде</i> различити аутори (II свеска), издање Москва, „Музика“ – Ј. Коњус: <i>Мале етиде дуплих нота</i> – Волфарт: <i>60 етида, оп. 45</i> Кајзер: <i>36 етида, оп. 20</i> (I свеска) – Е. Џенкинсон: <i>Игра</i> – А. Јаншинов: <i>Преслица</i> – Ђ. Б. Перголези: <i>Арија</i> – П. И. Чајковски: <i>Стара песма</i> – Бакланова: <i>Сонатина Бе-дур</i> – З. Фибих: <i>Сонатина</i> – А. Јаншинов: <i>Кончертино оп. 35</i> – Кихлер: <i>Кончертино у стилу Вивалдија, Де-дур</i> (I или II и III став) – А. Вивалди: <i>Концерт Ге-дур</i> (I став) – Ф. Зајц: <i>Концерт бр.1, 2</i> (I став)
Обавезни минимум програма		
– Четири скалехроиздвооктаве и разлагања; – осам етида са различитом проблематиком; – четири комада (или тема са варијацијама) различитог карактера. – први или други и трећи став концерта (или кончертина) један или два става сонате		
Јавни наступи		
– обавезна два јавна наступа током школске године.		

Испитни програм

- Једна двооктавна дурска или молска скала са прелазима са дурским или молским трозвуци (квинтакорд, сектакорд, квартсектакорд) са прелазима;
- Једнаетида
- Један комад; или једна етида различитог карактера од предходне
- Први или други и трећи став концерта (кончертина); или тема с варијацијама; или један или више ставова сонате.

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.

Назив предмета **ВИОЛИНА**

Циљ **Циљ** учења предмета Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања

Разред **Пети**

Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– самостално штимује свој инструмент; – самостално вежба и поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; – контролише интонацију ритам и квалитет тона при промени позиција и коригује се; – истражује начине добијања чистог тона и поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Метричко и ритмичко свирање. Квалитет тона – уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима. Слушање, интонација и штимовање инструмента. Музичка меморија - неговање и развијање. Камерно музицирање (наставник – ученик, ученик – ученик). Развој извођачког апарата и музичке фантазије кроз рад над одговарајућом литературом и композицијама сложенијих техничких захтева. Музичка меморија - неговање и развијање. Музички бонтон. Техника десне руке: – владање комплетним

(изражајно свира); – испољи креативност у остварењу музичке фантазије и естетике; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; – самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – користи првих пет позиција; – користи хармонски слух; – влада једноставнијом двозвучном и акордском техником у програму; – свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – активно слуша часове и јавне наступе других ђака у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		звучком на инструменту; – свирање двозвука са једноставним прелазима како деташе тако и легато, стакато..; – свирање акорада на три и четири жице (навише и наниже) у различитим позицијама. Потези: деташе, легато (3, 6, 9, 12, 4, 8, 16, 24 нота на једно гудало), стакато, мартеле, спикато, сотије Техника леве руке: – коришћење првих пет позиција са прелазима; – вибрато; – хроматске скале на све четири жице кроз позиције; – разложене терце; – коришћење природних и вештачких флажолета; – једноставни двозвучи у различитим позицијама (сексте, терце, октаве, кварте); – једноставни акорди на три и четири жице у различитим позицијама. Скале и трозвучи: Дурске и молске скале (4, 8, 16, 24 на једно гудало) са
--	--	---

		различитим потезима, кроз две и три октаве са прелазима; Дурски и молски трозвуци (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд – деташе, три и шест легато) кроз две и три октаве са прелазима; Компликованије вежбе за развој моторике прстију леве руке у односу на предходни разред ЛИТЕРАТУРА – Х. Шрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска) – Скале по избору наставника – А. С. Шаљман: <i>Бићу виолиниста</i> (II свеска) – К. Тахтаџиев: <i>Виолина 4</i> – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (II свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: <i>Хрестоматија IV-V разред и V- VI разред</i> – Т. Балашова-М. Кесељман: <i>Изабране етиде</i> (II свеска) – Изабране етиде различити аутори (II свеска), издање Москва, „Музика“ – Ј. Коњус: <i>Мале етиде дуплих нота</i> – Волфарт: <i>60 етида, оп. 45</i> – Кајзер: <i>36 етида, оп. 20</i> (II свеска) – Мазас: <i>Етиде оп. 36, I свеска</i> – Донт: <i>Етиде оп. 37 –</i>
--	--	--

		избор – Н. Рубинштајн: <i>Преслица</i> – Ђ. Б. Перголези: <i>Сицилијана</i> – А. Вивалди: <i>Концерт а-мол</i> (I став) – А. Комаровски: <i>Концерт бр. 2</i> – Ш. Берио: <i>Концерт а-мол</i>
Обавезни минимум програма –дведвооктавнедурскеимолскескалесаразлагањимаса променом позиција – осам етида различите проблематике; – два комада различитог карактера; или варијације; – Први или други и трећи став концерта и један или два става сонате;		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм 1. Једна двооктавна дурска или молска скала са прелазима са дурским или молским трозвучи (квинтакорд, сектакорд, квартсектакорд) са прелазима; 2.Једнаетида 3. Један комад; или једна етида различитог карактера од предходне 4. Први или други и трећи став концерта;		

Кључни појмови садржаја: виолина, тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.

Назив предмета

ВИОЛИНА

Циљ

Циљчења предмета Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред

Шести

Годишњи фонд часова

66 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
– самостално штимује свој инструмент; – самостално вежба и поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; – контролише интонацију ритам и квалитет тона при промени позиција и коригује се; – користи метроном приликом вежбања; – истражује начине добијања чистог тона; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – свирањем у ансамблу	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Метричко и ритмичко свирање уз метроном. Слушање и интонација Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу. Музичка меморија - неговање и развијање. Камерно музицирање (наставник – ученик, ученик – ученик). Развој извођачког апарата Техника десне руке: – владање комплетним звуком на инструменту; – свирање разложених двозвука у скали, деташе и легато; – свирање акорада на три и четири жице (навише и наниже) у различитим позицијама.

примени принцип узајамног слушања; – самостално чита нотни текст и примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; – користи првих седам позиција; – користи хармонски слух; – влада двозвучном и акордском техником у програму; – свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – активно слуша часове других ђака и примењује на себи искуства стечена на тај начин; – самоиницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације; – самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Потези: деташе, легато (3, 6, 9, 12, 4, 8, 16, 24 нота на једно гудало), стакато, мартеле, спикато, сотије, рикоше. Техника леве руке: – коришћење првих седам позиција са прелазима; – различите врсте вибрата; – хроматске скале на све четири жице кроз позиције; – коришћење природних и вештачких флажолета; – лака пицката левом руком; – једноставни двозвучи разложено или спојено у различитим позицијама (сексте, терце, октаве, кварте); – једноставни акорди на три и четири жице у различитим позицијама. Скале и трозвучи Дурске и молске скале (4, 8, 16, 24 на једно гудало) са различитим потезима, кроз две и три октаве са прелазима; Дурски и молски трозвучи (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд – деташе, три и шест легато) кроз две и три октаве са прелазима; Сложеније вежбе за развој моторике прстију леве руке у односу на предходни разред ЛИТЕРАТУРА – Х. Шрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска) – Скале по избору наставника – М. Гарлицкиј, К. Родионов,
--	--	--

		Ј. Уткин, К. Фортунатов: – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (III свеска) – <i>Хрестоматија</i> IV-V разред и V- VI разред – Т. Балашова-М. Кесељман: <i>Изабране етиде</i> (II свеска) – Изабране етиде различити аутори (III свеска), издање Москва, Музика – Ј. Коњус: <i>Мале етиде дуплих нота</i> – Волфарт: <i>60 етида, оп. 45</i> Кајзер: <i>36 етида, оп. 20</i> (II свеска) – Мазас: <i>Етиде оп. 36, I свеска</i> – Донт: <i>Етиде оп. 37</i> – избор – Р. Кројцер: <i>почетне етиде</i> – Ш. Данкл: <i>Варијације</i> – А. Вивалди: <i>Концерт а-мол</i> (II и III став) – Ј. Б. Аколај: <i>Концерт а-мол</i> – Ш.Берио: <i>Балетске сцене</i> – А. Комаровски: <i>Концерт е-мол</i> – Ј. С. Бах: <i>Концерт а-мол</i> – Г. Б. Виоти: <i>Концерт оп. 23</i> – Д. Кабалевски: <i>Омладински концерт</i>
Обавезни минимум програма – дветрооктавне дурске и лимолске скалеса разлагањима; – шест етида различите проблематике; – два комада различитог карактера; или варијације; – Први или други и трећи став концерта и два или сви ставови сонате		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм/ Програм смотри 1. Једна скала кроз три октаве са разлагањима; 2. Две етиде са различитом проблематиком; 3. Један комад; 4. Први или други и трећи став концерта;		

Кључни појмови садржаја: виолина, тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ВИОЛИНА

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговарао свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште а посебно свирање на инструменту подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непробродивом проблему.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља коштаног-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте инструмента и специфичног става при свирању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања. У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика

комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције.

С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.

Припрема за час обухвата читав спектар активности – од детаљног проучавања композиција са ученичког репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући на уму комплексност и свеобухватност процеса наставе гудачких инструмената, активност наставника обухвата велику палету информација различите природе (техника свирања, неговање тона, процедуре вежбања, стилске одреднице о композитору, делу, облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демонстрација (лично свирање на инструменту). За ученике је веома важно да наставника доживљавају и као музички ауторитет а не само као предавача са друге стране катедре.

Када је реч о десној руци контрабаса треба обратити пажњу да безобзирана стил држања гудала, природно функционисање прстију, зглоба и шаке морају бити у природној равнотежи. Код свих гудачких инструмената честа је појава тзв. Слабих прстију, лабавих зглобова и слично. У тој ситуацији потребно је радити вежбе за јачање слабе мускулатуре руку.

Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмената, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и

музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање.

Назив предмета **ВИОЛОНЧЕЛО**

Циљ **Циључења предмета** Виолончело је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Први**

Годишњи фонд часова **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике виолончела и начин добијања тона; – правилно седи и држи инструмент и гудала; – изводи основне потезе и пицicato; – самостално поставља прсте леве руке на хватник у затвореном ставу у првој и четвртој позицији; – изражајно пева а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; – изводи правилно техничке вежбе за промену позиције,	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике инструмента. Начин добијања тона. Поставка леве и десне руке. Техника десне руке: – држање и вођење гудала; – расподела гудала; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо... Основни потези: деташе и легато. Поставка леве руке. Техника леве руке:

интонацију и покретљивост уз помоћ наставника; – примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у бас кључу; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање... – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		– уски став, прва и четврта позиција – широки став, прва позиција Скале и трозвучи: Це, Ге, Де и Еф-дур у једној октави. Це-дур кроз две октаве. Ге-дур кроз две октаве Вежбе за развој моторике прстију леве руке. ЛИТЕРАТУРА – М. Симић: <i>Избор етида</i> за I годину – И. Мардеровски: <i>Први часови виолончела</i> – Сато: <i>Чело школа</i>, I свеска – Ф. Антал: <i>Прва свеска</i> – Гардијан: <i>Школа за виолончело</i>, I свеска – Пејшик: <i>Абецеда виолончела</i> – <i>Хрестоматија I–IV</i> разреда
---	--	---

Обавезни минимум програма

- 5 етида различитог типа технике
- 5 кратких комада
- 2 лествице

Јавни наступи

Обавезна су два јавна наступа у току школске године

Програм смотре (на крају школске године)

1.Једна лествица

2.Једна етида

3.Један комад по слободном избору

Кључни појмови садржаја:тон, интонација, слушање музике, вођење гудала, свирање, музички бонтон.

Назив предмета **ВИОЛОНЧЕЛО**

Циљ **Циључења предмета** Виолончело је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Други**

Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
– правилно седи и држи инструмент и гудало; – изводи основне потезе и пицicato; – самостално поставља прсте леве руке на хватник у затвореном и отвореном ставу у првој и четвртој позицији; – изводи правилно техничке вежбе за промену позиције, интонацију и покретљивост уз помоћ наставника; – контролише квалитет тона у току свирања; – примени основне елементе нотне писмености и основне ознаке за темпо, динамику, понављање...у свирању; – течно чита нотни текст у бас кључу; – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Начин добијања тона. Вежбе за прецизност и флексибилност леве и десне руке. Композиције различитог карактера. Техника десне руке: – држање и вођење гудала; – расподела гудала; – квалитет тона; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо... – вођење гудала при промени позиције; Основни потези: деташе, легато и стакато Техника леве руке: – уски став, прва и четврта позиција; – широки став, прва и четврта позиција; – вежбе за прелаз из једне у другу позицију, са и

наставника; – свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		без глисанда. Музички бонтон. Скале и трозвуци: Це, А, Ес, Бе, Ге, Де и Еф-дур кроз две октаве. Вежбе за развој моторике прстију леве руке. ЛИТЕРАТУРА – И. Мардеровски : <i>Избор етида</i> – Сато : <i>Чело школа II свеска</i> – Р. Мац : <i>25 етида</i> – Ф.Антал : <i>II свеска</i> – Гардијан : <i>II свеска</i> – Хрестоматија – С.Ли : <i>40 лаких етида</i> – А.Вивалди : <i>Кончертино Це-дур</i> – Бревал: <i>Кончертино Де-дур</i> – Волчков : <i>Варијације</i> – Сузуки: <i>Чело школа бр.2</i>
Обавезни минимум програма – 4 лествице – 10 кратких етида са применом основних потеза и ритмичких фигура – 10 кратких песмица уз пратњу клавира		
Јавни наступи		
Обавезна су два јавна наступа у току школске године		
Програм смотре (на крају школске године) – једна лествица са трозвуком – једна етида – две композиције по слободном избору		

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички, бонтон.

Назив предмета **ВИОЛОНЧЕЛО**

Циљ **Циључења предмета** Виолончело је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Трећи**

Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
– правилно седи и држи инструмент и гудало; – изводи основне потезе и ритмичке фигуре; – самостално поставља леву руку у II и III позицији; – контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција са и без глисанда; – прати интонацију и коригује се; – изводи правилно техничке вежбе за промену позиције и покретљивост уз помоћ наставника; – користи вибрато; – примени основне елементе нотне писмености у свирању и течно чита нотни текст у бас кључу; – примени основне ознаке за темпо, динамику,	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Контрола држања гудала. Квалитет тона – уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима. Слушање и интонација. Музичка меморија - неговање и развијање. Техника десне руке: – расподела гудала; – брзина гудала; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо..; – основни потези и ритмичке фигуре: деташе, легато, стакато и пунктирани ритам; – прелазак гудалом са жице на жицу у различитим тачкама гудала; Техника леве руке:

понављање...; – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – самостално и свакодневно вежба; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		– II и III позиција – уски и широки став и увођење у полу позицију; – вибрато. Музички бонтон. Скале и трозвучи Скале, трозвучи и разложене терце. Вежбе за развој моторике прстију леве руке (Косман и Фејер) ЛИТЕРАТУРА Етиде – И. Мардеровски : <i>избор етида</i> – С. Ли : <i>40 лаких етида</i> – Ф. Антал : <i>Хрестоматија, III свеска</i> – Ф. Доцауер : <i>113 етида</i> Кончертина иконцерти: – А. Вивалди : <i>Це-дур</i> – Бревал : <i>Це-дур, Де-дур</i> Сонате: – Ромберг: <i>е-мол, Еф-дур</i> – Хук: <i>Ге-дур</i> Друга литаратура по избору наставника, а у складу са захтевима програма и могућностима ученика.
Обавезни минимум програма – 4 лествице – 8 етида различитог карактера – 3 комада уз пратњу клавира – кончертино или концерт, соната или сонатина, варијације		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа у току године		
Испитни програм Скала са трозвуком и потезима (најмање 3 потеза)		

Две етиде различитог карактера

Комад са клавиром, I или II и III став кончертина, концерта, сонате, сонатине, варијација

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, вибрато, слушање музике, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета **ВИОЛОНЧЕЛО**

Циљ **Циључења предмета Виолончело је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.**

Разред **Четврти**

Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– следи правила у примени процедура у стицању технике леве и десне руке; – контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; – штимује се уз мању помоћ наставника; – повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; – свира задате композиције напамет,	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Штимовање. Метричко и ритмичко свирање уз метроном. Квалитет тона – уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима. Слушање и интонација. Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу. Музичка меморија - врсте и развијање. Читање с листа. Заједничко свирање (наставник – ученик, ученик – ученик). Музички бонтон. Развој извођачког апарата Техника десне руке: – расподела гудала; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику

соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – у заједничком свирању примени принцип узајамног слушања; – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; – самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		и темпо..; – основни потези и ритмичке фигуре: деташе, легато, стакато и пунктирани ритам ,мартеле; – прелазак гудалом са жице на жицу у различитим тачкама гудала. Техника леве руке: – полу позиција, II и III позиција – уски и широки став; – вибрато. Скале и трозвуци Скале, трозвуци, потези, разложене терце, Косман трилер вежбе. ЛИТЕРАТУРА Етиде – Симић: <i>IV свеска</i> – Ф. Антал: <i>IV свеска</i> – И. Мардеровски: <i>Избор етида</i> – Ф. Доцауер: <i>113 етида</i> – <i>Хрестоматија</i> – С. Ли: <i>Мелодијске етиде</i> Кончертина, концерти Бревал: <i>Еф-дур</i> или <i>Ге-дур</i> или <i>А-дур</i>; Бодио: <i>Це-дур</i> Сонате/варијације А. Вивалди: <i>е-мол</i> или <i>а--мол</i>;
--	--	--

		Јордан: <i>Варијације а-мол</i>
Обавезни минимум програма – четири лествице; – осам етида различитог карактера; – три комада уз пратњу клавира; – кончертино / концерт или соната / сонатина или варијације		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа у току године		
Испитни програм 1. Скала са трозвуком и потезима (до 5 потеза). 2. Две етиде различитог карактера. 3. Комад са клавиром, I или II и III став кончертина, концерта, сонате, сонатине, варијације, или два става барокне сонате (изводи се напамет). Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, вибрато, музичка фраза, музички бонтон.		

Назив предмета **ВИОЛОНЧЕЛО**

Циљ **Циључења предмета** Виолончело је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Пети**

Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
– поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; – контролише интонацију и квалитет тона при	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Развој извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева. Метричко и ритмичко свирање. Квалитет тона –

промени позиција и коригује се; – штимује се уз мању помоћ наставника; – повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције – свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи креативност у остварењу музичке фантазије и естетике; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – у заједничком свирању примени принцип узајамног слушања; – самостално вежба поштујући процедуру; – истражује начине добијања чистог тона уз помоћ наставника или самостално; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;		уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима. Слушање, интонација и штимовање инструмента. Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу. Музичка меморија - неговање и развијање. Читање с листа. Заједничко свирање (наставник – ученик, ученик – ученик). Музички бонтон Техника десне руке: – расподела гудала; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо..; – основни потези и ритмичке фигуре: деташе, легато, стакато, портато ,мартеле и пунктирани ритам; – прелазак гудалом са жице на жицу у различитим тачкама гудала. Техника леве руке: – полу позиција, II и III позиција – уски и широки став и увођење у палац позицију; – вибрато. Скале, трозвуци, техничке вежбе Скале, трозвуци, потези, разложене терце Косман трилер вежбе.
--	--	---

– самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације.		Штаркер: Вежбе за леву руку. Шевчик: 40 варијација за десну руку. ЛИТЕРАТУРА Етиде: – Ф. Антал: <i>IV свеска</i> – И. Мардеровски: <i>Избор етида</i> – Ф. Доцауер: 113 етида – Мерк – <i>Хрестоматија</i> – С. Ли: <i>Мелодијске етиде</i> Кончертина, концерти: – Бревал: <i>Еф дур</i> или <i>А дур</i>; Бодио: <i>Це дур</i>; – Зокарини: <i>Де дур</i> или <i>А– дур</i>; – А. Вивалди: <i>а-мол</i>. Сонате: – А.Вивалди: <i>е-мол</i> или <i>а-мол</i>; Марчело: <i>Еф-дур</i> или – <i>е- мол</i>; – Ромберг: <i>Бе-дур</i>; – Јордан: <i>Варијације а--мол</i>.
Обавезни минимум програма – шест етида различитог карактера; – два комада уз пратњу клавира; – кончертино или концерт, соната или сонатина, варијације.		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа у току године		
Испитни програм 1. Скала – дурска или молска, трозвуци, потези; 2. Једна етида; 3. Комад уз пратњу клавира;		

4. Два става барокне сонате или кончертино, концерт I или II и III став, или варијације или соната или сонатина. (изводи се напамет)

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, вибрато, музичка фраза, музичка меморија, музички бонтон.

Назив предмета **ВИОЛОНЧЕЛО**

Циљ **Циључења предмета** Виолончело је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Шести**

Годишњи фонд **66 часова**
часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
– поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; – контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; – самостално се штимује; – повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – користи одговарајућа	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Развој извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева. Метричко и ритмичко свирање. Квалитет тона – уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима. Слушање, интонација и штимовање инструмента. Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу. Музичка меморија - неговање и развијање. Припрема за јавни наступ. Читање с листа и заједничко

изражајна средства да би исказао различите емоције; – самостално свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; – истражује начине добијања чистог тона; – самоиницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације; – самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		музичирање. Музички бонтон. Техника десне руке: – расподела гудала; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо..; – основни потези и ритмичке фигуре: деташе, легато, стакато, мартеле, портато, сотије и пунктирани ритам; – прелазак гудалом са жице на жицу у различитим тачкама гудала. Техника леве руке: – палац позиција; – вибрато. Скале, трозвуци и техничке вежбе Скале, трозвуци, потези, разложене терце у обиму до три октаве. Косман: трилер вежбе, двогласи. Фејар: Вежбе за палац позицију, бр. 24, 25 и 26. Штаркер: Вежбе за леву руку. Шевчик: 40 варијација за десну руку. Р. Мац: Основи палчаника ЛИТЕРАТУРА Етиде: – Ф. Антал: <i>VI свеска</i> – И. Мардеровски: <i>Избор етида</i> – Ф. Доцауер: <i>113 етида</i> – Ј.Мерк: <i>Хрестоматија, етиде</i> – С. Ли: <i>Мелодијске етиде</i> – Ф. Грицмахер: <i>I свеска</i>
---	--	---

		<i>етида</i> – А. Франком: <i>12 етида</i> Кончертина, концерти: – Бревал: <i>Де-дур или Ге--дур</i>; Бодио: <i>Це-дур</i>; Зокарини: <i>демол</i>; – Вивалди: <i>Де-дур</i>; – Кленгел: <i>Це-дур, Ге-дур</i> или <i>а- мол</i>; – Штамиц: <i>Це-дур</i>; – Нелк: <i>Де -дур</i>, – Голтерман: <i>Ге- дур</i>. Сонате и свите: – Вивалди: <i>Еф-дур или Де-дур</i>; Марчело: <i>Ге-дур</i>; – Самартини: <i>Ге-дур</i>; – Дипор: <i>Гедур</i>; – Ванхал: <i>Варијације Це--дур</i> – Ј. С. Бах: <i>Соло свита, бр. 1, Ге-дур</i>
--	--	---

Обавезни минимум програма:

- скала једна молска једна дурска са потезима и трозвучима;
- до шест етида различитог карактера;
- композиција уз пратњу клавира (кончертино или концерт, соната или сонатина, варијације, комад).

Јавни наступи

Обавезна су два јавна наступа у току године

Испитни програм:

- скала – дурска или молска кроз три октаве, трозвучи, потези;
- две етиде или једна етида и Бах један став свите;
- барокна соната, два става или кончертино или концерт – I или II и III став, или варијације, или соната, или сонатина. (изводи се напамет)

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, вибрато, музичка фраза, музичка меморија, музички бонтон.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ВИОЛИНА, ВИОЛОНЧЕЛО

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговарао свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште а посебно свирање на инструменту подстиче фино менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непробродивом проблему.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља коштаног-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте инструмента и специфичног става при свирању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања. У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције.

С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дужу задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.

Припрема за час обухвата читав спектар активности – од детаљног проучавања композиција са ученичког репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући на уму комплексност и свеобухватност процеса наставе гудачких инструмената, активност наставника обухвата велику палету информација различите природе (техника свирања, неговање тона, процедуре вежбања, стилске одреднице о композитору, делу, облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демонстрација (лично свирање на инструменту). За ученике је веома важно да наставника доживљавају и као музички ауторитет а не само као предавача са друге стране катедре.

Када је реч о десној руци контрабаса треба обратити пажњу да безобзирана стил држања гудала, природно функционисање прстију, зглоба и шаке морају бити у природној равнотежи. Код свих гудачких инструмената честа је појава тзв. Слабих прстију, лабавих зглобова и слично. У тој ситуацији потребно је радити вежбе за јачање слабе мускулатуре руке.

Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање.

Када су у питању такмичења, препоручује се велика умереност и опрез. Мудар наставник неће допустити да ученичка мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, као и да сопствени рад вреднује бројем награда и признања које његови ученици освајају.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посећивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима.

У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ЖИЧАНИ ИНСТРУМЕНТИ (гитара)

Назив предмета **ГИТАРА**

Циљ **Циључења предмета** Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Први**
Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– именује делове гитаре и опише својим речима начин добијања тона; – демонстрира како се правилно седи и како се држи гитара; – наведе тонове празних жица на гитарии називе прстију десне руке; – изводи апојандо технику свирања десне руке; – самостално поставља прсте леве руке на врат гитаре у првој позицији; – изводи тирандо технику свирања десне руке; – користи истовремено прсте леве и десне руке; – разликује гласно и тихо свирање, као и споро и брзо свирање; – пева мелодије које свира;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Делови инструмента и начин добијања тона. Правилно седење и држање инструмента. Празне жице и тонови ми, си, сол, ре, ла, ми. Називи прстију десне руке. Основни елементи нотне писмености- трајање нота. Апојандо техника свирања десне руке- свирање са наслоном. Тирандо техника свирања десне руке- чупкање. Ознаке за прсторед десне руке.

– свира двоглас, мелодија уз пратњу баса; – примењује елементе нотне писмености у свирању; – самостално свира кратке композиције напамет; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Ознаке за прсторед леве руке. Техника леве руке - прва позиција. Двоглас, истовремено коришћење палца и прста. Извођење основне динамике (форте и пијано). Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика). Музички бонтон. ЛИТЕРАТУРА – Ј. Јовичић: <i>Школа за гитару, I део</i> – Ј. Јовичић: <i>Почетница за гитару</i> – М. Ђулијани: <i>Техничке вежбе</i> – Хуберт Кепел: <i>Техничке вежбе</i> – В. Андре: <i>Збирка композиција за гитару</i> – Едо Ђуга: <i>избор композиција</i> – Вера Огризовић: <i>Збирка композиција Мој први концерт</i> Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом
Обавезни минимум програма: – четири лествице у првој позицији; – четири етиде; – три комада;		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Програм смотре (на крају школске године) 1. Једна лествица; 2. Једна етида или краћа композиција одређених техничких захтева;		

3. Две композиције по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: тон, техника, мелодија, музички бонтон

Назив предмета **ГИТАРА**

Циљ **Циљчења предмета** Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Други**
Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– правилно седи и држи гитару; – чита ноте на свим жицама, закључно са петом позицијом самостално или уз помоћ наставнока; – разликује ознаке за прсторед, празне жице и римске бројеве за поља; – користи обе технике свирања у десној руци, апојандо, тирандо; – чита нови нотни текст, уз помоћ наставника и проналази тонове задате композиције; – обликује једноставну музичку фразу на нивоу захтева; – примењује елементе нотне писмености у свирању; – демонстрира	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Примена нотне писмености на гитари. Технике свирања у десној руци -тирандо и апојандо. Поставка малог баре хвата. Ознаке прстореда – читање и примена. Динамика (форте, фортисимо, пијано, пијанисимо). Боја тона (ординаре, тасто, понтичело). Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Музички бонтон.

најједноставнију промену боје; – примењује основне смернице за извођење малог баре хвата уз помоћ наставника; – самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног свирања; – демонстрира правилан начин вежбања; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Скале и трозвучи Дурске и молске скале. ЛИТЕРАТУРА – Ј. Јовичић: <i>Школа за гитару, I и II део</i> – Вера Огризовић: Збирка композиција <i>Мој први концерт</i> – В. Андре: <i>Збирка композиција за класичну гитару</i> – Х. Сагрерас: <i>Лекције за гитару</i> – Хуберт Кепел: <i>Техничке вежбе</i> – М. Ђулијани: <i>Техничке вежбе</i> – Едо Ђуга: <i>избор композиција</i> Шира литература по избору наставника, а у складу са захтевима програма.
Обавезни минимум програма: – четири лествице у првој позицији; – четири етиде; – три комада.		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Програм смотре 1. Једна лествица; 2. Једна етида; 3. Две композиције, по слободном избору.		

Кључни појмови садржаја: боја тона, музичка фраза, баре хват, музички бонтон.

Назив предмета **ГИТАРА**

Циљ **Циљ**учења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **трећи**
Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– правилно седи и држи гитару; – препозна све ноте на свим жицама, закључно са седмом позицијом самостлно или уз помоћ наставника; – уз помоћ наставника чита нови нотни текст, проналази тонове задате композиције; – примењује задати прсторед; – примени основне смернице за правилно извођење вибрата; – изводи тирандо у једноставним акордским разлагањима уз већу стабилност десне руке; – уз помоћ наставника препозна и издвоји главну мелодију помоћу различите динамике и врсте удара; – самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног свирања; – примени знања о елемената музичке форме у	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Вежбе за четврту, пету и седму позицију. Техника вибрата. Усавршавање технике десне руке, тирандо. Елементи музичке форме- двотакт, мотив. Динамика - форте, фортисимо, пијано, пијанисимо. Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Музички бонтон Скале и трозвуци Двооктавнескале - промена позиције и рада на ритмичким варијантама Лествични интервали

интерпретацији композиције; – демонстрира правилан начин вежбања; – уз помоћ наставника тежи за постизањем музичког израза уз употребу динамике и боје тона; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		ЛИТЕРАТУРА – Ј. Јовичић: <i>Школа за гитару, II део</i> – Х. Сагreras: <i>Лекције за гитару</i> – М. Ђулијани: <i>Техничке вежбе</i> – Хуберт Кепел: <i>Техничке вежбе</i> – В. Андре: <i>Збирка композиција за гитару</i> – Д. Богдановић: <i>Шест децјих комада</i> – Едо Ђуга: <i>избор композиција</i> – Вера Огризовић: <i>Свирајте Баха</i> Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом.
Обавезни минимум програма: – четири лествице – четири етиде; – три комада.		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм: 1. Лествица са каденцом и интервалима (једна врста) 2. Једна етида; 3. Два комада		

Кључни појмови садржаја: вибрато, музички израз, баре хват, музички бонтон.

Назив предмета **ГИТАРА**

Циљ **Циључења предмета** Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **четврти**
Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита ноте закључно са деветом позицијом уз помоћ наставника или самостално; – чита са листа једноставне композиције; – примени легато у свирању; – изводи једноставне украсе, горњи и доњи предудар; – примени основне смернице за правилно извођење великог баре хвата; – свира техником арпеђа; – уз помоћ наставника користи ознаке за агогику и карактер у композицијама које изводи; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – демонстрира правилан начин вежбања; – уз помоћ наставника тежи за постизањем музичког израза уз употребу артикулације, динамике и боје;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Девета позиција. Упознавање са украсима. Вежбе за легато технику. Усавршавање арпеђа. Увођење у поставку великог баре хвата. Анализа композиције (назив и врста, облик, темпо, карактер). Музички израз. Ознаке: карактер, динамика, агогика. Увод у полифонију. Читање с листа. Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Музички бонтон.

– примењује елементе полифоније у извођењу; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Скале и трозвучи Скале кроз две октаве ЛИТЕРАТУРА – Ј. Јовичић: <i>Школа за гитару, II део</i> – Х. Сагрерас: <i>Лекције за гитару</i> – В. Андре: <i>Збирка композиција за гитару</i> – Д. Богдановић: <i>Шест дечјих комада</i> – Едо Буга: <i>избор композиција</i> – М. Ђулијани: <i>120 арпџа, оп. I</i> – Хуберт Кепел: <i>Техничке вежбе</i> – Вера Огризовић: <i>Свирајте Баха</i> – Ј. Дауленд: <i>Лаки комади</i> – Ј. А. Логи: <i>Партита</i> – Ф. Сор: <i>Етиде, оп. 31/I и II</i> Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом.
Обавезни минимум програма: – четири лествице; – четири етиде; – три комада;		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм: 1. Лествица са каденцом и интервалима (једна врста) 2. Једна етида; 3. Два комада- један полифони		

Кључни појмови садржаја: легато, украси, агогика, полифонија.

Назив предмета

ГИТАРА

Циљ

Циључења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања

Разред

пети

Годишњи фонд часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; – чита са листа; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – самостално вежба поштујући процедуру; – примењује основне елементе полифоније у свирању; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Техничке вежбе за усавршавање легато технике, арпеђа, баре хвата. Веза између анализе облика и интерпретације дела. Музичко фразирање. Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Полифоне композиције – приступ и реализација. Читање с листа. Музички бонтон. Скале и трозвуци Скале кроз три октаве промена позиције, скокови за леву руку. ЛИТЕРАТУРА

		Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање са карактеристикама стила. – Ј. Јовичић: <i>Школа за гитару, II део</i> – Х. Сагрерас: <i>Лекције за гитару</i> – В. Андре: <i>Збирка композиција за гитару</i> – Герхард Швертбергер: <i>Збирка композиција</i> – Едо Буга: <i>избор композиција</i> – М. Ђулијани: <i>120 арпђа, оп. I</i> – Хуберт Кепел: <i>Техничке вежбе</i> – Вера Огризовић: <i>Свирајте Баха</i> – Ј. Дауленд: <i>Лаки комади</i> – Ј. А. Логи: <i>Партита</i> – Ф. Сор: <i>Етиде, оп. 31/I и II</i> Шири литература по избору наставника, а у складу са програмом.
Обавезни минимум програма: – две лествице кроз три октаве ; – четири етиде; – три комада.		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм 1. Лествица са каденцом и интервалима (једна врста) 2. Једна етида; 3. Два комада- један полифони		

Кључни појмови садржаја: фраза, полифонија, музички израз, музички бонтон.

Назив предмета

ГИТАРА

Циљ

Циључења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања

Разред

Шести

Годишњи фонд
часова

66 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита ноте до дванестог поља; – наштима гитару по слуху; – изводи природне флажолете, трилере, украсе; – изводи вештачке флажолете и пицикато; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – самостално вежба поштујући процедуру; – примењује основне елементе полифоније у свирању; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – меморише дужи нотни текст; – чита са листа;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Тонови до XII поља. Природни и вештачки флажолети, трилери, украси, пицикато. Техничке вежбе: усавршавање легато технике, арпеђа, баре хвата. Анализа облика и интерпретација дела - сонатни облик. Музичко фразирање. Полифоне композиције – приступ и реализација. Штимовање. Меморисање нотног текста. Полифона композиција Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Читање са листа.

– учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Скале и трозвучи Скале кроз три октаве Промена позиције, скокови за леву руку. ЛИТЕРАТУРА Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање карактеристика стила. – Ј. Јовичић: <i>Композиције на фолклорне теме Балкана и Шпаније</i> – В. Андре: <i>Збирка композиција за гитару</i> – Ф. Карули: <i>Сонате</i> – М. Ђулијани: <i>Сонатине</i> – Ф. Сор и Сеговија: <i>20 етида</i> – Вера Огризовић: <i>Свирајте Баха</i> – Едо Ђуга: <i>избор композиција</i> – Хуберт Кепел: <i>техничке вежбе</i> Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом
Обавезни минимум програма – две лествице кроз три октаве ; – две етиде; – два комада;		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм 1. Једна трооктавна лествица 2. Једна етида;		

3. Један став сонатине или сонате, свите или варијације

4. Један комад

Кључни појмови садржаја: фраза, полифонија, музички израз, музички бонтон.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ГИТАРА

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговарао свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште а посебно свирање на инструменту подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непреоборљивом проблему.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља коштаног-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте инструмента и специфичног става при свирању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања. У односу на слушни апарат, ученике треба

информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање.

Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати развојности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слушне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посеђивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

Када су у питању такмичења, препоручује се велика умереност и опрез. Мудар наставник неће допустити да ученичка мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, као и да сопствени рад вреднује бројем награда и признања које његови ученици освајају.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ИНСТРУМЕНТИ СА ДИРКАМА

(клавир, хармоника)

Назив предмета **КЛАВИР**

Циљ учења предмета Клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Први**
Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише својим речима делове клавира и начин	ИЗВОЂЕЊЕ	Положај за клавиром. Поставка руку и прстију.

добиања тона на клавиру; – правилно седи за клавиром; – изражајно пева, а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; – примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију и опише их својим речима; – опише својим речима појмове канон, имитација; – примени различита музичка изражајна средства у складу са карактером музичког дела; – самостално свира кратке композиције напамет; – самостално и уз помоћ наставника контролише квалитет звука; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при извођењу музике; – користи уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука.	МУЗИКЕ	Вежбе за опуштање. Вежбе за правилно ритмизирање. Неговање музичке меморије. Привикавање ученика на самоконтролу звука и схватање музичког облика. Основне врсте удара: портато, легато, стакато. Вежбе за гипкост зглоба (свирање интервала). Динамичке ознаке: пијано, мецофорте, форте, крешендо и диминуендо. Ознаке за темпо: анданте, модерато, алегро. Појам лука. Појам фразе. Појам такта, двотакта, тротакта са одговарајућим нагласцима. Упознавање вредности ноте и паузе као и триоле, синкопе и пунктиране ноте. Увођење ученика у начине вежбања. Читање нота, знаци за октаве, знаци за интервале. Остале ознаке на које се наилази у литератури предвиђеној програмом. Контрола звука. Полифонија – канон, имитација. Скале и трозвучи Дурске скалепо квинтном кругу (почевши од тона ЦЕ) до четири повисилице у размаку једне октаве, у четвртинама, у паралелном и супротном смеру од истог тона. Дурски трозвук разложено и истовремено –основни
---	---------------	---

		положај и два обртаја трогласно у четвртинама. ЛИТЕРАТУРА – Једна од почетних школа за клавир – Томсон, Јела Кршић, Николајев – Бајер: <i>Школа за клавир</i> – од вежбе 85 и даље – Диверноа: <i>Етиде оп. 76</i> – основне вежбе за клавир – Черни: <i>Оп. 599, оп. 139, I свеска</i> – Гњесина: <i>Клавирска абецеда</i>, избор – Лешхорн: <i>Мелодичне етиде оп. 192</i>, избор – М. Лили Петровић <i>Школица за клавир Ниво А и Ниво Б</i> – М. Лили Петровић <i>Увођење у музику и свирање на клавиру са професором</i> – А. Артабаљевскаја <i>Први сусрет са музиком</i> – И друге композиције одговарајуће тежине
Обавезни минимум програма – лествице и трозвучи по програму – тридесетпет композиција – вежбе, етиде и разни комади.		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Програм смотре на крају школске године: 1. Једна лествица по избору; 2. Једна етида или композиција виртуозних извођачких захтева; 3. Две композиције различитог карактера. Смотра на крају године не подлеже нумеричком начину оцењивања.		
Кључни појмови садржаја: клавир, тон, слушање, динамика, темпо.		

Назив предмета

КЛАВИР

Циљ

Циључења предметаКлавирје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања

Разред

Други

Годишњи фонд
часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу; – опише својим речима и одсвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине; – препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта; – користи педал у делима једноставније фактуре; – уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте; – чује и примени више динамичких нивоа пиајанисимо, мецопијано, фортисимо, мецофорте; – јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње; – осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Технички и музички захтеви Повезивање прсторедних група навише и наниже (развијање спретности прстију кроз активно осмишљавање, слушање и свирање техничких вежби, лествица и етида). Вежбе за гипкост зглоба шаке кроз свирање интрвала. Вежбе за легато свирање. Увођење у основне елементе форме – мотив, реченица, облик песме, сонатина. Упознавање са законима метрике– разне врсте тактова, слаб и јак део такта, акценти. Динамичко нијансирање лествица – пиано, пианисимо и мецопиано. Диференцирање мелодије од пратње, рад на полифонији. Увођење у педализацију – вежбе. Свирање четвороручно. Скале и трозвуци Молске скале по квинтном кругу до четири повисилице (почевши од тона А) у

– самостално и/или по потреби уз помоћ наставника контролише квалитет звука; – повезује прстореде групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу самостално и уз помоћ наставника; – развија спретност целокупног апарата уз помоћ наставника; – свира са наставником или другим учеником дела за клавир четвороручно; – самостално, изражајно свира композиције напамет; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – развија и испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		осминама у размаку две октаве, паралелно. Трозвучи, разложено и истовремено, у размаку две октаве –завршетак секстакордом. ЛИТЕРАТУРА – Јела Кршић: <i>Клавирска читанка</i> за други разред – М. Лили Петровић <i>Школица за клавир Ниво Ц</i> – М. Лили Петровић <i>Канон за почетнике</i> – Диверноа: <i>Оп. 176</i> – Лемоан: <i>Дечије етиде оп. 37</i> – Гњесина: <i>Мале етиде</i>, I део – Беренс: <i>Оп. 70</i> – Черни: <i>Оп. 139, 24 етиде</i> – М. Живковић: <i>Међумурје мало, Текла вода Карашица</i> – Лаковицкаја: <i>Редакција зборника полифоних композиција</i> (Хендл, Корели, Кригер и други) – Ј. С. Бах: <i>Мале композиције, избор лакших</i> – Хендл: <i>Избор композиција у редакцији Јеле Кршић</i> – <i>Избор сонатина</i>: Ванхал, Хаслингер, Плејел, Бетовен, Хор, Рајнеке. Сонатине домаћих аутора и других композитора одговарајуће тежине – Збирка „Наши композитори за младе пијанисте” – З. Христић: <i>Тачкице</i> – Р. Петровић: <i>Игра, Украјинска игра</i> – С. Хофман: <i>Две басне</i> – Б. Предић: <i>Прича моје лутке</i> – М. Тајчевић: <i>За мале</i> – В. Миланковић: <i>Дечије приче, 25 мијатура</i> за I и II разред
--	--	--

		– Избор лаких композиција (Просвета, Београд) – Шуман: <i>Op. 68</i> – Гречанинов: <i>Op. 99</i> – Гедике: <i>Op. 36</i> – Гурлит: <i>Op. 82</i> – Раули: <i>Op. 36 и 37</i> – Б. Барток: <i>За децу – Клавирска музика за почетнике, Микрокосмос I</i>, избор – Мајкапар: <i>24 лаке композиције op. 16</i> – Кабалевски: <i>Op. 30</i> – Скот: <i>Кутија играчака</i> – И друге композиције одговарајуће тежине Композиције за свирање четвороручно – Избор из Почетне школе Јеле Кршић. – Избор из школа Николајева и Соколова. – Дијабели: <i>Мелодијске вежбе op. 149</i> – Дијабели: <i>Сонатине op. 24</i> – Дијабели: <i>Op. 163</i> – И друге композиције одговарајуће тежине
Обавезни минимум програма – лествице и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно 5 виртуозног карактера (етиде или композиције виртуозних захтева); – две полифоне композиције; – Два става из различитих сонатина (сонате) или један став сонатине (сонате) и варијације.		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Смотра (на крају првог полугодишта): 1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред Програм смотре на крају школске године: 1. Једна етида или композиција виртуозних извођачких захтева; 2. Две композиције по слободном избору.		

Кључни појмови садржаја: слушање, динамика, карактер, педал.

Назив предмета **КЛАВИР**

Циљ **Циљ**учења предметаКлавирје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања

Разред **Трећи**
Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– свира с листа лакше вежбе са обе руке или одвојеноуз помоћ наставника; – јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара; – транспонује хроматски лакше мотиве или реченице; – примени више динамичких нијанси у свирању; – негује културу тона; – објасни својим речима значења термина музичке форме и конструкције дела; – свира двохвате са јасним диференцирањем мелодијске линије; – свесно користи директан и синкопирани педал; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер; – препознаје музичке елементе у свирању других клавириста; – свира у дуу са	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Унапређивање основних врста удара – легато, стакато из подлактице, из прста, нон легато, портато, репетиција. Даљи рад на техници зглоба кроз свирање интервала до квинте. Техничке вежбе са ритмичким варијантама и хроматским транспозицијама. Шире нијансирање у динамици, истицање мелодије и диференцирање десне и леве руке. Детаљнија анализа облика уз тумачење значења и конструкције дела која се обрађују – сонатина, менует, гавота, марш ... Шире упознавање са елементима полифоније – држани тонови, свирање двохвата, истицање гласова, динамизирање деоница. Употреба истовременог и синкопираног педала. Упознавање са украсима и припремне вежбе: дуги и

наставником или са другим учеником.		кратки предудар, пралтрилер и краћи трилер. Свирање у дуу. Техничке вежбе Вежбе за: правилно низање тонова, изједначавање удара, учвршћивање прстију, различиту артикулацију. Скале и трозвучи Дурске скале по квартном кругу до четири предзнака (почевши од тона ЕФ) у распону две октаве у осминама паралелно и супротно. Хроматске скале у распону две октаве, паралелно. Трозвук четворогласно кроз две октаве разложено. Читање с листа лаганих вежби, одвојено и заједно. ЛИТЕРАТУРА – Јела Кршић: <i>Клавирска вежбанка за трећи разред</i> – Лемоан: <i>Дечје етиде оп. 37</i> – Черни: <i>Оп. 849</i>, избор – Бертини: <i>25 етида оп. 100</i>, избор – Диверноа <i>оп. 176</i> – Гедике: <i>Оп. 32 и 47</i>, број 5, 6 и 8 – Лак: <i>Оп. 172</i> Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: <i>Мале композиције</i> – Ј. С. Бах: <i>Мали прелудијуми</i> – Јела Кршић: <i>Клавирска вежбанка</i>, избор – Иванов – Радкевич: <i>Осам полифоних двогласних комада</i>, избор – Хендл: <i>Избор композиција, у редакцији Јеле Кршић</i> – Педагошки репертоар за децу – Кригер, Кунау, Пахелбел, Фишер, Фробергер
--	--	--

		Друге композиције одговарајуће тежине. – Клементи, Дијабели, Кулау, Дусик, Хајдн (лакше) као и сонатине домаћих и других аутора одговарајуће тежине. – Гњесина: <i>Тема и шест малих варијација</i> – Кабалевски оп. 51: Варијације Еф-дур – Сорокин: Тама са варијацијама а-мол – Кулау: <i>Варијације Ге-дур</i> – Кршић и Шишмановић: Збирка Наши композитори за младе пијанисте – Логар, Рајичић и Илић: <i>За мале клавиристе</i> – Рајичић: <i>Дечја збирка, избор</i> – Тајчевић: <i>Дјеци и I мала свита</i> – Душан Радић: Рондино – Лотка-Калински: <i>Међумурје мало</i> – Шкерјанц: <i>24 прелудијума, избор лакших</i> – Р. Мац: <i>Стара ура игра полку</i> – Чајковски: <i>Албум за младе, оп. 39, избор</i> – Шуман: <i>Албум за младе, оп. 68, избор</i> – Б. Барток: <i>Деци, Микрокосос II</i> – Гречанинов: <i>Дечја књига оп. 98</i> – О. Шин: <i>Од јутра до сумрака</i> – Шите: <i>Из веселог дечјег доба, избор</i> – Хајдн: <i>Мале игре, избор</i> – Моцарт: <i>14 дечјих композиција</i> – Скот: <i>Животиње, избор</i> – Сарауер: <i>Слике из дечјег</i>
--	--	---

		доба – Хачатуријан: <i>Андантино</i> – Лутославски: <i>12 малих комада</i> – Мајкапар оп. 33: <i>Минијатуре</i> – Вилалобос: <i>Изабрани лаки комади</i> – Јела Кршић: <i>Клавирска вежбанка</i>, избор – Раули: <i>19 малих комада</i>, избор – Поцоли: <i>Мали комади</i> – И друге композиције одговарајуће тежине Композиције за свирање четвороручно – Дијабели: <i>Две сонатине</i>. – Стравински: <i>Пет малих комада</i>. – Беренс: <i>Мелодијске вежбе</i>. – Ржиковски: <i>Од ступња ступњу, Сонатина, оп. 79</i>. – Бинг: <i>Из децјег света</i>. – И друге композиције одговарајуће тежине
Обавезни минимум програма: – лествице и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно 5 виртуозног карактера (етиде или композиције виртуозних захтева); – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина (соната) или варијације и један став сонатине (сонате) или два циклуса варијација; – једна композиција за четвороручно свирање.		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Смотра (на крају првог полугодишта): 1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред. Испитни програм: 1. Једна етида; 2. Једна полифона композиција; 3. Један став сонатине или варијације; 4. Једна композиција по слободном избору.		
Кључни појмови садржаја: трилер, двоглас, синкопирани педал, клавирски дуо, полифонија.		

Назив предмета **КЛАВИР**

Циљ Циључења предметаКлавирје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Четврти**
Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита и свира течно с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено; – самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; – коригује лоше извођење у току свирања; – у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; – појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; – негује културу тона кроз критичко слушање свог и туђег свирања;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Решавање техничких и музичких проблема. Вежбе за: – јачање прстију (нарочито 4. и 5. прста); – подметање палца и брзо низање и промену прсторедних група; – повећање распона шаке. Припремне вежбе за веће интервале. Изграђивање технике двогласа у полифоним композицијама. Проширење динамичке лествице као рад на упознавању елемената правилне интерпретације. Примена педала. Анализа облика – дводелна песма, троделна песма, прелудијум ... Украси – двоструки предудар, групето, трилер. Читање с листа лаких композиција. Свирање у клавирском дуу.

– свирањем у клавирском дуу примени принцип узајамног слушања и сарадње; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; – критички прати сопствени развој; – самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Скале и трозвучи Молске скале по квартном кругу (почевши од тона ДЕ) до пет предзнака кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Хроматске скале кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Велико разлагање трозвука (арпеђо) у осминама, кроз две октаве. Доминантни и умањени септакорд (арпеђо) у осминама, кроз две октаве. ЛИТЕРАТУРА – Јела Кршић: <i>Клавирска хрестоматија за IV разред</i> – Беренс: <i>Оп. 61</i>, I и II свеска, избор од бројева 2, 3, 8, 10, 13, 15, 16, 19 и 21 – Черни: <i>Оп. 849</i>, избор од бројева 13, 15, 25 и 26 – Черни: <i>Оп. 299</i>, I и II свеска, избор од бројева 1, 2, 4, 5, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18 и 20 – Хелер: <i>Етиде I и II свеска</i>, оп. 47, сизбор – Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: <i>Мали прелудијуми (6 и 12)</i>, избор – Хендл: <i>Избор композиција</i>, у редакцији Јеле Кршић – Глинка: <i>Четири двогласне фуге</i> – Мјасковски оп. 78: <i>Двогласне фуге де-мол и ге-мол</i> – Друге полифоне композиције. – Хајдн: <i>Сонатине и сонате</i> – Моцарт: <i>Бечке сонатине</i> – Кулау: <i>Сонатине</i> – теже
--	--	--

		– Клементи: <i>Сонатине</i> – Бетовен: <i>Сонатина оп. 49, Ге-дур</i> – Кабалевски: <i>Варијације де-мол на словачку тему</i> – Николајев: <i>Мале варијације у класичном стилу</i> – Мајкапар: <i>Варијације на руску тему оп. 8</i> – Бетовен: <i>Варијације Еф-дур на швајцарску тему</i> – Друге варијације по избору. – Рајичић: <i>Свита де-мол, Мала клавирска свита</i> – Ј. Бандур: <i>Успаванка</i> – М. Тајчевић: <i>Дјеци, II мала свита</i> – Наши композитори за младе пијанисте. – Лотка-Калински: <i>Стари далматински плесови</i> – Козина: <i>Дивертимента</i> – Готовац: <i>Минијатуре</i> – Григ: <i>Лирски комади, избор</i> – Кабалевски: <i>Дечје композиције, избор</i> – Черепњин: <i>Десет веселих комада, избор</i> – Гречанинов: <i>Оп. 99 – 119, 123, 127, избор</i> – Шуман: <i>Албум за младе, избор, Сонатина Ге-дур</i> – Прокофјев: <i>Музика за децу</i> – Дворжак: <i>Два бисера</i> – Мусоргски: <i>Суза</i> – Кулак: <i>Дечји живот</i> – Шостакович: <i>Игра лутака, избор</i> – Карганов: <i>Албум за младе, оп. 21, избор</i> – Пахуљски: <i>Прелудијум це-мол</i> – Глијер <i>оп. 31: Дванаест лаких комада</i> – Скарлати: <i>Пет лаких комада</i>
--	--	--

		– Драгои: <i>Минијатуре</i> – Кодаљ: <i>Дечје игре</i> – Бетовен: <i>За Елизу</i> – И друге композиције одговарајуће тежине Композиције за свирање четвороручно – Вебер: <i>Тема с варијацијама Ге-дур оп. 10, Шест лаких комада</i> – Ј. К. Бах: <i>Рондо Еф-дур</i> – Шуман: <i>Оригинални четвороручни комади оп. 85</i> – Шуберт: <i>Варијације е-мол оп. 10</i> – Шите: <i>Шпанске ноћи оп. 144</i> – Бертини: <i>25 етида оп. 97</i> – Дијабели: <i>Соната оп. 73</i> – Ржиковски: <i>Албум за младе оп. 22</i> И друге композиције одговарајуће тежине.
Обавезни минимум програма: – лествице и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина (соната) или варијације и један став сонатине (сонате) или два циклуса варијација; – једна композиција домаћег аутора.		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године.		
Смотра (на крају првог полугодишта): 1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред 2. једна виртуозна етида Испитни програм (на крају школске године): 1. Једна етида; 2. Једна полифона композиција; 3. Један став сонатине (сонате) или варијације; 4. Једна композиција по слободном избору.		

Кључни појмови садржаја: диференцијација, динамичка лествица, арпеђо, транспонованье.

Назив предмета

КЛАВИР

Циљ

Циључења предметаКлавирје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред

Пети

Годишњи фонд
часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; – самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; – коригује лоше извођење у току свирања; – у свирању примени динамичке нијансе и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; – негује културу тона; – појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – пренесе на публику сопствени емоционални	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Решавање и усавршавање сложених техничких захтева (техника скокова), припрема за свирање октава, тремола... Ознаке за динамику са свим ступњевима у диференцирању јачине свирања, употреба више термина за брзину. Полиритмија – решавање основних проблема. Детаљнији рад на елементима полифоније – глас, тема, имитација, одговор, инверзија, инвенција ... Увођење ученика у самосталност у погледу примене прстореда и других дисциплина, као и оспособљавање ученика да сагледа тешкоће и сам нађе средства и начин да их реши. Свирање у клавирском дуу. Скале и трозвуци Шест дурских и шест молских скала у размаку октаве по избору, у

доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; – самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; – критички прати сопствени развој; – свирањем у клавијирском дуу примени принцип узајамног слушања и сарадње; – користи носиоце звука за слушање музике; – препознаје музичке елементе у свирању других; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		паралелном и супротном кретању, у шеснаестинама, кроз четири октаве. Хроматске скале у паралелном кретању кроз четири октаве, у шеснаестинама. Велико разлагање трозвука (арпеђо) кроз четири октаве, у осминама, паралелно. – Велико разлагање доминантног и умањеног септакорда (арпеђо), кроз четири октаве у осминама. ЛИТЕРАТУРА – Черни: <i>Оп.</i> 299, III и IV свеска, избор од 21, 22, 24, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 36, 38 и 40 – Крамер и Биллов: <i>Етиде I</i> свеска, избор од 1, 2, 6, 8, 10 и 11 – Кршић и Ранковић: <i>Збирка за савлађивање техничких проблема I и II</i> свеска – Беренс: <i>Оп.</i> 61, III и IV свеска, избор – Лешхорн: <i>Оп.</i> 38I и II свеска, избор – Ј. С. Бах: <i>Мали прелудијуми</i> – Ј. С. Бах: <i>Двогласне инвенције</i> – Хендл: <i>Избор композиција</i> – Јасковски: <i>У старом стилу, оп.</i> 43 – Хајдн: <i>Де-дур, Бе-дур и А-дур</i> – Хајдн: <i>Прва свеска А-дур бр. 5, Е-дур бр. 4 . Це-дур бр. 2, Ге-дур бр. 1, Ге-дур бр. 8.</i> (редакција Раух) – Моцарт: <i>Це-дур KV 545, Еф-дур без ознаке, Де-дур KV 283, Ес-дур KV 282</i> – Бетовен: <i>Соната ге-мол оп.</i>
---	--	--

		49 и друге сонате – Бетовен: <i>Шест варијација Ге-дур „Нел кор пју нон ми сенто”</i> – Хајдн: <i>Избор оригиналних композиција</i> – Вебер: <i>Анданте с варијацијама оп. 3</i> – Кабалевски: <i>Лаке варијације бр. 3 и 4, оп. 51</i> – Лукомски: <i>Варијације еф-мол</i> – Сорокин: <i>Песма са варијацијама</i> – Беркович: <i>Варијације Друге варијације одговарајуће тежине.</i> – С. Рајичић: <i>Мала свита</i> – Славенски: <i>Игре и песме са Балкана I и II свеска, избор лакших</i> – В. Мокрањац: <i>Мала свита</i> – Кромбхолц: <i>Дан емпромпти</i> – Кршић и Шишмановић: <i>Наши композитори за младе пијанисте</i> – Логар: <i>Два менуета Друга дела одговарајуће тежине.</i> – Менделсон: <i>Песме без речи, избор</i> – Григ: <i>Лирски комади, избор</i> – Шуберт: <i>Два скерца</i> – Прокофјев: <i>Музика за децу</i> – Дебиси: <i>Мали црнац</i> – Дусик: <i>Матине</i> – Мартину: <i>Лутке, избор лакших</i> – Душкин: <i>Краљ вилењака, Ваиар</i> – Грациоли: <i>Соната Ге-дур</i> – Чимароза: <i>Сонате, избор</i> – Кабалевски: <i>Оп. 27</i> – Лутославски: <i>Народне мелодије</i>
--	--	---

		– Б. Барток: <i>За децу, Микрокосмос III и IV свеска</i> – Пинтарић и Станковић: <i>Композиције за клавир, избор</i> – Лотка-Калински: <i>Мала балканска свита, Сонатина in F</i> – И друге композиције одговарајуће тежине Композиције за свирање четвороручно – Рајнеке: <i>Op. 24, Варијације на Бахову сарабанду</i> – Моцарт: <i>Оригиналне четвороручне композиције – сонате Де-дур, Бе-дур, Еф-дур, Це-дур, – Фантазија еф-мол</i> – Шуберт: <i>Оригиналне четвороручне композиције – соната це-мол</i> – Мушковски: <i>Op. 23</i> – Јенсен: <i>Op. 45</i> – Дворжак: <i>Багателе op. 47</i> – Ферстер: <i>Виола адората, Роса мистика</i> – Ј. К. Бах: <i>Соната Еф-дур</i> – Ј. К. Бах: <i>Мали комади</i> – Шуман: <i>12 комада за клавир op. 85</i> – И друге композиције одговарајуће тежине
Обавезни минимум програма – лествице и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина (соната) или варијације и један став сонатине (сонате) или два циклуса варијација; – једна композиција за четвороручно свирање.		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		

Смотра (на крају првог полугодишта):

1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред
2. једна виртуозна етида

Испитни програм (на крају школске године):

1. Једна етида;
2. Једна полифона композиција;
3. Један став сонатине (сонате) или варијације;
4. Једна композиција по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: динамичко нијансирање, изражајност, скокови, тремоло.

Назив предмета **КЛАВИР**

Циљ **Циључења предмета**Клавирје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Шести**
Годишњи фонд **66 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита и свира течно с листа са обе руке; – повеже знање из теорије музике са елементима интерпретације; – препозна период настанка одређене композиције; – спретно изведе технички захтевније композиције; – самостално хармонизује једноставни тематски материјал; – појасни конструкцију дела и да објасни значења термина музичке форме; – својим речима објасни и користи одговарајуће	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Унапређивање технике у смислу хитрине прстију и издржљивост, ритмичке стабилности, кантилене, јасне хармонизације. Течно извођење технички сложенијих композиција са поштовањем свих задатих параметара. Вођење техничког и музичког развоја ученика као нераздвојне целине. Технике свирања удвојених интервала: терце, октаве. Врсте меморије – фотографска, аудитивна,

врсте меморије; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; – негује културу тона; – критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; – самостално вежба по плану који је утврдио – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи носиоце звука за слушање музике.		меморија прстију, ради сигурнијег учења напамет. Основни појмови и стилови у вези с композицијама које се изводе – динамика, фраза, израз, темпо, агогика и остали елементи интерпретације као одлике стилских периода: барок, класицизам, XX век. Једноставније импровизације пратње, свирање каденци. Скале и трозвучи Шест дурских и шест молских лествица које нису рађене у петом разреду у размаку октаве у паралелном и супротном кретању, у шеснаестинама, кроз четири октаве. Хроматске лествице у размаку октаве паралелно, у шеснаестинама кроз четири октаве. Велико разлагање трозвука (арпеђо) у паралелном кретању кроз четири октаве у шеснаестинама. Велико разлагање доминантног и умањеног септакорда, кроз четири октаве паралелно у шеснаестинама. ЛИТЕРАТУРА – Черни: <i>Оп.</i> 299, III и IV свеска, теже – Черни: <i>Оп.</i> 740, I и II свеска, избор 1, 2, 3, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 17, 21 и 23 – Крамер и Билор: <i>Етиде</i> I и II свеска, избор од 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 и 30 – Бил: <i>Октавне етиде</i> – лакше
--	--	---

		– Лешхорн: <i>Етиде оп. 66</i>, бр. 11, 15, 17, 24 и 28 – Мошковски: <i>Етиде оп. 18</i>, бр. 3, 8, 10 и 11 – Рутхард: <i>Етиде за трилер оп. 40</i> Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: <i>Двогласне инвенције, Трогласне инвенције</i>, избор – Ј. С. Бах: <i>Француске свите</i>–лакше, поједини ставови – Хендл: <i>Избор композиција за клавир</i> – Хајдн: <i>Еф-дур бр. 10, Де-дур бр. 17, е-мол бр. 14, Де-дур бр. 16, Де-дур бр. 3, Цис-мол</i> (редакција Раух) – Моцарт: <i>Еф-дур KV 280, Це-дур KV 330, Це-дур KV 309, Еф-дур KV 332, Бе-дур KV 333, Де-дур KV 311, Бе-дур KV 570, А-дур KV 331, Ес-дур KV 282, Ге-дур KV 283.</i> – Бетовен: <i>Варијације Ге-дур</i> на оригиналну тему – Беркович: <i>Варијације на тему Паганинија, Варијације на руску тему</i> – Кабалевски: <i>Лаке варијације Бе-дур оп. 40</i> – Бетовен: <i>Рондо Це-дур, Багателе оп. 33, Екосезе</i> – Моцарт: <i>Рондо Де-дур, Фантазија де-мол</i> – Хендл: <i>Концерт Еф-дур, I став</i> – Ј. Кр. Бах: <i>Концер Де-дур, Бе-дур I став</i> Друге варијације одговарајуће тежине. – Тајчевић: <i>Српске игре</i> – М. Логар: <i>Композиције за клавир II и III свеска</i>
--	--	---

		– Д. Деспић: <i>Сонатина in F</i> – Наши композитори за младе пијанисте, избор. – Ј. Славенски: <i>Игре и песме са Балкана</i> – З. Јовановић: <i>Минијатуре за клавир I и II свеска, Бела сонатина, Црна сонатина, Мини кончертино, Дечји кончертино</i> – Шулек: <i>Музика за малишане</i> – Кунц: <i>Младо лишће</i>, избор – Шкерјанц: <i>12 варијација без теме</i> – Дакен: <i>Кукавица, Ласта</i> – Рамо: <i>Тамбурен, Два ригодона</i> – Менделсон: <i>Песме без речи</i> – Шуман: <i>Албум за младе, избор</i>, – Григ: <i>Лирски комади III и IV свеска</i>, избор – Шуберт: <i>Два скерца, Музички тренуци еф-мол и цис-мол</i> – Турина: <i>Минијатуре</i> – Северак: <i>На одмору</i> – Черепњин: <i>Багателе</i> – Гречанинов: <i>Пастели оп. 31 свеска</i> – Глинка: <i>Тарантела</i> – Ибер: <i>Истуар</i>, избор – Казела: <i>11 дечјих комада, избор</i> – Галупи: <i>Сонате</i>, избор – Чимароза: <i>Сонате</i>, избор – Ј. К. Бах: <i>Сонате</i> – Регер: <i>10 малих комада оп. 44</i> – Хачатуријан: <i>Дечји албум</i>, избор – Чајковски: <i>Годишња доба</i>, избор лакших – Бородин: <i>Мала свита</i> – Дворжак: <i>Силуете оп. 8</i>
--	--	--

		– Дворжак: <i>Валцери оп. 54</i>, избор – Збирка клавирских композиција од XI века до данас: I, II и III свеска (редакција Ружице Ранковић), избор – Музика преткласичара, Музика класичара, Музика за клавир, (редакција Вере Богдановић), избор – 100 година музике за клавир: I, II, III и IV свеска (редакција Миланке Мишевић), избор – Лутке у клавирској музици XX века (редакција Миланке Мишевић), избор – И друге композиције одговарајуће тежине Композиције за свирање четвороручно – Шуберт: <i>Оригиналне четвороручне композиције</i> – Шуман: <i>Оп. 66</i> – Стравински: <i>Три лака комада</i> – Моцарт: <i>Оригиналне четвороручне композиције</i> – Бетовен: <i>Пет лаких комада за четири руке</i> – Равел: <i>Моја мајка гуска</i> – Респики: <i>Шест малих комада</i> – Казела: <i>Пунацетио</i> – Сметана: <i>Рондо за два клавира</i> – осморучно (избор) И друге композиције одговарајуће тежине
Обавезни минимум програма: – шест дурских и шест молских лествица и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етиде и композиције виртуозних захтева); – две полифоне композиције;		

– два прва става из различитих соната – једна композиција домаћег аутора.
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године
Смотра (на крају првог полугодишта): 1. једна лествица по слободном избору из програма предвиђеног за овај разред 2. једна виртуозна етида Испитни програм (на крају школске године): 1. Једна етида; 2. Једна полифона композиција; 3. Први став сонате; 4. Једна композиција по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: хармонизација, импровизација, каденца.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА КЛАВИР

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговарао свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште а посебно свирање на инструменту подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непреоборљивом проблему.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља коштано-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте инструмента и специфичног става при свирању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања. Потребно је водити рачуна о економичности покрета приликом свирања како би се спречиле било какве физичке повреде изазване свирањем и радити на флексибилности извођачког апарата.

У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. Годишњим планом се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима, а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример, композицију.

Припрема за час је специфична јер како је настава клавира индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући на уму комплексност и свеобухватност процеса наставе клавира као инструмента, активност наставника обухвата велику палету информација различите

природе (техника свирања, неговање тона, процедуре вежбања, стилске одреднице о композитору, делу, облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демонстрација (лично свирање на инструменту). За ученике је веома важно да наставника доживљавају и као музички ауторитет а не само као предавача са друге стране катедре.

Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање. Наставник има могућност да по слободном избору, одабере и композиције које нису наведене у програму водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим техничким могућностима и музичким интересовањима, естетским захтевима и исходима. Треба бити опрезан у избору тешких музичких дела којима ученици нису дорасли, јер се у том случају могу појавити проблеми који могу проузроковати и физичке повреде.

Већ у другом циклусу, у складу са способностима ученика и стеченим музичким и техничким вештинама корисно је наставу обогатити камерном музиком. Свирањем у ансамблу они се уче међусобној музичкој подршци која подразумева активно слушање, неговање заједничке музичке идеје и прилагођавање свог извођачког хабитуса. Садржаји дају наставнику слободу да изабере оптималан програм у којем ће ученик моћи да одговори на све техничке захтеве истовремено уживајући у свирању. Препоручује се и заједничко музицирање наставника и ученика. На тај начин ученик се опушта у заједничком свирању и схвата музичку колегијалност без обзира на звање (ученик, професор).

Наставник и родитељи морају бити главна карика у развоју личности ученика. Наставник ће обазривим, интроспективно - аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција или амбиција родитеља. Такмичења могу бити један од показатеља достигнућа ученика, али треба бити обазрив у избору такмичења и односу очекивања и реалног стања ученика.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посеђивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

Ученицима треба помоћи у стварању радних навика и развијати им свест о неопходности свакодневног вежбања. Значајно је, такође подстицати их за самостално музичко изражавање и пратити развој њиховог музичког укуса, вешто утицати на њега и развијати критички однос пун поштовања према различитостима.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. Битно је на почетку школске године јасно поставити критеријуме оцењивања и упознати ученика са истим. У обзир треба узети све сегменте учениковог талента, залагања и односа према раду. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Уколико је ученик на почетку године упознат са критеријумима оцењивања мања је вероватноћа да ће доћи до неспоразума или нејасног вредновања његовог залагања. Треба константно подстицати ученике на даље напредовање, али му и предочавати музичке тенденције и врхунска достигнућа.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

Називпредмета

ХАРМОНИКА

Циљ

Циљ учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред

Први

Годишњи фонд часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике хармонике и начин добијања тона; – правилно седи и држи инструмент; – правилно поставља руке на обе клавијатуре; – правилно води и мења мех; – примени основне	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике инструмента. Седење и држање инструмента. Поставка леве и десне руке. Мех. Виолински и бас кључ. Основне ознаке. Артикулација. Регистри.

елементе нотне писмености, чита виолински и бас кључ; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, акценте, понављање; – примени означену артикулацију и обликује фразу; – употреби регистре у циљу промене боје и висине тона; – самостално свира соло кратке композиције напамет; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Музичка меморија. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвуци: Це-дур, Ге-дур, Де-дур, Ф-дур (паралелно у четвртинама, трозвук-мало разлагање и симултано) ЛИТЕРАТУРА: – З. Ракић: <i>Хармоника за 1.разред основне музичке школе</i> (учбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В.Терзић: <i>Школа за хармонику</i> , 1.свеска; – А. Факин: <i>Школа за хармонику</i>, 1.свеска; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 1.свеска; – М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 1.свеска;
Обавезни минимум програма: – Це-дур, Ге-дур, лествице (паралелно у четвртинама, трозвук-мало разлагање и симултано); – тридесет техничких вежби-етида (са различитим техничким захтевима); – осам комада, песмица;		
Јавни наступи: -обавезна два јавна наступа током школске године.		
Смотра: 1.Једна лествица; 2.Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева); 3.Две композиције, по слободном избору;		
Кључни појмови садржаја:хармоника, тон, музичка фраза, нотне вредности, јавни наступи.		

Називпредмета

ХАРМОНИКА

Циљ

Циљ учења предмета Хармоникаје да код ученика развије

интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред Други
Годишњи фонд часова 70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– одсвира мотив и реченицу уз јасно диференцирање мелодије од пратње; – свира шеснаестине, пунктиране осмине и триоле; – примени основне елементе динамичког нијансирања; – свира хармонске интервале и легато помоћу заједничког тона; – уједначи технику леве и десне руке; – свира у тактовима 4/8, 2/2, 3/2, 4/2; – примени ознаке за темпо: алегро, андантино, адађо, ленто; – изводи једноставнија мелодијска кретања на обе клавијатуре, као увод у полифонију; – примени акцентирање тона мехом; – користи све регистре који су на располагању; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Мотив и реченица. Шеснаестина, пунктирана осмина и триоле. Динамичко нијансирање - пиано, мецопиано, мецофорте, форте, крешендо и декрешендо. Легато и интервали. Техника леве и десне руке. Врсте такта: 4/8, 2/2, 3/2, 4/2. Нове ознаке за темпо. Мелодијска кретања. Акцентирање мехом. Регистри. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвучи: Це-дур, Ге-дур, Де-дур, Еф-дур и упознавање са а-мол лествицом (дурске паралелно у четвртинама и осминама; Трозвук, мало разлагање и симултано; молска лествица паралелно у четвртинама; трозвук мало разлагање и симултано) ЛИТЕРАТУРА – З. Ракић: <i>Хармоника за</i>

правила понашања при слушању и извођењу музике.		2.разред основне музичке школе(учбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В.Терзић: <i>Школа за хармонику</i>, 2.свеска; – А.Факин: <i>Школа за хармонику</i>, 2.свеска; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 1.свеска; – М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 1.свеска;
Обавезни минимум програма: – лествице и трозвучи по програму; – петнаест техничких вежби-етида (са различитим техничким захтевима); – шест композиција различитих епоха и садржаја;		
Јавни наступи: -обавезна два јавна наступа током школске године;		
Смотра: 1.Једна лествица; 2.Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева); 3.Једна полифона композиција; 3.Једна композиција, по слободном избору;		

Кључни појмови садржаја:тон, нотне вредности, такт, техника, регистри, јавни наступи.

Називпредмета

ХАРМОНИКА

Циљ

Циљ учења предмета Хармоникаје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред

Трећи

Годишњифондчасова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– испољи техничку спретност леве и десне руке; – свира хармонске интервале са подметањем и пребацивањем прстијудесне руке; – примени репетицију тона десном и левом руком са разним комбинацијама прстореда; – примени украсе; – примени динамичко нијансирање; – примени регистре у односу на стил и карактер композиције; – примени знања из музичких облика при тумачењу нотног текста; – меморише музички текст; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Техника леве и десне руке. Свирање подметањем и пребацивањем прстију. Репетиција тона. Украси: дуги и кратки предудар, мордент, пралтрилер и краћи трилер. Динамичко нијансирање. Регистри. Музички облици. Музичка меморија. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвици Дурске и молске скале до три предзнака паралелно у четвртинама, осминама и шеснестинама, трозвук-мало разлагање и симултано ЛИТЕРАТУРА – З. Ракић: <i>Хармоника за 3.разред основне музичке школе</i>(учбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В.Терзић: <i>Школа за хармонику</i>, 3.свеска; – З. Вукосављевић: <i>Избор композиција за хармонику за 3.и 4.разред- 1. и 2. свеска</i>; – А.Факин: <i>Школа за хармонику</i>, 2.свеска; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 2.свеска; – М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику</i>,

		2.свеска;
Обавезни минимум програма:		
– лествице по програму; – десет техничких вежби-етида; – пет композиција различитих епоха и садржаја;		
Јавни наступи:		
-обавезна два јавна наступа током школске године.		
Смотра(на крају првог полугодишта):		
-две композиције по слободном избору;		
Испит:		
1.Једна лествица;		
2.Једна етида;		
3.Једна полифона композиција;		
4.Једна композиција по слободном избору;		
Кључни појмови садржаја: музички облици, меморија, техника, артикулација, динамика, јавни наступи.		

Називпредмета

ХАРМОНИКА

Циљ

Циљ учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред

Четврти

Годишњи фонд часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– испољи техничку спретност десне и леве руке при свирању композиције са елементима полифоније; – примени различите прстореде при свирању интервала и акорада; – користи различите регистре у зависности од стила и карактера	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Техника десне и леве руке. Прстореди. Регистри. Украси. Скокови на обе клавијатуре. Музички облици. Јавни наступи. Скале и трозвице Дурске и молске скале до четири предзнака кроз две

композиције; – свира једноставније композиције цикличног облика, сонатине, свите; – примени украсе, двоструки предудар, групето и трилер; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		октаве у паралелном и супротном кретању у четвртинама, осминама и шеснаестинама, а одговарајуће молске скале кроз две октаве у паралелном кретању у четвртинама, осминама и шеснаестинама Дурски и молски трозвучи четворогласно у малом разлагању и симултано Свирање октава симултано и разложено ЛИТЕРАТУРА – З. Ракић: <i>Хармоника за 4.разред основне музичке школе</i> (учбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В. Терзић: <i>Избор етида и композиција</i>, 1. свеска; – З. Вукосављевић: <i>Избор композиција за хармонику за 3. и 4. разред</i>-1. и 2. свеска; – А. Факин: <i>Школа за хармонику</i>, 3. свеска; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 2. свеска; – М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 2. свеска;
Обавезни минимум програма; – лествице по програму; – осам техничких вежби-етида; – четири композиције различитих епоха и садржаја; – једна циклична композиција;		
Јавни наступи: -обавезна два јавна наступа током школске године;		
Смотра (на крају првог полугодишта): две композиције по слободном избору; Испит:		

- 1.Једна лествица;
- 2.Једна етида;
- 3.Једна полифона композиција;
- 4.Једна циклична композиција или две композиције различитог карактера;

Кључни појмови садржаја: техника, артикулација, динамика,регистри, јавни наступи.

Називпредмета **ХАРМОНИКА**

Циљ учења предмета Хармоникаје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Пети**
Годишњифондчасова **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
— примени знања из музичких облика у делима са елементима полифоније; — свира композиције цикличног карактера: тема са варијацијама, свита, сонатина, сонатни облик; — примени ознаке за динамику и темпо; — испољи техничку спретност десне и леве руке; — користи различите регистре у зависности од стила и карактера композиције; — самостално решава лакше проблеме у примени прстореда; — самостално решава	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Музички облици. Цикличне композиције. Ознаке и за динамику и темпо. Техника десне и леве руке. Регистри. Прстореди. Артикулација и мех. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвуци Дурске и молске скале до пет предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању. Дурски и молски трозвуци у великом разлагању и симултано. Доминантни септакорд у малом разлагању и симултано, октаве симултано

извођење појединих врста артикулације и писања ознака за мех; – испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		и разложено. ЛИТЕРАТУРА – З. Ракић: <i>Хармоника за 5.разред основне музичке школе</i>(уџбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В.Терзић: <i>Избор етида и композиција</i>, 1.и 2.свеска; – З. Вукосављев: <i>Избор композиција за хармонику за 5.и 6.разред- 1. и 2. свеска</i>; – З. Ракић: <i>Хармоника-албум за младе</i>; – А.Факин: <i>Марљиви хармоникаш</i>; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 3.свеска; – М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 3.свеска;
Обавезни минимум програма – лествице по програму – осам етида – четири композиције различитих епоха и садржаја – једна циклична композиција		
Јавни наступи -обавезна два јавна наступа током школске године.		
Смотра (на крају првог полугодишта) етида и композиција по слободном избору Испит 1.Једна лествица 2.Једна етида; 3.Једна полифона композиција; 4.Једна циклична композиција;		

Кључни појмови садржаја: техника, артикулација, динамика, прстоређи, јавни наступи.

Назив предмета

ХАРМОНИКА

Циљ

Циљ учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз

индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Шести**
Годишњи фонд часова **66 часова**

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– примени основне карактеристике музичких стилова кроз одговарајућу литературу; – повеже техничке и музичке елементе у интерпретацији композиције; – користи регистре без предходне припреме и усаврши транспоновање регистрима; – примени артикулацију и динамику у зависности од стила и карактера композиције; – чита са листа лакше комаде и етиде; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Музички стилови – основне карактеристике. Технички и музички елементи Регистри. Артикулација и динамика. Читање са листа. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвуци Дурске и молске скале до шест предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању. Дурски и молски трозвуци у малом, великом разлагању и симултано. Доминантни и умањени септакорди у малом, великом разлагању и симултано кроз две октаве у паралелном кретању. Октаве симултано и разложено Хроматска скала у паралелном кретању. ЛИТЕРАТУРА – З. Ракић: <i>Хармоника за 6.разред основне музичке школе</i> (уџбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија</i>

		за хармонику; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i> ; – В. В. Терзић: <i>Избор етида и композиција</i> , 2. и 3. свеска; – З. Вукосављевић: <i>Избор композиција за хармонику</i> за 5. и 6. разред- 1. и 2. свеска; – З. Ракић: <i>Хармоника-албум за младе</i> ; – А. Факин: <i>Марљиви хармоникаш</i> ; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику</i> , 3. свеска; – М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику</i> , 3. свеска;
Обавезни минимум програма: – лествице по програму; – шест етида; – четири композиције различитих епоха и садржаја; – једна циклична композиција;		
Јавни наступи: -обавезна два јавна наступа током школске године;		
Смотра (на крају првог полугодишта): етида и композиција по слободном избору: Испит 1. Једна лествица; 2. Једна етида; 3. Једна полифона композиција; 4. Једна циклична композиција; 5. Једна композиција виртуозног карактера;		

Кључни појмови садржаја: стилови, техника, артикулација, динамика, јавни наступи.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ХАРМОНИКА

I. УВОДНИ ДЕО

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Свирањем на инструменту активира се велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење и fine моторичке радње.

У настави која је усмерена на остваривање исхода предност се даје искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Понуђени **Музички садржаји** остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника.

Код ученика треба развијати дух заједништва кроз присуство на концертима и групно свирање. Посебну пажњу треба обратити на развој и стимулисање комуникацијских вештина у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и правилно користе извођачки апарат. Неопходност неговања и одржавања коштаног-мишићног и слушног апарата треба да буде стандард.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. *Годишњим планом* се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима а у складу са годишњим фондом часова. *Оперативни план* подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело.

Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална и да усмерење часа у односу на ток и фокус у многоструко зависи од припремљености ученика за час. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Предности индивидуалне наставу треба максимално искористити у раду са ученицима. Имајући у виду психо-физичке и музичке способности као и сазнајне капацитете сваког ученика, његово породично окружење и све остале чиниоце у образовно васпитном процесу, сваком ученику понаособ треба прилагодити програмске захтеве и приступ настави и учењу. Све захтеве треба остваривати кроз мањи или већи број једноставнијих па сложенијих примера, у зависности од могућности ученика.

Техничку поставку треба развијати кроз техничке елементе лествица и акорада, етида, вежби. Рад на техници меха треба прилагодити одређеној артикулацији, стилу и комплетном музичком изражавању, адекватно узрасту ученика.

Кроз композиције старих мајстора ученика треба упознати са стилем и припремити за полифонију. Разни комади и цикличне форме су важни за развој музичког размишљања, фразирања и концентрације код ученика. Регистре треба правилно употребити у односу на музичке и техничке захтеве. Стално треба радити на квалитету тона, ритмичко-метричкој стабилности, меморији, динамици, агогици.

Ученицима треба помоћи у планирању вежбања уз развијање одговорног односа према начину рада и поштовању процедура у стицању техничких вештина. Учити их истрајности и упорности развијати осетљивост и сензибилност у интерпретацији музичких дела.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

(флаута, обоа, кларинет, саксофон, фагот, хорна, труба, тромбон)

Назив предмета: **ФЛАУТА**

Циљ: **Циљ** учења предмета Флаутеје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред: **Први**
Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике флауте и начин добијања тона; – дише уз подршку трбушних мишића, уз помоћ и контролу наставника; – контролише положај тела при свирању; – правилно поставља и држи инструмент; – производи самостално тон; – самостално поставља прсте леве и десне руке са ослањањем на усник, кажипрст леве и палац десне руке; – правилно изводи вежбе за тон уз помоћ наставника; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – користи предности	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Упознавање са флаутом, њеним карактеристикама и начином одржавања. Основно нотно описмењавање - упознавање са нотним вредностима и паузама. Основе технике дисања: удисај и издисај уз подршку трбушних мишића (дијафрагме), без инструмента и са њим. Поставка усана (амбажура) на глави флауте. Емитовање (добијање) тона у првој октави (количина, брзина и правац ваздуха). Улога језика – атак. Правилно држање инструмента: – држање тела; – поставка леве руке - стабилан ослонац на кажипрст;

дигитализације у слушању и извођењу; – покаже позитиван однос према заједничком свирању; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		– поставка десне руке - стабилан ослонац на палац и мали прст. Овладавање грифовима прве октаве. Основне артикулације: портато и легато. Музичка меморија - неговање и развијање. Издржавање тонова у оквиру савладаног тонског опсега. Камерно музицирање са наставником (дуо). Вежбе за развој покретљивости прстију тј. технике. Увођење у начине самосталног рада код куће. Музички бонтон. Скале и трозвучи Упознавање са тоналитетима и њиховим трозвучима у оквиру савладаног тонског опсега у целим нотама, половинама и лаганим четвртинама (Ге и Еф-дур) ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту – М. Рикије: <i>Мени не мањка даха</i> – Т. Ваи: <i>Почетна књига за флауту</i> – Бантаи - Шипош: <i>АБЦ</i> – А. Кавчић Пуцихар: <i>Свирамо флауту</i> – М.Мојс: <i>Флаутиста почетник</i> – <i>1-3</i> – Љ. Димитријевић: <i>Школа за флауту за први разред</i> – избор – Тафанел – Гобер: <i>Комплетна метода за флауту</i> – избор
---	--	--

		и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу Избор комада из збирке Хрестоматија 1 : – Руска народна песма: <i>Топ-Топ</i>, Кабалевски: <i>Мала полка</i>, Руска народна песма: <i>Препелица..</i>) – Ј. Хајдн: <i>Ариета</i> – Х. Персел: <i>Ригодон</i> – Чешка народна песма: <i>Анушка</i> – Пуцихар: <i>Лунина песма</i> – Е. Босвел : <i>Мало магаре</i> – Л. В. Бетовен: <i>Шкотска игра</i> – А. Гедике: <i>Игра</i> и друге композиције сличног садржаја и тежине
Обавезни минимум програма: – вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту почетника – избор неколико једноставних комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Програм смотре: 1. једна лествица напамет; 2. једна етида; 3. једна композиција по слободном избору		
Кључни појмови садржаја: тон, дисање, поставка инструмента, слушање музике, свирање, музички бонтон.		

Назив предмета **ФЛАУТА**

Циљ: **Циљ** учења предмета Флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред: **Други**
Годишњи фонд часова **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике флауте и начин добијања тона; – дише уз подршку трбушних мишића, уз помоћ и контролу наставника; – правилно изводи вежбе за тон уз помоћ наставника; – производи самостално тон; – самостално поставља прсте леве и десне руке са ослањањем на усник, кажипрст леве и палац десне руке; – примењује основне елементе музичке писмености приликом свирања и читања нотног текста у виолинском кључу; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољава самопоуздање током јавног наступа; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу; – испољи позитиван однос према заједничком музицирању;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Правилно држање инструмента: – држање тела; – поставка леве руке - стабилан ослонац на кажипрст; – поставка десне руке - стабилан ослонац на палац и мали прст. Правилно дисање – контрола. Амбажура и њена контрола. Улога језика – атак. Овладавање грифовима прве и друге октаве. Основне артикулације: стакато и легато. Основни елементи музичке писмености. Основне ознаке темпа. Музичка меморија - неговање и развијање. Тонски опсег: d1 – d3. Издржавање тонова у оквиру савладаног тонског опсега. Технике вежбе за развој покретљивости прстију. Самостално вежбање –

– поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		начини и процедуре. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске лествице до два предзнака, са тоничним квинтакордима, кроздве октаве. Лествице у оквиру савладаног тонског опсега. ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту – М. Мојс: <i>Флаутиста почетник</i> – 3-7 вежбе – Љ. Димитријевић: <i>Школа за флауту</i> – избор – Тафанел – Гобер: <i>Комплетна метода за флауту</i> – избор – Г. Гариболди: <i>Етиде</i> – избор и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – Композиције из збирке <i>Хрестоматија 1</i>: – В. А. Моцарт: <i>Мајска песма, Песма пастира</i> – Н. Бакланова: <i>Хоровод</i> – Е.Перишон : <i>Рано јутро</i> – Хамилтон: <i>Песма дуги</i> – Ј. Брамс: <i>Успаванка</i> – К. В. Глук: <i>Плес духова</i> – В. А. Моцарт: <i>Арија Папагена</i> – Е. Кронке: <i>Моменто ђокозо</i> – Е. Храдецки: <i>Сунчани реге</i> – М. Кесик: <i>Пипова звона</i>
---	--	---

Обавезни минимум програма – вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту почетника; избор неколико комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Програм смотре: 1. једна лествица напамет; 2. једна етида; 3. једна композиција по слободном избору		

Кључни појмови садржаја: тон, динамика, темпо, дисање, поставка инструмента, слушање музике, свирање, музички бонтон.

Назив предмета: **ФЛАУТА**

Циљ: Циљ учења предмета Флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред: **Трећи**
Годишњи фонд часова: **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– правилно дише уз подршку трбушних мишића (дијафрагма), уз мању помоћ наставника; – кратко опише технику дисања коју користи при свирању; – користи проширен тонски опсег инструмента; – контролише позицију тела приликом свирања; – изводи правилно вежбе за развој и обликовање тона, уз помоћ наставника; – самостално свира кратке композиције напамет,	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Континуирана контрола исправно постављеног дисања. Контрола амбажуре. Тонски опсег: $ce^1 - ge^3$. Грифови прве, друге и дела треће октаве. Атак : координација прста и језика. Основне динамичке разлике (f, p). Музичка фраза – елементи и обликовање. Свирање композиција различитих садржаја уз клавирску пратњу.

соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу; – самостално вежба код куће – радо свира у камерном саставу. – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Музичка меморија - неговање и развијање. Заједничко свирање (наставник – ученик; ученик – ученик). Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске лествице до три предзнака, са тоничним квинтакордима у обртајима. Лествице у оквиру савладаног тонског опсега. ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту – М. Мојс: <i>Флаутиста почетник</i> – 7-10 – Љ. Димитријевић: <i>Школа за флауту</i> – избор – Тафанел – Гобер: <i>Комплетна метода за флауту</i> – избор – Г. Гариболди: <i>Етиде</i> – избор и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – Избор композиција из збирке <i>Хрестоматија I</i> – В. Поп: <i>Срећни дом</i> – В. Поп: <i>Шумско цвеће</i> – Чичков: <i>Скерцо; Скерцино</i> – Гоек: <i>Гавота</i> – Е. Храдецки: <i>Сунчани реге</i> – С. Џоплин: <i>Забављач</i> – Гедике: <i>Игра</i> – Р. Л. Каин: <i>Прелудијум и игра</i> – Г. Ф. Телеман: <i>Менует II из Свите у а – молу</i>
--	--	---

		– Ј. Л. Дусек: <i>Менует</i> – П. Николић: <i>Андантино</i> и други комади сличног садржаја и тежине.
Обавезни минимум програма – вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту; избор неколико комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм 1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у четвртинама и осминама; 2. две етиде различитог карактера; 3. једна композиција уз пратњу клавира по слободном избору		
Кључни појмови садржаја: тон, динамика, темпо, дисање, поставка инструмента, слушање музике, свирање, музички бонтон.		

Назив предмета: **ФЛАУТА**

Циљ: **Циљ** учења предмета Флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред: **Четврти**
Годишњи фонд часова **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– правилно поставља и држи инструмент; – контролише позицију тела приликом свирања; – правилно дише уз подршку трбушних мишића (дијафрагма), уз мању помоћ наставника; – изводи правилно вежбе за развој и обликовање тона, уз помоћ наставника; – користи проширен тонски опсег инструмента;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Контрола амбажуре. Интонација, слушање и штимовање инструмента. Тонске вежбе. Поставка вибрата. Уједначеност квалитета тона у свим регистрима инструмента. Овладавање грифовима прве, друге и дела треће октаве. Динамичко нијансирање (f, mf, mp, p). Основни украси (трилер,

– примењује различите артикулације и вибрато; – примењује основне ознаке за темпо и динамику; – учествује на јавним наступима; – самостално вежба код куће; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу; – испољи позитиван однос према уметничкој музици заједничком музицирању; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		предудар, пралтрилер, мордент). Музичка меморија - неговање и развијање. Заједничко свирање (наставник – ученик; ученик – ученик). Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале до четири предзнака, са тоничним квинтакордима и обртајима, у оквиру савладаног тонског опсега у различитим артикулацијама, у осминама и лаганим шеснаестинама, напамет. Дупле терце и терце у покрету. Скале свирати развијено. ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту – М.Мојс: <i>Флаутиста почетник</i> – од 10 и даље – М.Мојс: <i>24 мале етиде</i> – М.Мојс: <i>Тонске вежбе</i> – Љ. Димитријевић: <i>Школа за флауту</i> – избор – Тафанел – Гобер: <i>Комплетна метода за флауту</i> – избор – В. Поп: <i>30 лаких етида за флауту оп.320</i> – Г.Гариболди: <i>Мињон етиде оп.131</i> – избор и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – В. Поп: <i>Арабела</i> – Г. Тихомиров: <i>Мала корачница</i> – В.Поп: <i>Шпанска игра</i> – В. А. Моцарт: <i>Арија Тамина из опере Чаробна фрула</i> – М. П. Мусоргски: <i>Гопак</i>
--	--	---

		– Л. Вајнер: <i>Игра лисице</i> – Вебер: <i>Дудова колиба</i> – К. Дебиси: <i>Мали црнац</i> и други комади сличног садржаја и тежине.
Обавезни минимум програма: - техничке вежбе, етиде, комади сличног садржаја и тежине; - избор неколико комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм: 1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и лаганим шеснаестинама 2. две етиде различитог карактера; 3. једна композиција уз пратњу клавира, напамет		
Кључни појмови садржаја: тон, вибрато, динамика, темпо, дисање, слушање музике, свирање, музички бонтон.		

Назив предмета: **ФЛАУТА**

Циљ: **Циљ** учења предмета Флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред: **Пети**
Годишњи фонд часова **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– користи проширен тонски опсег инструмента; – користи вибрато; – препозна и изводи хроматику; – користи дупли језик у свирању; – изводи правилно тонске вежбе за развој и обликовање тона, уз помоћ наставника; – примењује основне ознаке за темпо и динамику;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Контрола амбажуре. Тонске вежбе М. Мојса. Ширење тонског опсега. Тонски опсег : ce^1 - ha^3 Поставка дуплог језика. Артикулације: (стакато, портато, тенуто и легато). Разумевање нових агогичких ознака. Читање с листа. Динамичко нијансирање

– се самостално штимује уз контролу наставника; – учествује на јавним наступима; – испољи позитиван однос према уметничкој музици и заједничком музицирању; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		(ff, f, mf, mp, p, pp) Интонација, слушање и штимовање инструмента. Цикличне композиције. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске лествице до пет предзнака, са тоничним квинтакордима и обртајима, у различитим артикулацијама, у обиму две октаве, у осминама и лаганим шеснаестинама. Вежбе за развој покретљивости прстију тј. технике ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту – М.Мојс: <i>Тонске вежбе</i> – М.Мојс: <i>25 мелодијских етида</i> – Љ. Димитријевић: <i>Школа за флауту</i> – избор – Тафанел – Гобер: <i>Комплетна метода за флауту</i> – избор – Г.Гариболди: <i>20 малих етида, оп. 132</i> и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – В. Поп: <i>Шпанска серенада</i> – В. Поп: <i>Песма без речи</i> – В. Поп: <i>Шведска идила</i> – М. Пот: <i>Сичилиана</i> – Р. Вебер: <i>Цигански капричо</i> – П. Пруст: <i>Прелудијум и игра</i> – Е. Келер: <i>Пјероова игра</i> – Е. Келер: <i>Мазурка</i> – М. Јеличанин: <i>Ноктурно и Скерцо</i>
---	--	---

		и други комади сличног садржаја и тежине. Сонате – Г. Ф. Телеман: <i>Соната у Еф - дуру</i> – Р. Валентајн: <i>12 соната</i> – избор и друге сонате сличног садржаја и тежине.
Обавезни минимум програма – техничке вежбе, етиде, комади сличног садржаја и тежине; избор неколико комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм: 1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и шеснаестинама; 2. две етиде различитог карактера; 3. једна композиција уз пратњу клавира, напамет		

Кључни појмови садржаја: тон, вибрато, дупли језик, интонација, динамика, темпо, дисање, циклични облици, слушање музике, свирање, музички бонтон.

Назив предмета: **ФЛАУТА**

Циљ: **Циљ** учења предмета Флаутеје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред: **Шести**
Годишњи фонд часова **66 часова**

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– користи цео тонски опсег инструмента; – изводи правилно тонске вежбе за развој и обликовање тона; – самостално се штимује уз контролу наставника;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Контрола амбажуре. Тонске вежбе. Ширење тонског опсега: Тонски опсег : $ce^1 - ce^4$ Уједначеност квалитета тона у свим регистрима.

– користи дупли језик у свирању; – препознаје основне ознаке за темпо и динамику; – учествује на јавним наступима; – самостално вежба код куће; – испољи позитиван однос према уметничкој музици и заједничком музицирању; – посећује концерте и друге музичке манифестације; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Усавршавање дуплог језика. Овладавање грифовима прве, друге и треће октаве. Атак (координација прста и језика). Артикулације:(стакато, портато, тенуто и легато). Динамичко нијансирање (ff, f, mf, mp, p, pp). Интонација, слушање и штимовање инструмента. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале (сви тоналитети) са тоничним квинтакордима и обртајима, доминантним и умањеним септакордима, у обртајима, у различитим артикулацијама, у обиму две октаве у шеснаестинама. ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту – М. Мојс: <i>Тонске вежбе</i> – Љ. Димитријевић: <i>Школа за флауту</i> – избор – Г. Гариболди: <i>20 распеваних етида оп. 88</i> и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – В. Поп: <i>Руска циганска песма</i> – Берлиоз: <i>Арија и игра</i> – Ф. Госек: <i>Тамбурин</i> – Г. Форе: <i>Сичилијана</i> – Е. Келер: <i>Романса</i> – Е. Келер: <i>Шпански валцер</i> – Р. Хофман: <i>Скерцо</i> – Синисало: <i>Три</i>
--	--	--

		<i>минјатуре</i> – К. В. Глук: <i>Мелодија из опере „Орфеј и Еуридика“</i> и други комади сличног садржаја и тежине. Сонате и свите – Б. Марчело: <i>Соната Бе-дур</i> или <i>де-мол</i> – Г. Ф. Телеман: <i>Соната Еф-дур</i> – Г. Ф. Хендл: <i>Соната Еф-дур</i> или <i>ге-мол</i> – Ј. С. Бах: Избор ставова из <i>Свите бр. 2, у ха – молу</i> и друге композиције сличног садржаја и тежине.
Обавезни минимум програма – техничке вежбе, етиде, комади сличног садржаја и тежине; избор неколико комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм: 1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и шеснаестинама; 2. две етиде различитог карактера; 3. једна композиција уз пратњу клавира, напамет Кључни појмови садржаја: тон, вибрато, дупли језик, интонација, динамика, темпо, дисање, циклични облици, слушање музике, свирање, музички бонтон.		

Назив предмета

КЛАРИНЕТ

Циљ

Циљчења предмета Кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред

Први

Годишњи фонд часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике кларинета и начин добијања тона; – правилно стоји и држи кларинет; – држи правилно амбажуру и обе руке, правилно дише; – изражајно пева а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; – изводи правилно техничке вежбе за квалитет тона, стакато, интонацију и покретљивост уз помоћ наставника; – примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском кључу; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање..; – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике инструмента. Поставка правилног дисања и вежбе дисања. Начин добијања тона. Поставка леве и десне руке. Поставка амбажуре. Техника десне руке: – правилно постављање позиције прстију на рупама и клапнама; – правилно постављање палца за ослањање инструмента; – правилно позиционирање шаке. Техника леве руке: – правилно постављање позиције прстију на рупама и клапнама; – правилно позиционирање шаке. Стакато техника: правилно ударање врхом језика у трску. Вежбе за развој моторике прстију леве руке. Скале и трозвучи: Це, Ге, Де, Бе и Еф-дур, а, е, де, ха и ге мол у две октаве. ЛИТЕРАТУРА – Бруно Брун : <i>Школа за кларинет број 1</i> – Радивој Лазић : <i>Учим кларинет број 1</i> и остала литература сличне тежине по избору наставника

– поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		
Обавезни минимум програма		
– дурске и моске скале до једног предзнака – 20 етида – 2 комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи		
Обавезна су 2 јавна наступа у току године		
Програм смотри		
– Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком – 2 етиде – Један комад уз пратњу клавира (изводи се напамет)		

Кључни појмови садржаја: амбажура, тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета **КЛАРИНЕТ**

Циљ Циључења предмета Кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Други**
Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– правилно стоји и држи инструмент; – свира уједначено малу, прву и другу октаву; – свира технике легато и стакато; – примени основне елементе	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Тонске и техничке вежбе за унапређивање целокупног извођачког апарата (тон, амбажура, техника прстију и језика). Синхронизација језика и прстију.

нотне писмености и теорије у свирању; – чита нотни текст у виолинском кључу; – чита динамичке и ознаке за темпо; – свира вежбе за побољшање технике тона и моторике прстију; – свира у опсегу од Е до це3; – свира композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу.		Рад на побољшању интерпретације. Музички бонтон. Скале и трозвучи: Дурске и молске скале до три предзнака кроз две октаве – стакато и легато ЛИТЕРАТУРА Етиде – Бруно Брун : <i>Школа за кларинет број 1, 2</i> – Радивој Лазић : <i>Учим кларинет број 1, 2</i> и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима. Комади Комади по избору наставника адекватне тежине
Обавезни минимум програма – дурске и молске скале до 3 предзнака са тоничним трозвуком кроз две октаве – 25 етида – 2 комада уз пратњу клавира		
Јавни наступи Обавезна су 2 јавна наступа у току године		
Смотра на крају године (изводи се напамет) Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком 2 етиде Комад уз пратњу клавира		

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета
Циљ

КЛАРИНЕТ

Циључења предмета Кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања

Разред
Годишњи фонд
часова

Трећи
70 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; – свира у распону од Е мало до е3; – свира различите типове артикулација; – исправи интонацију у току свирања уз помоћ наставника; – повеже стечено знање из основа муз.писмености са техничким процедурама на инструменту; – прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; – препознаје агогику; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – примењује основне принципе правилног вежбања у самосталном раду.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Вежбе за побољшање моторичких способности и синхронизацију прстију и језика. Изддржавање тонова. Контрола дисања, амбажуре. Развијање слуха за самостално штимовање. Музички бонтон. Скале и трозвучи: Кроз две октаве : Це, Еф, Ге, Бе, Де, А и Ес - дур, а, е, де, ха, ге, це и фис - мол Кроз три октаве: е - мол Све скале свирати у стакато и легато артикулацији ЛИТЕРАТУРА – Бруно Брун : <i>Школа за кларинет број 1, 2, 3</i> – Радивој Лазић : <i>Учим кларинет број 1,2, 3</i> и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима Комади по избору наставника адекватне тежине.
Обавезни минимум програма – Дурске и молске скале кроз две и три октаве са тоничним трозвуком – 30 етида – Два комада уз пратњу клавира		
Јавни наступи		

Обавезна су 2 јавна наступа у току године
Испитни програм (изводи се напамет) – Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком – 2 етиде – Комад уз пратњу клавира

Назив предмета **КЛАРИНЕТ**

Циљ **Циључења предмета**Кларинетје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Четврти**
Годишњи фонд **70 часова**
часова

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; – свира у опсегу од Е мало до еф3; – свира у комбинованим артикулацијама (стакато и легато); – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања и вежбања; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – следи правилну примену процедура које се примењују	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Вежбе за побољшање моторичких способности и синхронизацију прстију и језика. Изддржавање тонова. Изједначавање регистара кроз тонске вежбе. Стварање менталне и физичке кондиције Заједничко свирање (камерна, оркестар). Музички бонтон. Скале и трозвучи: Дурске и молске скале до четири предзнака. Скале кроз две октаве : це, ге, де, бе, а, ес, ас дур ; а, де, ге, ха, це, фис, цис-мол..

у стицању целокупне технике свирања; – комуницира са корепетитором кроз музику; – изражајно свира; – свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, и емоционални утицај; – самостално и свакодневно вежба поштујући процедуру; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Скале кроз три октаве: е, еф дур, е и еф-мол Све скале се свирају у стакато и легато артикулацији. Хроматска скала. ЛИТЕРАТУРА – Бруно Брун : <i>Школа за кларинет број 2, 3</i> – Радивој Лазић : <i>Учим кларинет број 3, 4</i> и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима Комади по избору наставника адекватне тежине
Обавезни минимум програма – Дурске и молске скале до 4 предзнака – 35 етида – 3 комада уз пратњу клавира		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа у току године		
Испитни програм (изводи се напамет) – Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком – 2 етиде различитог карактера – Комад уз пратњу клавира		

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета

КЛАРИНЕТ

Циљ

Циључења предмета Кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред

Пети

Годишњи фонд

70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – самостално коригује интонацију у току свирања; – истражује начине добијања што квалитетнијег и чистијег тона на кларинету; – комуницира са корепетитором кроз музику; – испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; – свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Рад на добијању што квалитетнијег изговора код стакато технике. Вежбе за побољшање моторичких способности и синхронизацији прстију и језика. Тонске вежбе и рад на што квалитетнијој боји тона и интонацији у свим регистрима. Рад на микродинамици. Свирање соло и у ансамблу. Скале и трозвучи: Дурске и молске скале до пет предзнака са доминантним и умањеним септакордима Скале се свирају разложено и у разним комбинованим артикулацијама. Хроматска скала. ЛИТЕРАТУРА – Клозе: <i>Техничке вежбе</i> – Лефевр: <i>Техничке вежбе</i> и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима Комади по избору наставника адекватне тежине
Обавезни минимум програма – Дурске и молске скале до пет предзнака са доминантним и умањеним септакордима, разложено – 35 етида – 3 комада уз пратњу клавира		
Јавни наступи		

Обавезна су два јавна наступа у току године
Испитни програм (изводи сенапамет) Једна дурска, једна молска скала са тоничним и доминантним трозвуком, разложено – 2 етиде различитог карактера – Комад уз пратњу клавира

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета **КЛАРИНЕТ**

Циљ Циључења предметаКларинетје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Шести**
Годишњи фонд **66 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– свира у опсегу од Е мало до Ге3; – свира у комбинованим артикулацијама стаката и легата; – изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; – интерпретира композицију у стилу епохе и композитора; – комуницира са корепетитором кроз музику; – испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Рад на постизању флексибилности амбажуре у свим регистрима. Меморисање текста. Обликовање што квалитетнијег тона, интонација и стакато. Самостално штимовање инструмента. Постизање контроле прстију и језика код свирања у брзом темпу. Свирање соло и у ансамблу. Музички бонтон. Скале и трозвучи: Све дурске и молске скале кроз две и три октаве са доминантним и умањеним септакордима. Скале, трозвуке, умањене и

– самостално уочава и решава музичке и техничке проблеме у вежбању; – користи технике меморисања текста; – контролише интонацију у току свирања; – свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; – покаже иницијативу у организацији заједничких проба; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		доминантне септакорде свирати разложено и у комбинованим артикулацијама. Хроматска скала. ЛИТЕРАТУРА – Клозе: <i>Техничке вежбе</i> – Лефевр: <i>Техничке вежбе</i> и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима Комади по избору наставника адекватне тежине.
Обавезни минимум програма – Све дурске и молске скале са тоничним, доминантним и умањеним септакордима – 40 етида – 4 комада уз пратњу клавира		
Јавни наступи Обавезна су 2 јавна наступа у току године		
Испитни програм (изводи се напамет) – Једна дурска и једна молска скала са тоничним, доминантним и умањеним септакордима – 2 етиде различитог карактера – Комад уз прању клавира		

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета
Циљ

САКСОФОН

Циључења предмета Саксофонје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког

школовања.

Разред

Годишњи фонд часова

Први

70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике саксофона; – представи историјски развој инструмента и исприча неку занимљивост везану за инструмент; – правилно држи инструмент; – самостално намести трску на усник; – правилно држи амбажуру и објасни важност амбажуре и њену поставку; – опише својим речима вежбице дисања и шта се постиже сваком од тих вежбица; – правилно изводи косто доминално дисање и објасни шта је то; – изводи стакато и легато; – примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском кључу; – самостално свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Историјат, карактеристике, делови и могућности саксофона. Вежбе дисања. Правилно намештање трске на усник. Поставка амбажуре. Свирање само на лули и уснику. Правилно држање саксофона и поставка прстију. Одржавање инструмента. Врсте артикулација (стакато и легато). Тонске вежбе (издржавање тонова). Елементи музичке писмености (целе ноте, половине, четвртине и осмине). Тонски опсег: Е 1 до А 3 (за напредне до Ц3). Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске лествице до једног предзнака са тоничним трозвуком (е,а,Ф,Г) ЛИТЕРАТУРА

ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – објасни важност одржавања инструмента; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.		Етиде – Јан Бан Бекум (холандска школа): <i>Школа за почетнике</i> (прво издање) – Клод Делангл (француска школа): <i>Метод за почетнике са ЦД-ом</i> – Перени (мађарска школа): <i>АБЦ Саксофон</i>, прва свеска – Мишел Рикијер: <i>Мени не мањка даха</i> – Л. Петерсон: <i>Прва књига</i> Комади из збирки – Клод Делангл: Све композиције из књиге <i>Метод за почетнике</i> – Перени: Све композиције из горе наведене литературе Композиције или транскрипције за саксофон по избору наставника
Обавезни минимум програма Две лествице, 15 етида, две композиције по слободном избору		
Јавни наступи Два обавезна јавна наступа у току године на којима се композиције не морају изводити напамет		
Програм смотри Једна композиција уз пратњу клавира напамет		
Кључни појмови садржаја: амбажура, дисање, тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		

Назив предмета
Циљ

САКСОФОН

Циључења предмета Саксофон је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред

Други

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– правилно узима дах; – правилно држи амбажуру; – правилно држи инструмент; – самостално изводи тонске и техничке вежбе; – примени основне ознаке за темпо, динамику, понављање...; – правилно изведе сваку ритмичку фигуру у задатом нотном тексту; – правилно изведе стакато; – самостално свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Тонске вежбе. Стакато. Пунктирани ритам и синкопа. Динамика - пиано, форте. Основне ознаке за темпо. Опсег инструмента: горе до Д3, доле до Д1. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале до два предзнака са тоничним трозвуком, разложеним тоничним трозвуком (мало разлагање), малим разлагањем. ЛИТЕРАТУРА Етиде – Јан Ван Бекум (холандска школа): <i>Школа за почетнике</i> (прво издање) – Клод Делангл (француска школа): <i>Метод за саксофон број 1</i> – Иван Рот (немачка школа): <i>Свеска број 1</i> – Перени (мађарска школа): <i>Саксофон АБЦ</i>, 1. део – Л. Петерсон: <i>Прва књига</i> Комади из збирки – Клод Делангл: Све композиције из књиге <i>Метод за саксофон број 1</i> – Перењи: Све композиције из горе наведене књиге

		Комади тежине у складу са техничким могућностима ученика. Композиције или транскрипције по избору наставника
Обавезни минимум програма		
Две дурске и две молске лествице, 15 етида, две композиције по слободном избору		
Јавни наступи		
Два обавезна јавна наступа у току године на којима се композиције не морају изводити напамет		
Програм смотри		
Једна композиција уз пратњу клавира напамет, једна дурска и једна молска лествица, једна етида		

Кључни појмови садржаја: дисање, тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета **САКСОФОН**

Циљ Циључења предмета Саксофонје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Трећи**
Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– правилно изводи шеснаестине – правилно изводи триоле – са лакоћом савлада (чита и свира) нотни текст – се штимује самостално према клавиру и другом инструменту	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Тонски опсег од Ц1 до Е3. Тонске вежбе (издржавање тонова, вежбе на једном тону). Увод у триолски фразирунг. Шеснаестина. Свирање дуета. Музички бонтон.

– изводи динамику на једном тону – одреди тоналитет задате композиције – интонативно чисто изводи све тонове које је научио да свира на инструменту – самостално свира композиције напамет, соло и уз пратњу клавира – комуницира са корепетитором кроз музику – учествује на јавним наступима у школи и ван ње – испољи самопоуздање у току јавног наступа – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике		Скале и трозвучи Дурске и молске скале до три предзнака са тоничним трозвуком, малим разлагањем, терцама ЛИТЕРАТУРА Етиде – Руди Јетл: <i>техничке етиде</i> – Јан Ван Бекум (холандска школа): <i>Друга свеска вежба и етида</i> – Клод Делангл (француска школа): <i>Метод за саксофон број 2</i> – Иван Рот (немачка школа): <i>Свеска број 1</i> – Перени (мађарска школа): <i>Саксофон АБЦ 2 део</i> – Л. Петерсон: <i>Друга књига</i> Комади из збирки – Клод Делангл: Све композиције из књиге <i>Метод за саксофон број 2</i> – Перењи: Све композиције из горе наведене књиге Комади тежине: у складу са техничким могућностима ученика. Композиције или транскрипције по избору наставника.
Обавезни минимум програма Тридурске и три молске лествице, 15 етида, три композиције по слободном избору		
Јавни наступи Два обавезна јавна наступа у току године на којима се композиције не морају изводити напамет		
Програм испита Једна композиција уз пратњу клавира напамет, једна дурска и једна молска лествица, две етиде		

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета **САКСОФОН**

Циљ **Циључења предмета Саксофон је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.**

Разред **Четврти**
Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– изводи тонове трећег регистра са лакоћом; – свира скале у разним артикулацијама; – правилно изводи осминске тактове; – правилно изводи триоле; – чита са лакоћом нотни текст; – у свирању у ансамблу прати поред свог гласа и гласове других инструмената; – чита партитуру триа и квартета; – се самостално штимује на клавир и други инструмент; – одреди тоналитет задате композиције; – интонативно чисто изводи све тонове које је научио да свира на инструменту; – свира композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – комуницира са	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Тонске вежбе (издржавање тонова, вежбе на једном тону). Свирање дуета, триа, квартета или у неком ансамблу. Осмински тактови. Опсег од Ц1 до Ф3. Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске и молске скале до 4 предзнака са тоничним трозвуком, великим разлагањем, терцама, доминантни или код мола умањени септакорд. Хроматска скала кроз опсег скале коју ученик свира ЛИТЕРАТУРА Етиде

– корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – изражајно свира на јавном наступу; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.		– Рене Дикло: <i>35 техничких етида</i> – Перењи (мађарска школа): <i>Саксофон АБЦ 2</i> део – Л. Петерсон: <i>Друга књига</i> – Г.Лакур <i>етиде</i> – Етиде по избору наставника Комади По избору наставника и у складу са техничким могућностима ученика
Обавезни минимум програма		
Четиридурске и четири молске лествице, 15 етида, три композиције по слободном избору		
Јавни наступи		
Два обавезна јавна наступа у току године на којима се композиције не морају изводити напамет		
Програм испита		
Једна композиција уз пратњу клавира напамет, једна дурска и једна молска лествица, две етиде различитог карактера		

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета

САКСОФОН

Циљ

Циључења предмета Саксофонје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред

Пети

Годишњи фонд часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– изводи са лакоћом све тонове на инструменту; – правилно изводи све врсте тактова и све врсте ритмова, – одреди тоналитет задате композиције; – интонативно чисто изводи све тонове које је научио до сада да свира на инструменту; – изражајно свира композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Тонске вежбе. Цео опсег инструмента (б – Фис3). Свирање дуета, триа, квартета или у неком ансамблу. Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске и молске скале до 5 предзнака са тоничним трозвуком, великим разлагањем, терцама, доминантни или код мола умањени септакорд, разложеним доминантним (умањеним) септакордом (мало разлагање) Хроматска скала кроз опсег скале коју ученик свира ЛИТЕРАТУРА Етиде – Х. Клозе: <i>техничке етиде</i> – прва књига – Рене Дикло: <i>35 техничких етида</i> – <i>Лакур етиде</i> Етиде по избору наставника Комади - По избору наставника и у складу са техничким могућностима ученика
Обавезни минимум програма Четиридурске и четири молске лествице, 15 етида, три композиције по слободном избору		
Јавни наступи Два обавезна јавна наступа у току године на којима се композиције не морају изводити напамет		
Програм испита		

Једна композиција уз пратњу клавира напамет, једна дурска и једна молска лествица, две етиде различитог карактера

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета **САКСОФОН**

Циљ Циључења предмета Саксофонје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Шести**
Годишњи фонд **66 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– чита ноте а прима виста у брзом темпу; – изводи вибрато; – примени знање из теорије музике у композицијама које изводи; – самостално анализира дело које свира; – самостално постави динамику у задатим композицијама; – свира скале у разним артикулацијама; – контролише интонацију; – изражајно свиракомпозиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – свира у ансамблу; – комуницира са	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Тонске вежбе. Цео опсег инструмента (б – Фис3). Свирање дуета, триа, квартета или у неком ансамблу. Вибрато. Скале и трозвуци Дурске и молске скале до 6 предзнака са тоничним трозвуком, великим разлагањем, терцама, доминантни или код мола умањени септакорд, разложеним доминантним (умањеним) септакордом (мало разлагање)

корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	Хроматска скала кроз опсег скале коју ученик свира ЛИТЕРАТУРА Етиде – Х. Клозе: <i>Техничке етиде</i> – Г.Лакур: <i>Етиде</i> – Етиде по избору наставника Комади По избору наставника и у складу са техничким могућностима ученика
Обавезни минимум програма Петдурских и пет молских лествица, 15 етида, три композиције по слободном избору	
Јавни наступи Два обавезна јавна наступа у току године на којима се композиције не морају изводити напамет	
Програм испита Једна композиција уз пратњу клавира напамет, једна дурска и једна молска лествица, две етиде различитог карактера	

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

(Флаута, Кларинет, Саксофон)

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговарао свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште а посебно свирање на инструменту подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника.

Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непробродивом проблему.

Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља коштаног-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте инструмента и специфичног става при свирању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања.

У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави дувачких инструмената у првом циклусу посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона, његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дисања и правилну импостацију усника, трске или писка(у зависности од инструмента).. Од самог почетка, у оквиру регистра који омогућава најлакшу емисију тона, потребно је применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз одговарајуће обликовање усана. Већ од првих корака изузетно је важно развијати љубав код ученика за заједничко музицирање.

У току другог циклуса треба обрадити све тоналитете, дурске и молске, са тоничним трозвуком. Посебну пажњу треба усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама. скале свирати напамет, увек у одређеном ритму од почетка до краја, у истом темпу, без убрзавања и успоравања.

У раду увек треба до краја инсистирати на потпуном овладавању сваког техничког и тонског захтева који је задат у нотном тексту. Код ученика, треба неговати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке у нотном тексту које се односе на темпо, динамичко и агогичко нијансирање. У оквиру свих елемената који чине наставни процес (тонске и техничке вежбе, лествице, етиде и комади за извођење уз пратњу клавира), неопходно је пажњу ученика усмеравати на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмента и правилна примена технике дисања. Изузетно је важно радити на стицању искуства свирањем у камерним ансамблима или оркестру.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја.

Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

Назив предмета

ТРУБА

Циљ

Циљ учења предмета Труба је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког

ШКОЛОВАЊА.

Разред

Први

Годишњи фонд
часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– расклопи делове трубе и опише начин одржавања инструмента; – правилно држи инструмент у мирној, релаксираној и стабилној позицији; – примени правилну технику дисања; – контролише отвореност грла и дисајних путева; – правилно поставља амбажуру; – зуји на уснику без притиска; – изводи правилно тонске вежбе уз контролу интонације; – изражајно пева вежбе које изводи на инструменту; – примени основне елементе нотне писмености у свирању; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање..; – спроведе правила вежбања у самосталном раду; – свира кратке композиције напамет, соло или уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – покаже самопоуздање на наступима; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике инструмента. Правилан став и држање. Техника дисања и отвореност дисајних путева. Амбажура(поставка усника). Зујање на уснику. Атак (ударац језиком). Изддржавање основних аликувотних тонова на труби. Проширивање опсега тонова и тонске вежбе у распону до c^2. Музички бонтон. Скале и трозвуци Скале у једној октави са тоничним трозвуком у половинама према могућностима ученика ЛИТЕРАТУРА – Д. Марковић: <i>Почетна школа за трубу</i> – Први део – Др. Чарлс Колин: <i>Почетне студије за трубу</i> – Алојз Стрнад: <i>Метода за трубу</i> 1. део (избор вежби одговарајућег нивоа) – А.Митронов: <i>Школа за трубу</i> – Р. Гетчел: <i>Практичне студије</i> 1. Књига

Обавезни минимум програма – једнооктавна скала са тоничним трозвуком у половинама, у зависности од могућности ученика – 20 етида – 2 комада уз клавирску пратњу
Јавни наступи – Обавезна су 2 јавна наступа у току године
Програм смотре – Једна скала са тоничним трозвуком – Две етиде – Један комад уз пратњу клавира, напамет

Кључне речи: дисање, зујање, амбажура, атак, тон, музички бонтон.

Назив предмета

ТРУБА

Циљ

Циљчења предмета Труба је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања

Разред

Други

Годишњи фонд часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– правилно држи инструмент у мирној релаксираној, стабилној позицији; – контролише дисање и развија технику зујања без притиска на усне; – изводи тонске везбе у проширеном регистру и контролише интонацију; – примењује легато свирање; – усклађује рад језика и прстију;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Свирање без притиска, контрола дисања и амбажуре. Корелација рада прстију и језика. Рад на тонском квалитету. Легато свирање уз контролу интонације. Контрола атака на четвртинама. Проширивање опсега тонова од „мало x до x^2“. Музички бонтон. Скале и трозвуци

– изражајно пева вежбе које изводи на инструменту; – користи основне појмове мелодике, ритма и динамике; – поштује правила вежбања у самосталном раду; – свира кратке композиције напамет, соло или уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – показује самопоуздање на јавним наступима; – изнесе мишљење о изведеном наступу или свирању; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Ц - дур, Б - дур, Г - дур, Д – дур, са тоничним трозвучима у половинама и четвртинама. ЛИТЕРАТУРА – Д. Марковић: <i>Школа за трубу</i> (до нивоа предвиђеног програмским захтевима) – Д. Марковић: <i>Збирка лаких композиција за трубу</i> – Д. Марковић: <i>78 композиција за трубу</i> – А. Стрнад: <i>Метода за трубу 1. део</i> – (избор вежби одговарајућег нивоа) – Ј. Усов: <i>Хрестоматија 1. Део</i> – Ј. Поре: <i>Мини концертино Но.5, Но.6</i> – Др. Чрлс Колин: <i>Мелодичне основе за трубу</i> Или нека друга одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима
Обавезни минимум програма – 2 дурске скале са тоничним трозвучима – 25 етида – 3 комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – Обавезна су 2 јавна наступа у току године		
Програм смотре – Једна скала са трозвуком, напамет – Једна етида – Један комад уз клавирску пратњу, напамет		

Кључне речи: амбажура, тон, интонација, артикулација, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета

ТРУБА

Циљ

Циључења предмета Труба је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање

ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања

Трећи

Разред

Годишњи фонд часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– објасни историјски развој инструмента; – контролише амбажуру, дисање, атак и интонацију у проширеном регистру; – контролише моторику леве руке; – изводи различите начине артикулације; – повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на труби; – покаже самопоуздање и такмичарски дух; – поштује правила вежбања у самосталном раду; – комуницира са корепетитором кроз музику; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Развој инструмента кроз историју (основни подаци). Контрола амбажуре, дисања и развијање слуха за самостално штивање. Рад на тонским и техничким вежбама. Упознавање са осминама нота и пауза, као и пунктираним нотним вредностима кроз одговарајуће композиције и вежбе. Артикулација (утврђивање савладаних елемената легата и упознавање са осталим начинима артикулације). Проширивање опсега тонова у распону „мало <i>фис</i> до <i>е</i>² „. Музички бонтон. Скале и трозвучи Седам дурских скала кроз једну октаву, различитих начина артикулације и брзине ЛИТЕРАТУРА – Д. Марковић: <i>Школа за трубу</i> Први део (до нивоа предвиђеног програмским захтевима) – Д. Марковић: <i>Збирка лаких композиција за трубу</i> – Д. Марковић: <i>78 композиција за трубу</i> – А. Стрнад: <i>Метода за трубу 1.</i> део (избор вежби одговарајућег

		нивоа) – Ј. Усов: <i>Хрестоматија</i> 1. део Или нека друга одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима
Обавезни минимум програма		
– 3 дурске скале – 30 етида – 4 комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи		
– Обавезна су два јавна наступа у току школске године		
Програм смотре		
– Једна дурска скала са тоничним квинтакордом,напамет – Две етиде – један комад уз клавирску пратњу,напамет		

Кључне речи: амбатура,тон,моторика, штимање, интонација, артикулација,музички бонтон.

Назив предмета

ТРУБА

Циљ

Циључења предметаТрубаје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања

Разред

Четврти

Годишњи фонд часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– контролише амбатуру,дисање,атак и интонацију у проширеном регистру; – самостално штима инструмент; – прати развој сопствене	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Амбатура,дисање и положај атака у проширеном регистру. Ширење опсега зујањем глисандом. Развијање слуха за самостално штимање. Обликовање тона и рад на

координације и моторике кроз свирање; – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања и вежбања; – повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – комуницира са корепетитором кроз музику; – испољи креативност и индивидуалност у интерпретацији; – свира у малим камерним саставима у школи и ван ње; – поштује правила вежбања у самосталном раду; – искаже мишљење о свирању – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	интонацији. Техничке вежбе за контролу ваздуха, усана и језика. Контрола дисања и свирања у седећем ставу. Увод у камерно музицирање (свирање дуа). Развој елемената артикулације у проширеном регистру уз употребу слогова. Проширивање опсега тонова у распону „мало <i>фис</i> -<i>ф</i>²“ Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске скале закључно са шест предзнака кроз једну октаву, различитих начина артикулације и брзине ЛИТЕРАТУРА – Д. Марковић: <i>Школа за трубу</i> (до нивоа предвиђеног програмским захтевима) – Д. Марковић: <i>Збирка лаких композиција за трубу</i> – Д. Марковић: <i>78 композиција за трубу</i> – А. Стрнад: <i>Метода за трубу 1</i>. Део (избор вежби одговарајућег нивоа) – С. Херинг: <i>32 етиде</i> – Ј. Б. Арбан: <i>Метода 1</i>. део – Ј. Усов: <i>Хрестоматија 1</i>. део – Ј. Поре: <i>Кончертино Но.3</i>. – Х. А. Вандеркук: <i>Трумпет старс, Но1. и Но2</i>. – А. Визути: <i>Метода за трубу</i>, књига 1. Или нека друга одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима
Обавезни минимум програма – 35 етида – 5 комада уз клавирску пратњу	
Јавни наступи	

– Обавезна су два јавна наступа у току године
Програм испита
– Једна дурска са тоничним квинтакордом,напапет
– Две етиде различитог карактера
– Један комад уз клавирску пратњу,напапет

Кључне речи: амбатура, култура тона, интонација, артикулација, музика фраза, камерно свирање, музички бонтон.

Назив предмета

ТРУБА

Циљ

Циљчења предметаТруба је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања

Разред

Пети

Годишњи фонд часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– контролише амбатуру, дисање, атак и интонацију у новом, проширеном регистру; – примењује технику брзог дисања; – самостално штима инструмент; – оплемени тон у новим регистрима и коригује интонацију; – истражује начине добијања чистог тона; – изведе предвиђене технике свирања на труби; – повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Амбатура, дисање и положај атака у новом, проширеном регистру. Процес интелигентног загревања. Контрила тона у $\div$ - и кориговање нтонације. Флексибилност амбатуре у свим регистрима. Контрола квалитета тона у стакатисиму и тешком стакату (тзв. <i>Staccato pesante</i> или “<i>barokni staccato</i>”). Штимање инструмента. Постизање физичке и менталне издржљивости. Техника брзог удисања. Обрада хроматских скала. Заједничко свирање у различитим камерним саставима

– испољи креативност у реализацији музичке фантастике и естетике; – свира у различитим камерним саставима примењујући принцип узајамног слушања; – испољи сопствене емоције кроз интерпретацију; – комуницира са корепетитором кроз музику; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике и изграђује сопствене естетске критеријуме.		(триа,квартети). Проширивање опсега тонова у распону „мало <i>фис</i> до <i>с²</i>“ Скале и трозвучи Дурске скале закључно са седам предзнака кроз једну октаву, Фис-дур, Гес-дур и Г- дур кроз 2 октаве и молске закључно са 3 предзнака, различитих начина артикулације и брзине ЛИТЕРАТУРА – Д. Марковић: <i>Школа за трубу</i> (до нивоа предвиђеног програмским захтевима) – Д. Марковић: <i>Збирка лаких композиција за трубу</i> – А. Стрнад: <i>Метода за трубу 1. Део</i> (избор вежби одговарајућег нивоа) – С. Херинг: <i>32 етиде</i> – Ј. Б. Арбан: <i>Метода 1. део</i> – Ј. Усов: <i>Хрестоматија 1. део</i> – Ј. Поре: <i>Кончертино Но.1. Но.19</i> – Х. А. Вандеркук: <i>Трумбет старс, Но1. и Но2.</i> – А. Визути: <i>Метода за трубу</i>, књига 1. Или нека друга одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима
Обавезни минимум програма – Дурске скале и молске скале до 5 предзнакаса трозвучима – 35 етида – 6 комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – Обавезна су два јавна наступа у току године		
Програм испита – Једна дурска и једна молска скала са тоничним квинтакордом и обртајима,напамет – Две етиде различитог карактера – Један комад уз клавирску пратњу,напамет		

Кључне речи: брзи удисај, интонација, технике свирања, креативност, интерпретација, камерно свирање, музички бонтон.

Назив предмета

ТРУБА

Циљ

Циључења предметаТрубаје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања

Разред

Шести

Годишњи фонд часова

66 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– примењује нон-прес у свирању и ширењу опсега; – контролише амбажуру, дисање, атак и интонацију у новом, проширеном регистру; – самостално и прецизно штима инструмент; – оплемени тон у новим регистрима и коригује интонацију; – интерпретира композицију у стилу епохе и композитора; – испољи сопствене емоције кроз интерпретацију; – свесно исправља постојеће грешке и истражује нове начине свирања; – повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; – испољи креативност у реализацији музичке фантастике и естетике; – комуницира са корепетитором кроз свирање; – свира у различитим камерним	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Проширивање опсега од „мало <i>фис</i> до <i>б²</i>“. Амбажура, дисање и положај атака у проширеном регистру. Флексибилност амбажуре и обликовање тона у свим обрађеним регистрима. Обрада тонских и техничких вежби у свим тоналитетима. Развијање физичке и менталне издржљивости. Ширење свести о грешкама и начину исправљања. Рад на микродинамици. Свирање у различитим камерним саставима. Познавања музичке форме и интерпретације различитих стилова. Орнаменти. Скале и трозвуци Све дурске и молске скале кроз једну октаву, Фис-дур, фис-мол, Гес-дур, Г-дур, г-мол, Ас-дур, А-дур и а-мол кроз 2 октаве, са ритмичким

саставима поштујући принцип узајамног слушања; – показује иницијативу у организацији проба; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике и изграђује сопствене естетске критеријуме.		варијацијама и различитих начина артикулације и брзинена скали. ЛИТЕРАТУРА – Д. Марковић: <i>Школа за трубу</i> (до нивоа предвиђеног програмским захтевима) – Д. Марковић: <i>Збирка лаких композиција за трубу</i> – А. Стрнад: <i>Метода за трубу</i> 1. Део – (избор вежби одговарајућег нивоа) – С. Херинг: <i>32 етиде за трубу</i> – В. Вурм: <i>45 лаких етида</i> (избор етида одговарајућег нивоа) – С. Херинг: <i>32 етиде</i> – Ј. Б. Арбан: <i>Метода</i> 1. и 2. део – Ј. Усов: <i>Хрестоматија</i> 1. део – Ј. Поре: <i>Кончертино Но.2. Но.4</i> – Х. А. Вандеркук: <i>Трумпет старс, Но1. и Но2.</i> – Г. Ф. Хендл: <i>Кончертино</i> – А. Корели: <i>Соната Ф - дур</i> – А. Визути: <i>Метода за трубу</i>, књига 1. – Божидар Трудих: <i>Рондино</i> – Петр Николић: <i>Кончертино</i> – С. Херинг: <i>Бах за две трубе</i> – В. Вурм: <i>Трумпет дуети</i> – Др. Чарлс Колин: <i>Комплетна модерна метода за трубу</i> (избор вежби одговарајућег нивоа) Или нека друга одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима
Обавезни минимум програма – Све дурске и молске скале са трозвучима – 35 етида – 6 комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – Обавезна су 2 јавна наступа у току године		
Програм испита		

- Једна дурска и једна молска скала са тоничним квинтакордом и обртајима, напамет
- Две етиде различитог карактера
- Две композиције са клавирском пратњом различитог карактера (једна напамет)
- 1 комад уз клавирску пратњу, напамет

Кључне речи: проширени регистри, технике свирања, микродинамика, музичка форма, интерпретација, креативност, камерно свирање, музички бонтон.

Назив предмета **ХОРНА**

Циљ Циљ учења предмета Хорна је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања

Разред **Први**

Годишњи фонд часова **70 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
– расклопи делове хорне и опише начин одржавања инструмента; – правилно држи инструмент у мирној, релаксираној и стабилној позицији; – правилно дише и контролише отвореност грла и дисајних путева; – правилно поставља амбажуру; – зуји на уснику без притиска – изводи правилно тонске вежбе уз контролу интонације; – изражајно пева вежбе које изводи на инструменту; – примени основне елементе	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике инструмента. Правилан став и држање. Техника дисања и отвореност дисајних путева. Амбажура (поставка усника). Зујање на уснику. Атак (ударац језиком). Изражавање основних аликуотних тонова на хорни. Проширивање опсега тонова и тонске вежбе у распону $g - G1$. Музички бонтон. Скале и трозвучи

- нотне писмености у свирању; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање...; – примени правила вежбања у самосталном раду; – свира кратке композиције напамет, соло или уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – показује самопоуздање на наступима; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Г - дур са тоничним трозвуком у половинама. ЛИТЕРАТУРА – Драган Гиртл: <i>Школа за хорну</i> (први део) – Бери Таквел: <i>50 почетних вежби за хорну</i> – Палма Силађи - Миклош Кекењеши: <i>Школа за хорну</i> (избор етида и комада)
ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА – Г дур са тоничним трозвуком – 20 етида – 2 комада уз клавирску пратњу		
ЈАВНИ НАСТУПИ Обавезна су 2 јавна наступа у току године		
ПРОГРАМ СМОТРЕ – 1 скала са тоничним трозвуком, напамет – 1 етида – 1 комад уз пратњу клавира, напамет		

Кључне речи: дисање, зујање, амбажура, атак, тон, музички бонтон.

Назив предмета

ХОРНА

Циљ

Циључења предмета Хорна је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања

Разред

Други

Годишњи фонд часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– правилно држи инструмент у мирној релаксираној, стабилној позицији; – контролише дисање и развија технику зујања без притиска; – изводи тонске вежбе у проширеном регистру и контролише интонацију; – свира легато; – усклађује рад језика и прстију; – изражајно пева вежбе које изводи на инструменту; – користи основне појмове мелодике, ритма и динамике; – примењује правила вежбања у самосталном раду; – свира кратке композиције напамет, соло или уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – показује самопоуздање на јавним наступима; – искаже мишљење о сопственом и туђем свирању; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Свирање без притиска, контрола дисања и амбажуре. Корелација рада прстију и језика. Рад на тонском квалитету. Легато свирање уз контролу интонације. Упознавање са молским лествицама Контрола атака на четвртинама. Проширивање опсега тонова ф- Б1. Музички бонтон. Скале и трозвучи Г дур, Ф дур, Б дур, а мол са тоничним трозвучима у половинама ЛИТЕРАТУРА – Драган Гиртл: <i>Школа за хорну</i> (први део) – Палма Силађи – Миклош Кекењеши: <i>Школа за хорну</i> – Бери Таквел: <i>50 почетних вежби за хорну</i> – Анонимус : <i>Мелодија</i> – П. Мај: <i>Минијатуре бр. 1 и 2</i> – В.А.Моцарт: <i>Азбука</i>
ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА – 2 дурске скале са тоничним трозвучима – 25 етида – 3 комада уз клавирску пратњу		
ЈАВНИ НАСТУПИ Обавезна су 2 јавна наступа у току године		
ПРОГРАМ СМОТРЕ – 1 скала са трозвуком, напамет – 1 етида – 1 комад уз клавирску пратњу, напамет		

Кључне речи: амбажура, тон, интонација, артикулација, музичка фраза, музички бонтон

Назив предмета

ХОРНА

Циљ

Циљ учења предмета Хорна је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања

Разред

Трећи

Годишњи фонд часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– опише историјски развој инструмента; – контролише амбажуру, дисање, атак и интонацију у проширеном регистру; – контролише моторику леве руке; – изводи различите начине артикулације; – повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на хорни; – покаже самопоуздање и такмичарски дух; – примењује правила вежбања у самосталном раду; – комуницира са корепетитором кроз музику; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Упознавање са историјским развојем инструмента. Контрола амбажуре, дисања и атак. Развијање слуха за самостално штивање. Наставак и проширивање рада на тонским и техничким вежбама. Упознавање са осминама нота и пауза, као и пунктираним нотним вредностима. Развијање моторике леве руке. Артикулација (утврђивање савладаних елемената легата и упознавање са осталим начинима артикулације). Проширивање опсега тонова у распону е - Д2. Музички бонтон. Скале и трозвучи Г дур, Ф дур, Д дур, Б дур, А дур,

		а мол и г мол са тоничним квинтакордом и обртајима у четвртинама ЛИТЕРАТУРА – Драган Гиртл: Школа за хорну (први део) – Палма Силађи - Миклош Кекењеши: <i>Школа за хорну</i> – Бери Таквел: <i>50 почетних вежби за хорну</i> – Марк - Антоан Робилард: <i>Прогресивне методе за хорну</i> – Ј. Б. Флис: <i>Успаванка</i> – В. А. Моцарт: <i>Валцер</i> – Л. ван Бетовен: <i>Екосеза</i> – П. И. Чајковски: <i>Стара француска песма</i> – Ј.Кригер: <i>Менует</i>
ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА – 3 дурске и 1 молска скала са трозвуком – 30 етида – 4 комада уз клавирску пратњу		
ЈАВНИ НАСТУПИ Обавезна су два јавна наступа у току школске године		
ПРОГРАМ СМОТРЕ (изводи се напамет) - 1 дурска и једна молска скала са тоничним квинтакордом и обртајима, - 1 етида - 1 комад уз клавирску пратњу,		

Кључне речи: амбажура, тон, моторика, штимање, интонација, артикулација, музички бонтон.

Назив предмета

ХОРНА

Циљ

Циључења предмета Хорна је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања

Разред

Четврти

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– контролише амбажуру, дисање, атак и интонацију у проширеном регистру; – самостално штима инструмент; – прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања и вежбања; – повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – испољи креативност и индивидуалност; – свира у малим камерним саставима у школи и ван ње; – поштује правила вежбања у самосталном раду; – искаже критичко мишљење у улози слушаоца и ивођача; – комуницира са корепетитором кроз музику; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Амбажура, дисање и положај атака у проширеном регистру. Ширење опсега зујањем глисандом. Самостално штимање. Култура тона и рад на чистој интонацији. Техничке вежбе уз контролисање моторике леве руке. Контрола дисања и свирања у седећем ставу. Увођење у камерно музицирање (свирање дуа). Развој елемената артикулације у проширеном регистру уз употребу слогова. Проширивање опсега тонова у распону д- Е2. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске скале до 4 предзнака, молске скале до 2 предзнака са тоничним квинтакордом и обртајима у четвртинама. ЛИТЕРАТУРА – Франц Шолар: <i>Школа за хорну</i> – Марк-Антоан Робилард: <i>Прогресивне методе за хорну</i> – Драган Гиртл: <i>Школа за хорну</i> (други део) – Палма Силађи - Миклош Кекењеши: <i>Школа за хорну</i> (први и други део) – Бери Таквел :<i>50 почетних</i>

		<i>вежби за хорну</i> – В. А. Моцарт : <i>Пастирска песма</i> – Н. Антал : <i>Самохвала</i> – А. Варламов : <i>Црвени сарафан</i> – Л. ван Бетовен : <i>Романса</i>
ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА – Дурске скале до три предзнака, молске са једним предзнаком са трозвучима – 35 етида – 5 комада уз клавирску пратњу		
ЈАВНИ НАСТУПИ Обавезна су два јавна наступа у току године		
ПРОГРАМ ИСПИТА – 1 дурска и 1 молска скала са тоничним квинтакордом и обртајима, напамет – 2 етиде – 1 комад уз клавирску пратњу, напамет		

Кључне речи: амбажура, култура тона, интонација, артикулација, музика фраза, камерно свирање, музички бонтон.

Назив предмета

ХОРНА

Циљ

Циључења предмета Хорна је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања

Разред

Пети

Годишњи фонд часова

70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
– контролише амбажуру, дисање, атак и интонацију у новом, проширеном регистру; – примењује технику брзог дисања;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Амбажура, дисање и положај атака у новом, проширеном регистру. Процес интелигентног загревања. Култура тона и кориговање

– самостално и прецизно штима инструмент; – оплемени тон у новим регистрима и коригује интонацију; – изведе предвиђене технике свирања на хорни; – истражује начине добијања чистог тона; – примењује функцију десне руке у корпусу; – повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; – испољи креативност у реализацији музичке фантастике и естетике; – свира у различитим камерним саставима примењујући принцип узајамног слушања; – испољи сопствене емоције кроз интерпретацију; – комуницира са корепетитором кроз музику; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике и изграђује сопствене естетске критеријуме.		интонације. Флексибилност амбажуре у свим регистрима. Самостално штимање инструмента. Развијање моторике леве руке и функција десне руке у корпусу. Постизање физичке и менталне издржљивости. Техника брзог удисања. Обрада хроматских скала. Заједничко свирање у различитим камерним саставима. Проширивање опсега тонова у распону ц-Ф2. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске скале до пет предзнака, молске скале до четири предзнака, са тоничним квинтакордом и обртајима у брзим четвртинама ЛИТЕРАТУРА – Франц Шолар: <i>Школа за хорну</i> – Марк - Антоан Робилард: <i>Прогресивне методе за хорну</i> – Драган Гиртл: <i>Школа за хорну</i> (други део) – А. Вивалди: <i>Ларго</i> – Г. Ф. Хендл: <i>Ариа</i> – М.Гаврановић: <i>Игра духова</i>
ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА – Дурске скале до 5 предзнака, молске скале до 3 предзнака са трозвучима – 35 етида – 6 комада уз клавирску пратњу		
ЈАВНИ НАСТУПИ Обавезна су два јавна наступа у току године		
ПРОГРАМ ИСПИТА - 1 дурска и 1 молска скала са тоничним квинтакордом и обртајима, напамет - 2 етиде различитог карактера - 1 комад уз клавирску пратњу, напамет		

Кључне речи: брзи удисај, интонација, технике свирања, креативност, интерпретација, камерно свирање, музички бонтон.

Назив предмета

ХОРНА

Циљ

Циљчења предмета Хорна је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања

Разред

Шести

Годишњи фонд часова

66 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– контролише амбажуру, дисање, атак и интонацију у новом, проширеном регистру – самостално и прецизно штима инструмент – оплемени тон у новим регистрима и коригује интонацију – изводи технику пригушених тонова коришћењем десне шаке – интерпретира композицију у стилу епохе и композитора – испољи сопствене емоције кроз интерпретацију – свесно исправља постојеће грешке и истражује нове начине свирања – испољи креативност у реализацији музичке фантастике и естетике – комуницира са корепетитором кроз свирање – свира у различитим камерним	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Амбажура, дисање и положај атака у новом проширеном регистру. Флексибилност амбажуре и рад на култури тона у свим обрађеним регистрима. Техника пригушеног тона десне руке. Обрада тонских и техничких вежби у свим тоналитетима. Развијање физичке и менталне издржљивости. Грешке у свирању - разлози и начин исправљања. Рад на микродинамици. Свирање у различитим камерним саставима поштујући принцип слушања. Музичка форма и интерпретација различитих стилова. Рад на орнаментима. Музички бонтон.

саставима поштујући принцип узајамног слушања – показује иницијативу у организацији проба – критички коментарише своје и туђе извођење у смислу техничке припремљености и музичке изражајности – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике		Скале и трозвучи Све дурске и молске скале са тоничним квинтакордом и обртајима у осминама. ЛИТЕРАТУРА – Георг Копраш: <i>60 етида за рог</i> – Лусијен Теве: <i>Изабране етиде</i> – Франц Шолар: <i>Школа за хорну</i> – Драган Гиртл: <i>Школа за хорну</i> – (други део) – Ј. Шкroup: <i>Концерт у Б дуру</i>
ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА – Све дурске и молске скале са трозвучима – 35 етида – 6 комада уз клавирску пратњу		
ЈАВНИ НАСТУПИ Обавезна су 2 јавна наступа у току године		
ПРОГРАМ ИСПИТА (изводи се напамет) – 1 дурска и 1 молска скала са тоничним квинтакордом и обртајима, – етиде различитог карактера – 1 комад уз клавирску пратњу		

Кључне речи: проширени регистри, технике свирања, микродинамика, музичка форма, интерпретација, креативност, камерно свирање, музички бонтон.

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО УПУТСТВО

(Труба и Хорна)

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговарао свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште а посебно свирање на инструменту подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење

подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непробродивом проблему.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља коштаног-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте инструмента и специфичног става при свирању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања. У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Остваривање наставе и учења *Хорне* и *Трубе* (у првом циклусу), подразумева упознавање са деловима инструмента и његовим одржавањем, правилно држање тела и инструмента, импостацију дисања, зујање уснама и на уснику, као и репродуковање здравог и сонорног тона. Свакодневно извођење тонских вежби уз контролу амбажуре и интонације, као и учење основних елемената нотне писмености, обезбеђују напредак и постизање резултата.

Процес учења, базира се на избору најупечатљивијих музичких примера (за извођење или слушање музике) који имају задатак да активирају свесну активност, фокусирају пажњу ученика, иницирају процес мишљења и креирају одговарајући емоционални доживљај.

Композиције које се обрађују требало би да одговарају опажајним могућностима ученика. Задату композицију потребно је одсвирати ученику како би стекао утисак о њој као о целини. На овај начин, ученик се развија у смеру активног слушања музике, а постиже се и боља комуникација између наставника и ученика. Овим добијамо већу естетску осетљивост, развијање музичког укуса и естетског процењивања.

У наставку реализације исхода (у другом циклусу), ученик наставља да се развија како у техничком тако и у музичком смислу. У том циљу, потребно је радити вежбе за проширење горњег и доњег регистра, као и вежбе за добијање различитих артикулација (легато, стакато, тенуто...). Када је питању ширење регистра, треба водити рачуна о правилно постављеној амбажури.

У завршним разредима, у појединим етидама и композицијама за хорну, јављају се делови који су нотирани у бас кључу. Наставник је у обавези да ученику објасни читање бас кључа на одговарајућем нотном материјалу.

Садржаји дају наставнику слободу да изабере оптимални програм у коме ће ученик моћи да одговори на све техничке захтеве, истовремено уживајући у свирању. Треба бити опрезан у избору тешких музичких дела којима ученици нису дорасли, јер се у том случају могу појавити проблеми (лоше дисање, спазам у врату и горњем делу грудног коша).

Будући да су ученици сада технички и музички на вишем нивоу, корисно је наставу ових инструмената обогатити камерном музиком где се ученици и наставници могу смењивати у свирању сола или пратње. Променом улога и свирањем у ансамблу, они се уче међусобној музичкој подршци која подразумева активно слушање, неговање заједничког тона и експресији.

Кроз свирање на јавним наступима у школи и ван ње, ученици се мотивишу да на што бољи начин представе своје инструменте као солистичке, изводећи литературу различитих епоха.

Важно је истаћи да је неодвојив део јавног наступа понашање како извођача, тако и публике. У том смислу, познавање правила музичког бонтонa је неопходно.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ УЧЕНИКА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима.

У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

Назив предмета

ТРОМБОН

Циљ

Циљ учења предмета Тромбон је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред

Први

Годишњи фонд
часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
— опише својим речима боју тона инструмента; — правилно стоји и држи инструмент; — правилно дише; — зуји на уснама и уснику; — постави усник на усне; — изведе основне тонове у средњем регистру, у целим нотама и половинама; — изведе правилно техничке вежбе које укључују	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Тромбон, његове карактеристике и делови. Добијање тона константним дувањем односно вибрирањем усница. Техника зујања на уснику. Дуги тонови у целим нотама (средњи регистар) на тромбону. Скале и трозвучи: Бе-дур у једној октави, у целим нотама и половинама. Це-дур у једној октави, у целим

предувавање на једној позицији као и промену позиције; – коригује интонацију уз помоћ наставника; – користи у свирању знање из солфеђа и чита нотни текст у бас кључу; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављања...		нотама и половинама. ЛИТЕРАТУРА – Јан Линдквист: <i>Тобе тромбон</i>; – Дубравко Марковић: <i>Мишу, мишићу</i>; – В. А. Моцарт: <i>Абецеда</i>; – Штајнер Ференц: <i>Позаунен А, Б, Ц</i>.
Обавезни минимум програма Техничке вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине.		
Јавни наступи Обавезна два јавна наступа током школске године.		
Програм смотри Смотра на крају школске године не подлеже нумеричком оцењивању. 1. Једна лествица, напамет; 2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева).		

Кључне речи: правилно дисање, зујање, тон, свирање.

Назив предмета **ТРОМБОН**

Циљ Циључења предмета Тромбонје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Други**

Годишњи фонд часова **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– правилно стоји и држи инструмент – исправно дише – правилно зуји на усницама и уснику у складу са могућностима – правилно држи цуг	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Контрола држања тела приликом свирања Контрола правилног удисања и издисања ваздуха. Зујање на усницама у оквиру квинте.

– користи позиције на тромбону – користи помоћне позиције у одређеном музичком садржају (одређени тоналитети) – примени легато свирање (како на позицији тако и у мењању позиција) – свира стакато и тенуто артикулације		Поставка леве руке на цугу. Свирање од прве до шесте позиције на тромбону. Предувавање тонова на позицији. Основни динамички појмови. Скале и трозвуци Еф-дур; де-мол; Бе-дур; ге-мол. ЛИТЕРАТУРА – Слокар: <i>Дневне вежбе</i>; – Слокар: <i>Школа за тенор тромбон</i>; – Сколар: <i>Скале у оквиру једне октаве</i>. – А. Бенчић: <i>Весели тромбон</i>; – Јан Линдквист: <i>Тобе тромбон</i> – прва свеска.
Обавезни минимум програма Техничке вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине.		
Јавни наступи Обавезна два јавна наступа током школске године.		
Програм смотри Смотра на крају школске године не подлеже нумеричком оцењивању. 1. Једна лествица, напамет; 2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких тешкоћа); 3. Једна композиција по слободном избору, напамет.		

Кључне речи: тон, интонација, артикулација, трема.

Назив предмета

ТРОМБОН

Циљ

Циључења предмета Тромбонје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред

Трећи

Годишњи фонд часова **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– изведе легато, стакато, тенуто на тромбону. – повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту – прати координацију у блиским и даљим позицијама (прва – друга, прва – трећа) (прва четврта – прва пета) – исправи интонацију током свирања самостално, а посебно када свира уз пратњу клавира – комуницира са корепетитором кроз музику – критички вреднује свој јавни наступ – примени план вежбања у договору са наставником – користи метроном и штим машину – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Начин добијања основних техника свирања на тромбону: - положај језика у стакато и тенуто свирању; - вођење ваздушног стуба у легато свирању (на позицији "натур-легато" или са променом позиције). -Ширење горњег и доњег регистра. -Егзактно свирање стаката са променом позиција. -Синхронизација ваздуха језика и руке. -Кориговање интонације. -Упознавање са принципом рада клавирских проба. Скале и трозвучи Скале до три предзнака у оквиру једне октаве са паралелним боловима. ЛИТЕРАТУРА – Слокар: <i>Школа за тенор тромбон</i>; – Арбан; <i>Дневне вежбе</i> – Шлосберг: <i>Дневне вежбе</i>; – Р. Милер: <i>Дневне вежбе – прва свеска</i>; – Џералд Борднер: <i>Етиде прва свеска</i>; – Јан Линквист: <i>Тобе тромбонс</i>; – Јан Линквист: <i>Лаки</i>

		<i>комади из прве свеске.</i>
Обавезни минимум програма Техничке вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине.		
Јавни наступи Обавезна два јавна наступа током школске године.		
Програм смотри - смотра на крају школске године не подлеже нумеричком оцењивању 1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордима, у четвртинама и осминама, напамет; 2. Две етиде различитог карактера; 3. Једно дело уз пратњу клавира, напамет.		

Кључне речи: техника свирања, артикулација, регистар, интонација.

Назив предмета

ТРОМБОН

Циљ

Циључења предмета Тромбонје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања

Разред

Четврти

Годишњи фонд
часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– активно учествује у коректури свог тона и извођењу одговарајуће технике свирања на инструменту – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања и вежбања. – користи знања из	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Овладавање лепим тоном у различитим регистрима. Основно динамичко нијансирање. Интонација. Артикулација. Техничко напредовања ученика. Свирање у ансамблу Скале и трозвуци

области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела. – користи ИКТ технологију у стицању знања о композиторима. – комуницира са корепетитором кроз музику. – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира). – коригује интонацију у току свирања. – свира у камерном ансамблу – користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције – критички вреднује своју и туђу изведбу композиције на јавним наступима – учествује на јавним наступима у школи и ван ње – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике		Скале до четири предзнака у оквиру једне октаве са паралелним моливима. ЛИТЕРАТУРА – Слокар: <i>Школа за тенор тромбон</i>; – Арбан; <i>Дневне вежбе</i> – Шлосберг: <i>Дневне вежбе</i>; – Р. Милер: <i>Дневне вежбе</i> – друга свеска; – Џералд Борднер: <i>Етиде</i> друга свеска; – Јан Линквист: <i>Тобе тромбонс</i> друга свеска; – Јан Линквист: <i>Комади</i> из друге свеске. – Б. Барток: <i>Вече на селу</i>; – Б. Шоколов: <i>Балада</i>.
Обавезни минимум програма Техничке вежбе, етиде, комади и сонате сличног садржаја и тежине.		
Јавни наступи Обавезна два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм 1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним трозвучима у осминама и шеснаестинама, напамет; 2. Две етиде различитог карактера;		

3. Једно дело уз пратњу клавира, напамет.

Кључне речи: тон, интонација, артикулација, интерпретација.

Назив предмета **ТРОМБОН**

Циљ **Циључења предмета Тромбонје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.**

Разред **Пети**

Годишњи фонд часова **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– прошири регистар – користи све артикулације у извођењу и фразирању – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела. – користи глисандо свирање приликом стајања ваздушног стуба – комуницира са корепетитором кроз музику – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира) – испољи креативност у реализацији музичке фразе и естетике – интонативно коригује основне и помоћне	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Квалитет тона и чиста интонација. Артикулацијама. Ширење регистра. Фразирању. Техника глисанда у превазилажењу стајања ваздушног стуба. Свирање у ансамблу и оркестру. Скале и трозвуци Све дурске скале у половинама четвртинама и осминама према могућности ученика. ЛИТЕРАТУРА – Б. Слокар: <i>Дневне вежбе</i>; – Шлосберг: <i>Дневне вежбе</i>; – Р. Милер: <i>Школа за</i>

позиције (Це 1 повишена трећа позиција, Еф 1 снижена прва, користи ноту ЕФ у шестој позицији у тоналитетима који то изискују) – свира у камерним ансамблима и у симфонијском оркестру стичући основна знања о раду са диригентом. – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај. – Учествоје на јавним наступима у школи и ван ње. – саветује своје млађе ученике из класе како би требало да се понашају као извођачи и слушаоци на концертима. – самостално вежба поштујући правила техничких процедура – контролише интонацију користећи штим машину и слух.		<i>тенор тромбон друга свеска;</i> – В. Кризистек: <i>Етиде за тромбон</i> (избор); – Џералд Борднер: <i>Друга свеска етида;</i> – Р. Клерис: <i>Конкурсна тема;</i> – Р. Клерис: <i>Пријер;</i> – Ј. А. Хасе: <i>Два плеса.</i>
Обавезни минимум програма		
Техничке вежбе, етиде, комади и сонате сличног садржаја и тежине.		
Јавни наступи		
Обавезна два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм		
1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордима у осминама и лаганим шеснаестинама, напамет; 2. Две етиде различитог карактера; 3. Једно дело уз клавирску пратњу, напамет.		
Кључне речи: регистар, вежбање, фразирање, корепетитор.		

Назив предмета

ТРОМБОН

Циљ	Циључења предмета Тромбонје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Шести
Годишњи фонд часова	66 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– шири регистар у складу са правилно постављеном амбажуром – свира у тенор кључу – конторлише тон у форте и пијано динамници – решава проблем флексибилности предубавањима на позицији у спором и брзом темпу – контролише интонацију – примени одређана стилска правила која су везана за епоху дела које свира – комуницира са корепетитором – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира). – испољи самопоуздање у току јавног наступа – изражава став о изведеним композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Ширење горњег и доњег регистра. Тенор и алт кључ кроз лаке вежбе Поређење дела насталих у различитим епохама. Естетика фразе и неговање лепог тона и у форте динамници. Свирање у ансамблу и свирање оркестарских деоница у складу са могућностима ученика. Скале и трозвуци Све дурске и молске лествице у осминама и шеснаестинама по могућности ученика. ЛИТЕРАТУРА – Б. Слокар: <i>Дневне вежбе</i>; – Шлосберг: <i>Дневне вежбе</i>; – Р. Милер: <i>Школа за тенор тромбон друга свеска</i>; – Копреш: <i>Свеска број један</i>; – В. Кризистек: <i>Етиде за</i>

– покаже иницијативу у организацији заједничких проба – изведе лакша оркестарска сола – самостално вежба		<i>тромбон</i> (избор); – Џералд Борднер: <i>Друга свеска етида</i>; – Г. Левин: <i>Песма</i>; – С. Гордон: <i>Ледени брег</i>.
Обавезни минимум програма		
Техничке вежбе, етиде, комади и сонате сличног садржаја и тежине.		
Јавни наступи		
Обавезна два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм		
1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордима, напамет; 2. Две етиде различитог карактера; 3. Једно дело за извођење уз пратњу клавира, напамет.		

Кључне речи: амбажура, кључеви, ансамбл, оркестарске деонице.

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО УПУТСТВО

ТРОМБОН

I. УВОДНИ ДЕО

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Свирањем на инструменту активира се велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење и фине моторичке радње.

У настави која је усмерена на остваривање исхода предност се даје искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Понуђени музички садржаји остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз присуство на концертима и групно свирање.

Посебну пажњу треба обратити на развој и стимулисање комуникацијских вештина у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да

буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. Годишњим планом се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело.

Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална и да усмерење часа у односу на ток и фокус у многостручности зависи од припремљености ученика за час. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Правилно држање тела и исправно држање инструмента подразумева да ученик правилно стоји и држи инструмент а да при томе не оптерећује само леву руку у којој му је сва тежина инструмента, јер су физијатри доказали да ученик у почетном узрасту свирања тромбона има исти осећај као кад одрасли човек у руци има терет од шест килограма. Када је у питању правилно дисање, потребно је да ученик дише узимајући ваздух налик зевању при чему не ствара грч у грудном кошу и не диже рамена.

Зујање на усницама и уснику као и репродуковање здравог и сонорног тона су претпоставке за успешно напредовање на инструменту и зато је потребно ученике у почетку (а и касније) у овом погледу стално контролисати и кориговати. Ученик треба да зуји на уснама у регистру који му се најпре "отвара" не стварајући грч у врату приликом зујања. Важно је примењивати вежбе за развијање контакта са усником, постављање средњег регистра као и полустепено мењање позиција на ниже у складу са дужином руке. Издржавање тонова у целим нотама је веома важно за уједначеност тона као и дневне вежбе са уснама и усником. У оквиру развијања технике добијања здравог и доброг тона потребно је изводити вежбе у различитој динамици: форте, пијано, крешендо, декрешендо. Тонску боју инструмента треба такође повезати са музичким садржајем. Примери тонских вежби могу се разрадити: извођењем ритма, извођењем у различитим артикулацијама (објаснити ђаку једноставним говорним ритмом како лакше да савлада циљ) и извођењем интервалских скокова (одсвирати ђаку одређени интервалски скок у вежби а онда му и дати познату асоцијацију са којом може да повеже тражени интервал).

Процес учења базира се на приступу и избору најупечатљивијих музичких примера (за извођење или слушање музике), који имају задатак да активирају свесну активност, фокусирају пажњу ученика, иницирају процес мишљења, и креирају одговарајући емотивни доживљај.

Композиције које се обрађују у првом циклусу основног музичког школовања на часу тромбона треба да одговарају опажајним могућностима ученика. Задату композицију увек треба одсвирати ученику како би он стекао утисак о истој као о целини. Ученик ће на тај начин имати свест о лепом тону ка коме ће стремити као и о карактеру самог дела. На овај начин ученик се развија у смеру активног слушања музике, а такође се постиже и боља комуникација између наставника и ученика. Овим добијамо већу естетску осетљивост, развијање музичког укуса и развијање естетског процењивања. Ученичка знања из различитих области треба повезивати и стављати у функцију разумевања и интерпретације музичког дела. У овом узрасту (први, други, трећи разред ОМШ) то су основе музичке теорије и солфеђо.

Кроз реализацију исхода у другом циклусу, ученик наставља да се развија како у техничком тако и у музичком смислу. У том циљу потребно је радити вежбе за проширење горњег и доњег регистра као и вежбе за добијање различитих артикулација: легато, стакато, тенуто... Када је у питању ширење регистра треба водити рачуна о правилно постављеној амбажури (правилна поставка усника, равна брада, правилно постављени углови усана). Углови усана не смеју да иду на доле, а не смеју ни да иду у "осмех". У решавању техничких проблема препоручљиво је користити пунктиране и обрнуто пуктиране ритмове.

У завршним разредима, у појединим етидама и композицијама јављају се делови који су нотирани у тенор или алт кључу. Наставник је у обавези да ђаку објасни читање тих кључева на одговарајућем нотном материјалу. Садржаји дају наставнику слободу да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да одговори на све техничке захтеве истовремено уживајући у свирању. Треба бити опрезан у избору тешких музичких дела којима ученици нису дорасли, јер се у том случају могу појавити проблеми као што су лоше дисање, спазам у врату и горњем делу грудног коша.

Будући да су ученици сада технички и музички на вишем нивоу, веома је корисно наставу тромбона обогатити камерном музиком где се ученици могу смењивати у свирању сола или пратње. Променом улога и свирањем у ансамблу они се уче међусобној музичкој подршци која подразумева активно слушање, неговању заједничког тона и експресији. Препоручује се и заједничко музицирање наставника и ученика. Нпр. наставник одсвира тему неке етиде, а следећи поступак је да ученик свира тему а да га наставник прати за октаву ниже или више у односу на тему коју ученик свира. На тај начин ученик се опушта у заједничком свирању, а такође слуша и коригује интонацију. Веома је едукативно и ако постоје услови да наставник свира у симфонијском оркестру са учеником дајући му пример и савете како да боље прати и слуша диригента. На овај начин наставник припрема ученика за даље образовање и даје му велики спектар практичног и теоријског

знања које ће му бити веома битно у даљем музичком образовању. Обрађујући лакша оркестарска сола ради стицања елементарног оркестарског искуства, наставник помаже ученицима јер је најчешће примарни позив музичког извођача тромбонисте рад у симфонијском оркестру.

Задатак ученика је да кроз свирање на јавним наступима у школи и ван ње покажу не само своје вештине и емоције, већ и да на што бољи начин представе тромбон као солистички инструмент кроз литературу различитих епоха.

Неговање и одржавање коштаног-мишићног апарата је веома важно. У том смислу ученике треба саветовати да се после вежбања добро истегну. Пасиван положај руке који је последица дуготрајног држања тромбона може довести до болова и окоштавања због чега се препоручује рекреативно пливање.

Важно је истаћи да је неодвојив део партиципирања у музици понашање како извођача тако и публике. У том смислу познавање основних правила Музичког бонтона је обавезно. Одговарајуће облачење, такође се сматра делом музичког бонтона. Осим што одећа треба да омогући слободу покрета приликом свирања (не треба облачити уске мајице или хаљине јер десна рука треба да буде комотна и растерећена), треба да буде примерена и прилици и месту на коме се концерт изводи. Свирање у неодговарајућој одећи (патике, тренерка...) представља непоштовање сцене и публике.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави инструмента у првом циклусу основног музичког школовања најбитније је развијање љубави према музици и инструменту кроз развијање музичких способности и вештина. Смер наставе је такав да увек креће од звука ка тумачењу. За почетак ученик мора да препозна шта је леп, "здрав" и интонативно тачан тон како би га и сам пронашао и репродуковао у свом свирању.

Критеријум у оцењивању увек мора да буде пре свега уложени труд ученика и његово лично напредовање у складу са његовим психо-физичким, менталним и музичким способностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу која укључује како рад са професором тако и рад са корепетитором.

Код ученика увек потенцирати осећај сигурности и подршке. Рад ученика процењује се на погледу на крају првог и другог разреда које не подлажу нумеричком оцењивању. Од трећег до шестог разреда на крају године ученик се оцењује на испиту.

УДАРАЉКЕ

(Добош, Тимпани, Ксилофон, Вибрафон, Маримба)

Назив предмета **УДАРАЉКЕ**

Циљ **Циључења предмета** Удараљке је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Први**
Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике добоша, тимпана и мелодијских удараљки и начина добијања тона; – правилно седи и стоји за инструментом, поставља руке у гард и држи палице не угрожавајући своје здравље, уз корекције наставника; – свира основне ритмичке вредности; – примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст; – самостално свира кратке етиде и комаде за добош, тимпане и ксилофон, соло или уз пратњу клавира; – планира своје вежбање уз помоћ наставника; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике инструмената. Начин добијања тона. Поставка тела и руку за добошем. Поставка тела и руку за тимпанима (два тимпана). Поставка тела и руку за мелодијским удараљкама. Основни распореди руку на тимпанима и мелодијским удараљкама. Опонашање ударца из зглоба са контролом путање палице (хидраулика). Једноструки ударац из зглоба са освртом на положај руку и тела. Ритмичке вредности од целе ноте до осмина или триола. Музички бонтон. ЛИТЕРАТУРА: – П. и Ј. Шпрунк: <i>Етиде за</i>

– користи медије који су на располагању у сврху свог музичког развоја (за слушање музике, гледање концерата итд.).		<i>добош</i> – Д. Агостини: <i>Ритмички солфеђо 1</i> – Т. Егорова и В. Штеиман: <i>ритмичке вежбе за добош</i> – Д. Палиев: <i>Комади уз пратњу клавира</i> – В. Шинстајн и Ф. Хоуи: <i>Дуети за добош</i> – Н. Ј. Живковић: <i>Моја прва књига за ксилофон и маримбу</i> – К. Хатвеј и И. Врајт: <i>Музика за мелодијске удараљке књига I</i> – Е. Којне: <i>Етиде за тимпане</i> Избор из друге литературе који одговара захтевима програма и могућностима ученика.
Обавезни минимум програма: петнаест етида и један комад уз пратњу клавира за добош, четири етиде или комада за тимпане, три етиде или комада за мелодијске удараљке		
Јавни наступи : два јавна наступа у току школске године		
Програм смотре на крају школске године: по једна етида или комад за сваки инструмент, једна од те три мора бити уз пратњу клавира		
Композиције за добош и тимпане се изводе из нота а за мелодијске удараљке напамет.		

Кључни појмови садржаја: тон, ритам, слушање музике, свирање, музички бонтон.

Назив предмета	УДАРАЉКЕ (Добош, Тимпани, Ксилофон, Вибрафон, Маримба)
Циљ	Циљчења предмета Удараљке је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Други
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– правилно седи и стоји за инструментом, поставља руке у гард и држи палице не угрожавајући своје здравље, уз корекције наставника; – свира основне ритмичке вредности; – примени основне елементе нотне писмености и основне ознаке за темпо, динамику и понављање; – самостално свира кратке етиде и комаде за добош, тимпане и ксилофон, соло или уз пратњу клавира; – планира своје вежбање самостално или уз помоћ наставника; – пише распоред руку за тимпане и мелодијске удараљке уз помоћ наставника; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи медије који су на располагању у сврху свог музичког развоја (за слушање музике, гледање концерата итд.).	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Начин добијања тона. Поставка тела и руку на ударачким инструментима. Основни распореди руку на тимпанима и мелодијским удараљкама. Опонашање удараца из зглоба са контролом путање палице (хидраулика). Једноструки ударац из зглоба са освртом на положај руку и тела. Упознавање са основним рудиментима који садрже обрађену тематику у зависности од способности ученика. Ритмичке вредности од целе ноте до шеснаестина. Одбитак палице. Музички бонтон Скале : Дурски и молски тоналитети, хроматска ЛИТЕРАТУРА: – П. и Ј. Шпрунк: <i>Етиде за добош</i> – Д. Агостини: <i>Ритмички солфеђо I</i> – Т. Егорова и В. Штеиман: <i>ритмичке вежбе за добош</i> – Д. Палиев: <i>Комади уз пратњу клавира</i> – В. Шинстајн и Ф. Хоуи: <i>Дуети за добош</i> – Н. Ј. Живковић: <i>Моја прва књига за ксилофон и маримбу</i> – К. Хатвеј и И. Врајт: <i>Музика за мелодијске удараљке</i>

		књига I – Е. Којне: <i>Етиде за тимпане</i> Избор из друге литературе који одговара захтевима програма и могућностима ученика.
Обавезни минимум програма: петнаест етида и један комад уз пратњу клавира за добош, шест етида или комада за тимпане, четири етиде или комада за мелодијске удараљке		
Јавни наступи : два јавна наступа у току школске године		
Испитни програм: по једна етида или комад за сваки инструмент, једна од те три мора бити уз пратњу клавира, једна скала.		
Композиције за добош и тимпане се изводе из нота а за мелодијске удараљке напамет.		
Кључни појмови садржаја: Тон, ритам, слушање музике, свирање, музички бонтон.		

Назив **УДАРАЉКЕ** (Добош, Тимпани, Ксилофон, Вибрафон, Маримба)

предмета

Циљ **Циљ**учења предмета Удараљке је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Трећи**

Годишњи **70 часова**

фонд часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– правилно седи и стоји за инструментом, поставља руке у гард и држи палице не угрожавајући своје здравље, самостално или уз корекције наставника; – контролише квалитет тона; – свира сложеније ритмичке фигуре; – примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Поставка тела и руку на ударачким инструментима Квалитет тона у зависности од техничких захтева (мекано, грубо и сл.). Музичка меморија - неговање и развијање. Основни распореди руку на тимпанима и мелодијским удараљкама. Опонашање ударца из зглоба са контролом путање палице (хидраулика). Једноструки и двоструки ударац

– свира у основним динамикама (пиано, форте) самостално или уз сугестије наставника; – самостално свира кратке етиде и комаде за добош, тимпане и ксилофон, соло или уз пратњу клавира; – планира своје вежбање самостално или уз помоћ наставника; – пише распоред руку за тимпане и мелодијске удараљке самостално или уз помоћ наставника; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи медије који су на располагању у сврху свог музичког развоја (за слушање музике, гледање концерата итд.).		из зглоба са освртом на положај руку и тела. Ритмичке вредности од целе ноте до шеснаестина. Упознавање са основним рудиментима који садрже обрађену тематику. Одбитак палице. Музички бонтон. Скале : Дурски и молски тоналитети, хроматска ЛИТЕРАТУРА: – П. и Ј. Шпрунк: <i>Етиде за добош</i> – Д. Агостини: <i>Ритмички солфеђо I</i> – Т. Егорова и В. Штеиман: <i>ритмичке вежбе за добош</i> – Х. Кнауер: <i>Практична школа за добош</i> – Д. Палиев: <i>Комади уз пратњу клавира</i> – В. Шинстајн и Ф. Хоуи: <i>Дуети за добош</i> – Н. Ј. Живковић: <i>Моја прва књига за ксилофон и маримбу</i> – К. Хатвеј и И. Врајт: <i>Музика за мелодијске удараљке књига I</i> – Х. Кнауер: <i>Етиде за тимпане</i> – Е. Којне: <i>Етиде за тимпане</i> – Д. Палиев: <i>Тимпани</i> Избор из друге литературе који одговара захтевима програма и могућностима ученика.
Обавезни минимум програма: петнаест етида и један комад уз пратњу клавира за добош, шест етида или комада за тимпане, четири етиде или комада за мелодијске удараљке		
Јавни наступи : два јавна наступа у току школске године		
Испитни програм: по једна етида или комад за сваки инструмент, једна од те три мора бити уз пратњу клавира, једна скала.		

Композиције за добош и тимпане се изводе из нота а за мелодијске удараљке напамет.

Кључни појмови садржаја: Тон, ритам, слушање музике, свирање, музички бонтон.

Назив предмета **УДАРАЉКЕ (Добош, Тимпани, Ксилофон, Вибрафон, Маримба)**

Циљ **Циључења предмета Удараљке је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.**

Разред **Четврти**
Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– правилно седи и стоји за инструментом, поставља руке у гард и држи палице не угрожавајући своје здравље, самостално или уз корекције наставника; – контролише квалитет тона; – свира ритмичке фигуре; – изводи динамичко нијансирање; – свира етиде и комаде за добош, тимпане и ксилофон, соло или уз пратњу клавира; – примењује основе демфовања тимпана; – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Поставка тела и руку за удараљкама. Једноструки и двоструки ударац уз коришћење одбитка са посебним освртом на положај тела и руку. Основе демфовања тимпана. Квалитет тона. Динамичко нијансирање - мецофорте, фортисимо, крешендо, декрешендо. Ритмичке фигуре са секстолама и тридесетдвојкама. Уводне вежбе за: – извођење вирбла и његову примену; – извођење флема (једноаструки предударац) и његову примену. Упознавање са основним рудиментима који садрже

свирања; – пише распоред руку за тимпане и мелодијске удараљке; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи медије који су на располагању у сврху свог музичког развоја (за слушање музике, гледање концерата итд.).		обрађену тематику. Музички бонтон Скале: Дурске и молске скале. ЛИТЕРАТУРА: – П. и Ј. Шпрунк: <i>Етиде за добош</i> – Д. Агостини: <i>Ритмички солфеђо I</i> – Т. Егорова и В. Штеиман: <i>ритмичке вежбе за добош</i> – Х. Кнауер: <i>Практична школа за добош</i> – Д. Палиев: <i>Комади уз пратњу клавира</i> – Н. Ј. Живковић: <i>Моја прва књига за ксилофон и маримбу</i> – К. Хатвеј и И. Врајт: <i>Музика за мелодијске удараљке књига II</i> – М. Голденберг: <i>Модерна школа за ксилофон</i> – Х. Кнауер: <i>Етиде за тимпане</i> – Е. Којне: <i>Етиде за тимпане</i> – Д. Палиев: <i>Тимпани</i> Избор из друге литературе који одговара захтевима програма и могућностима ученика.
Обавезни минимум програма: петнаест етида и један комад уз пратњу клавира за добош, шест етида или комада за тимпане, четири етиде или комада за мелодијске удараљке		
Јавни наступи : два јавна наступа у току школске године		
Испитни програм: по једна етида или комад за сваки инструмент, један комад уз пратњу клавира за инструмент по избору, једна скала.		
Композиције за добош и тимпане се изводе из нота а за мелодијске удараљке напамет.		

Кључни појмови садржаја: Тон, ритам, слушање музике, свирање, музички бонтон.

Назив предмета

УДАРАЉКЕ (Добош, Тимпани, Ксилофон, Вибрафон, Маримба)

Циљ Циључења предмета Удараљке је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред Пети
Годишњи фонд часова 70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– правилно седи и стоји за инструментом, поставља руке у гард и држи палице не угрожавајући своје здравље, самостално или уз корекције наставника; – контролише квалитет тона; – свира сложеније ритмичке фигуре које укључују претходно савладане нотне вредности и лигатуре; – изводи динамичко нијансирање; – свира кратке етиде и комаде за добош, тимпане и ксилофон, соло или уз пратњу клавира; – примењује демфовање тимпана; – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; – прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; – пише распоред руку за	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Поставка тела и руку на ударачким инструментима Квалитет тона у зависности од техничких захтева. Демфовање тимпана. Техничке вежбе за: – акцентовање; – извођење вирбла и његову примену; – извођење флема (једноаструки предударца) и његову примену. Једноаструки и двоаструки ударац уз коришћење одбитка са посебним освртом на положај тела и руку. Динамичко нијансирање - мецофорте, фортисимо, крешендо, декрешендо. Упознавање са основним рудиментима који садрже обрађену тематику. Скале: Дурски и молски тоналитети, трозвучи на тоници са обртајима.

тимпане и мелодијске удараљке; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи медије који су на располагању у сврху свог музичког развоја (за слушање музике, гледање концерата итд.).		ЛИТЕРАТУРА: – П. и Ј. Шпрунк: <i>Етиде за добош</i> – Ч. Мемфис: <i>Савремени перкусиониста</i> – Д. Агостини: <i>Ритмички солфеђо 1</i> – Т. Егорова и В. Штеиман: <i>ритмичке вежбе за добош</i> – Х. Кнауер: <i>Практична школа за добош</i> – Д. Палиев: <i>Комади уз пратњу клавира</i> – Н. Ј. Живковић: <i>Забаван ксилофон</i> – К. Хатвеј и И. Врајт: <i>Музика за мелодијске удараљке књига II</i> – М. Голденберг: <i>Модерна школа за ксилофон</i> – Х. Кнауер: <i>Етиде за тимпане</i> – Е. Којне: <i>Етиде за тимпане</i> – Д. Палиев: <i>Тимпани</i> Избор из друге литературе који одговара захтевима програма и могућностима ученика.
Обавезни минимум програма: десет етида и један комад уз пратњу клавира за добош, шест етида или комада за тимпане, пет етида или комада за мелодијске удараљке.		
Јавни наступи : два јавна наступа у току школске године		
Испитни програм: по једна етида или комад за сваки инструмент, један комад уз пратњу клавира за инструмент по избору, једна скала.		
Композиције за добош и тимпане се изводе из нота а за мелодијске удараљке напамет.		
Кључни појмови садржаја:Тон, ритам, слушање музике, свирање, музички бонтон.		

Назив предмета
Циљ

УДАРАЉКЕ(Добош, Тимпани, Ксилофон, Вибрафон, Маримба)
Циључења предметаУдараљкеје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање

моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред
Годишњи фонд
часова

Шести
66 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– правилно седи и стоји за инструментом, поставља руке у гард и држи палице не угрожавајући своје здравље; – контролише квалитет тона; – изводи одређене ритмичке фигуре самостално или уз помоћ наставника; – примењује ознаке за динамичко нијансирање; – свира композиције у парном и непарном метру; – изводи акцентоване ноте; – свира етиде и комаде за добош, тимпане и ксилофон, соло или уз пратњу клавира; – прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; – пише распоред руку за тимпане и мелодијске удараљке; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи медије који су на располагању у сврху свог	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Квалитет тона у зависности од техничких захтева. Једноструки и двоструки ударац уз коришћење одбитка са посебним освртом на положај тела и руку. Уводне вежбе за извођење дрега (двоструки предударац) и његову примену. Ритмичке фигуре: триоле, квинтоле, септоле. Динамичко нијансирање - мецофорте, фортисимо, крешендо, декрешендо. Композиције у парном (четвртинском, осминском) и непарном метру. Техничке вежбе за: – акцентоване; – извођење вирбла и његову примену; – извођење флема (једноаструки предударац) и његову примену. Основни рудименти који садрже обрађену тематику. Скале: Дурски и молски тоналитети, трозвуци и четворозвуци на тоници са обртајима, хроматска

музичког развоја (за слушање музике, гледање концерата итд.).		скала. ЛИТЕРАТУРА: – П. и Ј. Шпрунк: <i>Етиде за добош</i> Ч. Мемфис: <i>Савремени перкусиониста</i> – Д. Агостини: <i>Ритмички солфеђо 1</i> – Т. Егорова и В. Штеиман: <i>ритмичке вежбе за добош</i> – Х. Кнауер: <i>Практична школа за добош</i> – Д. Палиев: <i>Комади уз пратњу клавира</i> – Н. Ј. Живковић: <i>Забаван ксилофон</i> – К. Хатвеј и И. Врајт: <i>Музика за мелодијске удараљке књига II</i> – М. Голденберг: <i>Модерна школа за ксилофон</i> – Х. Кнауер: <i>Етиде за тимпане</i> – Е. Којне: <i>Етиде за тимпане</i> – Д. Палиев: <i>Тимпани</i> Избор из друге литературе који одговара захтевима програма и могућностима ученика.
Обавезни минимум програма: десет етида и један комад уз пратњу клавира за добош, шест етида или комада за тимпане, пет етида или комада за мелодијске удараљке.		
Јавни наступи : два јавна наступа у току школске године		
Испитни програм: по једна етида или комад за сваки инструмент, један комад уз пратњу клавира за инструмент по избору, једна скала. Композиције за добош и тимпане се изводе из нота а за мелодијске удараљке напамет.		
Кључни појмови садржаја:Тон, ритам, слушање музике, свирање, музички бонтон.		

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

УДАРАЉКЕ (добош, тимпани, ксилофон, вибрафон, маримба)

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговарао свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште а посебно свирање на инструменту подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непробродивом проблему.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља коштаног-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте инструмента и специфичног става при свирању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања. У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм се базира на принципу постепеног упознавања са основним нотним вредностима и ритмичким фигурама, од једноставнијих ка сложенијим. Упоредо са тим, ради се на постепеном техничком напретку у зависности од способности ученика, са посебним освртом на тон инструмената. У току школовања потребно је обрадити све дурске и молске тоналитете и упутити ученике да на аналитички начин посматрају предзнаке у композицијама које се обрађују, као и ознаке за метар, темпо, динамику и артикулацију.

Ученике треба подстицати да развијају радне навике кроз заједничко а касније и самостално планирање вежбања. Како би време проведено у раду што боље искористили, ученике треба упознавати са разним принципима вежбања. Треба развијати музичку интерпретацију кроз правилно тумачење нотног текста и охрабривање ученика да испоље своју музикалност.

Посебну пажњу треба обратити на здравље ученика кроз константан рад на правилном седењу и стајању за инструментом и поставци гарда. Програм омогућава примену литературе свих аутора који обрађују исту проблематику.

Испитни програм се може кориговати за ученике који су током године наступили на такмичењима, као солисти или чланови камерних ансамбала.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја.

Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или

родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ (солфеђо, теорија музике)

Назив предмета **СОЛФЕЂО (шестогодишње школовање)**

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Први**
Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– слуша дечије и народне песме и примере из литературе уз покрете; – изрази доживљај музике коју слуша цртањем; – препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; – пева по слуху и солмизацијом песмице у C, G, F дуру; – звучно препозна карактер дура; – пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу и	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање музике уз покрет. Слушање музике уз цртање. Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова.
	МЕЛОДИКА	Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за први разред кроз C, G, F дур (певање). Звучна слика дурског тонског рода. Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скокова у: тонику, доминанту, вођицу и тонични трозвук. Функције главних

тонични трозвук у С, G, F-дуру; – чује и именује главне ступњева; – пева по слуху и препозна мол; – опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; – пише и чита ноте солмизацијом и музичком абецедом у виолинском и бас кључу; – изводи и записује нотне вредности и одговарајуће паузе; – препозна и примени предзнаке: повисилицу и снизилицу у мелодијском примеру; – објасни својим речима појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах; – објасни својим речима лествичне појмове; – примени музичке ознаке за понављање, динамику и темпо; – примени најчешће начине извођења у музичким примерима (повезано и кратко); – опажа и пева тонове и мотиве; – препозна и запише ритам у мелодијском примеру; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – мења и допуњава мелодију и ритам		ступњева. Песмице у молским тоналитетима (певање). Развој музикалности.
	МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ	Нотни систем: од велике октаве до треће октаве у зависности од врсте инструмента. Нотне вредности и одговарајуће паузе: цела, половина, половина с тачком, четвртина и осмина. Хроматски знаци: повисилице и снизилице. Појмови: такт, тактица, завршна тактица, предтакт, узмах. Именовање нота солмизацијом и музичком абецедом. Лествични појмови : лествица, тетрахорд, степен, полустепен, ступњеви. Музичке ознаке: понављање, prima i seconda volta, D.C.al fine, корона. Основне ознаке за динамику (forte, piano, mezzoforte, mezzopiano, crescendo i decrescendo). Основне ознаке за темпо (andante, moderato, allegro, vivo). Основне ознаке за артикулацију (legato, staccato).
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	Опажање и интонирање тонова и мотива у тоналитету. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Записивање ритмичке окоснице.

научених песмица; – смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – препозна и изведе четвртинске тактове; – изведе бројалице, пева песме по слуху и песме различитих жанрова; – изводи ритам на различите начине; – одржи ритмички пулс; – равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу; – визуелно сагледава и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја; – изводи ритам уз покрет; – препознаје и изводи знаке за продужавање трајања тона; – чита ритам солмизацијом.	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације у складу са пређеним градивом. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача
	РИТАМ	Врсте такта: 2/4, 3/4, 4/4. Препознавање ритма у примерима. Начини извођења ритма (куцање или тактирање или мануелна техника). Четвртина као јединица бројања. Равномерно читање. Ритмичке фигуре: синкопа, пунктирана и обрнуто пунктирана на две јединице бројања. Покрет у функцији ритма. Знаци за продужавање трајања тона: тачка, лук, корона. Ритмичко читање.
Јавни наступи: Јавни час - извођење научених песмица које обухватају програм првог разреда Програм смотре: 1. Равномерно и ритмичко читање нота. 2. Мелодијски пример у пређеним тоналитетима уз анализу (садржаји I разреда). Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон		

Назив предмета

СОЛФЕЂО

Циљ

ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке

осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Други**
Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– слуша дечије и народне песме и примере из литературе уз покрете; – изрази доживљај музике коју слуша цртањем; – препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; – звучно препозна карактер дура и мола; – пева песмице по слуху и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу тични трозвук; – чује и именује главне ступњеве; – опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; – пише и чита ноте солмизацијом и музичком абецедом у виолинском и бас кључу; – изводи и записује нотне вредности и одговарајуће паузе; – препозна и примени	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	МЕЛОДИКА	Тоналитети: C,G,F дур (утврђивање). Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за други разред (а, d и е мол). Звучна слика молског тонског рода. Поставка штима Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скок у тонику и доминанту и тични трозвук у а, d и е молу. Природни, хармонски и мелодијски мол. Функције главних ступњева. Развој музикалности.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање ритмичке окоснице. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива.

предзнаке: повисилицу и снизилицу у мелодијском примеру; – објасни својим речима појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах; – објасни својим речима лествичне појмове; – примени музичке ознаке за понављање, динамику и темпо; – примени најчешће начине извођења у музичким примерима (повезано и кратко); – опажа и пева тонове и мотиве; – препозна и запише ритам у мелодијском примеру; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; – смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – препозна и изведе четвртинске тактове; – изведе бројалице, пева песме по слуху и песме различитих жанрова; – изводи ритам на различите начине; – одржи ритмички пулс; – равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу;		Писмени мелодијски диктат. Аутодиктат. Опажање и певање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет. Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетраchorда. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Опажање метра.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.
	РИТАМ	Врста такта: 2/4, 3/4, 4/4. Осмина као јединица бројања: 2/8, 3/8, 4/8. Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8. Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање или мануелном техником). Ритам у примерима од звука ка слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања. Четвороделна подела јединице бројања. Ритмичке фигуре: пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на ритмичкој јединици – информативно. Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ТЕОРИЈА	Записивање и препознавање

– визуелно сагледава и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја; – изводи ритам уз покрет; – препознаје и изводи знаке за продужавање трајања тона; – чита ритам солмизацијом.	МУЗИКЕ	обрађених лествица и тетрахорада. Интервали до квинте (мала и велика секунда, мала и велика терца, чиста кварта и чиста квинта), дурски и молски квинтакорд на основним тоновима. Проширивање знања из музичке терминологије (лествица, ступањ, степен/полустепен, тетрахорд, главни ступњеве, вођица, тонични трозвук, интервали).
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.
Програм смотре: 1. Усмено опажање кратког мотива у тоналитету мелодијског примера 2. Мелодијски пример (а, дили е mol) уз анализу: лествица, тетрахорди, интервали, дурски и молски квинтакорд. 3. Ритмичко читање у бас кључуу оквиру пређеног градива		

Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон.

Назив предмета

СОЛФЕЂО

Циљ

ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред

Трећи

Годишњи фонд часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– препозна елементе пређеног градива кроз једноставне примере за слушање;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.

– слуша дечије и народне композиције, примере из литературе уз покрет; – изражава утиске о слушаном делу цртањем; – препозна разлике и пева мелодијске примере у дуру и молу; – пева и препозна однос тонике и доминанте, и скокове у све ступњеве; – пева по слуху и солмизацијом песмице и мелодијске примере; – пева штимове обрађених дурских и молских лествица; – звучно разликује дур и све врсте мола; – опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; – пева двогласне примере и композиције са клавирском пратњом; – опажа и пева тонове и мотиве; – запише ритам у мелодијском примеру; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – запише мелодијске диктате; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд; – опажа и пева интервале до квинте; – пева доминантни септакорд у песмама и мелодијским примерима; – препозна врсту такта;	МЕЛОДИКА	Обнављање градива (из претходних разреда). Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери који одговарају инструменталној литератури за трећи разред (D dur, h-mol, B-dur и g-mol). Штимови. Једноставне песмице по слуху и мелодијски примери у дуру и истоименом молу и обрнуто (a mol-A dur, d mol-D dur). Горњи тетракорди у све три врсте мола: природни, хармонски и мелодијски мол. Развој музикалности. Двогласно певање.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање ритмичке окоснице. Записивање и интонитање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Опажање и певање: мале и велике секунде, мале и велике терце, чисте кварте и чисте квинте обрађених кроз песмице и примере из литературе. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Интонирање доминантног септакорда у обрађеним тоналитетима са разрешењем у тонику. Опажање метра .
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације.

– мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; – смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; – примени знања и вештине уз игру; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – поштује правила понашања на концерту; – препозна и изводи тактове са половином као јединицом бројања; – визуелно сагледава и изводи као целину основне фигуре, паузе и лукове у такту 6/8 уз певање одговарајућих песмица; – изводи ритам кроз покрет; – изведе ритам певајући песме по слуху и песме различитих жанрова; – равномерно чита ноте у виолинском, бас кључу у једном и два линијска система; – изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања; – препозна и изводи триолу; – чита ритам солмизацијом; – запише и препозна интервале до квинте; – запише и препозна дурски и молски квинтакорд на		Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице. Музичко дидактичке игре.
	РИТАМ	Половина као јединице бројања: 2/2, 3/2, 4/2. Основне фигуре у такту 6/8 уз примену лукова и паузи. Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање или мануелном техником). Ритам у примерима - од звука ка слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање уз повећање брзине читања и обележен темпо у зависности од инструмента. Четвороделне поделе јединице бројања: пунктирана и обрнуто пунктирана, синкопа на јединици бројања, паузе, лукови... Поставка триоле. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Интервали до квинте (мала и велика секунда, мала и велика терца, чиста кварта и чиста квинта) дурски и молски квинтакорд на основним тоновима. Квинтакорди на главним ступњевима у обраћеним тоналитетима. Утврђивање знања из музичке терминологије. Ознаке за темпо: Lento, Andante, Moderato, Allegro, Vivo.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.

основним тоновима и квинтакорде на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима; – објасни својим речима појмове: лествица, ступањ, степен/полустепен, тетрахорд, главне ступњевеи вођицу, тонични трозвук, интервали.		
---	--	--

Испитни програм:

ПИСМЕНИ ДЕО:

1. Мелодијски диктат у тоналитетима до два предзнака

УСМЕНИ ДЕО:

1. Мелодијски пример (тоналитети пређени у I, II и III разреду) уз анализу мелодијског примера: лествице, тетрахорди, имена и врста интервала до квинте, дурски и молски квинтакорд и лествични квинтакорди на главним ступњевима обрађених лествица.

2. Ритмичко читање: виолински / бас кључ (пређено градиво из I, II и III разреда).

Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон

Назив предмета

СОЛФЕЂО

Циљ

ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред

Четврти

Годишњи фонд часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве – пева по слуху и	МЕЛОДИКА	Обнављање градива (из претходних разреда). Функционални односи у тоналитету. Песме и мелодијски примери примерени инструменталној

солмизацијом песме различитих жанрова и мелодијске примере; — пева штимове обрађених дурских и молских лествица; — препознаи пева дурски и молски тонски род; — пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; — пева изражајно мелодије различитих жанрова и карактера; — пева двогласне примере (у пару или групи) и композиције са клавирском пратњом; — опажа и пева тонове и мотиве; — запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; — запише лакше мелодијске диктате; — запише ритам у мелодијском примеру — опажа и пева интервале до сексте; — опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; — опажа и пева доминантни септакорд; — мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; — смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример; — примени знања и вештине уз игру;		литератури за трећи разред (fis mol, Es dur, c mol, E dur, cis mol). Штимови. Једноставне песме по слуху и мелодијски примери у дуру и истоименом молу и обрнуто-мутација . Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Развој музикалности. Двогласно певање. Композиције са клавирском пратњом.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање и интонирање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Записивање ритмичке окоснице Опажање и певање: мале и велике секунде, мале и велике терце, чисте кварте и чисте квинте и мале и велике сексте обрађених кроз песмице и примере из литературе. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање доминантног септакорда.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије научене песме или мелодијског примера. Музичко дидактичке игре.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.

– препозна елементе пређеног градива кроз једноставне примере за слушање; – препозна и изводи четвртинске, осминске и половинске тактове; – препозна и изводи синкопу на јединици бројања; – визуелно сагледава и изводи сложену поделу у такту 6/8; – изводи такт 9/8 и 12/8 – пева песме по слуху и песме различитих жанрова; – равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система; – изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања; – ритмички прочита триолу и четири шеснаестине; – чита ритам солмизацијом; – запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетрахорде; – запише и препозна интервале до сексте; – запише и препозна квинтакорде на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима; – запише и препозна доминантни септакорд; – објасни различите врсте темпа;	РИТАМ	Обрађене врсте такта. Синкопа на јединици бројања. Сложена подела тродела у такту 6/8 без примене лукова и шенаестинских пауза. Информативно упознавање врсте такта 9/8 и 12/8. Начини извођења ритма Ритам у примерима-од звука ка слици. Равномерно читање. Обрађене ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања и синкопа на јединици бројања, паузе, лукови... Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Лествице и тетрахорди. Интервали до сексте (чисти, велики и мали). Квинтакорди на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима. Доминантни септакор. Ознаке за различите врсте темпа.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.

– пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – поштује правила понашања на концерту.		
Програм смотре: Писмени део: 1. Мелодијски диктат у тоналитетима до три предзнака. Усмени део: 1. Мелодијски пример (тоналитети пређени у III и IV разреду) уз анализу примера (садржаји IV разреда). 2. Ритмичко читање: бас кључ (пређено градиво из III и IV разреда).		

Кључни појмови садржаја: функције, синкопа на један, троделни ритам, развој музичке меморије, креативност, импровизација, љубитељи музике.

Назив предмета **СОЛФЕЂО**

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Пети**
 Годишњи фонд **70 часова**
 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– пева мелодијске примере у дуру и молу; – пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве; – пева мелодијске примере солмизацијом као и примере из литературе различитих жанрова;	МЕЛОДИКА	Обнављање градива из претходних разреда. Функционални односи у тоналитету. Нови тоналитети: As dur, f mol, H dur, Des dur и b mol. Остали тоналитети са 5 и 6 предзнака – информативно. Штимови. Пева мелодије у истоименом дуру и молу. Звучна поставка модулације. првог квинтног средства.

– пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета; – пева и препознаистоимене тоналитете у мелодијском примеру; – пева песме различитих жанрова са модулацијом у доминантни дурски тоналитет и паралелни мол; – пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; – пева народне мелодије са текстом у тактовима 5/8 и 7/8; – пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера; – примени ознаке за различите врсте темпа и карактера; – пева двогласне примере (у пару или групи), каноне и композиције са клавирском пратњом; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – запише мелодијске диктате; – запише ритам у мелодијском примеру; – опажа и пева интервале до октаве; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; – опажа и пева умањени и прекомерни		Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Мешовито сложени тактови 5/8 и 7/8. Развој музикалности. Ознаке за темпо и карактер: Lento, Andante, Moderato, Allegro, Vivo, Cantabile Двогласни примери и канони. Композиције са клавирском пратњом.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Записивање појединачних тонова, група тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Записивање ритмичке окоснице. Опажање и интонирање интервала до октаве. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналитет. Опажање и интонирање доминантног и умањеног септакорда у тоналитету.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке, импровизације. Импровизација мелодије научених песама или мелодијских примера. Савремена технологија у функцији наставе.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	РИТАМ	Обрађене врсте такта. Триола на половини јединице бројања. Сложена подела тродела у такту 6/8 уз примену лукова

квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет; – опажа и пева доминантни и умањени септакорд; – мења и допуњава мелодију и ритам научених примера; – смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример; – користи самостално или уз помоћ одраслих доступне носиоце звука; – препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање; – својим речима изражава утиске о слушаном делу – изводи четвртинске, осминске и половинске тактове; – препозна и изводи малу триолу; – визуелно сагледава и изводи сложену поделу у такту 6/8 уз примену лукова и пауза; – препозна и изводи ритмичку фигуру: сичилијану и тирану – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – пева народне мелодије у тактовима 5/8 и 7/8; – приказује ритам кроз покрет; – равномерно чита ноте у виолинском и бас		без шеснаестинских пауза. Пунктиране фигуре троделног ритма: сичилијана и тирана. Начини извођења ритма. Ритам кроз примере из литературе и песме различитих жанрова. Врсте такта: 5/8 и 7/8. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент (body percussion). Равномерно читање нота. Четвороделна подела јединице бројања. Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања. Двоструко пунктиране и обрнуто пунктиране ритмичке фигуре на две јединице бројања-информативно. Ритмичко читање ауторских примера и примера из литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Лествице и тетрахоради. Интервали до октаве (мали, велики и чисти интервали). Дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд. Доминантни септакорд са обртајима.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.

кључу у једном или два линијска система; – изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања; – ритмички прочита триолу и четири шеснаестине; – препознадвоструко пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на две јединице бројања; – чита ритам солмизацијом; – запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетрахорде; – запише и препозна интервале до октаве; – запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; – запише и препозна доминантни септакорд са обртајима; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – поштује правила понашања на концерту		
Програм смотре: Писмени део: 1.Мелодијски диктат у тоналитетима до четири предзнака. Усмени део: 1.Мелодијски пример (тоналитети пређени у IV и Vразреду) уз анализу (садржаји Vразреда). 2.Ритмичко читање: бас кључ(пређено градиво из IV и V разреда).		

Кључни појмови садржаја: функционалност, интерпретација, хармонски слух, метар, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.

Назив предмета	СОЛФЕЂО
Циљ	ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.
Разред	Шести
Годишњи фонд часова	66 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– пева мелодијске примере у дуру и молу; – пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве ; – пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета; – препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру; – пева песме различитих жанрова и мелодијске примере са модулацијом; – пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; – пева народне мелодије са текстом у тактовима 5/8 и 7/8; – пева српске песме и песме других националности; – пева изражајно мелодије различитих жанрова и карактера; – пева двогласне примере, каноне и композиције са клавирском пратњом; – запише ритам у мелодијском примеру; – запише мелодијске диктате; – пева научен мотив у другом тоналитету; – опажа и пева	МЕЛОДИКА	Обнављање градива из претходних разреда. Тоналитети са 7 предзнака - информативно (да осете боју тоналитета). Функционални односи у тоналитету. Штимови. Мутација. Модулација првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима које воде ка разрешевајућем лествичном тону. Мешовито сложени тактови 5/8 и 7/8. Неговање музичке традиције. Развој музикалности. Двогласни примери, канони и композиције са клавирском пратњом.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Записивање ритмичке окоснице. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Транспоноване мотива. Опажање и интонирање интервала до октаве(велики, мали и чисти, као и опажање прекомерне кварте и умањене квинте). Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналит. Опажање доминантног септакорда са обртајима и умањеног септакорда.

– интервале до октаве; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; – опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет; – опажа и пева доминантни септакорд са обртајима и умањени септакорд; – мења и допуњава мелодију и ритам научених примера; – смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример; – користи самостално или уз помоћ одраслих доступне носиоце звука; – препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање музике; – својим речима изражава утиске о слушаном делу; – препозна и изводи четвртинске, осминске и половинске тактове; – изводи и препозна пређене ритмичке фигуре троделног ритма; – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – изводи примере из литературе као и песме различитих	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма. Савремена технологија у функцији наставе.
	РИТАМ	Обрађене врсте такта. Сложена подела тродела и пређене фигуре троделног ритма. Начини извођења ритма. Ритам кроз примере из литературе и песме различитих жанрова. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент (body percussion). Ритмичко читање етида инструменталног типа - градиво VI разреда. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Пређено градиво из теорије музике.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.

жанрова; — приказује ритам кроз покрет; — ритмички чита етиде инструменталног типа- градиво VI разреда; — чита ритам солмизацијом — разуме и објасни својим речима музичке појмове; — пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; — поштује правила понашања на концерту.		
Испитни програм: Писмени део: 1.Мелодијски диктат у тоналитетима до четири предзнака. Усмени део: 1.Мелодијски пример -тоналитети до четири предзнака (са скретницама и пролазницама) 2.Ритмичко читање: бас кључ (пређено градиво).		

Кључни појмови садржаја: Функционалност, корелација, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ СОЛФЕЂО (шестогодишње школовање)

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ.

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и преношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Садржаји солфеђа су усмерени ка стицању интонативних и ритмичких знања и вештина ученика са циљем да сагледава нотни текст са разумевањем у сваком погледу. Наставник солфеђа својом креативношћу и инвентивношћу има слободу, али и одговорност, да изабере оптималан начин савладавања градива, с обзиром да групе ученика чине ученици различитих стручних већа.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

Рана музичка едукација стимулише напреднији рад можданих функција и унапређује когнитивне способности детета. Музика има задатак да подстиче и унапређује различите видове музичког развоја детета: опажајног, појмовног, психомоторног и вокалног.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. Позитиван ефекат музике: опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања, ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени, тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области-теме и садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Солфеђо се састоји из неколико области - тема: слушање музике, мелодика, опажање - интонирање - диктати, музичко стваралаштво, ритам, теорија музике и музички бонтон.

Наведене области су међусобно повезане иако се посебно савладавају и чине нераскидиву, свеобухватну целину. Савладавање нових садржаја темељи се на савладаном градиву из претходних разреда. Такмичења нису циљ предмета солфеђо него развијање

љубави према музици и освешћивање и примењивање стечених знања на настави инструмента.

Слушање музике

Активним слушањем музике ученици анализирају музику, опажају елементе и облике уметничког дела, разликују извођаче и извођачке саставе. Сусрет с уметничким делом на тај начин буди јединствен доживљај који проширује емотивну спознају.

Упознајући музику различитих врста, стилова и жанрова, ученик развија слушне вештине потребне за разумевање музичке уметности и уметности уопште.

Слушањем ученик препознаје музички облик - сличност и различитост делова у композицији.

Утемељен став о музици изграђује се подстицањем критичког мишљења, разговором и дискусијом. Такав приступ знатно утиче на емоционални, интелектуални и естетски развој ученика. Преношењем мисли, осећања и ставова обликују се креативне особине и музичке способности. Слушањем музике подстиче се развој музичког укуса и потребе за музиком. На тај начин негује се квалитетна музичка публика.

Мелодика

Мелодика је област којом се развија и унапређује способност вокалног и инструменталног репродуковања мелодијско-ритмичког садржаја на основу музичког слуха. Изражајно и разговетно певање води ка развоју музикалности и ширењу опсега гласа, као и раду на чистој интонацији кроз разне музичке моделе, вокализе, допуњалке, мелодијске примере. Певају се мелодијски мотиви, песме са текстом и примери из литературе, мелодије различитих жанрова, ауторске и народне композиције, као и композиције различитих националности.

Посебну пажњу потребно је обратити на развој музикалности изражајним извођењем примера поштујући ознаке за темпо и карактер, артикулацију, динамику, агогику и фразирање. Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, и певањем солмизационим слоговима уз ритмичку пулсацију.

Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем тонова, сличних кретању мелодије у песми, приказивањем и теоријским тумачењем музичких појмова.

Поставка подразумева обнављање научених песама, утврђивње лествице абecedним изговором, певање тоничног трозвука и каденце, препознавање мотива, певање инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савладавањем канона и двогласа.

Обнављање тоналитета одвија се у оквиру опажања тонова а касније интервала и акорада из каденци, певањем тежих примера из литературе и двогласних примера. Тада се утврђују тежи скокови. Лествице са много предзнака савладавају се певањем лествица и каденци и илуструју примерима из литературе, дакле, само информативно.

Активно музицирање је најбољи пут ка развоју музикалности и љубави према музици.

Опажање-интонирање-диктати

Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици, чиме се поставља функционалност ступњева. Потребно је почети са опажањем неколико тонова, најбоље три, тонови тоничног трозвука као најстабилнија функција, и то у једној до две октаве (мала и прва). Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим, с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном

регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овоме треба додати препознавање интервала као два одвојено одсвирана тона као и препознавање два симултано одсвирана тона, која ученици прво препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда).

Усмене диктате ученици изводе групно и појединачно. Певањем одслушаног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на аутодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера и његовог записивања, а потом брисања - прво делова, а затим и примера у целости).

Интонирање тонова, интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима.

Диктати као резултат постављених звучних представа су пожељни на сваком часу. Писмене диктате не могу да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивали вежбе из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо писање и правилну ортографију. Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата.

Музичко стваралаштво

У основи музичког стваралаштва лежи продуктивномузичко размишљање које се разликује од репродуктивног,наиме, оно не понавља готове узор, већ слободнимкомбиновањем ствара нове и логично осмишљене музичкесадржаје.

Музичким стваралаштвом, ученици се у настави могу бавити мењањеммелодијских примера као и познатих песама, преобликовањем мелодије варирањем, експресивним обликовањем (променом динамике, артикулације и темпа) или креирањем песама и бројалица на задати текст чиме стварају нове једноставне, јединствене креативне мелодије. Осим тога,ученици могу импровизовати и на различитим мелодијским инструментима или на удараљкама (Орфов инструментариј или ручно израђеним инструментима).

Активности музичког стваралаштва могу се спроводити индивидуално или групно. Музичким стваралаштвом се подстиче слобода изражавања и обликовања идеја и осећања, развија креативност и инвентивност како ученика тако и наставника.

Дидактичко-музичке игре

Музичке игре идеално су средство спонтаног усвајања знања и вештина. Игра је детету најдража активност. Оно кроз њу осећа задовољство и стиче прва сазнања. У настави солфеђа користе се музичке игре, а оне доприносе свестраном развојуличности, развоју музичких, али и моторичких способности деце.

Развој савремених технологија

Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли иодговарајућих апликација у свим видовиманаставе, па и у настави солфеђа и теоријемузике. У зависностиод технолошког напретка школе, постојања модерне опреме ушколи, могуће је чак и постојање мултимедијалних учионица.

Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија,у циљу постизања бољих резултата у

савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.

Ритам

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере као ритмичке моделе и користе их као трансфер у даљим ритмичким искуствима.

Поставка се одвија на следећи начин: препознавањем мотива, извођењем кратких мелодијских мотива са новим градивом, мануелним извођењем ритма, правилним акцентовањем, испитивањем научног градива, самосталним извођењем нових задатака са сличним садржајем, записивањем ритмичке окоснице и читањем примера из вокалне и инструменталне литературе. На такмичењима би требало обратити пажњу да примери буду на нивоу инструменталних композиција како ритмичко извиђење не би само себи постало циљ.

Опажање врста такта континуирано прати рад на ритму кроз слушање музике, музичку пратњу наставника, извођење и кроз покрет.

Пре рада на ритмичком читању, али и касније, користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте.

Равномерним читањем ученици савладавају континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом, а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке!). Код постављања четвороделне поделе са паузама на јединици бројања и лукова треба почети од најједноставнијих фигура које садрже примери из инструменталне литературе.

Домаћи задаци треба да садрже: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро научених примера уз поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

Посебно је потребно истаћи важност савладавања ритма и ритмичких фигура кроз покрет. Ученик изражава свој доживљај музике и прати покретом песме и композиције: тапшањем, лупкањем, пуцкетањем прстима, корачањем,...те при том опажа и усваја елементе ритма.

Теорија музике

Теорија музике у контексту наставе солфеђа представља усвајање знања која омогућавају разумевање нотног текста. Познавање лествица, интервала и акорада као других музичких појмова саставни су део ове области. Да би теорију музике остварили као саставни део музике, требало би је искључиво радити кроз озвучавање ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеђу.

Музичка писменост

Музичка писменост подразумева савладавање основних елемената и појмова у музици: нотног писма, кључева, нотних вредности, лествица, итд. Она се поставља на почетку као основа ради касније надоградње. Потребно је да ученик уме својим речима да објасни значење музичких појмова и дефиниција, тј. да учи с разумевањем.

Музички бонтон

Наставник је у обавези да васпитно делује на ученика упућујући га на правила понашања-музички бонтон, при слушању и извођењу музике. Потребно је да подстиче ученика да пажљиво слуша и коментарише извођење друга-другарице, као и музичког дела, али и да се адекватно понаша на концертима и јавним наступима.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима солфеђа најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и извођењу музичких садржаја као и развоју креативности.

Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све могуће разлоге за потенцијалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Резултати годишњих испита и смотри, учешће на јавним наступима употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

Назив предмета

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ (шестогодишње школовање)

Циљ

ЦИЉ учења предмета Теорија музике је да ученици стичу знања која подразумевају музичко описмењавање и спознају елемената музике а све то ради ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред

Шести

Годишњи фонд часова

35 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
— објасни музичке појмове	ПОЈМОВИ	Музички појмови и термини.

и термине: тонски и нотни систем од велике до треће октаве, виолински и бас кључ, особине тона, метар и метричке ознаке, музичку фразу, агогику, артикулацију, динамику и темпа. Основни украси и фигуре (информативно); — запише и препозна лествице, лествичне интервале и квинтакорде, доминантни и умањени септакорд у тоналитету; — запише и препозна врсте интервала до октаве (по узору на лествичне); — запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; — запише и препозна све врсте септакорада и мали дурски септакорд с обртајима; — правилно пише ноте, паузе и нотне вредности у различитим тактовима.	ТОНАЛИТЕТИ	Теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, карактеристични лествични интервали, лествични интервали и квинтакорди, доминантни и умањени септакорд у тоналитету. Прости интервали.
	ИНТЕРВАЛИ	Трозвучи: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и умањени и прекомерни квинтакорд.
	АКОРДИ	Четворозвучи: седам врста септакорада, мали дурски септакорд с обртајима.
	ОРТОГРАФИЈА	Правилно писање.

Кључни појмови садржаја: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ.

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и преношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Садржаји теорије музике су повезани са садржајима наставе солфеђа и усмерени су ка стицању музичких знања и вештина ученика са циљем да кроз теоретску анализу ученици сагледавају нотни текст са разумевањем у сваком погледу. Наставник својом креативношћу и инвентивношћу има слободу, али и одговорност, да изабере оптималан начин савладавања градива, с обзиром да групе ученика чине ученици различитих стручних већа.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. С обзиром на дужину трајања часа (45 минута за групу) рад треба ефикасно организовати.

Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области-теме и садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Теорија музике је посебан предмет у завршним разредима основног музичког образовања. Од првог до последњег разреда основног музичког образовања теорија музике прати сваку поставку и обраду методске јединице, како у мелодици и ритму, тако и у опажању, интонирању и диктатима.

У почетним разредима тежиште рада је на описмењавању ученика у оквиру домаћих задатака у виду преписивања примера из уџбеника и именовања исписаних нота и нотних записа, где је заправо циљ у овладавању нотним писмом у виолинском и бас кључу и савладавању нотних трајања и пауза као и врсте такта. Ова елементарна врста

музичке писмености ће служити као основно средство за даљу надоградњу знања из теорије музике.

Основне појмове наставник објашњава примерено узрасту ученика. Потребно је да ученици не уче напамет музичке: појмове, елементе и дефиниције, него да умеју својим речима да их објасне, покажу или одсвирају на инструменту. Сви музички елементи који се посебно и постепено савладавају, међусобно су повезани и чине нераскидиву, свеобухватну целину музике.

Теорија музике која је у чврстој вези са наставом солфеђа представља усвајање знања која кроз анализу омогућавају тумачење и дубље разумевање нотног текста и музике. Познавање лествица, интервала и акорада као и других музичких појмова саставни су део ове области. Да би теорију музике остварили као **саставни део музике**, требало би је искључиво радити кроз **озвучавање** ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеђу. Такав приступ теорији музике доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Утврђивање и проверу знања из теорије музике треба спроводити усменим и писменим путем, на разнолик и интересантан начин кроз: квизове, укрштене речи, дидактичке игре, тестове ...

Развој савремених технологија

Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли и одговарајућих апликација у свим видовима наставе, па и у настави солфеђа и теорије музике. У зависности од технолошког напретка школе, постојања модерне опреме у школи, могуће је чак и постојање мултимедијалних учионица.

Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија, у циљу постизања бољих резултата у савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима теорије музике најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, да би функционални задаци имали приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и тумачењу музичких садржаја као и развоју креативности.

Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оценивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све могуће разлоге за евентуалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

Назив предмета **СОЛО ПЕВАЊЕ**

Циљ учења предмета Соло певање је да код ученика развије интересовање и љубав према соло певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Први**

Годишњи фонд часова **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише делове вокалног апарата; – правилно резонира; – правилно користи дијафрагму; – правилно држи тело; – разликује правилно од неправилног дисања; – самостално примењује вежбе дисања; – разликује правилно од неправилне емисије тона; – правилно интонира и јасно изговара слоге; – примењује промену вокала при певању лакших вокализа; – примењује основне елементе нотне писмености у певању, чита нотни текст; – лако пева кратке композиције напамет уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике вокалног апарата. Начин добијања тона. Правилно држање тела и став тела при певању Дисање и вежбе дисања. Емисија тона у односу на врсту техничке вежбе или композиције. Једноставне вежбе кроз легато, секунде, терце, кварте, квинте, узлазно и силазно, разложени квинтакорд. Уједначавање вокала. Слушање, интонација и дикција. Музички бонтон. ЛИТЕРАТУРА Техничке вежбе, вокализе: Ф.Абт, Н. Вакаи, Х.Пановка, Ђ.Конконе, Г.Зајдлер Р.Тирнанић: <i>Песме Италијанских композитора, избор</i> Лакше композиције италијанских композитора: Ђ.Каћини, А.Калдара,

ње; – испољава самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике.		А.Скарлати, А.Фалкониери, Л.Манциа, „Мале песме великих мајстора“ и друга дела по избору наставника које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика
Обавезни минимум програма - четири вокализе - две песме старих мајстора - једна лакша песма		
Јавни наступи Обавезан један јавни наступ у току школске године		
Програм смотри На крају школске године смотри, једна вокализа (са текстоили без текста) и једна песма старог мајстора, програм се изводи напамет не мора се изводити на оригиналном језику).		

Кључни појмови садржаја: вокални апарат, дисање, тон, интонација, резонатор, дијафрагма, певање, вокали, слушање музике, музички бонтон

Назив предмета

СОЛО ПЕВАЊЕ

Циљ

Циљ учења предмета Соло певање је да код ученика развије интересовање и љубав према соло певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред

Други

Годишњи фонд часова

70 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– правилно држи тело и на правилан начин примењује вежбе дисања; – опише положај гласница при певању и функцију дијафрагме, резонатора; – лако формира тон и контролише интонацију при певању; – јасно изговара слоге и тумачи текст композиције при певању; – примењује различита музичка изражајна средства у фразирању, у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – пева кратке композиције напамет уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – пренесе публици сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију; – поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Став тела при певању и вежбе дисања. Карактеристике и одржавање вокалног апарата. Начин добијања тона. Емитовање тона у односу на врсту техничке вежбе или композиције. Техничке вежбе кроз легато. Уједначавање вокала. Слушање, интонација и дикција. Тумачење динамике и темпа. Припрема за јавни наступ. Музички бонтон. ЛИТЕРАТУРА Техничке вежбе, вокализе: Ф.Абт, Н. Вакаи, Х.Пановка, Ћ.Конконе, Г.Зајдлер, Л.Бордесе Лакше композиције Италијанских композитора по избору наставника Лакше песме класичара и романтичара „Мале песме великих мајстора“ (В.А.Моцарт, Ф.Менделсон, Л.В. Бетовен, Р.Шуберт, Ф.Векерлен и други, по избору наставника, који одговара узрасту и техничким могућностима ученика.
Обавезни минимум програма - четири вокализе - четири песме старих мајстора - две лакше песме		
Јавни наступи - обавезан један јавни наступ током школске године		
Испитни програм Испитни програм: две вокализе(са текстом, без текста, различитог карактера) једна песма старог мајстора		

Испитни програм се изводи напамет.(програм се не мора изводити на оригиналном језику)

Кључни појмови садржаја: дисање, тон, интонација, резонатор, дијафрагма, лако певање, вокали, слушање музике, музичка фраза, музички бонтон

Називпредмета **СОЛО ПЕВАЊЕ**

Циљ **Циљ** учења предмета Соло певањеје да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Трећи**

Годишњифондчасова **70 часова**

ИСХОДИ По завршенојтеми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– примени правилан певачки став и вежбе дисања; – контролише дужину даха при певању; – користи стечена знања из основа музичке писмености, лако чита с листа уз помоћ наставника; – примењује нове певачке технике; – правилно интонира и при певању користи функцију дијафрагме и резонатора-јасно изговара и тумачи текст у композицији; – користи различита музичка изражајна средства при фразирању у зависности од карактера музичког примера; – јасно тумачи динамику кроз певање; – самостално изводи кратке	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Контрола правилног става при певању и дисања. Увод у предмет читања с листа, примена (prima vista). Развој певачке технике: portato, portamento, staccato, martelatto. Интонирање и емисија тона кроз техничке вежбе и композиције. Динамичко нијансирање: crescendo, decrescendo, diminuendo... Припрема за јавни наступ. Музички бонтон. ЛИТЕРАТУРА Техничке вежбе, вокализе: Ф.Абт, Н. Вакаи, Пановка, Конконе, Зајдлер Лакше композиције Италијанских композитора: Качини, Калдара, Скарлати,

композиције напамет уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољава самопоуздање у току јавног наступа; – изрази мишљење о сопственом и туђем наступу; – поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике; – користи предности дигитализације за слушање и извођење музике.		Фалконијери, Манца и друга дела по избору наставника Б. Цвејић: <i>Песме за младе певаче</i>, избор „Мале композиције великих мајстора“ избор лакших композиција Моцарт, Менделсон, Шуберт и други, В. Ђорђевић, П. Коњовић, И. Бајић, Д.Јенко, С. Христић, З.Јовановић, М. Пребанда, И. Зајц, Ј. Хатце А. Даргомижски, М. Глинкаи други, избор песама које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика по избору наставника.
Обавезни минимум програма - четири вокализе - четири песме старих мајстора - једна песма класичара или романтичара - једна песма Српског или Словенског композитора		
Јавни наступи Обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм - једна вокализа - једна арија старог мајстора - једна песма по слободном избору(класичара, романтичара Српског или Словенског композитора) Испитни програм се изводи напамет, на оригиналном језику		
Кључни појмови садржаја: дисање, тон, интонација, резонатор, дијафрагма, лако певање, вокали, слушање музике, музичка фраза, музички бонтон		

Назив предмета

СОЛО ПЕВАЊЕ

Циљ

Циљ учења предмета Соло певање је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред

Четврти

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– самостално изводи вежбе дисања уз правилан став и држање; – лако формира тон и контролише интонацију при певању; – јасно изговара и тумачи текст композиције при певању; – примењује стилске разлике самостално у тумачењу композиције; – контролише мимику лица; – примењује принцип узајамног слушања у заједничком упевавању и певању; – самостално изводи, пева композиције напамет уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољава самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Развој певачких вештина и осамостаљивање при вежбању. Тумачење стилских разлика у литератури. Текст- разумевање текста, тумачење музичким средствима и јасан и правилан изговор. Увод у камерну музику. Припрема за јавни наступ. Извођење композиција различитог карактера и сценски наступ. Музички бонтон ЛИТЕРАТУРА Техничке вежбе, вокализе: Ф.Абт, Н. Вакаи, Пановка, Конконе, Зајдлер Лакше композиције Италијанских композитора: Качини, Калдара, Скарлати, Фалконијери, Манца и друга дела по избору наставника Б. Цвејић: <i>Песме за младе певаче</i>, избор „Мале композиције великих мајстора“ избор лакших композиција Моцарт, Менделсон, Шуберт и други, В. Ђорђевић, П. Коњовић, И. Бајић, Д.Јенко, С. Христић, З.Јовановић, М. Пребанда, И. Зајц, Ј. Хатце А. Даргомижски, М. Глинкаи други, избор песама које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика по избору

		наставника.
Обавезни минимум програма		
– шест вокализа – четири песме старих мајстора – две песме класичара и романтичара – две песме Српских и Словенских композитора		
Јавни наступи		
Обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм		
– две вокализе различитог карактера – једна арија старог мајстора – једна песма по слободном избору(класичара, романтичара, Српског или Словенског композитора)		
Испитни програм се изводи напамет, на оригиналном језику		

Кључни појмови садржаја: дисање, тон, интонација, резонатор, дијафрагма, лако певање, вокали, слушање музике, музичка фраза, музички бонтон.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

СОЛО ПЕВАЊЕ

I. УВОДНИ ДЕО

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Певањем се активира велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, као и емоционални развој.

У настави која је усмерена на остваривање исхода предност се даје искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз певање..

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Понуђени **Музички садржаји** остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз присуство на концертима и групно извођаштво. Посебну пажњу треба обратити на развој и стимулисање комуникацијских вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

На сваком часу ученике треба упућивати на правилан став, правилно дисање и да правилно користе извођачки апарат.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. *Годишњим планом* се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима а у складу са годишњим фондом часова. *Оперативни план* подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело.

Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална и да усмерење часа у односу на ток и фокус у многостручности зависи од припремљености ученика за час. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмерава и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Током остваривања наставе и учења, наставник подстиче ученика пријатном радном атмосфером, уводећи га преко вежби дисања, лаганих техничких вежби, у умеће соло певања. Техничке вежбе су у почетном раду (нпр. секунде, терце, кварте, квинте, узлазно и силазно, разложени квинтакорд, навише и наниже), једноставне, при чему кроз рад педагог инсистира: на правилној импостацији, мекој али конкретној атаци на тон, чистој интонацији, правилној артикулацији вокала и консонаната, апођатури, легату. Развојем гласовних способности ученика наставник кроз рад примењује нове певачке технике (*portato, portamento, staccato, martellato*).

У раду са учеником, наставник треба да обрати пажњу на став тела као и мимику лица ученика, благи озарен израз. Кроз различиту музичку литературу, наставник упознаје ученика са епохама, стилевима извођаштва, карактеристикама истих, при чему ученик напредује у свом школовању.

Код ученика треба развијати љубав и вештине заједничког музицирања, узајамног слушања и певања у дуету чиме се развија потреба за међусобним слушањем и сарадњом у заједничкој интерпретацији музичког дела.

Веома је важно постицати ученике на слушање уметничке музике кроз видео примере, одласком на концерте, у позориште. Дискусијом о одслушаним или изведеним делима развијају се критички ставови о сопственим и другим извођењима што је веома важно за даље напредовање.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима соло певања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

Назив предмета **УПОРЕДНИ КЛАВИР**

Циљ Циљ учења предмета Упоредни клавирије да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Први**

Годишњи фонд часова **35 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– препозна делове клавира и разликује различите начине добијања тона на клавиру; – да се оријентише на клавијатури; – правилно седи за клавиром; – примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију и опише их својим речима; – примени различита музичка изражајна	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Положај за клавиром и поставка руку и прстију. Вежбе за опуштање. Вежбе за правилно ритмизирање. Основне врсте удара: портато, легато, стакато. Динамичке ознаке: пиано, мецофорте, форте, крешендо и диминуендо. Ознаке за темпо: аданте, модерато, алегро и друге.. Појам лука. Појам фразе. Појам такта, двотакта, тротакта са одговарајућим нагласцима. Упознавање вредности ноте и паузе као и триоле, синкопе и пунктиране ноте. Увођење ученика у начине

средства у складу са карактером музичког дела; – самостално свира кратке композиције напамет; – самостално и уз помоћ наставника контролише квалитет звука.		вежбања. Читање нота, знаци за октаве, знаци за интервале. Остали знаци на које се наилази у литератури предвиђеној програмом. Контрола тона. Музичка меморија. Самоконтрола звука и разумевање музичког облика. Полифонија – канон, имитација. Скале и трозвици Скале до четири повисилице и једне снизилице у размаку једне октаве, у четвртинама, у паралелном и супротном правцу од истог тона. Дурски трозвук разложено и истовремено – основни положај и два обртаја трогласно у четвртинама. ЛИТЕРАТУРА – Једна од почетних школа за клавир – Томсон, Јела Кршић, Николајев – Бајер: <i>Школа за клавир</i> – од вежбе 85 и даље – Диверноа: <i>Етиде оп. 76</i> – основне вежбе за клавир – Черни: <i>Оп. 599, Оп. 453 оп. 139</i>, I свеска – Гњесина: <i>Клавирска абечеда</i>, избор – Лешхорн: <i>Мелодичне етиде оп. 192</i>, избор – М. Лили Петровић <i>Школица за клавир</i> Ниво А и Ниво Б Обраде и аранжмани познатих мелодија и друге композиције примерене узрасту и способностима ученика.
---	--	---

Кључни појмови садржаја: клавир, слушање, опажање, тон.

Назив предмета

УПОРЕДНИ КЛАВИР

Циљ

Циљ учења предмета Упоредни клавирије да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред

Други

Годишњи фонд часова **35 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
– чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу; – одсвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине; – препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта; – користи педал у делима; – уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте; – чује и примени више динамичких нивоа пиајанисимо, мецопијано, фортисимо, мецофорте; – јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње; – осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Технички и музички захтеви: Повезивање прсторедних група навише и наниже, развијање спретности прстију кроз активно осмишљавање, слушање и свирање техничких вежби, лествица и етида. Увођење у основне елементе форме – мотив, реченица, облик песме, сонатина. Упознавање са законима метрике – разне врсте тактова, слаб и јак део такта, акценти. Динамичко нијансирање лествица – пиано, пианисимо и мецопиано. Диференцирање мелодије од пратње, рад на полифонији. Увођење у педализацију – вежбе. Скале и трозвучи Најмање 4 дурске и 2 молске скале у осминама у размаку две октаве, паралелно. Трозвучи, разложено и истовремено, у размаку две октаве – завршетак

– самостално и/или по потреби уз помоћ наставника контролише квалитет звука; – повезује прстореде групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу самостално и уз помоћ наставника; – развија спретност целокупног апарата уз помоћ наставника; – самостално, изражајно свира композиције напамет; – развија и испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		секстакордом. ЛИТЕРАТУРА – Јела Кршић: <i>Клавирска читанка за други разред</i> - Ханон за почетнике – Диверноа: <i>Оп. 176</i> – Лемоан: <i>Дечије етиде</i> оп. 37 – Гњесина: <i>Мале етиде</i>, I део – Беренс: <i>Оп. 70</i> – Черни: <i>Оп. 139, 24 етиде</i> – М. Живковић: <i>Међумурје мало, Текла вода Карашица</i> – Ј. С. Бах: <i>Мале композиције</i>, избор лакших – Хендл: <i>Избор композиција у редакцији Јеле Кршић</i> – Избор сонатина: Ванхал, Хаслингер, Плејел, Бетовен, Хор, Рајнеке, Кулау, Клементи. Сонатине домаћих аутора и других композитора одговарајуће тежине – Збирка „<i>Наши композитори за младе пијанисте</i>” – З. Христић: <i>Тачкице</i> – Р. Петровић: <i>Игра, Циркус за мичиће, Украјинска игра</i> – С. Хофман: <i>Две басне</i> – Б. Предић: <i>Прича моје лутке</i> – М. Тајчевић: <i>За мале</i> – В. Миланковић: <i>Дечје приче, 25 мијатура</i> за I и II разред – Избор лакших композиција (Просвета, Београд) – Шуман: <i>Оп. 68</i> – Гречанинов: <i>Оп. 99</i> – Гедике: <i>Оп. 36</i> – Гурлит: <i>Оп. 82</i> – Раули: <i>Оп. 36 и 37</i> – Б. Барток: <i>За децу</i> – Клавирска музика за почетнике, Микрокосмос I, избор – Мајкапар: <i>24 лаке композиције</i> оп. 16 – Кабалевски: <i>Оп. 30</i>
--	--	---

		– Скот: <i>Кутија играчака</i> Друге композиције одговарајуће тежине.
Обавезни минимум програма – лествице и акорди по програму; – осам композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – једна цела сонатина и један до два става из различитих сонатина или варијације.		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Програм смотри 1. Једна лествица по слободном избору; 2. Једна етида; 3. Две композиције по слободном избору.		
Кључни појмови садржаја: клавир, слушање, опажање, тон.		

Назив предмета

УПОРЕДНИ КЛАВИР

Циљ

Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред

Трећи

Годишњи фонд часова

35 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
– свира с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено уз помоћ наставника; – јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара; – транспонује хроматски лакше мотиве или	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Унапређивање основних врста удара – легато, стакато из подлактице, из прста, нон легато, портато, репетиција. Техничке вежбе са ритмичким варијантама. Анализа музичких облика уз

реченице; – примени више динамичких нијанси у свирању; – негује културу тона; – појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; – свира двохвате са јасним диференцирањем мелодијске линије; – свесно користи директан и синкопирани педал; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер; – свира једноставну пратњу на задату мелодију;		тумачење значења и конструкције дела која се обрађују – сонатина, менует, гавота, марш ... Шире упознавање са елементима полифоније – држани тонови, свирање двохвата, истицање гласова, динамизирање деоница. Употреба истовременог и синкопираног педала. Упознавање са украсима и припремне вежбе: дуги и кратки предудар, пралтрилер и краћи трилер. Техничке вежбе, скале и трозвучи Вежбе за: правилно низање тонова, изједначавање удара, учвршћивање прстију, различиту артикулацију. Најмање 4 дурске скале (које нису рађене у II разреду) у распону две октаве у осминама паралелно и супротно, као и у распону три октаве у осминским триолама, паралелно. Најмање 2 молске скале у распону две октаве, паралелно. Хроматске скале у распону две октаве, паралелно. Трозвук четворогласно кроз две октаве разложено. Читање с листа лаганих вежби, одвојено и заједно. ЛИТЕРАТУРА – Јела Кршић: <i>Клавирска вежбанка</i> – Лемоан: <i>Дечје етиде оп. 37</i> – Черни: <i>Оп. 849</i>, избор – Бертини: <i>25 етида оп. 100</i>, избор – Диверноа <i>оп. 176</i> – Гедике: <i>Оп. 32 и 47</i>, број 5,
--	--	--

		6 и 8 – Лак: <i>Оп. 172</i> Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: <i>Мале композиције</i> – Ј. С. Бах: <i>Мали прелудијуми</i> – Јела Кршић: <i>Клавирска вежбанка</i>, избор – Хендл: <i>Избор композиција</i>, у редакцији Јеле Кршић Друге композиције одговарајуће тежине. – Клементи, Дијабели, Кулау, Дусик, Хајдн (лакше) као и сонатине домаћих и других аутора одговарајуће тежине. – Гњесина: <i>Тема и шест малих варијација</i> – Кабалевски оп. 51: <i>Варијације Еф-дур</i> – Сорокин: <i>Тама са варијацијама а-мол</i> – Кулау: <i>Варијације Ге-дур</i> – Кршић и Шишмановић: <i>Збирка Наши композитори за младе пијанисте</i> – Логар, Рајичић и Илић: <i>За мале клавиристе</i> – Рајичић: <i>Дечја збирка</i>, избор – Тајчевић: <i>Дјеци и I мала свита</i> – Душан Радић: <i>Рондино</i> – Р. Мац: <i>Стара ура игра полку</i> – Чајковски: <i>Албум за младе</i>, оп. 39, избор – Шуман: <i>Албум за младе</i>, оп. 68, избор – Б. Барток: <i>Деци</i>, <i>Микрокосос II</i> – Гречанинов: <i>Дечја књига</i> оп. 98 – О. Шин: <i>Од јутра до сумрака</i> – Шите: <i>Из веселог дечјег</i>
--	--	---

		доба, избор – Хајдн: <i>Мале игре</i>, избор – Моцарт: <i>14 дечјих композиција</i> – Скот: <i>Животиње</i>, избор – Сарауер: <i>Слике из дечјег доба</i> – Хачатуријан: <i>Андантино</i> – Лутославски: <i>12 малих комада</i> – Мајкапар оп. 33: <i>Минијатуре</i> – Вилалобос: <i>Изабрани лаки комади</i> – Јела Кршић: <i>Клавирска вежбанка</i>, избор – Раули: <i>19 малих комада</i>, избор – Поцоли: <i>Мали комади</i>
Обавезни минимум програма – лествице и акорди по програму; – 6 композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина или варијације и један став или два циклуса варијација;		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм: 1. Једна лествица по слободном избору; 2. Једна етида; 3. Једна полифона композиција; 4. Један став сонатине; 5. Једна композиција по слободном избору.		

Кључни појмови садржаја: клавир, слушање, опажање, тон.

Назив предмета

УПОРЕДНИ КЛАВИР

Циљ

Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког

школовања.

Разред

Четврти

Годишњи фонд часова **33 часа**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита и свира течно с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено; – самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; – коригује лоше извођење у току свирања; – у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; – појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; – негује културу тона; – критички прати сопствени развој; – самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Решавање техничких и музичких проблема. Вежбе за: – јачање прстију (нарочито 4. и 5. прста); – подметање палца и брзо низање и промену прсторедних група; – повећање распона шаке. Припремне вежбе за веће интервале. Проширење динамичке лествице као рад на упознавању елемената правилне интерпретације. Примена педала. Анализа облика – дводелна песма, троделна песма, прелудијум ... Читање с листа лакших композиција. Скале и трозвуци Дурске скале кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Молске скале кроз четири октаве у осминама, у паралелном кретању. Хроматске скале кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Велико разлагање трозвука (арпеђо) у осминама, кроз две октаве. Доминантни и умањени септакорд (арпеђо) у

музике.		осминама, кроз две октаве. ЛИТЕРАТУРА – Черни: <i>Op. 849 избор етида</i> – Кршић и Ранковић: Збирка за савлађивање техничких про- блема I и II свеска – Беренс: <i>Op. 61</i>, избор – Лешхорн: <i>Op. 381</i> избор Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: <i>Мали прелудијуми</i> – избор – Хендл: Избог композиција, у редакцији Јеле Кршић Друге композиције одговарајуће тежине. – Хајдн Сонатине (редакција Кршић и Шишмановић) Друге сонатине или сонате одговарајуће тежине. – С. Рајичић: <i>Мала свита</i> – Славенски: <i>Игре и песме са Балкана I и II свеска</i>, избор лакших – В. Мокрањац: <i>Мала свита</i> – Кршић и Шишмановић: Наши композитори за младе пијанисте Друга дела одговарајуће тежине. – Менделсон: <i>Песме без речи</i>, избор – Григ: <i>Лирски комади</i>, избор – Прокофјев: <i>Музика за децу</i> – Дебиси: <i>Мали црнац</i> – Дусик: <i>Матине</i> – Мартину: <i>Лутке</i>, избор лакших – Душкин: <i>Краљ вилењака, Ваиар</i> – Чимароза: <i>Сонате</i>, избор – Кабалевски: <i>Op. 27</i> – Лутославски: <i>Народне мелодије</i>
---------	--	--

		– Б. Барток: <i>За децу</i> , Микрокосмос III и IV свеска – Пинтарић и Станковић: <i>Композиције за клавир</i> , избор Аранжмани и обраде разних познатих мелодија за клавир
Обавезни минимум програма – лествице и акорди по програму; – 6 композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина или варијације и један став или два циклуса варијација; – једна композиција домаћег аутора.		
Јавни наступи – – обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм (на крају школске године): 1. Једна етида; 2. Једна полифона композиција; 3. Један став сонатине; 4. Једна композиција по слободном избору.		

Кључни појмови садржаја: клавир, слушање, опажање, тон.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

УПОРЕДНИ КЛАВИР

I. УВОДНИ ДЕО

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Свирањем се активира велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, као и емоционални развој.

У настави која је усмерена на остваривање исхода предност се даје искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз свирање.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Понуђени **Музички садржаји** остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз присуство на концертима и групно извођаштво. Посебну пажњу треба

обратити на развој и стимулисање комуникацијских вештина у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. *Годишњим планом* се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима а у складу са годишњим фондом часова. *Оперативни план* подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело.

Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална и да усмерење часа у односу на ток и фокус у многоструком зависи од припремљености ученика за час. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Ученике на сваком часу треба упућивати на правилно седење и економичност покрета која је основа превенције повреда мишићног ткива. Инсистирати на логичком мишљењу које ће помоћи да се сви сегменти личности ученика развијају у пуном капацитету. Подстицати ученике на самостално изражавање кроз музику са освешћеном употребом музичких средстава.

Наставник има могућност да по слободном избору, одабере и композиције за извођење које нису наведене у програму водећи рачуна о примерености наставним садржајима, учениковим техничким могућностима и музичким интересовањима, естетским захтевима и исходима.

Ученике треба стимулисати да читају нотни запис клавирске деонице коју изводе клавијирски корепетитори како би се што боље упознали са садржајем клавирске пратње за главни предмет – соло певање. Веома је корисно ученике ставити у позицију корепетитора и при томе водити рачуна о томе да то буде по тежини пратња коју је реално испратити.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. Битно је на почетку школске године јасно поставити критеријуме оцењивања и упознати ученика са истим. У обзир треба узети све сегменте учениковог талента, залагања и

односа према раду. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учесће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ

(солфеђо, теорија музике)

Назив предмета **СОЛФЕЂО (четворогодишње школовање)**

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Први**

Годишњи фонд часова **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; – слуша дечије и народне композиције и примере из литературе уз покрет; – изражава утиске о слушаном делу цртањем; – препозна и чита ноте у виолинском и бас кључу; – изводи и записује: нотна трајања: целу, половину с тачком, половину,	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ	Нотни систем: од велике октаве до треће октаве у зависности од врсте инструмента. Нотне вредности и одговарајуће паузе. Хроматски знаци: повисилице, снизилице и разрешилице.

четвртину, осмину ноте; – – равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу; – изводи четвртине; осмине, лукове и одговарајуће паузе; – препозна и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја; – препозна и изводи основне фигуре; – приказује ритам кроз покрет; – изводи знакове за продужавање трајања; тона: тачка, лук, корона; – чита ритам солмизацијом; препозна и употреби предзнаке: повисилицу, снизилицу и разрешилицу; – препозна и својим речима објасни појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах; – употреби солмизацију и музичку абецеду; – опише својим речима шта је лествица, тетрахорд, ступњеви и главни ступњеви; – употреби знаке за понављање, <i>prima i seconda volta</i>, <i>D.C.al fine</i>, корона; – примени основне динамичке ознаке (јако, тихо, умерено јако, умерено тихо, поступно појачавање и стишавање); – примени основне ознаке за темпо: спор, умерен и брзи;		Појмови: такт, тактица, завршна тактица, предтакт, узмах. Именовање нота солмизацијом и музичком абецедом. Лествични појмови. Термини и појмови, без дефиниција, у оквиру садржаја програма. Основне ознаке за динамику (<i>forte</i>, <i>piano</i>, <i>mezzoforte</i>, <i>mezzopiano</i>; <i>crescendo</i> i <i>decrescendo</i>). Основне ознаке за темпо (<i>lento</i>, <i>andante</i>, <i>moderato</i>, <i>allegro</i>, <i>vivo</i>). Основне ознаке за артикулацију (<i>legato</i>, <i>staccato</i>, <i>tenuto</i>) и фразирање.
	МЕЛОДИКА	Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за први разред (C, F и G дур а, е, d мол). Звучна слика дурског и молског тонског рода. Функционални односи у тоналитету. Поставка штима. Функције главних ступњева. Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скок у тонику и доминанту и тонични трозвук у обрађеним тоналитетима. Природни, хармонски и мелодијски мол. Развој музикалности.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива.

– примени најчешће начине извођења музичког дела (повезано, кратко и издржано) и музичке целине; – пева по слуху и солмизацијом песмице и мелодијске примере; – звучно препозна дур и мол; – пева: лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту, тоничну терцу и вођицу и тонични трозвук; – пева штимове обрађених дурских и молских лествица; – чује и препозна главне ступњеве; – пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера; – опажа и пева тонове и мотиве; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – запише напамет научене песме; – запише мелодијске диктате по двотактима; – запише ритам у мелодијском примеру; – препозна врсту такта у певаним песмама са текстом; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица ; – смишља мелодију или ритам на текст бројалице или дечије песмице; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице;		Аутодиктат. Писмени мелодијски диктат. Записивање ритмичке окоснице. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Опажање и певање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет. Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетрахорда. Опажање метра.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације.
	РИТАМ	Врсте такта: 2/4, 3/4, 4/4, 2/8, 3/8. Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8. Начини извођења ритма. Ритам у примерима од звука ка слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања у зависности од инструмента. Ритмичке фигуре: синкопа, пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на две јединице бројања. Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.

– препозна и изводи двочетвртински; трочетвртински и четворочетвртински такт; – препозна и изводи двоосмински, троосмински; – препозна и изводи такт шестосмина са основном поделом јединице; бројања и без лукова и паузи; – изводи бројалице; – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – осећа ритмички пулс; –		
1. Равномерно и ритмичко читање нота. 2. Препознавање лествице и лествичних елемената у мелодијском примеру. 3. Мелодијски пример у пређеним тоналитетима.		

Кључни појмови садржаја: мелодија, ритам, покрет, импровизација, меморија, музички бонтон.

Назив предмета **СОЛФЕЂО**

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Други**

Годишњи фонд **70 часова**
часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– слуша дечије и народне композиције и примере из литературе уз покрете;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.

– изражава утиске о слушаном делу цртањем; – препозна елементе музичке писмености кроз примере за слушање; – пева и препозна скок у тонику, доминанту, субдоминанту и вођицу; – пева по слуху мелодијске примере солмизацијом и песмице у молу; – звучно препозна мол; – пева штимове обрађених дурских и молских лествица; – пева и препозна лествично и терцно кретање, тонични трозвук; – пева и препозна три врсте мола; – препозна и именује главне ступњеве; – изражајно пева мелодије различитог жанра и карактера;	МЕЛОДИКА	Утврђивање пређеног градива. Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за други разред (D дур, h мол, Вдур, g мол, А дур, fis mol). Звучна слика молског тонског рода. Поставка штима. Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скок у тонику и доминанту и тонични трозвук у пређеним тоналитетима. Природни, хармонски и мелодијски мол. Функције главних ступњева. Развој музикалности.
– опажа и пева тонове и мотиве; – запише ритам у мелодијском примеру; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – запише мелодијске диктате; – запише напамет научене песме; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд; – опажа и пева мале и велике терце и чисту квинту; – опажа и пева дурски, молски и хармонски тетрахорд; – препозна врсту такта у	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање ритмичке окоснице. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат. Аутодиктат. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Опажање и певање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет. Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетрахорда.

песмама са текстом и у примерима из литературе; — мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; — смишља мелодију или ритам на текст бројалице или дечије песмице; — пажљиво слуша и коментарише извођење друга-другарице; — изводи основне фигуре такта 6/8 уз певање одговарајућих песмица; — изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; — изводи бројалице; — приказује ритам кроз покрет и игру; — равномерно чита ноте у виолинском, бас кључу у једном и два линијска система; — визуелно сагледава и изводи као целину: основне фигуре; четворodelне поделе и пунктирану и обрнуто пунктирану фигуру на ритмичкој јединици; — препозна и чита лукове, паузе, узмах и предтакт; — чита ритам солмизацијом; — запишеи препозна обрађене дурске и молске лествице и тетра хорде; — запише и препозна интервале до квинте као и дурски и молски квинтакорд на основним тоновима; — објасни својим речима		Опажање метра.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.
	РИТАМ	Обнављање пређених врста тактова и обрада такта: 4/8 и 2/2. Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8 са луковима и паузама. Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање или мануелном техником). Ритам у примерима од звука ка слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања у зависности од инструмента. Четворodelна подела јединице бројања. Ритмичке фигуре: пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на ритмичкој јединици. Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Записивање и препознавање обрађених лествица и тетра хорада. Интервали до квинте (мали, велики и чисти) и дурски и молски квинтакорд на

појмове: лествица, ступањ, степен/полустепен, тетрахорд, главне ступњеве, вођицу, тонични трозвук, интервале.		основним тоновима. Проширивање знања из музичке терминологије (лествица, ступањ, степен/полустепен, тетрахорд, главне ступњеве, вођицу, тонични трозвук, интервали).
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.

Програм смотре:

1. Усмено опажање кратког мотива у тоналитету мелодијског примера.
2. Мелодијски пример (а, еили d mol) уз анализу: лествица, тетрахорди, интервали, дурски и молски квинтакорд.
3. Ритмичко читање у четвртинском такту у оквиру пређеног градива.

Кључни појмови садржаја: Слушање, мелодија, ритам, покрет, игра, импровизација, музички бонтон.

Назив предмета

СОЛФЕЂО

Циљ

ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред

Трећи

Годишњи фонд часова

70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
— пева и препозна лествично кретање и	МЕЛОДИКА	Обнављање градива (све области). Функционални односи у

скокове у све ступњеве; — пева по слуху и солмизацијом песме различитих жанрова као и примере из инструменталне литературе; — пева штимове обрађених дурских и молских лествица; — звучно препозна дурски и молски тонски род; — пева песме различитих жанрова са модулацијом у доминантни дурски тоналитет и паралелни мол; — пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима;		тоналитету. Песме и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за трећи разред (Es dur и c mol, E dur , cis mol As duru и f mol). Штимови. Једноставни примери по слуху и солмизацијом, као и мелодијски примери који садрже у себи мутацију. Звучна поставка модулације првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Развој музикалности. Двогласни примери. Композиције са клавирском пратњом.
— пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера; — пева двогласне примере (у пару или групи) и композиције са клавирском пратњом; — опажа и пева и записује : тонове, групе тонова и мотиве; — запише мелодијске диктате; — запише ритам у мелодијском примеру; — опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима;	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Опажање и интонирање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Записивање ритмичке окоснице. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање доминантног септакорда. Опажање и интонирање интервала до октаве обрађених кроз песме и

– опажа и пева доминантни септакорд; – опажа и пева интервале до октаве; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песама; – смишља мелодију или ритам на научену песму или мелодијски пример; – примени потребна знања и вештине уз игру; – препознаје елементе пређеног градива кроз примере за слушање; – својим речима изражава утиске о слушаном делу; – изводи сложену поделу у такту 6/8 уз примену лукова и пауза; – изводи ритмичке фигуре сичилијану и тирану; – изводи такт 9/8 и 12/8; – пева народне мелодије у тактовима 5/8 и 7/8; – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – доживљава ритам кроз покрет; – равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система;		примере из литературе.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	РИТАМ	Обрађене врсте такта. Сложена подела тродела у такту 6/8 уз примену лукова и осминских пауза. Пунктиране фигуре троделног ритма: сичилијана и тирана. Информативно упознавање врста такта 9/8 и 12/8. Мешовито сложени тактови: 5/8 и 7/8. Начини извођења ритма. Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања. Ритам кроз песме различитих жанрова. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент(body percussion,...). Равномерно читање уз повећање брзине читања и обележен темпо.

– ритмички прочита триолу у четвороделној подели јединице бројања; – чита ритам солмизацијом; – запише и препознаобрађене дурске и молске лествице и тетракорде; – запише и препозна интервале до октаве; – запише и препозна квинтакорде са обртајима у обрађеним тоналитетима; – запише и препозна доминантни и умањени септакорд; – објасни ознаке за различите врсте темпа и карактера; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – поштује правила понашања на концерту.		Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Лествице и тетракорди. Интервали до октаве (чисти, велики и мали интервали). Дурски и молски квинтакорд са обртајима и прекомерни и умањени квинтакорд. Доминантни и умањени септакорда. Ознаке за темпо и карактер: Lento, Andante, Moderato, Allegro, Vivo.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту

Програм смотре:

Писмени део:

1. Мелодијски диктат у тоналитетима до три предзнака.
2. Тест из теорије (лествице, предзнаци, тетракорди, имена и врста интервала до октаве, дурски и молски квинтакорд са обртајима, доминантни и умањени септакорд).

Усмени део:

1. Мелодијски пример.
2. Ритмичко читање: бас кључ (пређено садржаји из II и III разреда).

Кључни појмови садржаја: функције, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.

Назив предмета

СОЛФЕЂО

Циљ

Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред

Четврти

Годишњи фонд часова

66 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
– пева мелодијске примере солмизацијом као и примере из литературе; – пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве; – пева и опажа штимове обрађених дурских и молских лествица; – пева и препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру; – пева мелодијске примере различитих жанрова са модулацијом; – пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским	МЕЛОДИКА	Обнављање градива из свих области. Нови тоналитети: H dur, Des-dur и b-mol. Остали тоналитети са 5, 6 и 7 предзнака - информативно (да осете боју тоналитета). Функционални односи у тоналитету. Штимови. Мутација. Модулације првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Мешовито сложени тактови: 5/8 и 7/8. Неговање музичке традиције. Развој музикалности. Двогласни примери, канони и композиције са клавирском пратњом.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Записивање ритмичке окоснице. Транспоноване мотива.

примерима; — пева народне песме са текстом у тактовима 5/8 и 7/8; — пева српске песме и песме других националности; — пева двогласне примере и каноне (у пари или групи) и композиције са клавирском пратњом; — запише ритам у мелодијском примеру; — пева научен мотив у другом тоналитету; — запише мелодијске диктате; — опажа и пева интервале до октаве; — опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; — опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет; — препозна доминантни септакорд са обртајима и умањени септакорд; — мења и допуњава мелодију и ритам научених примера; — смишља мелодију или ритам на научену песму или мелодијски пример; — примени потребна		Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Опажање и интонирање интервала до октаве (велики, мали и чисти) и опажање прекомерне кварте и умањене квинте. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналитет. Опажање доминантног септакорда са обртајима и умањеног септакорда.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова.
	РИТАМ	Обрађене врсте такта. Сложена подела и ритмичке фигуре троделног ритма. Начини извођења ритма. Ритам у примерима - од звука ка слици. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент (body percussion). Ритмичко читање етида инструменталног типа из градива IV разреда уз примену оба кључа.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Пређено градиво из теорије музике.

знања и вештине уз игру; – препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање; – својим речима изражава утиске о слушаном делу; – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – доживљава ритам кроз покрет; – ритмички чита етиде инструменталног типа из градива IV разреда; – разуме и објасни музичке појмове; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – поштује правила понашања на концерту;	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.
--	----------------	---

Испитни програм:

Писмени део:

1. Мелодијски диктат у тоналитетима до четири предзнака.

Усмени део:

1. Мелодијски пример -тоналитети до четири предзнака (са скретницама и пролазницама).

2. Ритмичко читање: бас кључ (пређени ритмички садржаји).

Кључни појмови садржаја: функционалност, метар, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ СОЛФЕЂО

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ.

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и преношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Садржаји солфеђа су усмерени ка стицању интонативних и ритмичких знања и вештина ученика са циљем да сагледава нотни текст са разумевањем у сваком погледу. Наставник солфеђа својом креативношћу и инвентивношћу има слободу, али и одговорност, да изабере оптималан начин савладавања градива, с обзиром да групе ученика чине ученици различитих стручних већа.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

Рана музичка едукација стимулише напреднији рад можданих функција и унапређује когнитивне способности детета. Музика има задатак да подстиче и унапређује различите видове музичког развоја детета: опажајног, појмовног, психомоторног и вокалног.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. Позитиван ефекат музике: опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања, ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени, тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни

план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области-теме и садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Солфеђо се састоји из неколико области - тема: слушање музике, мелодика, опажање - интонирање - диктати, музичко стваралаштво, ритам, теорија музике и музички бонтон.

Наведене области су међусобно повезане иако се посебно савладавају и чине нераскидиву, свеобухватну целину. Савладавање нових садржаја темељи се на савладаном градиву из претходних разреда. Такмичења нису циљ предмета солфеђо него развијање љубави према музици и освешћивање и примењивање стечених знања на настави инструмента.

Слушање музике

Активним слушањем музике ученици анализирају музику, опажају елементе и облике уметничког дела, разликују извођаче и извођачке саставе. Сусрет с уметничким делом на тај начин буди јединствен доживљај који проширује емотивну спознају.

Упознајући музику различитих врста, стилова и жанрова, ученик развија слушне вештине потребне за разумевање музичке уметности и уметности уопште.

Слушањем ученик препознаје музички облик - сличност и различитост делова у композицији.

Утемељен став о музици изграђује се подстицањем критичког мишљења, разговором и дискусијом. Такав приступ знатно утиче на емоционални, интелектуални и естетски развој ученика. Преношењем мисли, осећања и ставова обликују се креативне особине и музичке способности. Слушањем музике подстиче се развој музичког укуса и потребе за музиком. На тај начин негује се квалитетна музичка публика.

Мелодика

Мелодика је област којом се развија и унапређује способност вокалног и инструменталног репродуковања мелодијско-ритмичког садржаја на основу музичког слуха. Изражајно и разговетно певање води ка развоју музикалности и ширењу опсега гласа, као и раду на чистој интонацији кроз разне музичке моделе, вокализе, допуњалке, мелодијске примере. Певају се мелодијски мотиви, песме са текстом и примери из литературе, мелодије различитих жанрова, ауторске и народне композиције, као и композиције различитих националности.

Посебну пажњу потребно је обратити на развој музикалности изражајним извођењем примера поштујући ознаке за темпо и карактер, артикулацију, динамику, агогику и фразирање. Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, и певањем солмизационим слоговима уз ритмичку пулсацију.

Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем тонова, сличних кретању мелодије у песми, приказивањем и теоријским тумачењем музичких појмова.

Поставка подразумева обнављање научених песама, утврђивње лествице абecedним изговором, певање тоничног трозвука и каденце, препознавање мотива, певање инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савладавањем канона и двогласа. Обнављање тоналитета одвија се у оквиру опажања тонова а касније интервала и акорада из каденци, певањем тежих примера из литературе и двогласних примера. Тада се утврђују тежи скокови. Лествице са много предзнака савладавају се певањем лествица и каденци и илуструју примерима из литературе, дакле, само информативно.

Активно музицирање је најбољи пут ка развоју музикалности и љубави према музици.

Опажање-интонирање-диктати

Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици, чиме се поставља функционалност ступњева. Потребно је почети са опажањем неколико тонова, најбоље три, тонови тоничног трозвука као најстабилнија функција, и то у једној до две октаве (мала и прва). Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим, с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овоме треба додати препознавање интервала као два одвојено одсвирана тона као и препознавање два симултано одсвирана тона, која ученици прво препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда).

Усмене диктате ученици изводе групно и појединачно. Певањем одслушаног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на аутодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера и његовог записивања, а потом брисања - прво делова, а затим и примера у целости).

Интонирање тонова, интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима.

Диктати као резултат постављених звучних представа су пожељни на сваком часу. Писмене диктате не могу да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивали вежбе из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо писање и правилну ортографију. Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата.

Музичко стваралаштво

У основи музичког стваралаштва лежи продуктивномузичко размишљање које се разликује од репродуктивног,наиме, оно не понавља готове узор, већ слободнимкомбиновањем ствара нове и логично осмишљене музичкесадржаје.

Музичким стваралаштвом, ученици се у настави могу бавити мењањем мелодијских примера као и познатих песама, преобликовањем мелодије варирањем, експресивним обликовањем (променом динамике, артикулације и темпа) или креирањем песама и бројалица на задати текст чиме стварају нове једноставне, јединствене креативне мелодије. Осим тога, ученици могу импровизовати и на различитим мелодијским инструментима или на ударалкама (Орфов инструментариј или ручно израђеним инструментима). Активности музичког стваралаштва могу се спроводити индивидуално

или групно. Музичким стваралаштвом се подстиче слобода изражавања и обликовања идеја и осећања, развија креативност и инвентивност како ученика тако и наставника.

Дидактичко-музичке игре

Музичке игре идеално су средство спонтаног усвајања знања и вештина. Игра је детету најдража активност. Оно кроз њу осећа задовољство и стиче прва сазнања. У настави солфеђа користе се музичке игре, а оне доприносе свестраном развоју личности, развоју музичких, али и моторичких способности деце.

Развој савремених технологија

Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли и одговарајућих апликација у свим видовима наставе, па и у настави солфеђа и теорије музике. У зависности од технолошког напретка школе, постојања модерне опреме у школи, могуће је чак и постојање мултимедијалних учионица.

Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија, у циљу постизања бољих резултата у савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.

Ритам

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере као ритмичке моделе и користе их као трансфер у даљим ритмичким искуствима. Поставка се одвија на следећи начин: препознавањем мотива, извођењем кратких мелодијских мотива са новим градивом, мануелним извођењем ритма, правилним акцентовањем, испитивањем наученог градива, самосталним извођењем нових задатака са сличним садржајем, записивањем ритмичке окоснице и читањем примера из вокалне и инструменталне литературе. На такмичењима би требало обратити пажњу да примери буду на нивоу инструменталних композиција како ритмичко извођење не би само себи постало циљ.

Опажање врста такта континуирано прати рад на ритму кроз слушање музике, музичку пратњу наставника, извођење и кроз покрет.

Пре рада на ритмичком читању, али и касније, користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте. Равномерним читањем ученици савладавају континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом, а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке!). Код постављања четвороделне поделе са паузама на јединици бројања и лукова треба почети од најједноставнијих фигура које садрже примери из инструменталне литературе.

Домаћи задаци треба да садрже: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро

научених примера уз поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

Посебно је потребно истаћи важност савладавања ритма и ритмичких фигура кроз покрет. Ученик изражава свој доживљај музике и прати покретом песме и композиције: тапшањем, лупкањем, пуцкетањем прстима, корачањем,...те при том опажа и усваја елементе ритма.

Теорија музике

Теорија музике у контексту наставе солфеђа представља усвајање знања која омогућавају разумевање нотног текста. Познавање лествица, интервала и акорада као других музичких појмова саставни су део ове области. Да би теорију музике остварили као саставни део музике, требало би је искључиво радити кроз озвучавање ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеђу.

Музичка писменост

Музичка писменост подразумева савладавање основних елемената и појмова у музици: нотног писма, кључева, нотних вредности, лествица, итд. Она се поставља на почетку као основа ради касније надоградње. Потребно је да ученик уме својим речима да објасни значење музичких појмова и дефиниција, тј. да учи с разумевањем.

Музички бонтон

Наставник је у обавези да васпитно делује на ученика упућујући га на правила понашања-музички бонтон, при слушању и извођењу музике. Потребно је да подстиче ученика да пажљиво слуша и коментарише извођење друга-другарице, као и музичког дела, али и да се адекватно понаша на концертима и јавним наступима.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима солфеђа најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и извођењу музичких садржаја као и развоју креативности.

Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све могуће разлоге за потенцијалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља.

Резултати годишњих испита и смотри, учешће на јавним наступима употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

Циљ

ЦИЉ учења предмета Теорија музике је да ученици стичу знања која подразумевају музичко описмењавање и спознају елемената музике а све то ради ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред

Четврти

Годишњи фонд часова

35 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
— објасни музичке појмове и термине: тонски и нотни систем од велике до треће октаве, виолински и бас кључ, особине тона, метар и метричке ознаке, музичку фразу, агогику, артикулацију, динамику и темпа. Основни украси и фигуре (информативно); — запише и препозна лествице, лествичне интервале и квинтакорде, доминантни и умањени септакорд у тоналитету; — запише и препозна врсте интервала до октаве (по узору на лествичне); — запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; — запише и препозна све врсте септакорада и мали дурски септакорд с обртајима; — правилно пише ноте,	ПОЈМОВИ	Музички појмови и термини.
	ТОНАЛИТЕТИ	Теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, карактеристични лествични интервали, лествични квинтакорди, доминантни и умањени септакорд у тоналитету.
	ИНТЕРВАЛИ	Трозвучи: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и умањени и прекомерни квинтакорд.
	АКОРДИ	Четворозвучи: седам врста септакорада, мали дурски септакорд с обртајима.
	ОРТОГРАФИЈА	Правилно писање.

паузе и нотне вредности у различитим тактовима;		
Испитни програм: ПИСМЕНИ ДЕО: Тест: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија. Кључни појмови садржаја: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија.		

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ.

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и преношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Садржаји теорије музике су повезани са садржајима наставе солфеђа и усмерени су ка стицању музичких знања и вештина ученика са циљем да кроз теоретску анализу ученици сагледавају нотни текст са разумевањем у сваком погледу. Наставник својом креативношћу и инвентивношћу има слободу, али и одговорност, да изабере оптималан начин савладавања градива, с обзиром да групе ученика чине ученици различитих стручних већа.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни

план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. С обзиром на дужину трајања часа (45 минута за групу) рад треба ефикасно организовати.

Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области-теме и садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Теорија музике је посебан предмет у завршним разредима основног музичког образовања. Од првог до последњег разреда основног музичког образовања теорија музике прати сваку поставку и обраду методске јединице, како у мелодици и ритму, тако и у опажању, интонирању и диктатима.

У почетним разредима тежиште рада је на описмењавању ученика у оквиру домаћих задатака у виду преписивања примера из уџбеника и именовања исписаних нота и нотних записа, где је заправо циљ у овладавању нотним писмом у виолинском и бас кључу и савладавању нотних трајања и пауза као и врсте такта. Ова елементарна врста музичке писмености ће сужити као основно средство за даљу надоградњу знања из теорије музике.

Основне појмове наставник објашњава примерено узрасту ученика. Потребно је да ученици не уче напамет музичке: појмове, елементе и дефиниције, него да умеју својим речима да их објасне, покажу или одсвирају на инструменту. Сви музички елементи који се посебно и постепено савладавају, међусобно су повезани и чине нераскидиву, свеобухватну целину музике.

Теорија музике која је у чврстој вези са наставом солфеђа представља усвајање знања која кроз анализу омогућавају тумачење и дубље разумевање нотног текста и музике. Познавање лествица, интервала и акорада као других музичких појмова саставни су део ове области. Да би теорију музике остварили као **саставни део музике**, требало би је искључиво радити кроз **озвучавање** ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеђу. Такав приступ теорији музике доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Утврђивање и проверу знања из теорије музике треба спроводити усменим и писменим путем, на разнолик и интересантан начин кроз: квизове, укрштене речи, дидактичке игре, тестове ...

Развој савремених технологија

Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли и одговарајућих апликација у свим видовима наставе, па и у настави солфеђа и теорије музике. У зависности од технолошког напретка школе, постојања модерне опреме у школи, могуће је чак и постојање мултимедијалних учионица.

Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија, у циљу постизања бољих резултата у савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима теорије музике најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, да би функционални задаци имали приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и тумачењу музичких садржаја као и развоју креативности.

Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све могуће разлоге за евентуалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља.

Резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ОРКЕСТАР / ХОР / КАМЕРНА МУЗИКА

(II ЦИКЛУС)

Назив предмета	ХОР
Циљ	Циљ учења предмета Хор је да код ученика развије интересовање и љубав према заједничком музицирању и музици кроз музичко искуство којим се подстиче развијање осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	II циклус
Годишњи фонд часова	70/66 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– користи знања из области теорије музике приликом читања и интерпретације музичког дела; – користи правилну и јасну дикцију и примењује правилан начин певања; – комуницира са члановима своје деонице и са осталим члановима ансамбла кроз музику; – прати диригента и пева усаглашено са осталим ученицима; – одговарајућим певањем покаже значај међусобног слушања у ансамблу; – интонира чисто у току извођења; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз заједничко певање; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу; – поштује договорена правила понашања у оквиру ансамбла.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Хор и карактеристике певања у хору. Правилан начин певања-држање тела и дисање. Дикција- значај правилне и јасне дикције, изговарање брзалица и бројалица. Хармонски слух – развој. Комуникација са диригентом. Интонација - значај чисте интонације и начини постизања. Композиције различитог карактера. Музички бонтон. Слушање дела помоћу доступних носиоца звука. Музички бонтон.
Обавезни минимум програма: једна народна песма, једна уметничка композиција, једна трогласна композиција		
Јавни наступи: јавни часови у школи, концерт поводом Дана школе, различита домаћа и међународна такмичења, сарадња са локалном заједницом		

Кључни појмови садржаја: тон, певање, слушање, интонација, музички бонтон

Назив предмета

ОРКЕСТАР

Циљ

Циљ учења предмета Оркестар је да код ученика развије интересовање и љубав према музици и заједничком свирању, кроз музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред

II циклус

Годишњи фонд часова

70/66 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– користи знања из области теорије музике приликом читања и интерпретације музичког дела; – изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; – прати диригента; – комуницира са члановима своје деонице и са осталим члановима оркестра кроз музику; – усагласи сопствено извођење са потребама групног; – свирањем покаже значај међусобног слушања у ансамблу; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз заједничко свирање; – коригује интонацију у току свирања; – самостално вежба поштујући процедуру; – учествује на јавним	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике свирања у оркестру. Оркестар – врсте, карактеристике и организација (гудачки, хармоникашки, тамбурашки...). Оркестарски звук - начин добијања. Развој хармонског слуха. Сарадња и комуникација на релацији диригент - вођа деонице - пар за пултом. Носиоци звука – начин и значај коришћења. Музички бонтон.

наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања у оквиру оркестра; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу.		
Минимум програма: 3 краћа дела или једно дело у више ставова, по избору диригента.		
Јавни наступи: на јавним часовима у школи, Републичко такмичење, наступи у оквиру локалне заједнице, концерт поводом Дана школе, различита такмичења.		

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање, заједничко свирање, музички бонтон

Назив предмета

КАМЕРНА МУЗИКА

Циљ

Циључења предмета Камерне музике је да код ученика развије интересовање и љубав према камерном музицирању и музици кроз заједничко музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред

II циклус

Годишњи фонд
часова

70/66 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– усагласи индивидуално свирање са групним свирањем; – усагласи интонацију са осталим члановима камерног састава; – усагласи артикулацију са осталим члановима камерног састава;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Камерна музика – развој и врсте ансамбла. Специфичности свирања у камерном саставу. Вежбе за интонацију и артикулацију. Припремање ученика за јавне наступе.

– усагласи динамичке ознаке са осталим члановима састава; – дефинише своју улогу у камерном саставу и перципира улогу осталих чланова камерног састава; – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – комуницира са осталим члановима камерног састава кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – покаже спремност за тимски рад; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; – поштује договорена правила понашања у оквиру ансамбла.		Музички бонтон. ЛИТЕРАТУРА Избор композиције за различите камерне саставе писане у оригиналу или одређени састав или транскрипције дела из музичке литературе које одговарају техничким и музичким способностима свих чланова камерног састава.
Обавезни минимум програма: три комада из различитих стилских епоха или различитог карактера		
Јавни наступи: минимум један јавни наступ камерног ансамбла у току школске године Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, групно музицирање, музичка фраза, музички бонтон.		

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

ОРКЕСТАР/ХОР/КАМЕРНА МУЗИКА

I. УВОДНИ ДЕО

Певање и свирање у оркестру, хору и камерном ансамблу је од непроцењиве важности јер развија не само музичке способности већ има функцију социјалне кохезије. Оно развија способност ученика да комуницирају са другима кроз међусобно слушање, извођење и стварање музике и да изражавају своје мисли и осећања кроз музику.

Образовни циљ ових предмета обухвата развијање музичког укуса, стваралачких способности, спонтаног изражавања, музичког слуха и ритма, развијање гласовних и инструменталних могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно извођење.

Васпитни циљ обухвата развијање осећања припадности колективу – тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитости и правила понашања, развијање одговорности, стицање самопоуздања, савладавање треме и пружање помоћи у смислу вршњачког учења и сарадње.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика, односно очекиване резултате у реализацији музичких садржаја. Упознавање разноврсних дела домаћих и страних аутора доприноси развоју опште културе, међусобном разумевању, уважавању и поштовању.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. Годишњим планом се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима, а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело.

Припрема за час подразумева дефинисање циља часа, конкретизацију исхода у односу на циљ часа, планирање активности ученика и наставника у односу на исходе, начин провере остварености исхода и избор наставних стратегија, метода и поступака учења и подучавања (водећи рачуна о предзнању, тј. искуству ученика, које ће ученицима омогућити да савладају знања и вештине предвиђене дефинисаним исходима). Усмерење часа у односу на ток и фокус у многоме зависи од припремљености ученика за час. У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Оркестар, хор и камерна музика обухвата ученике четвртог, петог и шестог разреда шестогодишње школе и трећег и четвртог разреда четворогодишње школе. Изузетно, овим

саставима могуће је прикључити и ученике трећег разреда шестогодишње школе, уколико ученик жели и може да прати наставни план и програм ради стицања искуства у групном певању или свирању. Овом ученику учешће у групном музицирању представља слободну активност која као таква не подлеже оцењивању.

Школа може у односу на своје капацитете у погледу заступљености инструменталних група и у односу на ученичке капацитете да формира гудачки, дувачки оркестар, оркестар хармоника, гитара, флаута, тамбура и сл.

Сви ученици који нису обухваћени радом оркестра у обавези су да похађају наставу хора.

Настава камерне музике се планира и реализује у оквиру Школског програма рада. Камерни састав има најмање три члана.

Ученици који имају посебна интересовања, капацитет и жељу могу бити истовремено обухваћени и радом оркестра/хора као и учешћем у раду камерног ансамбла.

Процес учења базира се на избору композиција које ће одговарати техничким и музичким способностима свих ученика, чак и када нису истог разреда и узраста, а подстицајне су и прихватљиве, како би се код ученика развила позитивна мотивација за рад. Ради бољег и бржег савладавања програма пожељно је да наставници солфеђа на својим часовима прочитају деонице које се изводе на настави хора, а наставници инструмента, на часовима главног предмета прочитају деонице које се изводе на настави оркестра.

Рад са оркестром обухвата: усклађивање прстореда, штрихова, као и интонативно и ритмичко усклађивање, фразирање, динамичку обраду, уједначавање боје инструмената.

Рад са хором садржи: вежбе правилног седења, дисања, вокализе за уједначавање боје, увежбавање деоница, певање канона, певање једногласних, двогласних и трогласних композиција са пратњом и а капела. Такође, рад са хором обухвата интонативно и ритмичко усклађивање, фразирање и динамичку обраду. Важно је увек обратити пажњу на дикцију и разумевање садржаја.

Литературу за камерну музику чини избор композиција које су писане у оригиналу за одређени састав или транскрипције дела из музичке литературе које одговарају техничким и музичким способностима свих чланова камерног састава, нарочито ако су чланови ансамбла различитог узраста и разреда. Програм треба да буде занимљив, прихватљив и пријемчив ученицима, како би се подржала и развила љубав према овој врсти музике. У оквиру камерне музике наставник је у обавези да спреми: две композиције из периода барока или једно дело из периода преткласицизма, класицизма, романтизма и савремене музике, или три комада из различитих стилских епоха.

Као што музика утиче на здравље (психолошки, социолошки, емоционални аспект) тако и свирање у оркестру/хору/камерном саставу у великој мери доприноси смањењу стреса. Као што музика утиче на здравље (психолошки, социолошки, емоционални аспект) тако и свирање у оркестру/хору/камерном саставу у великој мери доприноси смањењу стреса и агресивности. Ученици који учествују у раду оркестра/хора/камерне показују боље резултате у учењу и социјалним вештинама.

У процесу рада врло је корисно преслушавање снимака сопствених наступа као и слушање различитих извођења на доступним носиоцима звука. На тај начин потребно је иницирати разговор са ученицима подстицајући их на активно слушање, анализу као и сопствено критичко мишљење.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима оркестра/хора/камерне музике најбитније је развијање музичких способности и жеље за успехом и радом у групном музицирању. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру ових активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности, подршке и задовољства заједничким успехом.

ПРОГРАМИ ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОГ РАДА

I ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ, ДОДАТНЕ И ПРИПРЕМНЕ НАСТАВЕ

Допунска настава реализује се са по једним часом недељно из обавезних предмета.

План допунске наставе предаје се на почетку школске године, сам програм допунске наставе у зависности је од идентификованих ученика и њихових потреба.

Поштујући одредбе важећег календара рада на територији АП Војводине у току зимског распуста школа је дужна да планира реализовање часова допунске наставе за ученике који заостају у савладавању наставног градива. О броју часова и ученика, као и распореду извођења часова, на предлог Наставничког већа одлучује директор школе.

Циљ **додатног рада** са ученицима је да допринесе потпуније образовању и развоју обдарених и талентованих ученика. За ученике који се посебно истичу у настави инструмената или певања и који се припремају за јавне наступе и такмичења организује се додатна настава. Наставник ће код ученика будити иницијативу, самосталност у раду трагајући и проналазећи бољи израз и виши технички ниво извођења задатог музичког дела, а све у циљу развоја и напредовања ученика.

План додатне наставе из појединих предмета се предаје на почетку школске године.

Припремна настава се организује пре полагања пријемног испита у упис у средњу музичку школу.

II ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

септембар	јавни часови ученички концерти
октобар	јавни часови концерт поводом Дана музичке школе
новембар	јавни часови ученички концерти
децембар	јавни часови новогодишњи концерт
јануар	јавни часови ученички концерт поводом Дана Светог Саве
фебруар	јавни часови ученички концерти
март	јавни часови такмичење

	ученички концерти
април	јавни часови такмичење ученички концерти
мај	јавни часови такмичење концерт матураната
јун	јавни часови такмичење завршни концерт

III ПРОГРАМВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА

Назив активности	Разред	Време реализације	Носиоци реализације
1.Посета позоришним представама	Сви разреди	Током школске године	Одељењске старешине (старешине класе)
2.Посета уметничким концертима	Сви разреди	Током школске године	Одељењске старешине (СК)
3.Учешће ученика на конкурсима и такмичењима	Сви разреди	Током школске године	Одељењске старешине (СК)
4.Организовање такмичења унутар школе	Сви разреди	Током школске године	Стручни актив за Развојно планирање
5.Презентација школе	Сви разреди	Током школске године	Стручни актив за Развојно планирање

IV ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Циљ овог васпитног задатка је да ученицима, у складу са њиховим сазнајним способностима, друштвеним захтевима и научно-технолошким достигнућима, обезбеђује стицање знања о друштвеним, природним, привредним и техничким појавама, токовима и активностима које преображавају, обогаћују или угрожавају животну средину и опасностима које прете човечанству. На тај начин треба да се развија свест о складном односу човека и средине и свест о значају очувања и заштите природне и животне средине.

ЗАДАЦИ:

1. развијање позитивног односа према природи и природним изворима полазећи од тога да је човек део природе и да мењајући природу мења и себе, оплеменењујући или угрожавајући и природу и себе;
2. да ученици схвате да је природа и насељена средина јединствена и недељива средина живљења човека као природног и друштвеног бића;
3. да стекну знања о биолошким, физичким, хемијским, историјским, географским, производно-техничким и естетским вредностима и обележјима природе и насељене средине;
4. да упознају еколошке процесе и законитости који се одигравају у животној средини;
5. да упознају градитељске, техничке и технолошке радње и процесе и њихове вредности али и могуће последице у угрожавању средине;
6. да буду оспособљени као будући активни учесници у процесу преображаја средине, да могу да примене потребна знања, понашања и искуства у очувању природе, управљању природним изворима и производним поступцима у изградњи насеља и уређењу простора;
7. да ученици схвате и оцене вредности природе и насеља за укупни живот човека, штетност свих облика експлоатације природе и нужност превладавања противречности које експлоатација рађа;
8. да упознају мере и технике очувања животне средине.

V ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА ИЗАНЕМАРИВАЊА, ПРОГРАМ СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

Програм заштите ученика од насиља сачињен је на основу *Посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама*, који је сачинила Влада републике Србије, Министарство просвете, 2007. године.

Насиље се дефинише као сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства деце/ученика. Насиље може имати различите форме: физичко, емоционално/психолошко, сексуално насиље, злоупотреба, насиље коришћењем информационих технологија, злоупотреба, занемаривање и немарно поступање и експлоатација деце. Различити облици насиља се преплићу и условљавају.

Општи циљ Посебног протокола и на основу њега сачињеног Програма је унапређивање квалитета живота деце/ученика применом:

- Мера превенције за стварање безбедне средине за живот и рад деце/ученика;
- Мера интервенције у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање.

Превенција се остварује кроз више области:

Област	Активност и начин реализације	Време реализације	Носиоци Активности
1. Услови рада школе	- поштовање Кућног реда школе; - дежурство у школи; - физичко обезбеђење објекта; - обавеза пријављивања лица који нису радници школе;	током школске године	сви запослени

	- развијање и неговање богатства различитости и културе понашања у оквиру васпитно – образовне активности.		
2.Рад са наставницима	- упознавање са Програмом заштите деце / ученика од насиља; -Упознавање са функционисањем система социјалне заштите деце / ученика; - Примена Кодекса понашања; - Развијање комуникацијских вештина-семинари, стручна литература праћење - Рад на развијању кооперативне климе у одељењу - ЧОС, радионице, посете, излети, дружења; - Сензибилизација наставника за препознавање	током школске године	сви запослени

	насиља, запостављања, занемаривања; - Повећање компетенција наставника за решавање проблема ученика; - Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацији насиља. (семинари, консултације, праћење литературе).		
3.Рад са ученицима	- Упознавање ученика са Програмом заштите деце / ученика од насиља; - Активно учешће ученика приликом дефинисања правила понашања у школи и последица за њихово кршење; - Организовање радионица за вежбање ненасилне комуникације; - Упознавање ученика са конструктивним начином решавања конфликта;	током школске године	одењенски старешина, сви запослени, Ученички апрламент

	-Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацији насиља; -Оспособљавање деце за пружање помоћи вршњаку-жртви насиља.		
4.Сарадња са родитељима	- Упознавање родитеља са Програмом заштите деце/ученика од насиља кроз родитељске састанке и Савет родитеља; - Активно учешће родитеља у дефинисању Програма; - Организовање разговора, предавања /трибина о безбедности и заштити од насиља; - Сензибилизација родитеља за проблеме детета (предавања, разговори); - Упознавање са мрежом социјалне заштите деце.	током школске године	директор, тим

Интервенција се спроводи кроз неколико корака чија конкретизација зависи одтога да ли се насиље спроводи међу децом, да ли се спроводи од стране запослених у установи или од стране одрасле особе која није запослена у установи. Незаобилазникораци у интервенцији, без обзира на то ко врши насиље су следећи:

1. **Сазнање о насиљу** - откривање остварује се кроз опажање да се насиље дешава или сумњу да се дешава. Овај корак се заснива на прикупљању информација од свих релевантних чинилаца.
2. **Прекидање, заустављање насиља** - свака особа запослена у школи која има сазнање о насиљу посредно или непосредно у обавези је да реагује тако што ће прекинути насиље или позвати у помоћ, ако ситуација измиче контроли и особа процени да није устају да самостално реши проблем.
3. **Смиривање ситуације** подразумева смањивање тензије и обезбеђивање сигурности за дете, раздвајање актера насиља.
4. **Консултације** се остварују у установи како би се разјасниле околности и на прави начин анализирале чињенице, избегла конфузија и како би се направио ефикасан план акције и заштите. Консултације се обављају са члановима Тима, а по потреби и са службама изван установе у зависности од сложености проблема. Приликом консултација мора се поштовати принцип поверљивости и принцип заштите најбољег интереса ученика.
5. **Информисање и заштита** - овај корак се реализује:
 - *На нивоу школе* - информишу се родитељи о насиљу које је извршено над дететом, или ако се ради о насиљу у породици информисање особа од поверења, договор опрезимању заштитних мера према деци, преузимање законских мера како би сеспречило евентуално понављање насиља.
 - *По потреби* се укључују надлежне службе: МУП или Центар за социјални рад. Пријава се подноси у писаној форми, а њено подношење надлежној служби је обавеза директора школе.
6. **Праћење ефеката предузетих мера** - Тим за заштиту деце је у обавези да у сарадњи са запосленима у установи и свим кључним чиниоцима прати ефекте које су начиниле предузете мере. Посебну пажњу треба обратити на активности којима ће се обезбедити интеграција свих учесника насиља у заједницу установе и

остварити квалитетни услови за даље функционисање установе. Уколико се укључила у интервенцију институција ван школе, треба бити са њом у контакту и заједнички пратити ефекте предузетих активности.

VI ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Ради остваривања васпитних циљева неопходна је свестрана, континуирана и активна сарадња Школе и друштвене средине. Ученици који желе да се баве програмима културе и истраживања изван Школе укључују се у разне активности клубова, удружења и музичких удружења које код младих талентованих личности помажу да се оствари посебна склоност ка уметности или иметничком стваралаштву. Након реализације разноврсних пројеката у сарадњи са бројним институцијама, организацијама и медијима, Основна музичка школа „Стеван Мокрањац“ има намеру да у наредном четворогодишњем периоду проширује поље своје делатности и у значајној мери унапредисвоје капацитете, односно боље ангажује креативне потенцијале.

Наши циљеви јесу оснаживање појединаца, друштвених група и организација кроз програме формалног и неформалног образовања, а и циљне групе пре свега оне са којима ради: млади – предшколци, основношколци и средњошколци, али кроз њихове активности посредно и одрасли, друштвене групе и организације.

Најзначајнија достигнућа организације су многобројни пројекти које је Школа самостално или партнерски спровела уз подршку различитих институција и фондација од локалног до међународног нивоа, а које имамо намеру да наставимо и у будућности.

Током протеклих година Школа је реализовала неколико пројеката финансираних од стране Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице и Општине Сента, што и у будуће остају наши најважнији покровитељи и извори финансирања пројеката.

У партнерском и суорганизационом односу, и у наредном периоду наставићемо успешну и континуирану сарадњу са досадашњим партнерима:

- Основна школа „Стеван Сремац“ Сента
- Гимназија Сента
- Гимназија са домом ученика за талентоване ученике „Бољаи“ Сента
- Дечији вртић „Снежана“ Сента
- ШОМОВ „Барток Бела“ Ада
- Музичка школа Бачка Топола
- МШ „Петар Коњевић“ Бечеј
- Основна музичка школа Кањижа
- Музичка школа Нови Кнежевац
- Музичка школа Суботица

- Музичка школа „Кодаљ Золтан“ Терексентмиклош, Мађарска
- Музичка школа Хајдубесермењ, Мађарска
- Музичка школа Орошхаза, Мађарска
- Музичка школа Тузла, Босна и Херцеговина
- Музичка школа „Младен Позајић“ Сарајево, Босна и Херцеговина
- Образовни центар „Турзо Лајош“ Сента
- Градски музеј Сента
- Позориште Сента
- Градска библиотека Сента
- Академија уметности Нови Сад
- Заједница музичких и балетских школа Србије
- Удружење музичких и балетских педагога Србије
- Културно друштво „Мора Ференц“ Чока
- Национални Савет Мађарске заједнице
- Завод за културу војвођанских Мађара

као и многе друге.

Остављајући увек отворену могућност за остваривање нових односа базираних на успостављању квалитетне комуникације која ће нашим ученицима и наставницима омогућити боље напредовање и остваривање креативних идеја, наставници ће и у будуће наставити да учествују као стручњаци и као тренери/инструктори/предавачи/чланови жирија на домаћим и међународним такмичењима, семинарима, курсевима и мастеркласовима, као и приликом припрема и израда акционих планова, програма и образовних садржаја у оквирима стручних актива, већа и струковних организација.

Стратешки гледано обезбедићемо палтформу за даље оснаживање индивидуалности појединаца, као и друштвених група и организација, кроз образовне, развојне и уметничке програме, а на основу високих професионалних стандарда, високог нивоа личне посвећености, културу отворене комуникације, те одговорност према друштву и друштвеној заједници. Из те перспективе отварају се три кључна поља деловања:

1. подизање капацитета организације (људских и материјалних) и сарадња са околином;
2. оснаживање појединаца, друштвених група и организација кроз образовање, информисање, истраживања и саветодавно-менторски рад;
3. сензибилизација јавности - подизање свести као одговорнијем и активнијем учешћу у друштву.

Рад на локалном, националном, регионалном и међународном нивоу остварује се кроз реализацију следећих активности:

1. Образовни рад;
2. Допринос креирању стратегија за рад са различитим циљним групама;
3. Саветодавно-менторски рад унутар институције са младим колегама-приправницима, као каријерно вођење матураната;
4. Развој уметничких пројеката и програма у сарадњи са другим институцијама из области образовања и културе;
5. Реализацију активности које одговарају потребама наших ученика и наставника, али и других циљних група;
6. Промоцију и остваривање међусекторске сарадње у решавању стручних проблема.

Сарадња са медијима је веома интензивна и планирамо да таква и остане. Сарадњу остварујемо и на новоу:

1. редовне комуникације и праћење рада Школе кроз гостовања у дневним или информативним емисијама, односно текстовима у новинама, у смислу обавештавања о актуелним догађајима које промовишемо;
2. едукативних радијских и телевизијских програма у којима учествујемо као гости;
3. специјалних радијских или телевизијских емисија, односно чланака у новинама, о одређеном догађају, појединцу (ученику, наставнику), одсеку или пројекту;
4. аудио и видео снимања комплетних манифестација које организујемо.

Код непожељних понашања ученика које се огледа у неоправданом одсуствовању са наставе, смањеним ефектима образовно-васпитног рада, Школа непосредно остварује сарадњу са родитељима, али и другим стручним службама, о чему пре свега бригу воде одељенске старешине и директор Школе.

Са службом социјалне заштите Школа успоставља посебну сарадњу када су упитању ученици из ризичних средина, односно када се ради о деци из непотпуних породица, разведених бракова, породица алкохоличара или болесних родитеља, или када ученик у одређеној фази боравка у Школи показује облике понашања који захтевају укључивање других стручних служби, мимо оне коју Школа има и помоћи коју може да пружи. Социјална заштита омогућава не само социјални третман ученика већ и материјално помаже породици да превазиђе финансијске тешкоће.

VII ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Код непожељних понашања ученика које се огледа у неоправданом одсуствовању са наставе, смањеним ефектима образовно - васпитног рада, школа непосредно остварује сарадњу са родитељима. Ради јединственог васпитног деловања школа организује:

1. Међусобно информисање родитеља и наставника о:

- психофизичком и социјалном развоју ученика,
- резултатима рада и понашања ученика,
- условима живота у породици, школи и друштвеној средини;

2. Образовање родитеља за остваривање васпитног рада:

- Здравствено васпитање,
- Психолошко образовање,
- Утицај породице на васпитање,
- Утицај школе на васпитање,
- Утицај друштвене средине;

Међусобно информисање родитеља и наставника

Садржај рада	Носиоци реализације	Облик реализације	Време реализације
1. Индивидуални контакти у циљу сагледавања развоја ученика и сузбијања негативних појава у учењу и понашању	одељењски старешина, предметни наставник	разговор, телефонски разговор, дописи, писмене поруке према потреби. Према потреби индивидуални разговори	месечно, недељно
2. Индивидуални контакти у циљу пружања помоћи у реализацији образовно-васпитног рада у школи и код куће	одељењски старешина, предметни наставник	разговор, састанак	месечно, недељно
3. Одељењски родитељски састанци у циљу упознавања родитеља са: 1. Резултатима рада ученика	одељенски старешина	састанак, саопштење одељенског старешине	Током школске године 4-5 састанака, према програму рада одељенског

2. Степенom развоја колектива у међусобној комуникацији ученика у одељењу/групи 3. Резултатима и мерама које треба предузети у циљу боље здравствене заштите деце			старешине
4. Организацијом рада у школи, екскурзијама, излетима	одељенски старешина	састанак, саопштење одељенског старешине	Током школске године 4-5 састанака, према програму рада одељенског старешине

Образовање родитеља за остваривање васпитног рада

Садржај рада	Носиоци реализације	Облик реализације	Време реализације
1. Организовати стручна предавања за родитеље из области: Превенције наркоманије и осталих болести зависности	Одељенски старешина Педагог Инспектори муп-а Гостујући предавач	Одељењски родитељски састанак, предавање	током школске године према програму одељенског старешине

Сарадња са родитељима у реализацији задатака школе

Садржај рада	Носиоци реализације	Облик реализације	Време реализације
1. Присуствовање родитеља свечаним приредбама у школи	Одељенски старешина	Свечане приредбе	током школске године
2. Укључивање родитеља у рад слободних активности	Одељенски старешине	Слободне активности	током школске године

VIII ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕСКУРЗИЈА

ЕКСКУРЗИЈА УЧЕНИКА

Екскурзије ученика ће бити организоване и реализоване, уз претходну писмену сагласност родитеља, за најмање 60% ученика. Одељенска и Стручна већа школе предлажу план и програм екскурзије који разматра Наставничко веће. Предложени план и програм разматра и на њега даје сагласност Савет родитеља. Након избора агенције програм путовања и општи услови путовања достављају се родитељима на писмену сагласност и оне су саставни део уговора којег директор школе закључује са одабраном агенцијом.

Пре изведеног путовања наставници и ученици ће бити упознати са правилима понашања којих су дужни да се придржавају. Након изведеног путовања, стручни вођа и представник туристичке агенције сачињавају забелешку.

Извештај се доставља Савету родитеља и Наставничком већу ради разматрања, а Школском одбору ради разматрања и усвајања.

ЦИЉ ЕКСКУРЗИЈЕ

Савлађивање дела наставног програма непосредним упознавањем садржаја предмета, појава и односа у природи и друштвеној средини, упознавање културног наслеђа и привредних достигнућа која су у вези са делатношћу школе и остваривањем циљева из области моралног, емоционалног, професионалног, социјалног, естетског и физичког васпитања.

ЗАДАЦИ ЕКСКУРЗИЈЕ

Проучавање феномена и објеката у природи и уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима; стицање нових знања; упознавање са процесом рада; развијање интересовања за природу и изграђивање еколошких навика; подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљавања; упознавање занимања људи која су карактеристична за поједине крајеве; развијање позитивног односа према националним, уметничким и културним вредностима; изграђивање естетских, културних и спортских потреба и навика као и позитивних социјалних односа међу ученицима и ученицима и наставницима.

ИЗВОЂЕЊЕ ЕКСКУРЗИЈЕ: БЕЗБЕДНОСТ ПУТОВАЊА

Приликом уговарања путовања, директор је дужан да, уговором са агенцијом, обезбеди потребне услове за удобан и безбедан превоз ученика у односу на ангажовани број аутобуса. Пре путовања директор сазива заједнички састанак свих ученика који путују и њихових родитеља, коме присуствују и стручни вођа пута и одељењски старешина. На састанку се сви ученици обавештавају о правилима понашања, којих су дужни да се придржавају. Представници МУП-а непосредно пред пут посећују одељења која иду на екскурзију и обавештавају ученике о начинима побољшања услова безбедности у иностранству. За сва путовања дужа од једног дана, неопходно је дародитељ (старељ) достави здравствени лист.

ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЂЕЊУ ЕКСКУРЗИЈЕ

После изведеног путовања, стручни вођа пута и представник агенцијесачињавају забелешку о извођењу путовања, после чега стручни вођа пута у року од три дана сачињава извештај, који подноси директору, са оценом о извођењу и квалитету пружених услуга.

IX ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Програм безбедности и здравља на раду обухвата заједничке активности школе, родитеља и локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду. Те активности су следеће:

1. Периодични прегледи и испитивање опреме за рад: средства и опрема за рад, електричне инсталације, грејање и друге инсталације одржавају се редовно и правилно у исправном стању, у складу са техничким прописима и одређеним стандардима, на начин који обезбеђује одговарајућу сигурност запослених.
2. Периодичне прегледе и провере исправности врше лица са одговарајућим лиценцама.
3. Испитивање услова радне средине:
4. У радним и помоћним просторијама у којима се при раду евентуално користе штетне или опасне материје, ради спречавања повређивања, као и утврђивања да ли радна средина одговара условима за продуктиван рад и здравље врши се испитивање:
 - микроклиме (температура, брзина струјања ваздуха и релативна влажност ваздуха),
 - хемијске штетности (гасови, паре, дим, прашина),
 - физичке штетности (бука, вибрација и штетна зрачења),
 - осветљеност,
 - материје чија су својства опасна по живот и здравље запослених.

5. Израда акта о процени ризика

Процена ризика се заснива на систематском евидентирању и процењивању могућих врста опасности и штетности на радном месту и радној околини, на анализирању организације рада и радног процеса, средстава рада, сировина и материјала у радном процесу, средстава и опреме за личну заштиту и других елемената који могу да изазову ризик од повреда на раду, нарушавање здравља или обољење.

ПРОЦЕНА РИЗИКА ИЗМЕЂУ ОСТАЛОГ ОБУХВАТА:

- опис технолошког и радног процеса; опис средстава за рад; опис средстава и опреме за личну заштиту;

- снимање организације рада; препознавање и утврђивање опасности и штетности на радном месту и у радној околини;
- процена ризика у односу на опасности и штетности;
- утврђивање начина и мера за отклањање, смањење или спречавање ризика;
- оспособљавање запослених и ученика.

Послодавац је дужан да изврши теоријско и практично оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад при заснивању радног односа, премештању на друге послове, приликом увођења нове технологије, односно нових средстава за рад, као и код промене процеса рада.

Провера теоријске и практичне оспособљености запосленог за безбедан и здрав рад обавља се на радном месту.

Одељењски старешина и наставници који с ученицима обрађују одговарајуће програмске садржаје обавезни су да ученике упознају са опасностима с којима се могу суочити за време остваривања образовно-васпитног рада и других активности које организује Школа, као и с начином понашања којим се те опасности избегавају или отклањају.

Ради спровођења мера безбедности и здравља, Школа сарађује са државним органима и органима локалне самоуправе, као и другим субјектима с којима је таква сарадња потребна, а посебно са:

1. Министарством просвете
2. Министарством унутрашњих послова
3. Органима општине Сента
4. Центром за социјални рад у Сенти и другим општинама из којих ученици долазе.

Већина задатака који доприносе развоју психолошког и физичког здравља ученика биће обухваћени програмима наставних предмета као и у оквиру програма ваннаставних активности – акције и предавања у оквиру одељенске заједнице, на појединим родитељским састанцима, кроз рад секција и другог вид. У току школске године вршиће се континуиран рад на превенцији болести зависности.

X ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Програм социјалне заштите подразумева пружање помоћи и оснаживање ученика за самосталан и продуктиван живот и регулисање питања социјалне искључености. Овим

програмом се жели заштитити право сваког ученика на квалитетан живот и рад у школи и оспособити га за самостално и несметано укључивање у васпитно-образовни процес.

ЦИЉ

1. створити једнаке могућности за живот ученика у школи и подстицати социјалну укљученост;
2. свим ученицима обезбедити доступност услуга и остваривање права у социјалној заштити;
3. пружање помоћи ученицима у превазилажењу социјалних и животних тешкоћа;
4. сарадња Центра за социјални рад и школе у пружању социјалне заштите ученика (дописи);
5. пружање помоћи ученицима с поремећајима у понашању;
6. пружање помоћи васпитно запуштеним или угроженим ученицима, ученицима који долазе из дефицијентних породица или породица с проблематичним односима (ризичне породице) – надзор над родитељским стараљством;
7. утврђивање социоекономског статуса родитеља;
8. упућивање родитеља на начине остварења права;
9. упућивање родитеља на извршење родитељских обавеза.

НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ

- стручни сарадници – педагог и библиотекар,
- директор школе,
- секретар школе,
- Центар за социјални рад,
- ученици с поремећајима у понашању,
- ученици који долазе из породица са несређеним односима, као и ризичним породицама,
- родитељи,
- наставници.

Одељењски старешина и стручни сарадници школе откривају и идентификују социјални проблем, информишу путем дописа или лично Центар за социјални рад. Идентификација ученика с одређеним социјалним проблемима се у школи одвија свакодневно.

Кораци:

1. Индентификација
2. Одељењски старешина и стручни сарадници остварују прво сарадњу са родитељима (службеним позивима у школу и информативним разговорима);
3. Уколико нема резултата, по потреби током школске године, шаљу дописе Центру за социјални рад те тиме укључују Центар за социјалну рад у решавање одређеног проблема;
4. Пружање помоћи социјално угроженим ученицима, праћење њихових промена у понашању и уклањању социјално угрожавајућих и ризичних чинилаца из социјалне околине ученика (зависно од проблема);
5. Повратна информација Центра за социјални рад школе.

Програм социјалне заштите школа остварује путем часова одељенске заједнице. Теме које се тичу социјалне заштите ученика, наставници планирају и реализују у складу са Годишњим и месечним планом рада наставника. Овај програм, такође, подразумева укључивање родитеља у читав процес превазилажења социјалних и животних тешкоћа ученика.

Програм социјалне заштите представља добру основу за рано откривање и предупредивање тешкоћа са којима се млади сусрећу. Такође, окосница је продубљивања сарадње са родитељима и релевантним установама из локалне заједнице, као и међусобног повезивања ова два чиниоца васпитно-образовног рада (породице и институција из локалне заједнице).

XI ПРОГРАМ ВАСПИТНОГ РАДА СА УЧЕНИЦИМА

Програм васпитног рада Школе обухвата елементе који се односе на васпитно-омишљавање садржаја, облика и метода рада у настави, као и планирање и програмирање ваннаставних активности, друштвено-корисног рада, културне и јавне делатности Школе, рада одељењског старешине, сарадње са родитељима, активности ученика у одељењима и мањим групама и рада стручних органа, а све у циљу подстицања развоја ученика као здраве личности. Основни циљ васпитног рада у Школи је изграђивање ученика као здраве личности.

ЦИЉ	АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ
1. Реализовање способности и интересовања ученика у различитим људским делатностима	факултативна настава, редовна настава, додатна настава, друштвено-корисни рад, културна и јавна делатност, одељ. заједнице.	одељенске старешине, ученички-парламент, стручни сарадници.
2. Изграђивање стваралачког односа према раду, материјал. и духовним	редовна настава, факултативна настава, додатна настава,	наставници, ученички-парламент,

добрама	културна и јавна делатност, одељенске заједнице.	одељ. старешине.
3.Оспособљавање за укључивање младих у активан друштвени живот	факултативна настава, редовна настава, додатна настава, друштвено-корисни рад, културна и јавна делатност, одељенске заједнице.	наставници, ученички парламент, одељенске старешине.
4.Оспособљавање за примену стеченог знања и вештина	редовна настава	наставници.
5.Оспособљавање за правилно коришћење слободног времена	културна и јавна делатност, одељенске заједнице, наставници.	одељенске старешине, стручни сарадници.
6.Стицање и развијање свести о потреби чувања здравља и заштити природе и човекове средине	одељенске заједнице, друштвено-корисни рад.	наставници, ученички-парламент, одељенске старешине, стручни сарадници.
7.Развијање хуманости, истинољубљивости, патриотизма и других етичких својстава	одељенске заједнице, редовничасови.	наставници, ученички-парламент, одељенске старешине.
8.Васпитање за хумане и културне односе међу људима, без обзира на пол, расу, веру, националност, уверења	одељенске заједнице, редовничасови.	наставници, ученички-парламент, одељенске старешине.
9.Неговање и развијање потребе за културом и очување и неговање културног наслеђа	одељенске заједнице, друштвено-корисни рад.	наставници, ученички-парламент, одељенске старешине.

Основни носиоци активности у остваривању васпитног рада су:

I Наставничко веће- прати реализацију овог програма и решава конкретна питања васпитног рада, која су од општег интереса за Школу;

II Педагошки колегијум-Утврђује предлог Годишњег програма васпитног рада и прати његову реализацију и предлаже одговарајуће мере Наставничком већу;

III Одељењска већа (већа класа)- На основу сагледавања структуре одељења и уочених проблема и потреба Одељењских већа конкретно планирају васпитне задатке и остварују координацију рада наставника. Ова већа прате реализацију програма у свом

домену, алисе баве и појединачним проблемима ученика, као и проналажењем начина за развијање њихових уочених способности и склоности;

IV Одељењске старешине (старешина класе)- Одељењске старешине, као главни субјекти васпитног радасвог одељења, програмирају, планирају и организују рад одељења. Они прате резултатерада ученика унастави и другим активностима, непосредно сарађују са другим наставницима, стручним сарадницима, родитељима и помажуи подстичу рад одељења као групе и сваког појединца у њему. Управо одељењске старешине имају најзначајнију улогу у утврђивању евентуалних проблема код ученика (њиховог дисфункционалног понашања, емоционалних или других криза), али и интересовања ученика, па су они иницијатори за предузимање одређених конкретних мера.

V Основну активност Школе остварују наставници. Они су најближи ученицима и могу највише да допринесу остваривању васпитног рада у Школи (остварујући конкретне задатке, иницирајући решавање проблема, предлагајући решења и пре свега, радећи са ученицима). Њихови појединачни програми рада ће, поред образовне, обухватити и васпитну димензију кроз додатну и допунску наставу.

VI Педагог Школе, кроз различите активности, сагледавају целину васпитно-образовног процеса, као и све битне чиниоце који утичу на остваривање васпитних задатака. Њихова улога је нарочито значајна у раду са млађим колегама и раду са ученицима и родитељима.

VII Директор обезбеђује, координира и организује деловање свих носилаца васпитног рада у Школи, укључујући и ученике. Тај задатак директор остварује годишњим планирањем и програмирањем васпитног рада, праћењем реализације предвиђених задатака и активности и предузимањем правовремених и примерених мера у одређеним ситуацијама.

Остваривање програма васпитног рада се обезбеђује на следеће начине:

I - Програм васпитног рада Школе постаје саставни део Годишњег плана рада Школе, а његова конкретизација се врши уграђивањем планираних активности у планове радасвих субјеката у Школи.

II - Кроз наставу и програме наставних предмета, преко програмских садржаја утицају на васпитни утицај наученике. У припремама за час један од битних делова су и васпитни циљеви и задаци. Правилним планирањем ових циљева и задатака, њиховом реализацијом и анализом оствареног, сваки наставник може битно допринети изградњи ученика као здраве и моралне личности.

III - Остваривање циљева и задатака васпитног рада кроз рад одељењске заједнице, Одељење мора бити јединствена, радна и друштвена група, у којој ученици, уз већу или мању помоћ наставника, планирају и програмирају свој рад, расправљају о свим битним питањима из живота и рада одељења, организују групно или појединачно укључивање у радне, хуманитарне, културне, спортске и друге акције које се организују у Школи или ван ње.

IV - Остваривање циљева и задатака васпитног рада одељењског старешине.

V - Остваривање циљева и задатака васпитног рада кроз ваннаставне активности, Школа планира, према захтевима постављеним законом, Програмским основама васпитног рада Школе и својим могућностима, различите ваннаставне активности. Притоме се поштује принцип добровољности у смислу самосталног опредељивања ученика за оне облике делатности које највише одговарају њиховим способностима, склоностима и испољеним интересовањима.

VI - У циљу остваривања овог облика рада остварује се сарадња Школе сародитељима ученика, локалном заједницом, Скупштином Општине, Црвеним крстом и другим институцијама.

XII ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Све одељењске заједнице дужне су да реализују следеће задатке:

1. да изврше избор одбора одељењске заједнице, комисије и утврде конкретна задужења чланова (септембар);
2. да се утврде задаци комисија и врши редовно контролу извршавања задатака (током целе школске године);
3. организују разна социометријска мерења у сарадњи са одељењским старешином - предузимати мере у случајевима одбачених и изолованих ученика;
4. прате успех сваког појединца и одељења и у случајевима када је потребно предузимати конкретне мере - током целе школске године;
5. користећи што разноврснији материјал и облик рада реализују све обавезне теме из области менталне хигијене, заштите и унапређења животне средине, васпитању за хуман однос међу половима, толеранцији, поштовању једни других, професионалној оријентацији и реализацији задатака на здравственој заштити;
6. обележити све значајније датуме и укључити се у акције радног и хуманитарног карактера;
7. пратити начин провођења слободног времена ученика и извршити укључење ученика у ваннаставне активности у школи и ван школе (током целе школ. године);
8. организовати разне облике сарадње са другим школама, јавним установама, привредним субјектима;
9. пратити изостајање ученика са наставе и предузимати мере у случају недоласка у школу;
10. подстицати на сарадњу и конструктивно решавање сукоба;
11. пратити примену Правила о понашању ученика, родитеља и наставника;

12. пратити програм здравственог васпитања ученика;
13. оспособљавање ученика за рад у Ученичком парламенту.

XIII ПРОГРАМ РАДА СА ТАЛЕТОВАНИМ И НАДАРЕНИМ УЧЕНИЦИМА

Даровитост је високо развијена способност, било општа, било нека специфична, која омогућава натпросечна постигнућа у одређеним подручјима. Таленат је даровитост у једном ужем подручју, музички таленат.

Рад са даровитим ученицима се одвија кроз следеће етапе:

ИДЕНТИФИКАЦИЈА	Прво је потребно сензибилисати наставнике за препознавање даровитих ученика и сигнализирање одељенском старешини, родитељу, Стручном тиму за инклузивно образовање.	
ОБРАЗОВНА РЕШЕЊА	Обогаћивање програма и диференцијација курикулума - било кроз индивидуализацију, било кроз ИОПЗ. (процедура се изводи у складу са законским документима и налази се у документацији Стручног тима за инклузивно образовање). Када се изврши идентификација надарених/талентованих ученика и одреди се степен/ниво на коме ће се радити са њима, планиране активности могу бити следеће, зависно од конкретног случаја:	
ОБРАЗОВНА РЕШЕЊА	<u>ВАН РЕДОВНЕ НАСТАВЕ</u> – слободне активности – додатна настава	<u>У РЕДОВНОЈ НАСТАВИ</u> – Прилика да брже прође кроз базично градиво – Самосталан истраживачки рад – Рад са ментором – Сложенији задаци, нерутински задаци, виши ниво знања, висока индивидуализација – Задаци који су блиски ономе што заиста раде стручњаци из датог домена – Коришћење аудио-визуелних и других

		стимулативних материјала у настави – Флексибилни временско-просторни услови за рад – Едукативни излети и посете различитим институцијама – Гостујући предавачи
МОТИВИСАЊЕ НАПРЕДНИХ И ТАЛЕНТОВАНИХ УЧЕНИКА	– Добијање одређених повластица (награде) за резултате на такмичењима, учешћу на разним манифестацијама, фестивалима... или за изузетне резултате у неком другом облику активности – Јавно похваљивање на сајту школе или у неком другом медију – Укључивање у презентацију школе	

На нивоу Школе- код сваког наставника подстицати ауторитет који се гради експертизи, а не на позицији моћи, као и развијати код ученика доживљај да се његове способности виде, цене и подржавају.

XIV ПРОГРАМ РАДАШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

	Садржај рада	Начин реализације	Време реализације
1.	Планирање и програмирање рада		
2.	Непосредни рад са ученицима		
	систематско обучавање ученика засамостално коришћење	Библиотекар	током школске године

	изворазнања		
	помоћ ученицима при избору литературе и друге грађе	библиотекар у сарадњи са наставницима	током школске године
	навикавање ученика на правилно руковање књижевном грађом, на њено чување и заштиту	Библиотекар	током школске године
3.	Сарадња са наставницима и стручним сарадницима		
	евиденција о ученицима који нису раздужили књиге	са разредним старешинама, обавештења, опомене	мај-јун
	обезбеђивање књижне грађе из стручних предмета	у сарадњи са стручним активима	прво полугодиште
	одабирање и припремање литературе за ваннаставне обликовања и такмичења	у сарадњи са руководиоцима секција	током школске године
4.	Библиотечко-информатичка делатност		
	информисање корисника школске библиотеке о новоизданим књигама и стручним часописима	библиотекар, извештај	током школске године
	сређивање књижног фонда библиотеке	библиотекар	током школске године
	вођење библиотечког пословања	Библиотекар	током школске године

	(инвентарисање, сигнирање, каталогизација, класификација)		
5.	Културна и јавна делатност		
	припремање и организовање културне активности школе	у сарадњи са Стручним већима, секцијама	током школске године
6.	Остале активности		
	учешће у раду Стручних органа школе	присуство седницама, састанцима	током школске године
	сарадња са стручним институцијама (издавачким кућама, културним установама)	Библиотекар	током школске године
	стручно усавршавање, учешће на семинарима, праћење издавачке делатности	Библиотекар	током школске године

XV ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ МАРКЕТИНГА

Иако је Основна музичка школа „Стеван Мокрањац“ из Сенте пре свега образовно-васпитна институција која има свој јасан задатак у систему образовања и васпитања,

потреба за информисањем јавности о свим редовним, ванредним и пројектним делатностима којију великој мери превазилазе оквири уобичајеног деловања, неопходан су сегмент у образовном, уметничком и културном животу 21. века. Стога је и план и програмшколског маркетинга сегмент коме приступамо са великом озбиљношћу и пажњом, анализирајући досадашња постигнућа и недостатке, те планирајући нове кораке у вези са побољшањем овог сегмента деловања Школе.

1. ИНТЕРНЕТ ПРЕЗЕНТАЦИЈА

Интернет презентација Школе постоји већ десетак година и до сада смонеколико пута мењали концепцију као и дизајн презентације у циљу што боље информисаности јавности (ученика, родитеља, шире популације), као и ученика и наставника Школе. Презентација данас постоји на адреси

www.muzicka-senta.edu.rs

и представља обимну колекцију различитог садржаја: од основних података о Школи, преко историјата, информација о одсецима, актуелне законске регулативе и правних аката Школе, до актуелних садржаја уз галерију фотографија, аудио и видео снимака које свакодневно ажурирамо.

Интернет презентација и сав њен материјал су власништво Основне музичке школе „Стеван Мокрањац“ из Сенте, и за њено одржавање се брине реномирана фирма на челу са врским стручњацима.

Током школске 2019/. године интернет презентација је редизајнирана, а посебан акценат у садржајном смислу дат је управо новом Закону о основама система образовања и васпитања те усклађивању комплетне правне регулативе Школе и постављању исте као засебан сегмент у оквиру постојећег сајта.

2. ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ

На друштвеним мрежама, Школа је присутна на страницама [Facebook-a](#) која је веома посећена и, чини се, много више утиче на информисање јавности о делатности Основне музичке школе „Стеван Мокрањац“ из Сенте, него сама веб страница Школе.

Такође, поједини наставници школе имају свој канал на [Youtube](#), где се налазе видеоснимци концерата и других облика рада у извођењу ученика и наставника школе.

Генерални план јесте редовно и неопходно ажурирање свих података и информација на друштвеним мрежама, а у циљу информисања, обавештавања и популаризације свих облика делатности Школе. С тим у вези, посебно је потребно редовно снимање/видео бележење редовних концертних активности, као и других наступа ученика и наставника. Тиме ћемо употпунити садржаји побољшати обавештавање јавности о свим облицима делатности које наша произведе на годишњем нивоу.

3. ПРОМОТИВНИ ФИЛМ – ВИДЕО ПРЕЗЕНТАЦИЈА ШКОЛЕ

У вези са претходним констатацијама, неопходно је да школа са традицијом, квалитетом и успесима каква је наша, има краћи и дужи видео клип, односно промотивни филм. У том сислу је већ направљен првкорак, односно покренута је иницијатива о прављењу промотивног филма који ће представљати сликовиту аудио-видео презентацију о значајнијим концертним активностима ученика и професора Школе, и то сваке школске године.

Циљ ове презентације је да најпре нас саме подсети колико значајних и важних концерата годишње произведемо, што је резултат високо професионалног односа и нивоа рада у Школи, а онда и информисање особља унутар Школе о томе шта су колеге са других одека постигле и реализовале током школске године.

Филм ће бити постављен на Youtube, као и интернет презентацију Школе и на Facebook.

У наредном периоду потребно је посветити пажњу изради:

1. кратког видео клипа музичке школе која би на динамичан и сликовит начин представила школу и која ће бити део сваког промотивног материјала
2. дужег видео клипа – промотивног филма о музичкој школи.

Оба видео клипа ће бити урађена двојезично – на српском и мађарском језику, а по потреби и на енглеском језику. Школа мора слати јасну поруку и недвосмислену визију, те се мора представити у најбољем светлу. То би могло да нам омогући бољу перспективу у међународним пројектима и сарадњи која је у уметничким круговима неопходна.

4. ИЗВЕШТАВАЊЕ О ПРОЈЕКТИМА ШКОЛЕ, КУЛТУРНОЈ И ЈАВНОЈ ДЕЛАТНОСТИ И О УЧЕШЋУ УЧЕНИКА НА ТАКМИЧЕЊИМА

Сегмент о извештавању о пројектима Школе и учешћу ученика на такмичењима у вези је са претходним сегментима програма маркетинг Школе – извештавање јер редовно и благовремено на интернет презентацији Школе и друштвеним мрежама. Но, свакако један такав целовити извештај неопходан је на крају школске године. Он има облик и садржај ЛЕТОПИСА, односно чини његов велики и важан сегмент.

5. ИНТЕРНО И ЕКСТЕРНО ИНФОРМИСАЊЕ

У циљу сталног побољшања како интерног, тако и екстерног информисања, у периоду који је пред нама неопходна су бројна побољшања и креативни приступ. Циљни односи с јавношћу омогућавају да Школа формулише посебну стратегију комуникације са сваком од циљних група јавности. Усмереност је на идентификовање специфичних обележја делова јавности и стварање циљних сегмената. Процес циљних односа с јавношћу обухвата избор циљне јавности и формулисање конкретних активности. Типични сегменти јавности за Школу су: ученици Школе, ученици других основних и средњих школа, запослени, колеге из бранше, образовање, медији, инвеститори, па и власт, односно локална самоуправа.

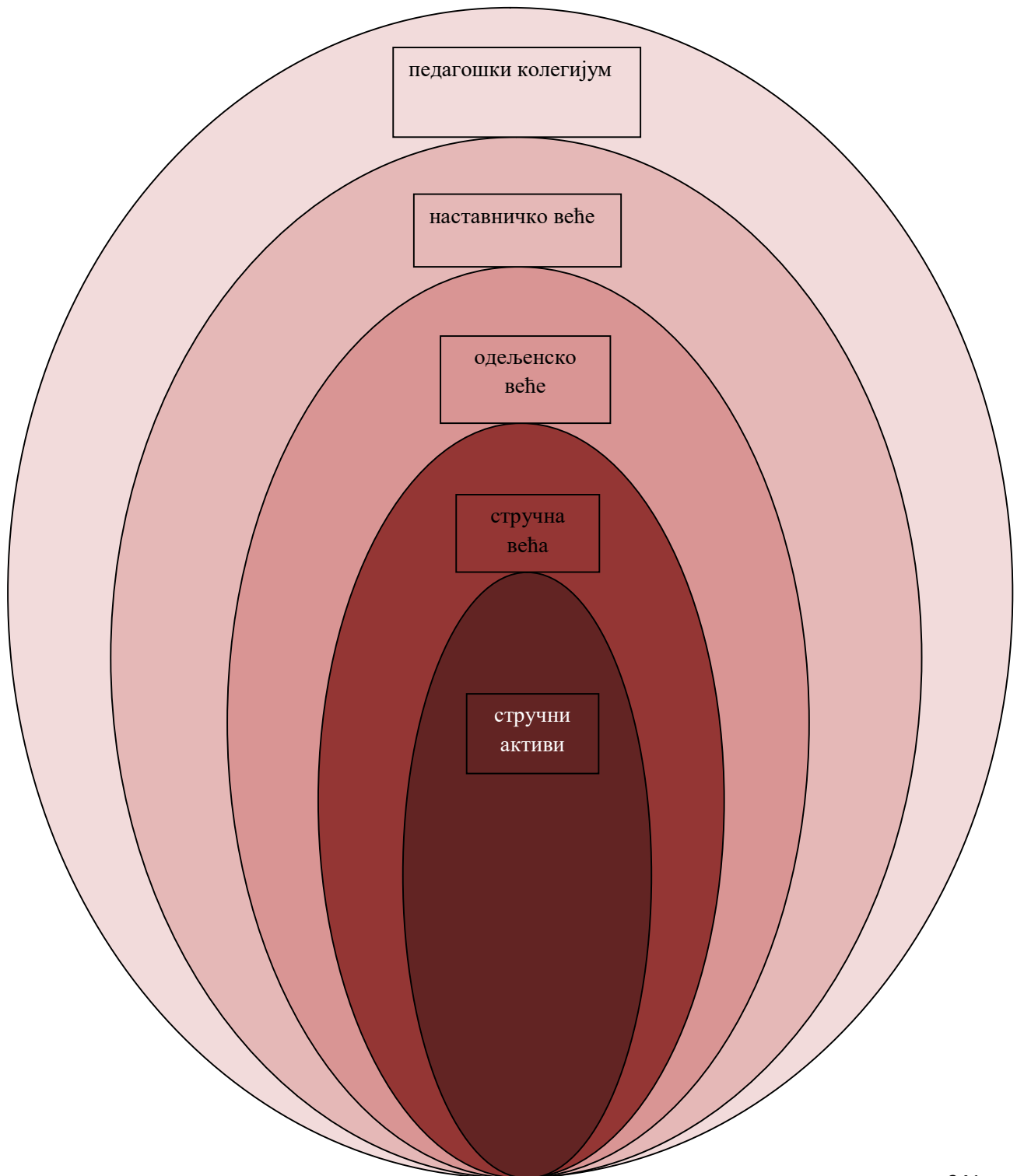
Спровођење стратегије односа с јавношћу је процес комуницирања усмерен према јавности, интерно и екстерно. У том погледу, потребно је деловати претежно на подручју такозване недиференциране стратегије, која по својим одликама највише одговара моделу образовне уметничке институције: могу се занемарити идентификоване разлике у

сегментима циљне јавности; наступа се начитавом просторуса једним програмом; усмерава се на масовни облик комуникације саокружењем, прекоразличитих канала комуникације. Организација путем ове стратегије обезбеђује да делујемо на што ширу јавности, упознајемо је са својим „пословањем“ и укупним имиџом. Таква пословна комуникација заснована на интеграцији комуникацијских активности маркетинга и односа с јавношћу, усмерених ка различитим циљним групама из интерног и екстерног окружења, које чине уједно и нашу циљну јавност и укупну промоцију. Тиме би смо у будућности обезбедили усмерено придобијање подршке и наклоњености јавности, побољшали профилисање жељеног имиџа, учврстили и унапредили репутације у средини и на међународном нивоу, побољшали едукацију циљне јавности и обезбедили потребан публицитет.

XVI ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Врста активности	Носиоци активности	Време реализације
1. Праћење напредовања ученика и мотивисање за рад	-предметни наставник -одељенски старешина	Током школске 2022.-2026. године
2. Праћење психофизичког и образовног развоја и утврђивања њихове усклађености са испољеним професионалним жељама и интересовањима ученика	-одељенски старешина -педагог	Током школске 2022.-2026. године
3. Разговор са ученицима на тему наставка музичке едукације на средњошколском нивоу	-одељенски старешина -педагог	Последњи разред учења у ОМШ
4. Разговор са родитељима на тему наставка музичке едукације ученика на средњошколском нивоу	-одељенски старешина -директор -педагог	2. полугодиште школске 2022.-2026. Године
5. Обрнути дан – када ученици држе часове	-ученички парламент -наставници групне наставе	2. полугодиште школске 2022.-2026. Године

ХУП ПРОГРАМИ СТРУЧНИХ ОРГАНА, ТИМОВА И ПЕДАГОШКОГ КОЛЕГИЈУМА

УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТ

АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ
Избор представника одељења (кандидатура, избори)	до краја септембра
Конституисање <i>Ученичког парламента</i>	прва недеља октобра
Избор руководства <i>Парламента</i>	1. седница
Упознавање чланова <i>Парламента</i> са законским оквиром деловања парламента, са правима и дужностима чланова; упознавање са нормативним актима школе (<i>Статут; Програм рада школе</i>); <i>Законом о основама система</i> (део који се односи на ученике); <i>Правилником о понашању ученика; Пословником о раду парламента</i> и сл.	2. седница
Испитивање потреба ученика одељења – предлога ученика важних за рад <i>Парламента</i>	2. седница
Израда и усвајање <i>Програма рада Ученичког парламента</i>	2. седница
<i>Међународни дан толеранције; Светски дан деце; Дан Конвенције о правима детета</i>	новембар
Прослава Савиндана	јануар
Класификациони период (представници Парламента присуствују седницама Школског одбора)	септембар - мај
Матурски испит; матурско вече	мај
Културно - забавни живот ученика – осмишљавање активности	током године

Предлози за осавременивање наставе	током године

ПРОГРАМ РАДА НАСТАВНИЧКОГ ВЕЋА

	САДРЖАЈ РАДА	Време реализације	Носиоци активности
1.	1. ИЗРАДА И ПРЕДЛАГАЊЕ ГОДИШЊЕГ ПРОГРАМА РАДА ШКОЛЕ И УСВАЈАЊЕ 1.1.Решење о распоређивању и укупном задуживању у оквиру 40-часовне радне недеље 1.2.Педагошки рад и руковођење програмима стручних органа 1.3.Стручни и истраживачки рад – програми стручног усавршавања наставника и сарадника и самосталних истраживачких пројеката школе 1.4.Организовање живота и рада школе	до 15.09. до 20.09. до 10.09. до 10.09. до 01.09.	Директор, Секретар Директор, Секретар Директор Директор Директор
2.	2. ОРГАНИЗОВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПРИМЕНА ПЛАНА И ПРОГРАМА 2.1. Организовање, праћење образовно - васпитних активности према програму педагошке инструкције 2.2. Организовање мера за	током године током године	Директор Директор

	унапређивање наставних и ваннаставних активности 2.3. Предузимање мера за унапређивање наставних и ваннаставних активности 2.4. Вођење одговарајуће педагошке документације у вези праћења и вредновање и израде анализе и извештаја	током године током године	Директор, Наставничко веће Директор
3.	3. УТВРЂИВАЊЕ УСПЕХА УЧЕНИКА И РЕЗУЛТАТА ОБРАЗОВНО - ВАСПИТНОГ РАДА 3.1. Сакупљање података и израда статистичких показатеља о резултатима успеха ученика 3.2. Примена објективних инструмената вредновање, интерпретације, доношење закључака и предлога мера за следећу годину 3.3. Одлучивање и примена педагошких мера према ученицима	Крај наставног периода	Директор Директор Наставничко веће
4.	4. ОДЛУЧИВАЊЕ О УПОТРЕБИ УЦБЕНИКА И ПРИРУЧНИКА	Почетак школске године	Директор, Наставничко веће
5.	5. ПРЕДЛАГАЊЕ ПЛАНА ОПРЕМАЊА ШКОЛЕ НАСТАВНИМ СРЕДСТВИМА	Током године	Директор, Наставничко веће
6.	6. ТЕМЕ ЗА СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ		

	6.1.Портфолио наставника- каријерно вођење и саветовање наставника 6.2.Активно слушање као метода успешне комуникације	Током године	Директор
7.	7. ДАВАЊЕ МИШЉЕЊА О НАСТАВНИЦИМА ПОЧЕТНИЦИМА	Током године	Директор
8.	8. ОРГАНИЗОВАЊЕ И ПРАЋЕЊЕ САРАДЊЕ СА РОДИТЕЉИМА И ДРУШТВЕНОМ СРЕДИНОМ	Током године	Директор, Савет родитеља
9.	9. АНАЛИЗА РАДА НАСТАВНИКА, СТРУЧНЕ СЛУЖБЕ И СТРУЧНИХ ОРГАНА	Током године	Директор
10.	10. ИЗРАДА И ДОНОШЕЊЕ КАЛЕНДАР РАДА	Почетак школске године	Директор, Секретар
11.	11. РАСПОДЕЛА ПОСЛОВА И ЗАДУЖЕЊА НА НАСТАВНИКЕ И СТРУЧНЕ САРАДНИКЕ, ИМЕНОВАЊЕ ОДЕЉЕНСКИХ СТАРЕШИНА	Почетак школске године	Директор

ПЛАН РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ ВЕЋА

Садржај рада	Време	Напомена
Планирањи и програмирање		
Програмирање унапређења васпитног рада одељења	август	Седница ОВ
План допунског, додатног образовно - васпитног рада и слободних активности		
План културних активности		
План екскурзија и излета		
Програм рада одељењског већа		
Утврђивање распореда писмених школских контролних задатака и других захтева наставника		
Праћење и унапређивање образовно-васпитног рада		
Корелација наставних садржаја појединих наставних предмета	септембар	Анализа рада и дискусија
Праћење непосредног рада и оцењивање ученика (применаинструмената објективног типа)	током године	
Координирање рада свих наставника у циљу подизања квалитета и квантитета знања ученика у одељењу (класи)		
Праћење оспособљености ученика за самостално учење		

Сагледавање рада ученика		
Анализа успеха ученика		
Похваљивање и васпитно - дисциплинске мере	тримесечје / полугодиште / крај школске године	Анализа и извештај ОВ
Оцењивање владања		
Анализа васпитног рада одељења (класе)		
Рад одељењске заједнице, врсте активности и ниво ангажованости ученика		
Сарадња са родитељима		
Изналажење нових и ефикаснијих облика сарадње са родитељима	септембар	Седница ОВ
Планирање разговора родитеља и предметних наставника		
Договор о родитељским састанцима	Током године	
Анализа сарадње и мере за њено унапређивање		
Анализа реализације		
Редовне наставе		

	тримесечје / полугодиште / крај школске године	Седница ОВ
Слободних активности		
Изборних програма		
Допунског образовно-васпитног рада		
Додатног образовно-васпитног рада		
Анализа извршених излета и екскурзија		
Програма рада одељењског већа (већа класе)		

СТРУЧНА ВЕЋА

	Стручно веће	Руководилац
1.	Стручно веће за клавијирски одсек	Агнеш Мадарас
2.	Стручно веће за дувачки одсек	Ленке Шоти
3.	Стручно веће одсека за хармонику	Барат Силвиа
4.	Стручно веће за гудачки одсек	Плетл Акош
5.	Стручно веће одсека за гитару	Денис Палош
6.	Стручно веће одсека за соло певање	Золтан Габор
7.	Стручно веће одсека за теоретске предмете	Елвира Фабиан Михаљфи
8.	Стручно веће ударачког одсека	Станко Патарчић

ПЛАН РАДА СТРУЧНИХ ВЕЋА

Активности	Време
План рада стручног већа	август – септембар
Подела часова, задужења образовно-васпитног рада	
Разматрање наставних планова и програма за текућу годину	
1. ПРАЋЕЊЕ И УНАПРЕЂИВАЊЕ ВАСПИТНОГ И НАСТАВНОГ РАДА	
Договор о набавци наставних средстава	Септембар
Корелација наставних садржаја за праћење напредовања ученика и уједначавање критеријума оцењивања	ТОКОМ ГОДИНЕ
Оспособљавање и усавршавање у примени савремене технологије образовно-васпитног рада	
Коришћење савремених метода, поступака и средстава рада	
Међусобне посете часовима и размена искустава	
Сарадња свих чланова наставничког већа	
Праћење и анализа реализације задатака на унапређивању наставног и васпитног рада	
Припрема и спровођење такмичења	
Припреме за обављање матурских извршних испита	
Припреме за организацију јавних и интерних часова, смотри	

Анализа успеха ученика у школској години	Јун
2. СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ	
Индивидуално стручно усавршавање - договор о похађању акредитованих семинара (предлог чланова Стручног већа који се упућују на стручне семинаре)	током године
Интерно стручно усавршавање т– документ о вредновању интерногстручног усавршавања (бодови)	
Набавка стручне литературе	
Размена искустава са стручним активима других школа	
Предавања на договорену тему (члан стручног актива, стручни сарадници)	
Пружање помоћи у раду наставницима почетницима	
Учешће у пројектима школе	
3. АНАЛИЗА РЕАЛИЗАЦИЈЕ	
Анализа рада стручних већа – извештај о самовредновању у оквиру већа	јун - август
Анализа постигнутих резултата у наставном процесу	
Анализ Наставног плана и програма	

Анализа Стручног усавршавања	
Анализа резултата такмичења	
Евалуација програма рада стручних већа	

СТРУЧНА ВЕЋА

	Стручно веће	Руководилац	Чланови
1.	СТРУЧНОВЕЋЕ КЛАВИРСКОГ ОДСЕКА	Агнеш Мадарас, шеф одсека	1. Ливиа Морваи 2. Залан Зеди 3. Јелена Николић Варга 4. Лидија Салма 5. Ливиа Кребс 6. Мелинда Балинт Селеши
2.	СТРУЧНОВЕЋЕ ДУВАЧКОГ ОДСЕКА	Ленке Шоти Ерцег шеф одсека	1. Ненад Кнежевић 2. Тибор Маша
3.	СТРУЧНОВЕЋЕ ГУДАЧКОГ ОДСЕКА	Акош Плетл, шеф одсека	1. Сузана Сарвак 2. Милена Радовић
4.	СТРУЧНО ВЕЋЕ ОДСЕКА ЗА ГИТАРУ	Денис Палош, шеф одсека	1. Оливер Петковић
5.	СТРУЧНОВЕЋЕ ОДСЕКА ЗА ХАРМОНИКУ	Силвиа Барат, шеф одсека	1. Александра Давидовић
6.	СТРУЧНО ВЕЋЕ ОДСЕКА ЗА	Золтан Габор,	

	СОЛО ПЕВАЊЕ	шеф одсека	
7.	СТРУЧНОВЕЋЕ ОДСЕКА ЗА ТЕОРЕТСКЕ ПРЕДМЕТЕ	Елвира Фабиан Михаљфи, шеф одсека	1. Каталин Бодо 2. Лидиа Салма
8.	СТРУЧНОВЕЋЕ УДАРАЧКОГ ОДСЕКА	Станко Патарчић, шеф одсека	

ПРОГРАМ РАДА СТРУЧНИХ ВЕЋА

Активности	Носилац реализације	Време реализације
Формирање, верификација актива	Стручно веће	септембар
Програм рада стручног већа	Руководилац стручног већа	август – септембар
Избор етида и лествица за испит технике	Стручни веће	Август
Разматрање и усвајање термина и програма за испите		
Праћење напредовања ученика и уједначавање критеријума оцењивања на испитима		
Организација и вођење јавних часова		
Анализа наступа ученика на јавним часовима		
Организација јавних часова на нивоу класа, одељења и одсека са одређеном темом у циљу интерног стручног усавршавања наставника		
Организација саслушавања ученика који		

учествују на такмичењима, фестивалима, концертима	Стручно веће	током године
Анализа постигнутих резултата ученика		
Организација размене наших ученика и ученика других школа у земљи и ван ње		
Индивидуално стручно усавршавање - договор опхођању акредитованих семинара		
Предавања на договорену тему		
Организовање огледних часова		
Пружање помоћи у раду наставницима почетницима	Стручни веће	током године
Евалуација рада стручног већа		

ПЕДАГОШКИ КОЛЕГИЈУМ

1	Шеф клавијског одсека
2	Шеф дувачког одсека
3	Шеф гитарског одсека
4	Шеф гудачког одсека
5	Шеф хармоникашког одсека
6	Шеф одсека за сопло певање
7	Шеф одсека за удараљке
8	Шеф теоретског одсека

ПЛАН РАДА ПЕДАГОШКОГ КОЛЕГИЈУМА

Активност	Учесници	Одговорна особа	Време реализације
Верификација Педагошког колегијума	Наставничко веће	Директор	до 15. Септембра
Самовредновање и вредновање рада школе	Тим за самовредновање	Директор	септембар-јун
Утврђивање резултата рада ученика и владања на нивоу школе	Стручна већа, Наставничко веће	директор	на крају првог и другог полугодишта
Анализа рада ученика који су укључени у инклузивно образовање	Стручни тим за инклузивно образовање	директор	на крају првог и другог полугодишта
Праћење остваривања циљева образовно – васпитног рада	Педагошки колегијум, Тим за самовредновање	директор	током године
Припреме за извођење матурских и завршних испита	Стручна већа	директор	Април
Израда плана стручног усавршавања наставника и стручног сарадника	Педагошки колегијум, Тим за професионални развој запослених	директор	Септембар
Разматрање документа о вредновању интерног стручног усавршавања	Стручна већа, Педагошки колегијум, Стручни Тим за професионални развој запослених	Директор	током године
Анализа рада Тимова и Стручних	Координатори, ПК	Директор	на крају првог и другог

актива школе			полугодишта
Евалуација рада Педагошког колегијума	Педагошки колегијум	Директор	на крају школске године

СТРУЧНИ АКТИВИ

	СТРУЧНИ АКТИВИ
1.	Стручни актив за развој школског програма
2.	Стручни актив за развојно планирање

Стручни актив за развој школског програма	
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

Стручни актив за развојно планирање	
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	– представник Савета родитеља
6.	-представник Ученичког парламента
7.	– представник Скупштине општине Сента

ПЛАН РАДА СТРУЧНОГ АКТИВА ЗА РАЗВОЈНО ПЛАНИРАЊЕ

Активност	Начин реализације	Време реализације	Носилац реализације
Формирање актива и усвајање плана рада актива	Састанак	Септембар	Педагошки колегијум, чланови актива
Праћење реализације развојног плана школе	Праћење	током године	Педагошки колегијум, чланови актива
Анализа реализације	Праћење	јануар, јун	Педагошки

развојног плана			колегијум, чланови актива
Планови о остављавању развојног плана у наредној школској години	Израда плана	август	Педагошки колегијум, чланови актива
Евалуација реализације рада актива, смернице за наредну школску годину	Анализа	јун	Чланови актива

ПЛАН РАДА СТРУЧНОГ АКТИВА ЗА РАЗВОЈ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Активност	Носилац и време реализације	Начин реализације
Формирање актива и усвајање плана рада актива	Септембар, педагошки колегијум, чланови актива	Састанак
Праћење реализације школског програма	Током године, педагошки колегијум, чланови актива	Праћење
Анализа реализације школског програма	Јануар, јун, педагошки колегијум, чланови актива	Праћење
Планови и сугестије о остваривању школског програма у наредном периоду	Август, педагошки колегијум, чланови актива	Израда плана

ТИМОВИ УШКОЛИ

	ТИМ	КООРДИНАТОР	ЧЛАНОВИ
1.	ТИМ ЗА ИНКЛУЗИВНО ОБРАЗОВАЊЕ		
2.	ТИМ ЗА САМОВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА РАДА ШКОЛЕ		

3.	ТИМ ЗА ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ КВАЛИТЕТА И РАЗВОЈ ШКОЛЕ		
4.	ТИМ ЗА ЗАШТИТУ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗАНеМАРИВАЊА И ЗЛОСТАВЉАЊА		
5.	ТИМ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНИ РАЗВОЈ ЗАПОСЛЕНИХ		
6.	ТИМ ЗА ПОДРШКУ УЧЕНИКА И ПРИЛАГОЂАВАЊЕ НА ШКОЛСКИ ЖИВОТ		
7.	ТИМ ЗА МАРКЕТИНГ И ПРЕЗЕНТАЦИЈУ ШКОЛЕ		

ГЛОБАЛНИ ПЛАН ТИМОВА

АКТИВНОСТ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Формирање тима	септембар
План рада тима	септембар
Реализација плана	Током године
Извештај	квартално
Евалуација	јун

ПРАЋЕЊЕ ОСТВАРИВАЊА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Праћење остваривања Школског програма ће се реализовати кроз:

1. Евалуација рада Стручних већа
2. Евалуација рада Стручних актива
3. Евалуација постигнућа ученика
4. Евалуација реализације Развојног плана школе
5. Евалуација Посебних програма школе

Председник Школског одбора

Мелинда Мајор

Школски програм 2022-2026 је заведен под деловодним бројем _____, од дана _____ године, објављен је на огласној табли Школе дана _____ године, а ступио је на снагу _____ године.

Секретар школе

Соња Илић Геблеш